UNIVERSUL JURIDIC

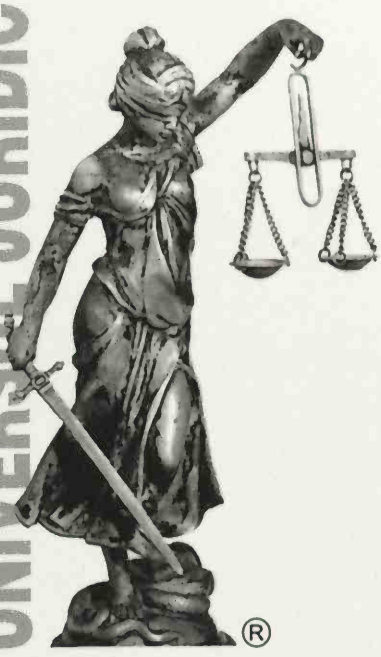

Emilian STANCU
Adrian Cristian MOISE

Criminalistica

Ediția a II-a,
revăzută și adăugită

Elemente de tehnică și de tactică a investigării penale

III324 788
BCU IASI

UJ

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III324 788
BCU IASI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

147.

Emilian STANCU
Profesor universitar emerit doctor

Adrian Cristian MOISE
Lector universitar doctor

CRIMINALISTICA
ELEMENTE DE TEHNICĂ ŞI DE TACTICĂ A INVESTIGĂRII PENALE

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Emilian STANCU
Profesor universitar emerit doctor

Adrian Cristian MOISE
Lector universitar doctor

700 221

CRIMINALISTICA
ELEMENTE DE TEHNICĂ
ŞI DE TACTICĂ A INVESTIGĂRII PENALE

Ediția a II-a, revăzută şi adăugită

0 000010 77002 BCU IAŞI

ALE

Universul Juridic
Bucureşti
-2014-

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2013, 2014, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
S.C. Universul Juridic S.R.L.
Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA UNUIA DINTRE AUTORI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STANCU, EMILIAN
Criminalistica : elemente de tehnică și de tactică a investigării penale / prof. univ. dr. emerit Emilian Stancu, lector univ. dr. Adrian Cristian Moise. - Ed. a 2-a, rev. și adăug. - București : Universul Juridic, 2014
Bibliogr.
ISBN 978-606-673-482-0

I. Moise, Adrian-Cristian

343.9(075.8)

26. IUL. 2018

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL DISTRIBUȚIE: tel.: **021.314.93.15**
fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cuprins

Cuvânt-înainte 19

Partea I.
Elemente de tehnică criminalistică

Capitolul I. Noțiuni introductive 23
Secțiunea I. Definiția și importanța științei criminalisticii 23
Secțiunea a II-a. Obiectul Criminalisticii 25
Secțiunea a III-a. Metodele proprii de investigare ale științei Criminalisticii 26
Secțiunea a IV-a. Caracterele Criminalisticii 27
Secțiunea a V-a. Legătura Criminalisticii cu alte științe 29
§1. Legătura cu științele juridice 29
1.1. Legătura cu dreptul penal 29
1.2. Legătura cu dreptul procesual penal 29
1.3. Legătura cu Criminologia 30
§2. Legătura cu științele judiciare 30
2.1. Legătura cu Medicina legală 30
2.2. Legătura cu Psihologia judiciară 31
§3. Legătura cu științele naturii 31
Secțiunea a VI-a. Sistemul Criminalisticii 32
§1. Tehnica criminalistică 32
§2. Tactica criminalistică 32
§3. Metodologia criminalistică 33
Secțiunea a VII-a. Principiile științei Criminalisticii 33
§1. Noțiunea și sistemul principiilor Criminalisticii 33
1.1. Noțiunea 33
1.2. Sistemul principiilor Criminalisticii 33
§2. Principiile fundamentale ale Criminalisticii 34
2.1. Principiul legalității 34
2.2. Principiul aflării adevărului 34
2.3. Principiul prezumției de nevinovăție 35
2.4. Principiul existenței urmelor oricărui fapt penal 35
2.5. Principiul identității 35
2.6. Principiul operativității în efectuarea investigațiilor penale 36
Secțiunea a VIII-a. Scurt istoric al dezvoltării științei Criminalisticii 37

Capitolul II. Identificarea criminalistică 40
Secțiunea I. Noțiunea de identificare criminalistică 40
Secțiunea a II-a. Obiectul identificării criminalistice 41
Secțiunea a III-a. Principiile identificării criminalistice 42
Secțiunea a IV-a. Etapele identificării criminalistice 44
Secțiunea a V-a. Metodologia identificării criminalistice 44

§1. Fundamentul metodologic al identificării 44
§2. Efectuarea examenului comparativ 45

Capitolul III. Elemente de fotografie judiciară 47
Secţiunea I. Aspecte privind rolul fotografiei judiciare în investigarea infracţiunilor 47
§1. Introducere 47
§2. Noţiuni generale de tehnică fotografică 48
§3. Rolul fotografiei judiciare şi al înregistrărilor video în investigarea infracţiunilor 48
3.1. Principalele avantaje ale fotografiei judiciare 48
3.2. Particularitatea metodelor fotografice aplicate investigaţiilor judiciare 49
Secţiunea a II-a. Fotografia judiciară operativă 49
§1. Procedee de fotografiere la faţa locului 49
1.1. Fotografia de orientare 49
1.2. Fotografia-schiţă 50
1.2.1. Fotografia-schiţă unitară 50
1.2.2. Fotografia-schiţă panoramică 50
1.2.3. Fotografia schiţă pe sectoare 50
1.2.4. Fotografia schiţă încrucişată 51
1.3. Fotografia obiectelor principale 51
1.4. Fotografia de detaliu 51
1.5. Procedee speciale de fotografiere la faţa locului 51
1.6. Procedee de fotografiere a cadavrelor 52
1.7. Măsurători fotografice 53
1.7.1. Măsurătoarea fotografică cu ajutorul riglei gradate 53
1.7.2. Măsurătoarea fotografică cu ajutorul benzii gradate 53
1.7.3. Măsurătorile tridimensionale 53
1.7.4. Fotogrammetria 53
1.8. Fotografia digitală 54
1.8.1. Conceptul de imagine digitală 54
1.8.2. Aparatul de fotografiat digital 54
§2. Fotografia semnalmentelor 55
2.1. Fotografia de identificare a persoanelor 55
2.2. Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute 56
2.3. Fotografia de urmărire 56
§3. Fotografia de fixare a rezultatelor unor activităţi de urmărire penală 56
3.1. Fotografia de fixare a rezultatelor percheziţiei 57
3.2. Fotografia de fixare a rezultatelor reconstituirii 57
3.3. Fotografia de fixare a rezultatelor prezentării pentru recunoaştere 57
3.4. Înregistrarea video a activităţilor de urmărire penală 57
Secţiunea a III-a. Fotografia judiciară de examinare 57
§1. Fotografia judiciară de examinare în radiaţii vizibile 58
1.1. Fotografia de ilustrare 58
1.2. Fotografia de comparare 58

1.2.1. Fotografia de comparare prin confruntare 58
1.2.2. Fotografia de comparare prin suprapunere 59
1.2.3. Fotografia de comparare prin stabilirea continuităţii liniare sau prin juxtapunere 59
1.3. Fotografia de umbre 59
1.4. Fotografia de reflexe 60
1.5. Fotografia separatoare de culori 60
1.6. Fotografia de contrast 60
§2. Fotografia judiciară de examinare în radiaţii invizibile 61
2.1. Fotografia de examinare în radiaţii ultraviolete 61
2.2. Fotografia de examinare în radiaţii infraroşii 62
2.3. Fotografia de examinare în radiaţii gamma, beta şi neutronice 63
2.3.1. Fotografia de examinare în radiaţii röentgen (röentgenografia) 63
2.3.2. Fotografia în radiaţii gamma (gammagrafia) 64
2.3.3. Fotografia în radiaţii beta (betagrafia) 64
2.3.4. Radiografia cu neutroni 64
§3. Holografia 64
§4. Microfotografia 65

Capitolul IV. Identificarea persoanelor după urmele de mâini, picioare, dinţi şi buze 66
Secţiunea I. Noţiuni introductive 66
§1. Noţiunea de urmă a infracţiunii 66
§2. Criterii de clasificare a urmelor infracţiunii 66
2.1. Factorul creator de urmă 67
2.2. Tipul sau natura urmei 67
2.3. Modul de formare a urmelor 67
Secţiunea a II-a. Identificarea dactiloscopică 67
§1. Noţiunea şi obiectul dactiloscopiei 67
§2. Construcţia desenelor papilare 68
§3. Proprietăţile desenului papilar 69
§4. Clasificarea desenului papilar 69
§5. Detaliile caracteristice ale desenului papilar 70
§6. Poroscopia şi cretoscopia 71
§7. Cercetarea şi interpretarea la faţa locului a urmelor de mâini 71
7.1. Consideraţii privind formarea urmelor de mâini 71
7.2. Descoperirea urmelor de mâini 71
7.3. Procedee de revelare a urmelor de mâini latente 72
7.3.1. Revelarea prin metode fizice 73
7.3.2. Revelarea prin metode chimice 73
7.3.3. Revelarea urmelor de mâini latente prin metode optice 74
7.4. Fixarea şi ridicarea urmelor de mâini 74
7.4.1. Fixarea urmelor papilare 74
7.4.2. Ridicarea urmelor de mâini 74
7.5. Interpretarea la faţa locului a urmelor de mâini 75
§8. Expertiza criminalistică a urmelor de mâini 75

Secţiunea a III-a. Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare 78
§1. Noţiuni introductive privind urmele de picioare 78
1.1. Clasificarea urmelor de picioare 78
1.2. Formarea urmelor de picioare 79
§2. Cercetarea criminalistică la faţa locului a urmelor de picioare 79
2.1. Descoperirea urmelor de picioare 79
2.2. Fixarea şi ridicarea urmelor de picioare 80
2.3. Particularităţi în cercetarea cărării de urme 80
2.4. Interpretarea la faţa locului 81
§3. Expertiza criminalistică a urmelor de picioare 81
Secţiunea a IV-a. Cercetarea criminalistică a urmelor de dinţi şi de buze 81
§1. Investigarea odontologică judiciară 81
1.1. Aspecte introductive 81
1.2. Cercetarea la faţa locului a urmelor de dinţi 82
1.3. Expertiza odontologică 82
§2. Cercetarea urmelor de buze 83
2.1. Aspecte generale 83
2.2. Cercetarea la faţa locului a urmelor de buze 83
2.3. Expertiza criminalistică a urmelor de buze 84

Capitolul V. Tehnici de identificare biocriminalistică 85
Secţiunea I. Noţiuni preliminare privind urmele biologice 85
Secţiunea a II-a. Cercetarea criminalistică a urmelor de sânge 85
§1. Consideraţii generale 85
§2. Cercetarea şi interpretarea la faţa locului a urmelor de sânge 86
2.1. Descoperirea urmelor de sânge 86
2.2. Ridicarea urmelor de sânge 87
2.3. Interpretarea urmelor de sânge 87
§3. Expertiza biocriminalistică a urmelor de sânge 88
Secţiunea a III-a. Cercetarea criminalistică a urmelor de salivă şi spermă 88
§1. Cercetarea urmelor de salivă 88
1.1. Aspecte generale 88
1.2. Cercetarea la faţa locului 89
1.2.1. Căutarea şi descoperirea *89*
1.2.2. Ridicarea şi transportarea *89*
1.2.3. Interpretarea urmelor de salivă *89*
1.2.4. Expertiza urmelor de salivă *89*
§2. Cercetarea urmelor de spermă (seminale) 89
2.1. Aspecte generale 89
2.2. Cercetarea la faţa locului 90
2.2.1. Căutarea urmelor seminale 90
2.2.2. Ridicarea urmelor seminale 90
2.2.3. Interpretarea la faţa locului a urmelor seminale 90
2.2.4. Expertiza biocriminalistică a urmelor seminale 91
Secţiunea a IV-a. Cercetarea criminalistică a firului de păr uman 91

§1. Considerații generale 91
§2. Cercetarea la fața locului 92
2.1. Descoperirea și ridicarea firelor de păr 92
2.2. Recoltarea firelor de păr de la persoanele suspecte 92
§3. Expertiza biocriminalistică a urmelor de natură piloasă 92
3.1. Considerații generale 92
3.2. Cercetarea de laborator 93
Secțiunea a V-a. Investigarea odorologică judiciară 94
§1. Aspecte generale privind urmele olfactive 94
1.1. Formarea urmelor olfactive 94
1.2. Conținutul urmelor olfactive 94
§2. Cercetarea la fața locului 94
2.1. Descoperirea urmelor olfactive 94
2.2. Prelucrarea urmelor 95
§3. Metode moderne de investigare odorologică 95
Secțiunea a VI-a. Investigarea și identificarea biocriminalistică pe baza profilului A.D.N. 96
§1. Aspecte introductive 96
§2. Particularități ale cercetării la fața locului 97
§3. Efectuarea expertizelor A.D.N. 98
3.1. Analiza prin metoda enzimei de restricție 98
3.2. Analiza prin metoda reacției în lanț a polimerazei (P.C.R.) 99

Capitolul VI. Tehnici de identificare a persoanelor după semnalmentele exterioare, după voce și prin alte metode criminalistice 101
Secțiunea I. Introducere 101
Secțiunea a II-a. Identificarea persoanelor și cadavrelor după semnalmentele exterioare 101
§1. Aspecte generale 101
§2. Metoda portretului vorbit 102
2.1. Descrierea formelor statice 102
2.2. Descrierea formelor dinamice 104
§3. Metode tehnice utilizate în identificarea persoanelor după semnalmentele exterioare 105
3.1. Portretul schițat 105
3.2. Fotorobotul 105
3.3. Identi-kit-ul 105
3.4. Mimicompozitorul (MIMIC) 105
3.5. Sisteme informatice de identificare a persoanei după semnalmentele exterioare 105
3.5.1. Portretul robot computerizat 105
3.5.2. Identificarea persoanelor în sistemul de recunoaștere facială 106
§4. Metode tehnice de identificare a cadavrelor necunoscute după semnalmentele exterioare 109
4.1. Metoda supraproiecției 109

4.2. Reconstituirea fizionomiei după craniu 110
4.3. Identificarea după resturile osoase 110
4.4. Identificarea după sistemul dentar şi lucrările stomatologice 110
4.5. Identificarea prin expertiza fotografiei de portret 110
Secţiunea a III-a. Identificarea persoanelor după voce şi vorbire 111
§1. Aspecte introductive 111
§2. Caracteristicile de identificare a vocii şi vorbirii 111
2.1. Caracteristicile vocii 112
2.2. Caracteristicile vorbirii 112
§3. Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii 112
3.1. Stabilirea autenticităţii înregistrărilor audio 113
3.2. Identificarea persoanei vorbitorului 114
3.3. Stabilirea eventualei deghizări a vocii şi vorbirii 115
Secţiunea a IV-a. Metode biometrice de identificare 115
§1. Noţiuni generale de biometrie 115
§2. Identificarea pe baza fotografiei semnalmentelor 117
§3. Tehnici antropometrice 117
§4. Recunoaşterea retinei 117
§5. Recunoaşterea irisului 117
§6. Termograma facială 118
Secţiunea a V-a. Înregistrarea penală 118
§1. Definiţia, scopul şi importanţa înregistrării penale 118
§2. Înregistrarea în cazierul judiciar 119
2.1. Înregistrarea nominală sau alfabetică 119
2.2. Înregistrarea dactiloscopică 120
§3. Alte modalităţi de înregistrare penală 121
3.1. Înregistrarea dactiloscopică monodactilară 121
3.2. Înregistrarea persoanelor dispărute şi a cadavrelor cu identitate necunoscută 121
3.3. Înregistrarea după modul de operare 122
3.4. Înregistrarea în baze de date genetice 122

Capitolul VII. Investigarea urmelor de incendii, de explozii şi de accidente de trafic 124
Secţiunea I. Cercetarea urmelor de incendii 124
§1. Cauzele incendiilor 124
1.1. Incendii provocate de cauze naturale 124
1.2. Incendii provocate accidental 125
1.3. Incendiile premeditate 125
§2. Cercetarea la faţa locului a urmelor de incendiu 125
§3. Expertiza criminalistică a urmelor de incendiu 126
Secţiunea a II-a. Cercetarea urmelor de explozii 127
§1. Noţiuni generale 127
§2. Cercetarea la faţa locului şi expertiza urmelor de explozii 128
Secţiunea a III-a. Cercetarea urmelor de accidente de trafic 128

§1. Cercetarea urmelor mijloacelor de transport rutier 128
1.1. Aspecte introductive 128
1.2. Cercetarea la faţa locului a urmelor mijloacelor de transport rutier 129
1.3. Expertiza criminalistică a urmelor mijloacelor de transport rutier 130
§2. Cercetarea urmelor accidentelor feroviare, navale şi aeriene 131
2.1. Urmele accidentelor feroviare 131
2.1.1. Cercetarea la faţa locului 132
2.1.2. Expertiza criminalistică a urmelor accidentelor de cale ferată 132
2.2. Urmele accidentelor aeriene 132
2.3. Urmele accidentelor navale 133

Capitolul VIII. Cercetarea criminalistică a falsului în înscrisuri 134
Secţiunea I. Introducere 134
Secţiunea a II-a. Cercetarea falsului prin înlăturare de text 135
§1. Stabilirea locului alterării 136
§2. Refacerea textului înlăturat 136
§3. Refacerea textelor acoperite 138
Secţiunea a III-a. Cercetarea falsului prin adăugare de text 138
Secţiunea a IV-a. Cercetarea falsului prin imitarea şi deghizarea scrisului 139
§1. Falsul prin imitarea scrisului 139
1.1. Falsul prin imitare liberă 140
1.2. Falsul prin imitare servilă 140
1.3. Falsificarea de semnături 140
§2. Falsul prin deghizarea scrisului 141
Secţiunea a V-a. Cercetarea textelor dactilografiate 141
§1. Identificarea maşinii de scris 142
§2. Identificarea dactilografului 142
§3. Expertiza criminalistică a falsului în înscrisuri dactilografiate 142
Secţiunea a VI-a. Cercetarea altor categorii de falsuri 143
§1. Falsificarea impresiunilor de ştampile 143
§2. Expertiza criminalistică a falsului de documente de identitate 143
§3. Falsificarea bancnotelor 144
§4. Falsul realizat cu ajutorul copiatoarelor şi a sistemelor informatice 145

Capitolul IX. Investigarea grafoscopică 148
Secţiunea I. Aspecte introductive 148
Secţiunea a II-a. Caracteristicile de identificare a scrisului de mână 149
§1. Caracteristicile exprimării în scris 149
§2. Caracteristicile topografice ale scrisului 149
§3. Caracteristicile generale (dominantele grafice) ale scrisului de mână 150
§4. Caracteristicile particulare ale scrisului de mână 151
Secţiunea a III-a. Identificarea persoanei după scrisul de mână pe baza expertizei grafoscopice 152
§1. Obţinerea modelelor de comparaţie 152
1.1. Modele de comparaţie libere 152

1.2. Modele de comparaţie experimentale 152
§2. Efectuarea expertizei grafoscopice 153

Capitolul X. Elemente de balistică judiciară 155
Secţiunea I. Aspecte introductive de balistică judiciară 155
Secţiunea a II-a. Noţiuni tehnice generale despre armele de foc 156
§1. Elementele de construcţie ale armelor de foc 156
1.1. Ţeava armei 156
1.2. Ansamblul mecanismelor 157
§2. Clasificarea armelor de foc 157
§3. Muniţia armelor de foc 158
§4. Elementele tragerii 159
Secţiunea a III-a. Urmele formate prin folosirea armelor de foc 159
§1. Urmele formate de armă pe cartuş 160
1.1. Urmele de pe tub 160
1.2. Urmele de pe glonţ 160
§2. Urmele de împuşcare 161
2.1. Urmele principale 161
2.2. Urmele secundare 162
2.2.1. Urme secundare formate indiferent de distanţa de tragere: 162
2.2.2. Urme secundare formate la tragerile cu ţeava armei lipită de corp sau de la mică distanţă 162
Secţiunea a IV-a. Particularităţile cercetării la faţa locului a armelor de foc şi a urmelor acestora 163
§1. Descoperirea şi fixarea armelor de foc şi a urmelor acestora 163
1.1. Descoperirea armelor de foc şi a muniţiei 163
1.2. Consemnarea, fixarea poziţiei şi stării armelor 164
§2. Ridicarea armei de foc şi a muniţiei descoperite la locul faptei 164
§3. Stabilirea distanţei şi direcţiei de tragere 165
Secţiunea a V-a. Expertiza balistică criminalistică a armelor de foc şi a urmelor acestora 166
§1. Examinarea tehnică generală a armelor de foc 166
§2. Expertiza urmelor formate de armele de foc 167
2.1. Expertiza urmelor principale ale tragerii 167
2.2. Expertiza urmelor secundare ale tragerii 168
§3. Identificarea armelor de foc după urmele formate pe glonţ şi pe tubul cartuşului 168
3.1. Identificarea armelor de foc după urmele formate pe glonţ 169
3.2. Identificarea armelor de foc după urmele lăsate pe tubul cartuşului 170
3.3. Sisteme informatice de identificare a armelor de foc 170

Capitolul XI. Metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice utilizate în investigaţiile criminalistice 172
Secţiunea I. Aspecte introductive 172
Secţiunea a II-a. Mijloace tehnico-ştiinţifice utilizate în cercetarea la faţa locului 172

§1. Trusele criminalistice 172
1.1. Trusele criminalistice universale 172
1.2. Trusele criminalistice specializate: 173
§2. Laboratoarele criminalistice mobile 173
Secțiunea a III-a. Principalele tehnici și metode de investigare utilizate în examinările criminalistice de laborator 174
§1. Metode de examinare microscopică 174
1.1. Examinarea optică 174
1.1.1. Lupa 174
1.1.2. Microscopul optic 174
1.1.3. Tipuri de microscoape optice: 175
1.2. Microscopul electronic 176
§2. Metode de analiză spectrală 176
2.1. Analiza spectrală prin emisie 177
2.2. Analiza spectrală prin absorbție 177
2.3. Variante ale analizei spectrale utilizate în examinările criminalistice de laborator 178
2.3.1. Spectrofotometria de absorbție în radiații infraroșii, ultraviolete și vizibile 178
2.3.2. Spectrometria de absorbție atomică 178
2.3.3. Spectrometria de masă 179
2.3.4. Spectrometria de raze X 179
§3. Metode cromatografice 179
§4. Alte metode fizico-chimice de examinare: 180

Partea a II-a
Elemente de tactică criminalistică

Capitolul I. Cadrul tactic al organizării anchetei penale 185
Secțiunea I. Noțiuni introductive 185
Secțiunea a II-a. Principiile organizării urmăririi penale 186
§1. Principiul individualității 186
§2. Principiul dinamismului 186
§3. Principiul legalității 187
Secțiunea a III-a. Structura și conținutul planului de urmărire penală 187
§1. Structura planului de urmărire penală 187
§2. Conținutul planului de urmărire penală 187
Secțiunea a IV-a. Versiunile de urmărire penală 188
§1. Noțiuni introductive 188
§2. Criterii de clasificare a versiunilor 188
§3. Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală 189
§4. Modalități de verificarea versiunilor de urmărire penală 191

Capitolul II. Tactica efectuării cercetării la fața locului 192
Secțiunea I. Noțiunea și importanța cercetării la fața locului 192

§1. Aspecte introductive 192
§2. Consideraţii privind reglementarea procesual penală 193
§3. Importanţa şi obiectivele cercetării la faţa locului 193
3.1. Importanţa cercetării la faţa locului 193
3.2. Obiectivele cercetării la faţa locului 194
§4. Elemente tactice specifice pregătirii cercetării la faţa locului 195
4.1. Pregătirea echipei de cercetare a scenei infracţiunii 195
4.2. Pregătirea mijloacelor tehnico-ştiinţifice criminalistice 195
Secţiunea a II-a. Reguli tactice ale cercetării la faţa locului 196
§1. Cadrul tactic general al cercetării la faţa locului 196
§2. Măsuri preliminare cercetării la faţa locului 197
§3. Reguli tactice specifice efectuării cercetării propriu-zise la faţa locului 198
3.1. Primele măsuri luate de organul competent să efectueze cercetarea la faţa locului 198
3.2. Cercetarea în faza statică 199
3.3. Cercetarea în faza dinamică 200
§4. Fixarea rezultatelor cercetării la faţa locului 201
4.1. Procesul-verbal 201
4.2. Schiţa locului faptei 202
4.3. Fotografiile şi înregistrările video judiciare 203

Capitolul III. Tactica ascultării martorilor 204
Secţiunea I. Aspecte generale 204
§1. Introducere 204
§2. Reglementarea procesual penală 204
§3. Privire asupra valorii probante şi relativităţii declaraţiilor martorilor 208
Secţiunea a II-a. Mărturia din perspectiva psihologiei judiciare 209
§1. Recepţia senzorială a martorilor din perspectivă criminalistică 209
§2. Prelucrarea informaţiilor 210
§3. Stocarea memorială 210
§4. Reactivarea memorială 211
Secţiunea a III-a. Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor 211
§1. Pregătirea ascultării martorilor. Aspecte generale 211
§2. Elemente tactice aplicate în pregătirea ascultării martorilor 212
§3. Reguli şi procedee tactice criminalistice aplicate în ascultarea propriu-zisă a martorilor 213
Secţiunea a IV-a. Particularităţi tactice aplicate în ascultarea martorilor minori 217
§1. Cadrul procesual penal şi tactic general al audierii 217
§2. Pregătirea ascultării martorilor minori 218
§3. Audierea propriu-zisă a minorilor 218
Secţiunea a V-a. Consemnarea declaraţiilor martorilor 219

Capitolul IV. Tactica audierii persoanei vătămate 221
Secţiunea I. Consideraţii introductive 221
§1. Consideraţii privind reglementarea penală şi procesual penală 222

Secțiunea a II-a. Aspecte privind psihologia persoanei vătămate 224
§1. Recepția senzorială a persoanei vătămate din perspectivă criminalistică 224
§2. Prelucrarea și decodificarea informațiilor 225
§3. Stocarea memorială 226
§4. Reactivarea memorială 226
Secțiunea a III-a. Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate 227
§1. Pregătirea în vederea ascultării victimei 227
1.1. Studierea materialului cauzei 227
1.2. Cunoașterea persoanelor care urmează a fi ascultate 227
1.3. Întocmirea planului de ascultare, dacă situația o impune 228
§2. Reguli și procedee tactice criminalistice aplicate în audierea propriu-zisă a persoanei vătămate 228
2.1. Verificarea identității 228
2.2. Conduita tactică în momentul ascultării libere 229
2.3. Conduita tactică în momentul formulării de întrebări 230
2.4. Verificarea și aprecierea declarațiilor persoanelor vătămate 231

Capitolul V. Tactica ascultării suspectului sau a inculpatului 233
Secțiunea I. Considerații introductive 233
§1. Considerații privind valoarea probantă a declarațiilor suspectului sau inculpatului 233
§2. Cadrul general al reglementării procesual penale 234
Secțiunea a II-a. Particularități privind psihologia suspectului sau inculpatului 235
Secțiunea a III-a. Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea suspectului sau a inculpatului 237
§1. Pregătirea ascultării 237
1.1. Studierea materialelor sau datelor existente în cauză 237
1.2. Cunoașterea personalității suspectului sau a inculpatului 237
1.3. Organizarea modului de desfășurare a ascultării 238
1.4. Planificarea ascultării 239
§2. Cadrul tactic al ascultării propriu-zise a suspectului sau a inculpatului 239
2.1. Verificarea identității suspectului sau inculpatului 239
2.2. Modalități tactice de ascultare în faza relatării libere 240
2.3. Tactica ascultării în faza adresării de întrebări 241
§3. Consemnarea declarațiilor suspectului sau ale inculpatului 243
Secțiunea a IV-a. Modalități tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat 244
§1. Indicatori psihofiziologici ai emoției 244
§2. Aprecieri privind valoarea probantă a rezultatelor obținute cu tehnicile de detectare a comportamentului simulat 247

Capitolul VI. Tactica efectuării percheziției și a ridicării de obiecte și înscrisuri 248
Secțiunea I. Importanța, reglementarea procesual penală și pregătirea percheziției 248

§1. Importanţa percheziţiei şi a ridicării de obiecte şi înscrisuri 248
§2. Reglementări procesual penale 248
§3. Pregătirea percheziţiei 250
Secţiunea a II-a. Reguli tactice de efectuare a percheziţiei 253
§1. Deplasarea şi intrarea la locul percheziţiei 253
§2. Primele măsuri luate la locul percheziţiei 254
§3. Reguli tactice aplicate în efectuarea percheziţiei propriu-zise 256
§4. Fixarea rezultatelor percheziţiei 257
§5. Măsuri privind obiectele ori înscrisurile ridicate 258
Secţiunea a III-a. Percheziţia corporală 259
§1. Percheziţia preliminară 260
§2. Percheziţia obiectelor de îmbrăcăminte 260
§3. Percheziţia corpului ca atare 261
Secţiunea a IV-a. Percheziţia unui vehicul 262
Secţiunea a V-a. Percheziţia informatică 263
§1. Definiţie 263
§2. Condiţiile în care se dispune percheziţia informatică 264
§3. Cererea prin care se solicită percheziţia informatică şi încheierea judecătorului de drepturi şi libertăţi 264
§4. Efectuarea percheziţiei informatice 265
Secţiunea a VI-a. Ridicarea de obiecte şi de înscrisuri 268

Capitolul VII. Reguli şi procedee tactice aplicate în efectuarea unor acte de urmărire penală 271
Secţiunea I. Tactica efectuării confruntării 271
§1. Aspecte introductive 271
§2. Pregătirea confruntării 273
§3. Reguli tactice de efectuare a confruntării propriu-zise 275
§4. Fixarea rezultatelor confruntării 276
Secţiunea a II-a. Tactica efectuării identificării persoanelor şi a obiectelor 276
§1. Aspecte introductive 276
§2. Pregătirea identificării persoanelor şi a obiectelor 277
§3. Particularităţi tactice privind efectuarea identificării persoanelor şi obiectelor 279
3.1. Identificarea persoanelor 279
3.2. Identificarea cadavrelor 280
3.3. Identificarea obiectelor 281
§4. Fixarea rezultatelor identificării persoanelor şi a obiectelor 281
§5. Pluralitatea de identificări 282
Secţiunea a III-a. Tactica efectuării reconstituirii 283
§1. Consideraţii introductive 283
§2. Dispunerea şi organizarea reconstituirii 284
2.1. Dispunerea reconstituirii 284
2.2. Organizarea reconstituirii 285
§3. Efectuarea reconstituirii 286

3.1. Măsuri preliminare reconstituirii 286
3.2. Efectuarea reconstituirii propriu-zise 286
§4. Fixarea rezultatelor reconstituirii 287

Capitolul VIII. Constatarea şi expertiza judiciară din perspectiva tacticii criminalistice 289
Secţiunea I. Aspecte introductive 289
§1. Constatarea. Aspecte procesual penale 289
§2. Expertiza criminalistică. Aspecte procesual penale 290
§3. Expertiza complexă 292
Secţiunea a II-a. Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor şi a expertizelor criminalistice 293
§1. Oportunitatea expertizei 293
§2. Stabilirea corectă a obiectului expertizei 293
§3. Formularea clară a întrebărilor adresate expertului 294
§4. Asigurarea calităţii materialelor trimise spre expertiză 294
Secţiunea a III-a. Tactica efectuării expertizelor criminalistice 294
§1. Efectuarea propriu-zisă a expertizelor 294
§2. Redactarea raportului de expertiză 296
Secţiunea a IV-a. Verificarea raportului de expertiză 298
Secţiunea a V-a. Valorificarea concluziilor expertizei 299
Secţiunea a VI-a. Sistemul unităţilor şi laboratoarelor de expertiză criminalistică 299
§1. Laboratoare în sistemul Ministerului Justiţiei 299
§2. În cadrul Ministerului Public 300
§3. În cadrul Ministerului Afacerilor Interne 300
Bibliografie selectivă 301

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IAȘI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUVÂNT-ÎNAINTE

Obiectul propriu al ştiinţei Criminalisticii prezintă importanţă pe două planuri distincte: pe de o parte, remarcă aportul său particular în aflarea adevărului, iar pe de altă parte, evidenţiază unicitatea şi autonomia sa faţă de celelalte ştiinţe juridice şi nejuridice, dar aflate în slujba justiţiei.

Datorită obiectului propriu de cercetare, Criminalisticii îi sunt specifice anumite metode de cunoaştere, unele dintre ele tipice ştiinţei respective, altele comune mai multor ştiinţe, dar aplicate într-un mod particular, potrivit obiectului său.

Prin însăşi definiţia dată adevărului, raportată la teoria cunoaşterii, acesta este relativ. Criminalistica nu-şi propune să ajungă la esenţa adevărului absolut, dar încearcă să se apropie de aflarea adevărului, fie el şi relativ, *sine ira et studio*, fiindu-i indiferent cui foloseşte aceasta.

Criminalistica a căutat şi a găsit un sprijin eficient în ştiinţele exacte, utilizând toate cercetările de vârf în sprijinul propriului demers de cercetare.

Singura autoritate care se bucură de acelaşi respect, indiferent de tipul de societate din care se naşte, este autoritatea Legii. Oricare ar fi însă legea, singurul mijloc de a-i identifica pe cei care o încalcă, fără a proceda în mod abuziv la găsirea unui vinovat fără vină, este Criminalistica.

Din cadrul sistemului Criminalisticii, lucrarea de faţă prezintă principalele elemente de tehnică şi tactică criminalistică. Aceasta se adresează deopotrivă teoreticienilor, practicienilor, studenţilor din cadrul Facultăţilor de Drept, cât şi altor specialişti, constituind un veritabil suport teoretic şi practic.

Autorii

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Partea I
Elemente de tehnică criminalistică

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Capitolul I

NOŢIUNI INTRODUCTIVE

Secţiunea I
Definiţia şi importanţa ştiinţei criminalisticii

Criminalistica s-a format ca o ştiinţă judiciară la sfârşitul secolului al XIX-lea, fondatorul ei fiind recunoscut de cei mai mulţi specialişti, cunoscutul judecător de instrucţie austriac şi profesor de drept penal, **Hans Gross**. Acesta a folosit pentru prima dată în literatura juridică termenul de *criminalistică* în anul 1893, prin editarea *Manualului judecătorului de instrucţie*, care a fost reeditat în scurt timp sub denumirea *Manualul judecătorului de instrucţie în sistemul criminalisticii*. Înaintea lui Hans Gross, un reputat specialist francez, Alphonse Bertillon, şef al Serviciului de identitate judiciar din Paris la sfârşitul secolului trecut a pregătit cadrul apariţiei ştiinţei criminalisticii.

Imediat după Hans Gross, noua ştiinţă judiciară apărută a fost consolidată şi de alte lucrări importante aparţinând unor reputaţi juriştii: *La police et l'enquet judicièr scientifique* (**A. Niceforo**, 1907); *Manuel de police scientifique* (**R.A. Reiss**, 1911); *La police scientifique* (**E. Goddefroy**, 1911)[1]. Deoarece metodele, mijloacele şi procedeele criminalistice au fost utilizate în mod special de organele de poliţie, Criminalistica a fost cunoscută până la sfârşitul celui de-al doilea război mondial şi sub denumirea de *poliţie tehnică* sau *poliţie ştiinţifică*, aceste denumiri referindu-se numai la componenta sa tehnico-ştiinţifică, nu şi la cea tactică şi metodologică[2].

Încă de la începuturile sale, în ciuda unor păreri contrare, Criminalistica a fost considerată o *ştiinţă* în înţelesul deplin al cuvântului, poate una dintre primele ştiinţe de graniţă[3]. Astfel în literatura juridică din ţară cât şi din străinătate au fost exprimate mai multe opinii în legătură cu caracterul de ştiinţă de sine stătătoare a criminalisticii, astăzi existând un consens asupra faptului că aceasta are un obiect propriu de cercetare şi utilizează metode specifice[4].

Dacă asupra caracterului autonom al ştiinţei Criminalisticii există o unitate de opinii, nu acelaşi lucru putem să-l afirmăm cu privire la modul în care ştiinţa Criminalistica a fost definită de către oamenii de ştiinţă şi reputaţi criminalişti, deşi diferenţele sub acest aspect nu vizează esenţialul.

Astfel întemeietorul ei Hans Gross a definit Criminalistica o **„ştiinţă a stărilor de fapt în procesul penal"**. Alte definiţii ale ştiinţei Criminalisticii sunt următoarele:

---

[1] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 27.

[2] Nelu Viorel Cătuna, *Criminalistică*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 2; a se vedea şi George Antoniu, Nicolae Volonciu, Nicolae Zaharia, *Dicţionar de procedură penală*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988, p. 163.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 27.

[4] Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Editat de Ministerul de Interne, Serviciul Editorial, Presă şi Propagandă în rândul populaţiei, Bucureşti, 1976, p. 15.

„Criminalistica este un ansamblu de procedee aplicabile în cercetarea şi studiul crimei pentru a se ajunge la dovedirea ei"[1].

„Criminalistica este o ştiinţă multidisciplinară care se ocupă cu elaborarea mijloacelor tehnico-ştiinţifice, a metodelor şi a procedeelor tactice de descoperire, fixare, administrare şi examinare a probelor, în scopul cercetării şi prevenirii infracţiunilor"[2].

„Criminalistica este ştiinţa care este într-un continuu progres, pune la îndemâna instanţelor civile, deopotrivă cu cele penale, mijloace noi pentru aflarea adevărului şi justiţia le foloseşte din plin"[3].

„Criminalistica este o ştiinţă judiciară, pluridisciplinară, care are ca principale ţinte descoperirea infracţiunilor, identificarea infractorilor şi probarea ştiinţifică a activităţii lor delictuoase, asigurarea măsurilor de prevenţie împotriva criminalităţii"[4].

„Criminalistica este o ştiinţă multidisciplinară cu caracter autonom şi unitar care elaborează şi foloseşte metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice de descoperire, fixare, ridicare, examinare şi interpretare a urmelor infracţiunii, procedee tactice şi metodologice de cercetare a infracţiunilor în vederea identificării autorilor şi prevenirii faptelor antisociale"[5].

Remarcăm, fie numai pentru semnificaţia ei, o opinie foarte răspândită, conform căreia, printre altele, Criminalistica ar fi şi o *artă*[6]. Astfel în anul 1983, secretarul general de atunci al INTEPOL-ului, Jean Nepote, definea criminalistica *„arta şi tehnica investigaţiilor penale"*[7].

Din analiza majorităţii punctelor de vedere exprimate în literatura de specialitate, atât din străinătate, cât şi din ţara noastră se desprinde o concluzie cvasiunanimă referitoare la caracterul ştiinţific al acestei discipline dedus din obiectul său propriu şi metodele sale specifice de cercetare. În esenţă, conţinutul noţiunii de criminalistică a fost definit astfel de prof. univ. dr. Emilian Stancu: *„Criminalistica este o ştiinţă judiciară, cu caracter autonom şi unitar, care însumează un ansamblu de cunoştinţe despre metodele, mijloacele tehnice şi procedeele tactice, destinate descoperirii, cercetării infracţiunilor, identificării persoanelor implicate în săvârşirea lor şi prevenirii faptelor antisociale"*[8].

Criminalistica a mai fost denumită în literatura de specialitate ca fiind „ştiinţa contra crimei"[9], aceasta având o structură complexă, formată din trei ramuri distincte dar strâns legate între ele:

---

[1] Pierre Fernand Ceccaldi, *La criminalistique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1962, p. 6.

[2] Ion Anghelescu şi colectiv, *Dicţionar de Criminalistică*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1984, p. 48.

[3] Ilie Stoenescu, Savelly Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1973, p. 95-96.

[4] Lazăr Cârjan, Mihai Chiper, *Criminalistică. Tradiţie şi Modernism*, Ed. Curtea Veche, Bucureşti, 2009, p. 14.

[5] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *Tratat de tehnică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 16.

[6] Edmond Locard, *Traité de criminalistique*, vol. I, Ed. J. Desvigne, Lyon, 1931, p. 7-8; Marcel Le Clère, *Manuel de police technique*, Éditions Police Revue, Paris, 1974, p. 11-12; Charles E. O'Hara, *Fundamentals of Criminal Investigations*, Ed. Charles C. Thomas, Springfield, Illinois, S.U.A., 1970, p. 3-4.

[7] Jean Nepote, *Situation actuelle et tendance d'évolution de la criminalistique*, Revue Internationale de Police Criminelle, nr. 384, ianuarie 1983, p. 2.

[8] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 28.

[9] Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *Identificarea criminalistică*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011, p. 2.

a. Tehnica criminalistică cuprinde ansamblul metodelor şi mijloacelor tehnico-ştiinţifice destinate descoperirii, fixării, ridicării şi examinării urmelor sau mijloacelor materiale de probă.

b. Tactica criminalistică reprezintă un ansamblu de procedee şi reguli specifice destinate desfăşurării activităţilor de urmărire penală şi de judecată, cum ar fi cercetarea la faţa locului, reconstituirea, identificarea autorului şi a victimei, ascultarea inculpatului şi a altor persoane (persoana vătămată, martori), efectuarea percheziţiilor, ridicarea de obiecte şi înscrisuri etc.

c. Metodologia criminalistică vizează cercetarea unor categorii de infracţiuni cum sunt infracţiunile împotriva vieţii, sustragerile din avutul public sau personal, accidentele rutiere, navale sau aeriene etc. Astfel metodologia criminalistică stabileşte care sunt activităţile procedurale care trebuie desfăşurate cu ocazia investigării criminalistice a unei anumite infracţiuni, precum şi ordinea logică în care acestea vor fi întreprinse, constituind un ghid ştiinţific al investigării unei infracţiuni determinate[1].

În literatura de specialitate occidentală, cu privire la structura criminalisticii, interpretată în sens larg, au fost exprimate mai multe opinii conform cărora această ştiinţă cuprinde[2]:

1. **Procedee poliţieneşti** destinate conducerii unei anchete, inclusiv strângerii probelor privind comiterea infracţiunii, care aparţin „Poliţiei tehnice".

2. **Procedee ştiinţifice** utilizate în expertiza urmelor şi a probelor materiale ale infracţiunii, care aparţin „Poliţiei ştiinţifice".

3. **Procedee juridice** destinate administrării, potrivit regulilor de drept, a probelor existenţei infracţiunii.

Secţiunea a II-a
Obiectul Criminalisticii

Obiectul propriu al ştiinţei Criminalisticii prezintă importanţă pe două planuri distincte: pe de o parte, remarcă aportul său particular în aflarea adevărului, iar pe de altă parte, evidenţiază unicitatea şi autonomia sa faţă de celelalte ştiinţe juridice şi nejuridice (medicina legală, psihologia judiciară, fizica, chimia, biologia judiciară), dar aflate în slujba justiţiei.

Sub raport ştiinţific, principalele direcţii de acţiune ale criminalisticii sunt următoarele:[3]

1. Elaborarea şi folosirea de metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice destinate descoperirii şi cercetării urmelor infracţiunilor, începând cu urmele specifice omului şi continuând cu cele ale armelor sau instrumentelor, mijloacelor de transport, ale fenomenelor fizico-chimice, în scopul identificării persoanelor sau obiectelor.

---

[1] Nelu Viorel Cătuna, *op. cit.*, p. 4.

[2] Pierre Fernand Ceccaldi, *op. cit.*, p. 6; Marcel Le Clère, *Manuel de police scientifique*, Éditions Police Revue, Paris, 1973, p. 12-14.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 29; Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 6 şi urm.; Ion Mircea, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 5.

2. Adaptarea de metode aparţinând ştiinţelor exacte la necesităţile proprii Criminalisticii, a unor metode din alte domenii ale ştiinţei, cum sunt cele proprii fizicii, chimiei, biologiei, matematicii, în scopul aplicării lor la specificul activităţii de prevenire şi de combatere a infracţiunilor.

3. Elaborarea de reguli şi procedee tactice destinate efectuării unor acte de urmărire penală, precum şi creşterii eficienţei acestora, prin asigurarea unui fundament ştiinţific investigării.

4. Studierea practicii judiciare, în scopul valorificării ştiinţifice şi generalizării experienţei pozitive rezultate din activitatea organelor de urmărire penală pe linia investigării infracţiunilor.

5. Analiza evoluţiei modului de săvârşire a faptelor penale, pentru stabilirea celor mai adecvate procedee de combatere şi de prevenire a lor, inclusiv de identificare a autorilor acestora.

6. Perfecţionarea modului de cercetare a diverselor categorii de infracţiuni, în special a acelora care aduc atingere unor valori sociale deosebite, a acelora care sunt săvârşite cu violenţă şi, în general, a faptelor penale care prezintă dificultăţi de investigare.

7. Elaborarea de metode şi prefigurarea de măsuri destinate prevenirii infracţiunilor sau altor fapte cu caracter antisocial.

Secţiunea a III-a
Metodele proprii de investigare ale ştiinţei Criminalisticii

Datorită obiectului propriu de cercetare, Criminalisticii îi sunt specifice anumite metode de cunoaştere, unele dintre ele tipice ştiinţei respective, altele comune mai multor ştiinţe, dar aplicate într-un mod particular, potrivit obiectului său.

Metodele de investigare criminalistică sunt următoarele:[1]

1. La baza metodologiei criminalistice se situează modalităţile generale de cunoaştere cum sunt *observaţia, analiza, sinteza, deducţia, inducţia, comparaţia*, adaptate la specificul obiectului Criminalisticii. De exemplu, *metoda comparativă* este fundamentală în procesul de identificare a persoanelor şi obiectelor, ea constituind baza metodologică a activităţii de expertiză criminalistică.

2. Metodele adaptate la specificul Criminalisticii din alte domenii ştiinţifice, pe primul loc aflându-se metodele de analiză fizico-chimică a urmelor şi microurmelor care se prezintă sub formă de resturi de obiecte şi materii, metodele biologice de examinare a urmelor de secreţii, excreţii ori ţesuturi moi, metodele antropologice, metodele de examinare optică în radiaţii vizibile sau invizibile.

3. Metode de examinare proprii Criminalisticii, care ţin de particularităţile obiectului său de cercetare, cum ar fi de exemplu următoarele:

- metode destinate descoperirii şi examinării îndeosebi comparative, a urmelor sau mijloacelor de probă;

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 29-30.

- metode de identificare a persoanelor şi cadavrelor după semnalmente exterioare ori după resturi osoase;

- metode de cercetare a înscrisurilor, a diverselor valori falsificate sau contrafăcute etc.

4. Procedee tactice de efectuare a unor acte de urmărire penală, elaborate atât pe baza generalizării experienţei organelor judiciare, cât şi prin adaptarea unor elemente de cunoaştere aparţinând psihologiei.

5. Metode tehnice de prevenire a infracţiunilor, cum ar fi de exemplu, cele care se referă la prevenirea falsurilor, a furturilor în dauna avutului public sau particular.

În literatura de specialitate au fost exprimate şi opinii menite să confere o notă şi mai pronunţată de specificitate ansamblului metodelor de investigare criminalistică. Un astfel de exemplu este teoria autorului Charles E. O'Hara care consideră că metodologia anchetei penale se fundamentează pe **regula celor trei I**: *informaţia, interogatoriul şi instrumentarea*[1]. Această opinie reprezintă esenţa modului de a se proceda în dovedirea vinovăţiei sau nevinovăţiei unei persoane. Alţi autori, precum prof. univ. dr. Camil Suciu, îmbrăţişează un criteriu bipartit de clasificare a metodelor de investigare criminalistică, clasificându-le în metode tehnico-ştiinţifice şi tactice[2]. Un alt autor precum Pierre Fernand Ceccaldi, consideră că metodele Criminalisticii sunt matematice, fotografice, microscopice etc.[3]

Prin urmare, toate aceste opinii nu reprezintă în fond decât preocupări de evidenţiere a caracterului ştiinţific al Criminalisticii, prin evidenţierea elementelor ce conferă un contur propriu metodologiei sale, precum şi a contribuţiei pe care o are în stabilirea adevărului.

Secţiunea a IV-a
Caracterele Criminalisticii

Criminalistica este o ştiinţă cu un obiect propriu, specific de cercetare, având o contribuţie particulară la realizarea justiţiei.

Criminalisticii, ca ştiinţă autonomă îi sunt specifice următoarele caractere:

A. Caracterul judiciar

Caracterul judiciar este determinat de legătura strânsă a Criminalisticii cu activităţile de cercetare şi urmărire penală, cât şi cu activitatea de judecată. În majoritatea cazurilor, activitatea de soluţionare a cauzelor penale este precedată de cea a strângerii probelor, clarificării împrejurărilor în care a fost săvârşită fapta ilicită, identificării autorului şi câteodată, chiar a victimei. Acest proces începe din faza cercetării la faţa locului şi continuă cu activităţile de investigare, analiză, verificare în laborator a urmelor sau mijloacelor materiale de probă, precum şi cu alte acte de urmărire penală, guvernate de reguli tactice elaborate de Criminalistică[4].

---

[1] Charles E. O'Hara, *op. cit.*, p. 10.

[2] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 6-7.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 30.

[4] George Antoniu, Constantin Bulai, Gheorghe Chivulescu, conform *Dicţionarului Juridic Penal*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 177, prin termenul *judiciar* se înţelege „acea însuşire a unei activităţi de a se desfăşura în legătură cu rezolvarea unui conflict de drept".

Este însă de precizat că, deşi activitatea de investigare criminalistică se desfăşoară în strictă conformitate cu respectarea unor reguli de drept, acestei ştiinţe nu i se poate atribui un caracter juridic, dat fiind obiectul său specific care se înscrie în acţiunea tehnico-tactică de investigare a faptelor antisociale.

B. Caracterul autonom

Obiectul ştiinţei Criminalisticii este unul specific, deosebit de cel al altor ştiinţe juridice sau judiciare. Caracterul autonom al Criminalisticii subzistă în faptul că, nicio altă ştiinţă din cadrul celor juridice sau judiciare nu are acelaşi obiect, adică cel de a elabora metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice de descoperire, ridicare şi examinare a urmelor infracţiunii sau de identificare a infractorilor şi nici cel de a prelua şi adapta, din diverse domenii ale ştiinţelor naturii, procedee sau metode capabile să faciliteze clarificarea împrejurărilor de fapt în care s-a comis actul ilicit. Chiar şi în domeniul prevenirii săvârşirii de fapte antisociale, prezent în politica penală şi comun tuturor ramurilor dreptului nostru, Criminalistica are metode şi procedee specifice numai ei.

C. Caracterul unitar

Structura complexă a Criminalisticii este impusă de necesitatea rezolvării unor probleme dintre cele mai diverse, determinate atât de varietatea faptelor penale ce trebuie investigate, cât şi de împrejurările deosebite în care se săvârşesc faptele ilicite. Criminalistica se constituie într-un sistem armonios şi unitar, determinat de însăşi finalitatea acestei ştiinţe, aflarea adevărului în procesul judiciar.

Criminalistica reprezintă un sistem unitar, dacă avem în vedere structura sa:

1. *Tehnica criminalistică* care cuprinde totalitatea metodelor şi mijloacelor tehnico-ştiinţifice de descoperire, fixare, ridicare, examinare şi interpretare a urmelor infracţiunii.

2. *Tactica criminalistică* care cuprinde ansamblul procedeelor şi regulilor specifice de efectuare a activităţilor de urmărire penală şi de judecată.

3. *Metodologia criminalistică* care se referă la particularităţile investigării unor categorii de infracţiuni.

D. Caracterul pluridisciplinar

Autorii de specialitate au considerat faptul că, ştiinţa Criminalisticii reprezintă „o punte de legătură între ştiinţele naturii şi ştiinţele juridice, prin intermediul acesteia metodele celor dintâi găsindu-şi aplicarea în procesul judiciar”[1] pentru stabilirea adevărului.

În activitatea complexă de prevenire a fenomenului infracţional, în lupta dusă de organele judiciare pentru descoperirea infracţiunilor şi identificarea autorilor, se face tot mai mult simţită nevoia recurgerii la mijloace, metode, procedee din ce în ce mai perfecţionate şi eficiente.

Criminalistica preia cuceririle ştiinţelor naturii, cum sunt cele din domeniul fizicii, chimiei, medicinii, biologiei, matematicii, perfecţionându-şi metodele de investigare proprii şi utilizându-le în cercetările sale[2]. Ignorarea cuceririlor acestor ştiinţe, precum şi perfecţionarea neîncetată a mijloacelor proprii, ar fi astăzi de neconceput pentru o cercetare

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 11.

[2] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 21.

criminalistică temeinică a urmelor infracțiunii sau a mijloacelor materiale de probă. Chiar pe plan tactic se remarcă necesitatea alăturării regulilor de desfășurare a activităților de investigare, de anchetă, a unor procedee tehnice prin care să se demonstreze științific rezultatele obținute în cursul urmăririi penale[1].

Secțiunea a V-a
Legătura Criminalisticii cu alte științe

Cu toate că are un caracter autonom prin natura obiectului său care vizează aflarea adevărului în justiție, Criminalistica are strânse legături cu științele juridice, științele judiciare, cât și cu științele naturii.

§1. LEGĂTURA CU ȘTIINȚELE JURIDICE

Dintre toate științele juridice, Criminalistica are cele mai strânse legături cu Dreptul penal, Dreptul procesual penal și Criminologia. Legăturile nu se rezumă doar la științele penale, ci și la alte ramuri ale dreptului. Așadar practica a demonstrat că în unele cazuri a căror rezolvare juridică aparține domeniului dreptului muncii, dreptului transportului, dreptului civil, există situații care pot fi rezolvate numai prin mijloace și metode specifice Criminalisticii[2].

1.1. Legătura cu dreptul penal

Pornind de la scopul fundamental al Dreptului penal, *apărarea valorilor și relațiilor sociale esențiale ale societății*[3], remarcăm o strânsă conexiune între această ramură și Criminalistică, ultima având rolul specific de descoperire a faptelor prevăzute de legea penală, de cercetare și interpretare a urmelor acestora, precum și de identificare a autorilor infracțiunilor.

Prin urmare, Criminalistica contribuie la clarificarea sau conturarea elementelor constitutive ale infracțiunilor, respectiv a obiectului, a subiectului, a laturii obiective și a celei subiective.

1.2. Legătura cu dreptul procesual penal

Criminalistica este strâns legată de Dreptul procesual penal al cărui obiect vizează *„studiul normelor juridice procesual penale și al raporturilor juridice reglementate de acestea"*[4], conexiune materializată pe câmpul de luptă împotriva fenomenului infracțional, activitatea criminalisticii servind scopului procesului penal prin descoperirea și punerea în evidență a probelor necesare aflării adevărului.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 32.
[2] *Ibidem.*
[3] Constantin Bulai, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Șansa, București, 1992, p. 44.
[4] Ion Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală*, Ed. Global Lex, București, 2006, p. 39; a se vedea Nicolae Volonciu, *Drept procesual penal*, vol. I, Ed. Șansa, București, 1993, p. 6.

Întreaga activitate de investigare criminalistică se desfăşoară în conformitate cu normele de drept, cele procesual penale având o poziţie preponderentă. Aşadar legătura Criminalisticii cu Dreptul procesual penal constă în primul rând prin aceea că metodele şi regulile de cercetare criminalistică se aplică în procesul penal numai în limitele permise de normele dreptului procesual penal. În al doilea rând, normele procesual penale stabilite de Codul de procedură penală prevăd anumite activităţi de urmărire penală cum sunt de exemplu, percheziţia, cercetarea la faţa locului, confruntarea, sau reconstituirea, ascultarea martorilor şi a inculpatului, iar Criminalistica elaborează regulile după care aceste acte de urmărire penală trebuie realizate[1].

1.3. Legătura cu Criminologia

Conexiunea dintre Criminalistică şi Criminologie este determinată de scopul comun general al celor două ştiinţe, respectiv combaterea şi prevenirea fenomenului infracţional. Diferenţa dintre cele două ştiinţe îşi găseşte reflectarea în specificitatea obiectelor lor[2]. În esenţă, Criminologia studiază starea dinamică, cauzele şi condiţiile care favorizează existenţa fenomenului infracţional, recomandând măsuri destinate prevenirii şi combaterii faptelor penale, în timp ce Criminalistica elaborează metode şi procedee tehnico-ştiinţifice şi tactice de descoperire şi cercetare a infracţiunilor, a urmelor acestora, precum şi de identificare a infractorilor.

Prin urmare, „Criminalistica oferă mijloacele ştiinţifice de elucidare a unor cazuri concrete, atât în materie penală, cât şi în materie civilă, în timp ce Criminologia este o cercetare fundamentală preponderent sociologică, incluzând variate aspecte de ordin medical, psihologic, psihiatric, economic, statistic, juridic şi cultural"[3].

§2. LEGĂTURA CU ŞTIINŢELE JUDICIARE

Alături de ştiinţele juridice, Criminalistica are prin natura obiectului său, numeroase legături cu alte ştiinţe sau ramuri ale acestora, respectiv cu aşa numitele ştiinţe „auxiliare" dreptului, în primul rând cu Medicina legală şi Psihologia judiciară.

2.1. Legătura cu Medicina legală

Criminalistica are legături strânse cu Medicina legală, existând domenii, cum ar fi cercetarea infracţiunilor împotriva persoanei (omorurile, infracţiunile cu violenţă, violurile), cercetarea urmelor biologice, identificarea persoanelor şi cadavrelor după semnalmentele exterioare sau după resturi osoase, în care asistăm la o întrepătrundere a celor două ştiinţe. De asemenea, o serie de oameni de ştiinţă din domeniul Medicinii legale (fraţii Nicolae, Ştefan şi Mina Minovici) şi-au adus contribuţia la dezvoltarea Criminalisticii în domeniul dreptului şi al învăţământului superior juridic[4].

---

[1] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 20.
[2] Aurel Dincu, *Curs de criminologie şi penologie*, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1969, p. 13.
[3] Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *op. cit.*, p. 2.
[4] A se vedea Nicolae Minovici, *Manual tehnic de medicină legală*, Atelierele Grafice Socec, Bucureşti, 1904.

Referitor la distincția dintre obiectul Criminalisticii și obiectul Medicinii legale, remarcăm că Medicina legală este o știință care studiază „problemele patologiei umane, legate de viața, sănătatea și activitatea omului, ca fapte incriminate sau relații sociale ocrotite de lege, în scopul de oferi probe cu caracter științific"[1]. Deci, Medicina legală este o știință „care își pune cunoștințele sale în slujba justiției, ori de câte ori pentru lămurirea unei cauze judiciare sunt necesare anumite precizări cu caracter medical-biologic"[2].

2.2. Legătura cu Psihologia judiciară

În procesul judiciar organele de urmărire penală și de judecată trebuie să posede cunoștințe privind legile de bază ale Psihologiei, precum și despre condițiile subiective sau obiective care pot influența procesele de percepție și de memorare.

Legătura Psihologiei judiciare cu Criminalistica se manifestă prin elaborarea metodelor tactice de ascultare a martorilor, învinuiților, inculpaților, chiar și în situația în care aceștia sunt minori, bolnavi sau handicapați mintal, precum și prin efectuarea unor activități de urmărire penală, cum sunt confruntarea, prezentarea pentru recunoaștere, percheziția[3].

§3. LEGĂTURA CU ȘTIINȚELE NATURII

Datorită caracterului pluridisciplinar al Criminalisticii, știință aflată la granița dintre științele juridice și științele naturii, se poate remarca o multitudine de legături între Criminalistică și celelalte științe exacte. De exemplu, de la Fizică sunt preluate și adaptate metode și mijloace de observare, analiză și investigare fotografică, microscopică, spectrală, fonică, atomică. Din Chimie sunt împrumutate metode de analiză necesare cercetării falsului în înscrisuri, de produse alimentare sau medicamentoase, descoperirii toxicelor și stupefiantelor etc. Din Biologie sunt împrumutate metodele și procedeele de cercetare a urmelor materiilor organice, cum sunt firele de păr, petele de sânge, de salivă, de spermă, sau mai nou, identificarea pe baza mărcii genetice.

Totodată din domeniul Logicii sunt utilizate în Criminalistică metodele generale de cunoaștere, cum sunt *observația*, *analiza*, *sinteza*, *deducția*, *inducția*, *comparația*, fiind elaborate și verificate versiunile (ipotezele) pe baza acestor metode. Aceleași principii ale Logicii își găsesc aplicarea în Criminalistică și cu ocazia descoperirii și studierii urmelor, demonstrându-se conexiunea dintre cele două științe[4].

Criminalistica utilizează și aplicațiile Matematicii care sunt multiple:[5] în domeniul fotografiei judiciare prin efectuarea de măsurători directe la fața locului, stabilirea dimensiunii subiectului cu ajutorul fotografiei judiciare, determinarea distanței focale a obiectivului aparatului fotografic după fotografie, determinarea înălțimii de la care s-a fotografiat, determinarea unghiului de fotografiere al axei de fotografiere cu planul solului

---

[1] Gheorghe Scripcaru, Moise Terbancea, *Medicina legală. Manual pentru facultățile de drept*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 13.

[2] Sub redacția Vladimir Belis, *Tratat de medicină legală*, vol. I, Ed. Medicală, București, 1995, p. 7.

[3] Tiberiu Bogdan, *Probleme de psihologie judiciară*, Ed. Științifică, București, 1973, p. 30.

[4] Nelu Viorel Cătuna, *op. cit.*, p. 9.

[5] Lazăr Cârjan, Mihai Chiper, *op. cit.*, p. 16-17.

etc.; în domeniul balisticii judiciare prin determinarea unghiului de impact al glonţului cu planul ţintei, calcularea valorii unghiurilor, determinarea direcţiei de tragere, determinarea locurilor unde s-au aflat trăgătorul şi persoana în care s-a tras[1].

Secţiunea a VI-a
Sistemul Criminalisticii

Evaluarea exactă a contribuţiei pe care ştiinţa Criminalisticii o are la soluţionarea cauzelor penale şi la aflarea adevărului, impune următoarea precizare: rolul Criminalisticii în aflarea adevărului trebuie privit într-un sens larg. Criminalistica cuprinde pe lângă componenta *tehnico-ştiinţifică* propriu-zisă şi componenta *tactică*, specifică efectuării unor acte importante de urmărire penală, precum şi componenta *metodologică* a investigării faptelor penale. Astfel structura Criminalisticii nu se referă numai la partea sa tehnico-ştiinţifică, această ştiinţă întinzându-şi aria de acţiune asupra întregului proces penal, contribuind, totodată, şi la elucidarea unor probleme din alte ramuri ale dreptului.

În literatura de specialitate predomină ideea că aria de acţiune a Criminalisticii cuprinde întregul proces penal, începând cu faza de urmărire penală şi terminând cu faza de judecată[2].

Ca ştiinţă care contribuie la aflarea adevărului în justiţie, Criminalistica este structurată în trei ramuri strâns legate între ele: Tehnica criminalistică, Tactica criminalistică şi Metodologia criminalistică.

§1. TEHNICA CRIMINALISTICĂ

Tehnica criminalistică este destinată asigurării metodelor şi mijloacelor tehnico-ştiinţifice destinate descoperirii, fixării, ridicării, interpretării şi examinării în condiţii de laborator a urmelor infracţiunii, a mijloacelor materiale de probă, în scopul identificării făptuitorilor, a victimelor, a armelor, instrumentelor utilizate sau produse ale actului ilicit[3].

Tehnica criminalistică cuprinde pe lângă prezentarea problematicii traseologiei şi o privire asupra laboratoarelor criminalistice, dactiloscopiei judiciare, grafoscopiei judiciare, expertizei tehnice a documentelor, balisticii judiciare precum şi asupra executării fotografiei judiciare, domeniu cu evidente rezonanţe în întreaga activitate de investigare criminalistică.

§2. TACTICA CRIMINALISTICĂ

Tactica criminalistică reprezintă un ansamblu de procedee şi reguli specifice destinate desfăşurării activităţilor de urmărire penală şi de judecată. Domeniul tactic al Criminalisticii este rezultanta studierii şi generalizării practicii judiciare, precum şi al

---

[1] Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, Editat de Ministerul de Interne, Serviciul Editorial şi Cinematografic, Bucureşti, 1980, p. 228-241.

[2] A se vedea Pierre Fernand Ceccaldi, *op. cit.*, p. 6-7; Charles E. O'Hara, James Ostenberg, *Introduction to Criminalistics*, New York, 1949.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 35.

adaptării la necesităţile actului de investigare a elementelor de Psihologie judiciară. Acesta reprezintă suportul ştiinţific pe baza căruia sunt realizate multe dintre activităţile de investigare sau procedurale în scopul aflării adevărului în procesul penal, cum ar fi de exemplu, cercetarea la faţa locului, reconstituirea, identificarea autorului şi a victimei, ascultarea suspectului sau a inculpatului, a persoanelor vătămate, a martorilor, efectuarea percheziţiilor, ridicarea de obiecte şi înscrisuri etc.

§3. METODOLOGIA CRIMINALISTICĂ

Metodologia criminalistică vizează cercetarea unor categorii de infracţiuni cum sunt infracţiunile împotriva vieţii, sustragerile din avutul public sau personal, accidentele rutiere, navale sau aeriene etc. Investigarea fiecărui fapt penal presupune urmarea unei anumite conduite de către organele judiciare, destinate descoperirii şi administrării probelor necesare dovedirii existenţei sau inexistenţei elementelor constitutive ale infracţiunii.

Metodologia criminalistică impune utilizarea tuturor metodelor tehnice şi a procedeelor tactice aparţinând primelor două ramuri ale Criminalisticii, acestea interferându-se în momentul anchetei propriu-zise, ceea ce demonstrează că este imposibil de făcut o disociere între elementele structurale ale acestei ştiinţe, a procesului, indiferent de faza sa, ori a naturii faptei investigate.

Secţiunea a VII-a
Principiile ştiinţei Criminalisticii

§1. NOŢIUNEA ŞI SISTEMUL PRINCIPIILOR CRIMINALISTICII

1.1. Noţiunea

Subordonându-se în principal scopului procesului penal, Criminalistica este călăuzită de principiile de bază care guvernează modul de organizare a sistemului judiciar şi activitatea desfăşurată pe parcursul procesului penal[1].

Principiile fundamentale ale Criminalisticii, unele identice sau asemănătoare cu cele ale Dreptului procesual penal au la bază aceeaşi concepţie definitorie pentru modul de realizare a justiţiei în cauzele penale[2]. Astfel cum noţiunea de principiu fundamental al procesului penal „poate fi reţinută numai în sensul de regulă care stă la baza întregii activităţi procesuale"[3], la fel şi noţiunea de principiu fundamental al Criminalisticii trebuie interpretată în accepţiunea de regulă aplicabilă tuturor domeniilor ei.

1.2. Sistemul principiilor Criminalisticii

Analiza sistemului principiilor fundamentale ale Criminalisticii presupune, în primul rând, conturarea acestui sistem prin raportarea la specificul obiectului Criminalisticii şi la rolul jucat în stabilirea adevărului.

---

[1] Nicolae Volonciu, *op. cit.*, p. 44.

[2] Vintilă Dongoroz, *Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român*, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1975, p. 40.

[3] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 41.

Sistemul principiilor fundamentale ale Criminalisticii include principii cu caracter general valabile funcţionării oricărui stat de drept izvorâte din prevederile Constituţiei, ale Codului penal, ale Codului de procedură penală, cum sunt principiul legalităţii, principiul aflării adevărului, principiul prezumţiei de nevinovăţie.

Alături de principiile cu aplicare generală, vom întâlni şi reguli fundamentale proprii Criminalisticii, cum sunt de exemplu, principiul identităţii, principiul operativităţii în efectuarea investigaţiei penale, principiul potrivit căruia orice faptă infracţională lasă urme. Aşadar se poate observa că ne aflăm în faţa unui sistem unitar de reguli fundamentale, în care se îmbină armonios principiile generale de Drept penal şi Drept procesual penal, cu principiile proprii Criminalisticii.

§2. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE CRIMINALISTICII

2.1. Principiul legalităţii

Principiul legalităţii este fundamental pentru întreaga activitate a unui stat de drept. El este prevăzut atât în Constituţia României, cât şi în normele penale. Astfel în cuprinsul art. 2 din Codul penal[1] şi în art. 2 din Codul de procedură penală[2] se prevede că întreaga activitate procesual penală, în consecinţă şi aceea proprie investigării criminalistice a infracţiunilor se desfăşoară în strictă conformitate cu prevederile legii. Prin posibilităţile sale specifice, Criminalistica serveşte acelui deziderat, conform căruia, nimeni să nu se sustragă răspunderii pentru încălcarea legilor şi să nu rămână nepedepsit, dar, totodată, nimeni să nu fie sancţionat sau pedepsit pe nedrept.

Prin urmare principiul legalităţii fiind un principiu fundamental al Criminalisticii are menirea să evidenţieze faptul că toate activităţile de investigare criminalistică trebuie să se desfăşoare în concordanţă cu prevederile legale.

2.2. Principiul aflării adevărului

Acest principiu are o importanţă mare, pornind de la faptul că, pentru înfăptuirea justiţiei penale, este imperios necesară aflarea adevărului. Dispoziţiile art. 5 alin. (1) din Codul de procedură penală prevăd faptul că „organele judiciare au obligaţia de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele şi împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana suspectului sau inculpatului". Totodată conform dispoziţiilor art. 5 alin. (2) din Codul de procedură penală „organele de urmărire penală au obligaţia de a strânge şi de a administra probe atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credinţă a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancţionează conform dispoziţiilor prezentului cod".

---

[1] Art. 2 alin. (1) Cod penal prevede: „Legea penală prevede pedepsele aplicabile şi măsurile educative ce se pot lua faţă de persoanele care au săvârşit infracţiuni, precum şi măsurile de siguranţă ce se pot lua faţă de persoanele care au comis fapte prevăzute de legea penală".

[2] Art. 2 Cod procedură penală prevede: „Procesul penal se desfăşoară potrivit dispoziţiilor prevăzute de lege".

Realizarea acestei cerințe presupune reflectarea exactă a realității obiective în concluziile desprinse de organele judiciare prin intermediul probelor. Aflarea adevărului este consecința unei activități complexe de investigare a faptelor și împrejurărilor concrete, obiective privind o anumită cauză.

Criminalistica fiind o știință care utilizează o multitudine de procedee, tehnici și metode, aceasta pune la dispoziția justiției mijloace de cunoaștere științifică a adevărului.

2.3. Principiul prezumției de nevinovăție

Conform acestui principiu aflat în Codul de procedură penală[1], orice persoană împotriva căreia a fost pornit un proces penal este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre judecătorească definitivă. Prezumția de nevinovăție nu se limitează numai la o fază sau alta a procesului penal, operând, așa cum s-a subliniat în literatura de specialitate, pe tot parcursul său[2].

În activitatea complexă de cercetare și analiză a urmelor unei infracțiuni sau a mijloacelor materiale de probă, specialiștii criminaliști trebuie să caute, în egală măsură, atât elementele prin care se poate stabili vinovăția, cât și elementele de dovedire a nevinovăției.

Ca argument al importanței științei Criminalisticii în garantarea prezumției de nevinovăție poate fi invocată inclusiv posibilitatea, creată prin utilizarea metodelor criminalistice moderne, de a evita soluții de condamnare neconforme cu realitatea, sau de eludare a adevărului.

2.4. Principiul existenței urmelor oricărui fapt penal

Toate faptele ilicite ale omului, ca de altfel orice activitate a sa produc transformări sau modificări în mediul înconjurător, care constituie urme ale infracțiunii și reprezintă una din premisele de bază ale investigării criminalistice, contribuind la identificarea persoanei care le-a creat, fiind unanim admisă teza că *nu poate exista infracțiune fără urme*[3].

2.5. Principiul identității

În centrul cercetărilor criminalistice ce concură direct la aflarea adevărului în procesul penal se află identificarea persoanelor, a obiectelor sau a fenomenelor aflate în legătură directă, cauzală, cu faptele incriminate de legea penală[4].

Principiul identității se referă la faptul că orice persoană care a săvârșit o infracțiune sau orice obiect ce a fost utilizat la comiterea ei pot fi asemănătoare cu altele, dar nu pot fi identice decât cu ele însele[5].

---

[1] Art.4 din Codul de procedură penală prevede: „(1) Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă. (2) După administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului".

[2] Nicolae Volonciu, *op. cit.*, p. 49.

[3] Pierre Fernand Ceccaldi, *op. cit.*, p. 2.

[4] Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *Identificarea criminalistică*, Ed. Științifică, București, 1990, p. 1-2.

[5] Nelu Viorel Cătuna, *op. cit.*, p. 5; conform *Dicționarului de Criminalistică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 105, prin *identitate* se înțelege „starea unui obiect de a fi identic numai cu sine însuși, irepetabil, deosebit de toate celelalte obiecte, inclusiv de cele asemănătoare lui".

Identificarea reprezintă un proces de căutare şi valorificare ştiinţifică a probelor necesare descoperirii infractorului şi soluţionării procesului penal[1]. La baza acestui proces care se caracterizează prin varietate şi complexitate, stă un principiu fundamental al gândirii umane şi anume, principiul identităţii[2].

Prin urmare, principiul identităţii dobândeşte prin intermediul Criminalisticii anumite trăsături specifice determinate de natura scopului urmărit prin identificarea subiecţilor infracţiunii, fie activi, fie pasivi, cât şi prin stabilirea exactă a tuturor faptelor şi împrejurărilor în care a fost săvârşită o anumită faptă penală[3].

2.6. Principiul operativităţii în efectuarea investigaţiilor penale

Acest principiu este caracteristic întregii activităţi consacrate rezolvării cauzelor penale, el servind scopului procesului penal, mai ales în direcţia constatării la timp şi în mod complet a faptelor prevăzute de legea penală, precum şi la identificarea infractorilor[4]. În literatura juridică de specialitate s-a subliniat că rapiditatea are consecinţe directe asupra administrării unor probe de calitate, în sensul că „odată cu trecerea timpului se şterg urmele din amintirea oamenilor şi de pe obiecte, dispar oamenii şi obiectele"[5]. Potrivit unei experienţe bogate în practică se desprinde cu claritate ideea că şansele de descoperire a infractorului scad pe măsura scurgerii timpului, aspect de natură să susţină afirmaţia că „timpul lucrează în favoarea infractorului"[6]. Urgenţa are rezonanţă pe parcursul întregii activităţi de cercetare criminalistică.

Aşadar principiul operativităţii în efectuarea investigaţiilor penale presupune că între timpul scurs de la data săvârşirii infracţiunii şi şansele de descoperire a autorului infracţiunii există un raport invers proporţional[7].

Alte principii fundamentale proprii Criminalisticii sunt următoarele:[8]

1. *Procesul cercetării infracţiunilor* reprezintă un caz particular de cunoaştere a realităţii obiective. Fiecare infracţiune are particularităţile ei legate de natura faptei, împrejurările în care s-a săvârşit, persoana infractorului, mijloacele şi metodele utilizate, mobilul comiterii faptei etc.

2. *Orice fenomen legat de infracţiune* produce în aceleaşi condiţii, aceleaşi efecte.

3. *Examinarea în criminalistică* se realizează, în principal, prin comparaţie (se compară urmele rămase la locul faptei, obiectele, înscrisurile în litigiu cu modelele tip ridicate de la persoanele suspectate a fi autori ai infracţiunii).

---

[1] Identificarea este definită ca fiind „o activitate prin care se stabileşte identitatea persoanelor sau obiectelor pe baza trăsăturilor şi particularităţilor dinainte cunoscute ale acestora" în George Antoniu, Constantin Bulai, Gheorghe Chivulescu, *op. cit.*, p. 127.

[2] În lucrarea *Mic dicţionar enciclopedic*, ed. a II-a, Ed. Ştiinţifică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 472, se defineşte noţiunea de *identitate* care reprezintă starea unui obiect de a fi ceea ce este, de a-şi păstra un anumit timp caracterele fundamentale, individualitatea, rămânând el însuşi.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 40.

[4] Nicolae Volonciu, *op. cit.*, p. 71-72.

[5] Siegfried Kahane, *Dreptul procesual în R.P.R.*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1963, p. 63-64.

[6] Ion R. Constantin, *Unele metode şi principii ale Criminalisticii*, în culegerea de referate „Şcoala românească de criminalistică", Ministerul de Interne, Institutul de Criminalistică, 1975, p. 69-71.

[7] Colectiv, *op. cit.*, vol. I, p. 16.

[8] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 17.

Pe lângă principiile fundamentale proprii Criminalisticii, organele judiciare trebuie să aibă în vedere şi principiile specifice acestei ştiinţe, în special activităţilor de tactică criminalistică de a căror respectare depinde obţinerea rezultatului dorit:[1] *principiul confidenţialităţii*, care se referă la păstrarea secretului în legătură cu activităţile de investigare desfăşurate şi a rezultatelor acestora; *principiul necesităţii* conform căruia se vor derula numai activităţile de investigare care sunt strict necesare aflării adevărului; *principiul oportunităţii* care vizează alegerea momentului în care respectivele activităţi de investigare vor fi declanşate în aşa fel încât să fie realizat obiectivul propus prin respectiva activitate.

Secţiunea a VIII-a
Scurt istoric al dezvoltării ştiinţei Criminalisticii

Apariţia Criminalisticii ca ştiinţă de sine stătătoare coincide cu apariţia la sfârşitul secolului XIX-lea, în anul 1893 a *Manualului judecătorului de instrucţie* al profesorului austriac de drept penal, **Hans Gross**. În acelaşi mod cum apariţia dreptului a însemnat o necesitate istorică, tot astfel s-a făcut simţită nevoia căutării unor mijloace care să asigure posibilitatea aflării adevărului sau identificarea celor vinovaţi, altfel decât printr-un sistem de probaţiune empiric sau religios.

Încă de pe vremea Romei antice, încep să-şi facă apariţia unele elemente incipiente specifice a ceea ce numim astăzi investigaţia de tip criminalistic. O primă atestare a unor reguli de cercetare a falsurilor o întâlnim în „Lex Cornelia de falsis", precum şi în timpul împăratului Justinian, respectiv în Novelele 49 şi 73 din anul 539.

Prima informaţie privind expertiza criminalistică a scrisului datează din anul 1569, când a fost cercetat modul de falsificare a semnăturii regelui Carol al IX-lea al Franţei[2]. Tot în Franţa apare în anul 1666 una dintre cele mai valoroase lucrări despre expertiza grafică, *Traité des inscriptions en faux*, scrisă de Reveneau. Regulile din acest tratat nu şi-au pierdut valabilitatea nici astăzi.

Epoca dactiloscopiei, având la bază criterii ştiinţifice de cercetare începe în anul 1866 în Italia, iniţiatorul ei fiind Marcelo Malpighi[3].

În privinţa identificării persoanelor după semnalmentele exterioare, primele preocupări apar în Franţa în timpul lui Napoleon I, care a înfiinţat prima poliţie judiciară din lume în fruntea căreia l-a numit pe Eugène François Vidocq. În vederea înregistrării penale a infractorilor şi pentru identificarea recidiviştilor, Vidocq a organizat o evidenţă a acestora pe bază de fişe în care erau descrise semnalmentele acestora, faptele comise, modul de operare şi poreclele.

În ţara noastră primele preocupări în domeniul criminalisticii le întâlnim încă din anul 1847, în timpul domniei lui Nicolae Şuţu, când apare la Iaşi o lucrare intitulată „Reguli ce urmează a se păzi în privegherea şi cercetarea vinovaţilor", care cuprinde unele elemente de ordin tactic şi metodologic[4].

---

[1] A se vedea Vasile Bercheşan, Marin Ruiu, *Tratat de tehnică criminalistică*, Ed. Little Star, Bucureşti, 2004, p. 24-26; Nelu Viorel Cătuna, *op. cit.*, p. 6.

[2] Emil Mihuleac, *Expertiza judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 93 şi urm.

[3] Edmond Locard, *Traité de criminalistique*, vol. I, Ed. J. Desvigne, Lyon, 1931, p. 193.

[4] Ioan Olaru, *Dezvoltarea şcolii româneşti de criminalistică*, în culegerea de referate „Şcoala românească de criminalistică", Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975, p. 23 şi urm.

În anul 1879, în România începe să fie practicată fotografia judiciară, ceea ce a situat ţara noastră pe unul dintre primele locuri în Europa în domeniul Criminalisticii.

În anul 1895, prof. dr. Mina Minovici a înfiinţat primul serviciu de identificare judiciară, care utiliza fişe antropometrice cu impresiunile papilare ale primelor patru degete de la mâna dreaptă, precum şi fotografia din faţă şi din profil a infractorului. Pentru perfecţionarea procesului de identificare s-a recurs la dactiloscopie şi în anul 1909, prof. dr. Mina Minovici pe baza cercetărilor proprii obţine primele rezultate în descoperirea infractorilor după urmele mâinii. De asemenea, au fost întreprinse studii care au vizat iniţierea unor metode de cercetare criminalistică a falsului în înscrisuri şi de identificare a persoanei după scris. Sunt de amintit, în acest sens lucrarea dr. Ştefan Minovici, „Falsurile în documente şi fotografia în serviciul justiţiei" publicată în anul 1900 şi „Tratatul de grafologie şi expertiză în falsuri" al criminalistului Mihail Moldoveanu, lucrare care a fost publicată în anul 1910.

Prof. dr. Nicolae Minovici a elaborat în anul 1904 primul tratat de medicină legală din România, care cuprindea o serie de probleme de criminalistică referitoare la procesul de identificare pe baza fotografiei, semnalmentelor, a urmelor digitale şi a urmelor de picioare.

Începând cu anul 1930, activitatea din domeniul Criminalisticii devine mai complexă, fiind aprofundată cercetarea ştiinţifică în traseologie, dactiloscopie şi balistică judiciară. Rezultatul acestor cercetări a făcut obiectul lucrării „Elemente de poliţie tehnică", care a fost publicată de dr. Constantin Ţurai în anul 1937. În primii ani postbelici, în paralel cu asigurarea unei dotări corespunzătoare a organelor de cercetare şi urmărire penală, se înfiinţează institute şi laboratoare de specialitate în preocupările cărora au intrat nu numai probleme practice, dar şi cercetarea ştiinţifică criminalistică. Amintim în acest sens, înfiinţarea în anul 1956 a Institutului de Criminalistică al Procuraturii Generale şi în anul 1958 a Laboratorului central de expertize criminalistice de pe lângă Ministerul Justiţiei, laborator ce îşi amenajase şi structuri interjudeţene la Bucureşti şi Cluj. Un alt moment important este marcat de înfiinţarea în anul 1968 a Institutului de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Miliţiei. Până în anul 1980, rezultatul cercetării ştiinţifice şi al activităţii acestor instituţii se concretizează printr-un număr de lucrări de specialitate, cu caracter aplicativ.

Secolul XXI începe să se definească prin introducerea treptată a celor mai moderne metode de investigare, mai ales sub aspect tehnico-ştiinţific, în paralel cu o restructurare a organizării laboratoarelor de specialitate, şi mai ales, a sistemului de urmărire penală.

Primele noţiuni de Criminalistică au fost predate în facultăţile de drept prin intermediul cursurilor de Medicină legală, introduse la stăruinţa fraţilor Minovici, în Bucureşti în anul 1904 şi în Iaşi, în anul 1913[1]. Organele de poliţie au avut şi ele preocupări notabile în domeniul Criminalisticii, înfiinţând *Şcoala de poliţie ştiinţifică* în anul 1920 şi *Şcoala de poliţie tehnică* în anul 1929.

În perioada contemporană **prof. univ. dr. Camil Suciu** a redactat şi predat în anul 1951 primul curs de Criminalistică studenţilor jurişti la Facultatea de Drept a Universităţii din Bucureşti, iar în anul 1963 a elaborat primul manual de Criminalistică. Ulterior, prof. univ. dr. Camil Suciu a redactat în anul 1972 un manual complet de Criminalistică prin

[1] Camil Suciu, *Dezvoltarea învăţământului criminalistic în România*, în culegerea de referate „Şcoala românească de criminalistică", Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975, p. 29.

lărgirea şi adâncirea tratării, fiind destinat nu numai juriştilor, ci şi criminaliştilor practicieni. Opera sa a fost continuată de **prof. univ. dr. Emilian Stancu**, care a elaborat mai multe manuale de criminalistică, cât şi un „Tratat de Criminalistică", publicat în anul 2001 şi care a fost îmbunătăţit pe parcursul a cinci ediţii, ultima ediţie a acestei lucrări fiind publicată în anul 2010.

Atât pe plan teoretic cât şi în practică este recunoscut rolul pe care îl au cunoştinţele de Criminalistică în pregătirea complexă a studentului jurist, indiferent de domeniul în care acesta îşi va desfăşura activitatea. Cunoştinţele de Criminalistică trebuie raportate la specificul activităţii juridice, astfel încât acestea să nu îmbrace un caracter excesiv de tehnic, dar nici să lipsească pe viitorul om al legii de cunoaşterea exactă a tuturor posibilităţilor de investigare criminalistică.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL II
IDENTIFICAREA CRIMINALISTICĂ

Secţiunea I
Noţiunea de identificare criminalistică

Identificarea unor persoane sau obiecte, privită în sensul ei cel mai larg reprezintă elementul definitoriu al investigaţiilor criminalistice. Spre deosebire de alte domenii, identificarea criminalistică, impune recunoaşterea unui obiect concret, ce poate avea elemente sau însuşiri de natură să-l apropie de alte obiecte asemănătoare, de acelaşi gen sau specie, dar care se deosebeşte de toate acestea prin trăsături ce-l fac să fie identic numai cu sine însuşi.

Identificarea criminalistică reprezintă o activitate, un proces de stabilire a persoanei sau obiectului concret, material, aflat în legătură cauzală cu fapta ilicită. La baza identificării stă un sistem de trăsături caracteristice sau de particularităţi. Aceste trăsături aparţinând fie obiectului sau persoanei, pot fi cunoscute, analizate şi interpretate prin metode şi mijloace ştiinţifice, proprii Criminalisticii, în vederea stabilirii identităţii sau neidentităţii lor[1].

Identificarea criminalistică „poate fi definită ca un proces de constatare a identităţii unor persoane, obiecte sau fenomene aflate în legătură cauzală cu fapta ilicită, prin metode ştiinţifice criminalistice, în scopul stabilirii adevărului în procesul judiciar"[2].

Într-o altă opinie, prin identificare criminalistică „se înţelege stabilirea obiectului care are legătură cauzală cu fapta cercetată, în scopul obţinerii de probe judiciare"[3]. De asemenea, există şi opinia conform căreia „identificarea criminalistică se constituie ca o metodă de cunoaştere ştiinţifică a obiectelor, relevante din punct de vedere al probaţiunii şi de creare a posibilităţilor descoperirii relaţiilor ce leagă obiectele unele de altele"[4].

Prin *identitate* se înţelege însuşirea unei persoane, a unui obiect sau fenomen de a-şi manifesta individualitatea în timp şi spaţiu, prin caracteristicile fundamentale, neschimbătoare, ce le deosebesc de toate celelalte şi le determină să rămână ele însele pe întreaga durată a existenţei lor[5]. Noţiunea de *identic* reprezintă un concept aplicabil la ceea ce este unic, raportat la o persoană sau un obiect, sau la chiar un fenomen, inclusiv la obiecte de gândire[6].

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 16.

[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 47.

[3] Nicolae Dan, *Tratat practic de Criminalistică*, vol. II, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1979, p. 10.

[4] Katona Geza, *Cercetarea de identificare a urmelor în procedura penală*, Budapesta, 1965, p. 20.

[5] André Lalande, *Vocabulaire technique et critique de Philosophie*, Presses Universitaires de France, Paris, 1974, p. 454.

[6] A se vedea Mircea Constantinescu, *Consideraţii privind conceptul de identificare în expertiza criminalistică*, Ed. Ministerului Justiţiei, Bucureşti, 1979, p. 77.

BCU "ASTRA" UNIVERSITY LIBRARY

Identificarea criminalistică „se subordonează scopurilor precise ale cercetării judiciare, de descoperire a unor fapte şi situaţii cu valoare probantă şi trebuie întreprinsă în limitele stricte ale legislaţiei procesual penale"[1].

Cercetarea în cadrul identificării criminalistice prezintă un caracter retrospectiv, fiind ulterioară săvârşirii infracţiunilor. Evenimentul produs nu poate fi observat direct, nemijlocit, ci este reconstituit prin interpretarea urmelor şi a faptelor[2].

Caracteristicile fundamentale de individualizare a persoanei sau obiectului sunt:[3]

a. Pentru stabilirea identităţii nu este absolut necesar să se apeleze la toate trăsăturile obiectului identificării, fiind suficiente caracteristicile esenţiale prin care acestea se individualizează şi se distanţează de alte obiecte.

b. Cu toate că, identitatea presupune durata în timp a trăsăturilor particulare, dublată de relativa lor stabilitate, în practica criminalistică există cazuri de identificare pe baza unor caracteristici temporare.

c. Identificarea nu trebuie interpretată într-un mod fixist, ci dialectic, întrucât orice lucru, orice element caracteristic al acestuia se află în permanentă mişcare şi transformare, fiind supus acţiunii şi influenţei unor factori externi sau interni. Procesul este propriu atât fiinţelor, cât şi obiectelor, inclusiv urmelor acestora.

În concluzie se poate sublinia că identificarea criminalistică se distinge faţă de procesele de identificare întâlnite în alte domenii ale ştiinţei, prin anumite elemente de specificitate.

Secţiunea a II-a
Obiectul identificării criminalistice

În literatura de specialitate au fost exprimate mai multe opinii în legătură cu noţiunea de obiect al identificării criminalistice, fără a se ajunge la un punct de vedere unanim admis. Referitor la opiniile formulate, se remarcă o preocupare sporită privind delimitarea mai riguroasă a obiectului identificării, în cuprinsul căruia nu mai sunt incluse elemente de natură ideală[4].

Obiectul identificării criminalistice „este un obiect material prin natura sa, concret, fie el fiinţa, lucrul ori fenomenul care a generat o anumită stare de fapt"[5]. Aşadar prin identificarea criminalistică nu se rezolvă probleme de natură juridică, ci probleme de natură faptică[6].

---

[1] Nelu Viorel Cătuna, *Criminalistică*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 11; A se vedea Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *Identificarea criminalistică*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1990, p. 58.

[2] Lazăr Cârjan, *Tratat de Criminalistică*, Ed. Pinguin Book, Bucureşti, 2005, p. 139.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 46.

[4] Hans Ehrenfried Stelzer, *Criminalistica. Teoria şi metodologia criminalistică generală*, vol. I, Ed. Ştiinţifică germană, Berlin, 1977, p. 20-21.

[5] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *Tratat de tehnică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 25.

[6] Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, Editat de Ministerul de Interne, Institutul de Criminalistică, Serviciul Editorial, Bucureşti, 1978, p. 11.

Obiectului identificării criminalistice îi sunt proprii următoarele trăsături esenţiale:[1]

1. Obiect material al identificării criminalistice poate fi orice persoană, fiinţă sau lucru, orice element al lumii materiale care se manifestă în spaţiu şi timp, susceptibil de a fi identificat după urmele create în câmpul infracţional.

2. Obiectul identificării criminalistice este un obiect concret, nu numai prin natura sa, ci şi prin însuşi raportul cauzal cu fapta cercetată.

În literatura de specialitate s-a impus sistemul de clasificări bipartite al obiectelor identificării, în funcţie de mai multe criterii:

a) După **scopul identificării**, obiectele antrenate în procesul identificării se împart în:[2]

- Obiecte ce urmează a fi identificate, denumite şi **obiecte scop**, cum ar fi de exemplu, persoana infractorului, instrumentele utilizate în comiterea infracţiunii sau orice obiect care a format o urmă în împrejurările comiterii faptei penale;
- Obiecte care servesc la identificarea obiectelor scop, denumite şi **obiecte mijloc de identificare**.

Între cele două categorii de obiecte menţionate există o delimitare netă, ele netrebuind confundate.

Cu privire la criteriul menţionat, unii autori din literatura de specialitate utilizează termenii *obiecte de identificat* şi *obiecte identificatoare sau de identificare*[3].

b) Al doilea criteriu este cel al **căutării şi identificării**, care are în vedere două categorii de obiecte:[4]

- **Obiecte căutate**, ale căror urme sau reflectări materiale au fost descoperite în câmpul infracţional;
- **Obiecte verificate**, presupuse că au creat urmele sau reflectările materiale descoperite la locul faptei.

Trebuie precizat că obiectele verificate cuprind în sfera lor numai obiectele suspecte, fără a lua în considerare urmele create în câmpul infracţional.

Secţiunea a III-a
Principiile identificării criminalistice

Abordarea problematicii principiilor identificării criminalistice după care se conduce activitatea de stabilire a identităţii se realizează diferenţiat, în sensul că nu se manifestă o unanimitate de vederi. Într-o opinie se pune accentul pe principiile care vizează delimitarea clară şi precisă a obiectelor identificării, având în vedere semnificaţia lor în practica criminalistică. Într-o altă opinie pe care o îmbrăţişăm, deoarece se adresează tuturor componentelor esenţiale ale procesului de identificare criminalistică, principiile se referă atât la delimitarea obiectelor identificării, cât şi la determinarea caracteristicilor ce servesc la stabilirea identităţii sau la metodologia generală de examinare[5]. Din această perspectivă, sistemul principiilor identificării criminalistice este alcătuit din:

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 47.
[2] Ion Mircea, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 18.
[3] Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *op. cit.*, p. 90.
[4] Hans Ehrenfried Stelzer, *op. cit.*, p. 241.
[5] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 17-18.

1. Principiul identității

Referitor la scopul procesului penal, principiul identității presupune determinarea unei persoane sau a unui obiect concret. Dar în măsura în care interesează stabilirea identității, în egală măsură suntem interesați să fie stabilită și *neidentitatea*, absolut necesară excluderii din cercul suspecților a persoanelor bănuite de săvârșirea unei fapte penale, ori a obiectelor despre care se presupune că ar fi fost utilizate de infractori.

2. Principiul delimitării obiectelor identificării criminalistice în obiecte scop ale identificării și obiecte mijloc de identificare

Obiectul scop al identificării este în primul rând un obiect material, aflat în legătură cauzală cu fapta ilicită și concretizat în diverse ipostaze, cum ar fi persoana infractorului sau a victimei, instrumentele destinate să servească la comiterea faptei, produsele infracțiunii etc.

Obiectul mijloc de identificare este reprezentat de urmele obiectului scop, precum și de modelele de comparație, realizate experimental în laborator cu obiecte presupuse a fi format urmele în câmpul infracțional.

Distincția între cele două obiecte este absolut necesară, orice abatere de la acest principiu fiind de natură să influențeze negativ soluția pronunțată în cauza penală.

3. Principiul stabilității relative a caracteristicilor de identificare

Determinarea identității unei persoane sau obiect este posibilă numai în ipoteza în care acesta a creat urme în câmpul infracțional, urme ce reflectă caracteristicile sale esențiale. Nu este însă suficient ca aceste caracteristici să-l individualizeze, să-l diferențieze de celelalte obiecte asemănătoare, ele trebuind să prezinte o anumită stabilitate. Stabilitatea se raportează, în principal, la intervalul de timp cuprins între momentul descoperirii urmelor și momentul efectuării examenelor comparative.

Totodată trebuie precizat faptul că nu se are în vedere constatarea identității obiectului într-un anumit moment, ci faptul că trăsăturile caracteristice, reflectate de obiect în timpul comiterii infracțiunii, coincid cu trăsăturile caracteristice relevate în momentul verificării obiectelor incluse în sfera investigării criminalistice.

4. Principiul dinamicității caracteristicilor de identificare

În procesul de identificare criminalistică este necesară abordarea cercetării persoanelor și obiectelor în mișcare, prin prisma schimbării trăsăturilor și proprietăților caracteristice, a interacțiunii cauzale cu factori care pot determina modificări sau transformări de ordin calitativ și cantitativ. Dacă nu se are în vedere posibilitatea schimbării unor trăsături caracteristice ale obiectului, oglindite în urma descoperită, datorită unor cauze dintre cele mai diverse, s-ar putea ajunge la excluderea acestuia din cercul obiectelor presupuse a constitui factorul creator al urmei. Prin urmare, modificările nu privesc numai obiectul scop al identificării, ci și obiectul mijloc de identificare.

Secţiunea a IV-a
Etapele identificării criminalistice

Identificarea criminalistică se realizează treptat de la general la particular. Trăsăturile caracteristice ale obiectelor şi fiinţelor sunt selectate prin determinarea grupului, genului, categoriei, speciei, subgrupei, tipului, modelului, până se ajunge la individualizare, scopul final al oricărei cercetări criminalistice[1].

Prin examinarea unor caracteristici cu o răspândire mai mică, sfera obiectelor se restrânge, pentru ca în final pe baza unor trăsături, proprietăţi sau semnalmente exterioare să se ajungă la stabilirea concretă a obiectului căutat, respectiv la identificarea obiectului scop, cu deosebită valoare sub raportul aflării adevărului în procesul penal[2].

Corespunzător acestei treceri gradate, procesul de identificare parcurge două mari faze:

a. În prima fază, cunoscută sub mai multe denumiri, dar având acelaşi conţinut, are loc delimitarea grupului (genului sau categoriei), căruia îi aparţine obiectul scop al identificării;

b. În a doua fază se finalizează procesul de identificare, prin individualizare sau determinarea obiectului concret, aflat în raport cauzal cu fapta cercetată.

În literatura de specialitate aceste două etape mai sunt cunoscute şi sub următoarele denumiri: identificarea de gen sau grup şi identificarea individuală[3]; determinarea apartenenţei generice şi identificarea individuală[4]; faza delimitării pe tipuri, grupe, sau subgrupe şi faza identificării obiectului scop[5].

Cu toate că finalitatea identificării criminalistice este determinarea persoanei sau obiectului concret antrenat în comiterea infracţiunii, deosebit de valoroasă pentru aflarea adevărului şi soluţionarea cauzei penale, nu întotdeauna acest proces poate fi parcurs până în punctul dorit, din cauza faptului că diverse împrejurări, în mare parte obiective sunt insuficiente sau împiedică individualizarea factorului creator al urmei[6].

Secţiunea a V-a
Metodologia identificării criminalistice

Metoda principală la care se recurge în identificarea criminalistică a unei persoane, obiect sau fenomen, aflat în legătură cauzală cu un fapt juridic este *examinarea comparativă.*

§1. FUNDAMENTUL METODOLOGIC AL IDENTIFICĂRII

Fundamentul metodologic al identificării constă, aşa cum s-a subliniat în literatura de specialitate, în „selectare şi comparare"[7].

---

[1] Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *Identificarea criminalistică*, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011, p. 74.
[2] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 30.
[3] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 19.
[4] Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *op. cit.*, p. 74.
[5] Ion Mircea, *op. cit.*, p. 17.
[6] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 52.
[7] Hans Ehrenfried Stelzer, *op. cit.*, p. 263.

În prima fază a procesului de identificare criminalistică se realizează o selectare prin determinarea grupului persoanelor sau obiectelor suspecte, pe baza unor elemente caracteristice asemănătoare, fiind excluse cele cu particularități deosebite, evident contrarii celor reflectate în urme, sau în mijloacele materiale de probă.

În faza a doua a procesului de identificare criminalistică este aprofundată examinarea comparativă a caracteristicilor asemănătoare, în scopul stabilirii *coincidenței* sau *concordanței* între trăsăturile reflectate în urmă și cele reflectate de modelele de comparație, precum și a *deosebirilor* sau *neconcordanței* între acestea ajungându-se astfel, fie la obiectul căutat, fie la excluderea celor care prezentau numai elemente asemănătoare[1].

Pentru a demonstra identitatea factorului creator al urmei, atât concordanța cât și deosebirea se cer riguros explicate științific. Motivarea este cu atât mai necesară cu cât, în practică, apar frecvent și unele deosebiri de ordin cantitativ între trăsăturile reflectate de obiect în momentul comiterii infracțiunii și cele reflectate în momentul examenului comparativ.

§2. EFECTUAREA EXAMENULUI COMPARATIV

În scopul selectării obiectelor ce urmează a fi examinate comparativ se procedează mai întâi, la cercetarea separată a caracteristicilor generale și individuale oglindite în urmă și apoi la aceea a caracteristicilor obiectelor suspecte. Examinarea se realizează în funcție de tipul și de natura urmelor, cum ar fi, de exemplu, urme, formă, urme materie, microurme etc.

Examinarea se efectuează, de regulă, pe baza unor modele de comparație, create experimental. Pentru obținerea modelelor de comparație este necesar să fie respectate următoarele cerințe:

- Să se cunoască cu exactitate persoana sau obiectul de la care provin.
- La obținerea modelelor de comparație să se țină seama, atât cât este posibil, de condițiile în care s-a format urma la fața locului.
- Urma și modelele tip de comparație să conțină suficiente elemente caracteristice de individualizare a factorului creator, în primul rând elemente de ordin calitativ.
- Folosirea de modele similare, având aceeași proveniență în momentul examinării comparative.

Compararea obiectelor supuse identificării se realizează prin următoarele procedee:[2]

- **Procedeul confruntării** este procedeul cel mai frecvent folosit și presupune punerea față în față a obiectelor supuse identificării, cu scopul de a le analiza, examina, verifica și compara. În acest scop sunt folosite mijloace optice sau de proiecție, microscoape comparatoare, fotograme ale obiectelor, urmelor papilare, înscrisurilor, examinând comparativ obiectul corp delict cu modelul tip de comparație. Se vor căuta elemente comune, care trebuie să coincidă ca formă, dimensiune, amplasare, particularități, cât și elemente de diferențiere.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 53.

[2] Ionel Necula, Constantin Drăghici, Lucian Penescu, *Semnalmentele persoanei.... de la portretul vorbit la identificarea criminalistică*, Editată de Asociația Criminaliștilor din România și de Institutul Național de Criminalistică din cadrul I.G.P.R., București, 2012, p. 22.

• **Procedeul juxtapunerii,** cunoscut şi sub denumirea de continuitate liniară, este folosit în examinarea comparativă a urmelor sub formă de striaţii (de exemplu, urmele lăsate de instrumentele de spargere, urmele lăsate pe tubul cartuşului de mecanismele armei, urmele lăsate de ghinturile ţevii armei de foc pe proiectil etc.), iar pentru examinarea striaţiilor se foloseşte metoda microscopică comparativă, care permite examinarea simultană a celor două obiecte, urmărindu-se continuitatea liniară a câmpurilor de striaţii. Procedeul se poate folosi şi cu ajutorul unor fotografii mărite ale obiectelor comparate, care se studiază în anumite planuri şi se asamblează.

• **Procedeul suprapunerii** constă în aşezarea imaginii transparente a unuia dintre obiectele comparate peste imaginea celuilalt obiect, putând fi observate cu uşurinţă asemănările şi deosebirile dintre ele.

La stabilirea factorului creator al urmei trebuie avută în vedere şi regula conform căreia, pentru identificarea criminalistică, importante sunt determinările calitative şi nu cele cantitative[1]. Astfel nu se poate condiţiona *a priori* stabilirea identităţii unui obiect de un număr prestabilit de elemente caracteristice reflectate într-o urmă. Chiar şi un număr mai redus de detalii, dar valoroase calitativ, servesc la individualizarea certă a obiectului dintr-un grup de obiecte asemănătoare.

Rezultatele obţinute în procesul identificării criminalistice, concluziile acesteia pot avea un caracter *categoric de certitudine* (pozitivă sau negativă) sau *de probabilitate*. De asemenea, pot exista situaţii de imposibilitate a rezolvării problemei, fie din cauza insuficienţei caracteristicilor de individualizare, fie a lipsei unor mijloace sau metode adecvate de cercetare.

[1] Ion R. Constantin, Marius Rădulescu, *Dactiloscopia*, Ministerul de Interne, Serviciul Cultural, Presă şi Editorial, Bucureşti, 1975, p. 212.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITARĂ

CAPITOLUL III
ELEMENTE DE FOTOGRAFIE JUDICIARĂ

Secţiunea I
Aspecte privind rolul fotografiei judiciare în investigarea infracţiunilor

§1. INTRODUCERE

Fotografia judiciară deţine o poziţie particulară bine conturată în ansamblul investigaţiilor criminalistice. Adaptarea tehnicii fotografice la specificul procesului judiciar a reprezentat o necesitate obiectivă, în acelaşi fel cum apariţia Criminalisticii, în calitate de ştiinţă judiciară a fost impusă de nevoia combaterii eficiente a infracţiunilor[1].

Fotografia a apărut în urma cercetărilor efectuate la începutul secolului al XIX-lea, când inventatorul francez Nicephore Niepce a reuşit fixarea parţială de imagini pe hârtie acoperită cu clorură de argint, iar în anul 1826 a obţinut prima fotografie, care nu avea acurateţea unei fotografii actuale[2].

Procedeul fixării imaginilor fotografice într-o formă apropiată de fotografierea modernă este pus la punct de Louis Jacques Daguerre în anul 1839, fiind utilizat cu succes în închisorile din Bruxelles în anul 1840.

Printre primele servicii specializate în fotografierea judiciară s-a aflat cel al Prefecturii Poliţiei din Paris, înfiinţat în anul 1872, a cărui activitate, îndeosebi pe linia adaptării la specificul judiciar, va fi perfecţionată de cunoscutul Alphonse Bertillon, după anul 1879[3].

România s-a situat printre primele ţări europene care au apelat la serviciile fotografiei judiciare, practicarea ei fiind semnalată încă din anul 1879, de către un serviciu specializat al poliţiei capitalei[4]. Meritul incontestabil al iniţierii primelor reguli cu caracter ştiinţific de executare a fotografiei judiciare, în special în domeniul identificării persoanelor după semnalmente, revine în România lui Nicolae Minovici. Aşadar în anul 1904 apare lucrarea „Manual tehnic de medicină legală" a lui Nicolae Minovici, unde în capitolul IX, intitulat „Fotografia judiciară" se stabilesc reguli ştiinţifice pentru fotografia de semnalmente[5].

---

[1] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 85.

[2] Lazăr Cârjan, *Tratat de Criminalistică*, Ed. Pinguin Book, Bucureşti, 2005, p. 252.

[3] *Ibidem.*

[4] Nicolae Ionescu, *Fotografia de semnalmente în România*, în culegerea de referate intitulată „Şcoala românească de criminalistică", editată de Ministerul de Interne, Bucureşti, 1975, p. 60-63.

[5] Lazăr Cârjan, Mihai Chiper, *Criminalistică. Tradiţie şi Modernism*, Ed. Curtea Veche, Bucureşti, 2009, p. 82.

§2. NOŢIUNI GENERALE DE TEHNICĂ FOTOGRAFICĂ

Fotografierea reprezintă o metodă tehnică cu ajutorul căreia se pot fixa şi reproduce imaginile luminoase ale obiectelor fotografiate. Această metodă se bazează pe sensibilitatea filmului fotografic care utilizează săruri de argint la anumite radiaţii electromagnetice şi implică depozitarea temporară a unor imagini latente, în formă de zone de reacţie fotochimică în filmul expus, care devin vizibile în straturile de emulsie de film, numai după prelucrarea chimică, procedeu cunoscut sub numele de *developare*.

Procedeul de fotografiere conţine fenomene fizice şi chimice. Fenomenele fizice utilizează legile propagării undelor electromagnetice şi ale opticii geometrice de formare a imaginilor. Fenomenele chimice constau în reacţiile chimice ce se produc în materialul fotosensibil utilizat la fixarea imaginilor fotografiate.

Aparatul de fotografiat clasic conţine în esenţă următoarele componente principale:

- *obiectivul*, format dintr-un sistem de lentile destinat direcţionării luminii pe materialul fotosensibil (filmul);
- *diafragma*, care controlează deschiderea obiectivului reglând valoarea fluxului luminos, care ajunge pe materialul fotosensibil;
- *obturatorul*, care controlează durata fluxului luminos şi prin aceasta timpul de expunere a materialului fotosensibil la lumină;
- *vizorul*, care permite vizualizarea imaginii înainte ca aceasta să fie înregistrată şi efectuarea unor corecţii după dorinţă.

§3. ROLUL FOTOGRAFIEI JUDICIARE ŞI AL ÎNREGISTRĂRILOR VIDEO ÎN INVESTIGAREA INFRACŢIUNILOR

3.1. Principalele avantaje ale fotografiei judiciare

Folosirea fotografiei judiciare în activitatea organelor de anchetă şi de judecată prezintă următoarele avantaje:

- **Fidelitatea în fixarea şi redarea imaginii** locului faptei, a urmelor infracţiunii, a rezultatelor diverselor cercetări criminalistice de laborator, atât în radiaţii vizibile cât şi invizibile.
- **Obiectivitatea în prezentarea datelor obţinute** prin mijloace criminalistice, fixate prin intermediul fotografiei privind fapta şi persoana infractorului.
- **Rapiditatea şi relativa simplitate de executare a fotografiilor**, fapt ce permite urgentarea anchetei şi rezolvarea operativă a cazului.
- **Evidenţa probatorie a fotografiei** (ca şi a imaginilor video) constituie un alt mare avantaj pentru clarificarea mai multor cauze penale[1].
- **Influenţa psihologică** pe care o poate avea asupra învinuitului sau inculpatului, dar şi asupra organelor de judecată.

Importanţa fotografiei, a înregistrărilor este considerabilă, acestea devenind potrivit prevederilor Codului de procedură penală, *mijloace de probă*.

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 23.

3.2. Particularitatea metodelor fotografice aplicate investigațiilor judiciare

Investigațiile criminalistice au impus utilizarea unor noi procedee și tehnici de fotografiere determinând apariția unei noi ramuri a fotografiei științifice, intitulată *fotografia judiciară.*

Fotografia judiciară constituie „un ansamblu de procedee tehnico-științifice, necesare investigării, fixării și redării rezultatelor cercetărilor criminalistice sub forma imaginilor fotografice"[1]. O altă definiție a noțiunii de fotografie judiciară este următoarea:

❖ *Fotografia judiciară* reprezintă „totalitatea metodelor fotografice aplicate în cercetările criminalistice, atât în munca de teren, cât și în activitatea de laborator, prin adaptarea la necesitățile de cercetare a metodelor folosite în tehnica fotografică"[2].

Fotografia judiciară cuprinde două mari categorii de metode potrivit destinației lor imediate, categorii care nu se diferențiază în mod absolut:

➢ **Fotografia judiciară operativă** care cuprinde fotografiile executate la locul faptei, fotografia semnalmentelor, fotografia de fixare a rezultatelor percheziției, reconstituirii și altor activități de urmărire penală.

➢ **Fotografia judiciară de examinare** care conține fotografiile executate, de regulă, în laboratoarele criminalistice, atât în radiații vizibile cât și invizibile.

Secțiunea a II-a
Fotografia judiciară operativă

§1. PROCEDEE DE FOTOGRAFIERE LA FAȚA LOCULUI

Acest gen de fotografii executate cu prilejul cercetării la fața locului de către organele de urmărire penală au ca scop fixarea locului faptei și ale împrejurimilor acestuia, a urmelor descoperite cu ocazia cercetării la fața locului și completarea cu imagini a procesului-verbal de cercetare la fața locului.

Procedeele de fotografiere aplicate la fața locului includ: fotografia de orientare, fotografia-schiță, fotografia obiectelor principale, fotografia de detaliu, fotografia urmelor și măsurătorile fotografice.

1.1. Fotografia de orientare

Fotografia de orientare servește la fixarea imaginii întregului loc al faptei, într-un ansamblu de puncte de reper sau de orientare, de natură să permită identificarea zonei în care s-a săvârșit infracțiunea, ori a avut loc un eveniment cu implicații juridice. Prin intermediul fotografiei de orientare se urmărește surprinderea acelor aspecte capabile să ofere o anumită imagine asupra raportului dintre locul propriu-zis al faptei și zona înconjurătoare, cum sunt, de exemplu, distanțele până la construcțiile sau alte puncte de reper din apropiere, drumurile de acces, posibilitățile de vizibilitate etc.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 87.
[2] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 23.

În cazul în care fotografia se execută în locuri deschise, punctele de orientare pot fi în general orice element cu o prezenţă şi înfăţişare stabilă în zonă, cum ar fi de exemplu, ansambluri de clădiri, construcţii uzinale, poduri, diverse indicatoare, borne kilometrice.

În situaţia în care fotografia se execută în locuri închise, se va surprinde exteriorul clădirii, încadrat în diverse puncte de reper, determinate de particularităţile construcţiilor învecinate, ale străzii în ansamblul său[1].

Pentru executarea fotografiei de orientare se utilizează cu precădere obiectivele cu un unghi de poză mare (obiectivele superangulare şi obiectivele rotative), dar se pot folosi şi obiective normale. Aparatul de fotografiat se va afla situat cât mai sus pentru a reda cât mai clar şi corect locului faptei şi punctele de orientare, în unele cazuri recurgându-se şi la fotografii aeriene (în situaţia unor explozii, incendii, catastrofe aeriene, feroviare etc.).

1.2. Fotografia-schiţă

Fotografia schiţă este destinată redării, în exclusivitate a întregului loc al faptei, cu tot ce are el mai caracteristic. De obicei, această fotografie se execută cu aparatul la înălţimea medie a ochilor. Conform procedeelor de execuţie fotografiile-schiţă cuprind mai multe variante:[2]

1.2.1. Fotografia-schiţă unitară

Fotografia schiţă-unitară redă întregul loc al faptei într-o singură imagine, cu toate detaliile sale.

1.2.2. Fotografia-schiţă panoramică

Această variantă de fotografie se aplică în situaţia când subiectul ce trebuie fotografiat (locul faptei, clădirea, obiectul etc.) are o lungime sau o suprafaţă mare ce nu poate fi cuprinsă într-o singură imagine[3].

Fotografia-schiţă panoramică constă în executarea succesivă a mai multor imagini ale diferitelor porţiuni din subiectul ce trebuie fotografiat, care se asamblează şi redau imaginea întreagă a acestuia, cu toate detaliile sale.

În funcţie de modul de deplasare al aparatului de fotografiat la locul faptei, fotografia-schiţă se clasifică în: *fotografia panoramică liniară*, în care aparatul se deplasează paralel cu locul faptei, distanţa dintre cele două puncte de staţie stabilindu-se în funcţie de unghiul de poză al obiectivului; *fotografia panoramică circulară*, realizată prin luarea de imagini, prin rotirea aparatului aflat într-un punct de staţie central. Unghiul de rotire se raportează la unghiul de poză.

1.2.3. Fotografia schiţă pe sectoare

Fotografia schiţă pe sectoare constă în redarea pe porţiuni a locului faptei, în condiţii similare de iluminare, cu acelaşi obiectiv şi la aceeaşi scară, procedeul fiind util în locurile compartimentate, unde nu se poate executa o fotografie unitară.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 89.

[2] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 57-59.

[3] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *Tratat de tehnică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 48.

1.2.4. Fotografia schiță încrucișată se execută cu aparatul aflat succesiv în puncte diferite sau diametral opuse, în scopul înlăturării dintr-o imagine a așa-ziselor *zone oarbe*[1].

1.3. Fotografia obiectelor principale

Fotografia obiectelor principale se execută în faza statică a cercetării locului faptei, dintr-un plan perpendicular pe obiect, prin iluminare directă sau laterală, iar obiectele principale marcându-se cu numere, între ele așezându-se o unitate de măsură (riglă, centimetru, bandă gradată) pentru aprecierea dimensiunilor și a distanțelor, cât și a raportului de poziție dintre obiecte.

Scopul acestei fotografii este de a fixa poziția și forma obiectelor, inclusiv dispunerea lor în raport cu urmele și mijloacele materiale de probă existente la fața locului[2].

1.4. Fotografia de detaliu

Fotografiile de detaliu sunt specifice fazei dinamice a cercetării la fața locului, în care este permisă deplasarea sau modificarea poziției obiectelor pentru a pune în evidență detaliile caracteristice, urmele de ele, precum și locul unde sunt amplasate. Detaliile sunt fotografiate din apropiere, cu o unitate de măsură lângă detaliu, la o scară cât mai mare și cu sursele de lumină dispuse lateral și în spatele aparatului de fotografiat, astfel încât prin jocul umbrelor să fie evidențiate detaliile caracteristice, importante în procesul identificării.

Pentru executarea unei fotografii de detaliu se vor alege:[3] un *obiectiv* cu caracteristici optice adecvate mărimii detaliului; *filme* cu sensibilitate cromatică, putere de contrast și de rezoluție mare; *filtre* pentru punerea în evidență a detaliilor cu o culoare apropiată de nuanța de culoare a fondului; *surse de lumină artificială* sau ecrane pentru dirijarea luminii naturale.

1.5. Procedee speciale de fotografiere la fața locului

Procedeele speciale de fotografiere includ mai multe categorii de fotografii, al căror scop și mod de efectuare au impus conturarea lor distinctă în ansamblul fotografiilor executate la fața locului[4]. Acestea cuprind două categorii: procedee de fotografiere a urmelor, cum sunt cele de mâini, de picioare; procedee de fotografiere a armelor, instrumentelor de spargere și a urmelor lor.

Pentru fotografierea urmelor, aparatul de fotografiat va fi plasat deasupra și în centrul urmei, paralel cu suprafața acesteia, iar lângă urmă se așază o riglă sau un centimetru. Sursele de lumină se dispun direct și lateral pentru evidențierea, prin jocul umbrelor, a caracteristicilor de identificare, cum ar fi de exemplu, cazul urmelor de adâncime[5].

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 90.

[2] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 50.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 90.

[4] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 62-63.

[5] Valeriu Manea, Constantin Dumitrescu, Gheorghe Niță, Ion Vochescu, Ion Dumitrașcu, Eugeniu Gacea, Florin Ionescu, Ioan Cora, Ion Sima, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. I, Editat de Ministerul de Interne, Școala de ofițeri activi, București, 1983, p. 68.

Urmele de mâini pot fi vizibile sau latente caz în care trebuie în prealabil să fie relevate cu anumite substanţe colorate, pentru a fi puse în evidenţă. Urmele palmei întregi se fotografiază la mărimea 1:1, iar urmele digitale la mărimea 4:1, utilizându-se inele de prelungire a camerei obscure în cazul aparatelor de fotografiat clasice.

Urmele de picioare descoperite la faţa locului sunt fotografiate atât sub aspectul cărării de urme, cât şi ca urme izolate, în cazul când interesează felul în care s-au reprodus în urmă elementele caracteristice ale piciorului gol sau ale încălţămintei infractorului[1].

În fotografia armelor se va utiliza o lumină difuză, prin ecranizarea reflectoarelor cu geamuri mate, prin folosirea luminii indirecte reflectate de ecrane de pânză albă sau de carton, ori prin afumarea în prealabil a obiectelor care urmează a fi fotografiate cu un strat subţire de oxid de magneziu[2]. Orificiile de intrare şi de ieşire provocate de gloanţe se fotografiază cu lumină directă, pentru a pătrunde cât mai adânc în urmă şi cu aparatul fotografic situat perpendicular.

Instrumentele de spargere trebuie să fie fotografiate cu material color în scopul reţinerii mai exact a resturilor de vopsea aderate la instrument şi a altor resturi de materiale.

1.6. Procedee de fotografiere a cadavrelor

În orice situaţie în care la faţa locului se găseşte un cadavru, indiferent de cauza şi natura morţii (omucidere, sinucidere, accident), se impune efectuarea de fotografii pentru redarea poziţiei corpului, a stării îmbrăcămintei, a leziunilor vizibile în acel moment, a distanţei şi raportului de poziţie cu obiectele din apropiere.

Regula generală este aceea potrivit căreia, în ipoteza morţii violente, cadavrele să fie fotografiate în poziţia şi starea în care au fost găsite, nefiind permisă nicio modificare. Astfel se va efectua o fotografie cu aparatul dispus deasupra cadavrului, într-o poziţie plan paralelă, care să permită fixarea imaginii întregului corp. De asemenea, se vor realiza mai multe fotografii din părţile laterale, evitându-se în măsura posibilităţilor, fotografiile dinspre cap şi picioare, care distorsionează corpul.

Pe lângă regula generală, în funcţie de specificul situaţiei, mai pot fi avute în vedere următoarele reguli:[3]

- Cadavrele dezmembrate sunt fotografiate în două etape: mai întâi se fotografiază fiecare parte în locul şi în poziţia în care se află, apoi se fotografiază întregul corp refăcut.
- Cadavrele înecaţilor sunt fotografiate o dată în apă, dacă aşa au fost găsite şi imediat după scoatere, pentru a nu risca apariţia procesului de putrefacţie, mai ales la temperaturi ridicate.
- Cadavrele spânzurate sau în poziţia şezând sunt fotografiate din faţă, din spate şi din părţile laterale. La spânzuraţi se va insista asupra nodului şi şanţului de spânzurare.
- Cadavrele carbonizate, după fotografierea în starea în care au fost găsite, vor fi aşezate pe o suprafaţă albă pentru a se obţine suficient contrast şi fotografiate cu ajutorul unei lumini puternice.
- Cadavrele îngheţate vor fi fotografiate în starea iniţială, precum şi după dezgheţarea la temperatura camerei.

---

[1] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 51.
[2] *Idem*, p. 52.
[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 92.

1.7. Măsurători fotografice

Măsurătorile fotografice executate la faţa locului reprezintă procedee de natură să permită stabilirea dimensiunilor şi distanţei dintre diversele obiecte aflate în câmpul infracţional, pe fotografiile executate cu prilejul cercetării locului faptei.

1.7.1. Măsurătoarea fotografică cu ajutorul riglei gradate

Acest procedeu cunoscut şi sub denumirea de fotografie la scară este frecvent utilizat în determinarea dimensiunilor liniare ale urmelor şi obiectelor. Lângă una sau două din laturile obiectului se aşază o riglă gradată sau un metru flexibil (centimetru), paralel şi cât mai aproape de obiect, în acelaşi plan cu suprafaţa măsurată.

1.7.2. Măsurătoarea fotografică cu ajutorul benzii gradate

Măsurătoarea fotografică cu ajutorul benzii gradate reprezintă un procedeu utilizat pentru determinarea distanţei dintre obiecte cât şi pentru redarea dimensiunilor obiectelor sau urmelor mai mari, cum sunt urmele de frânare ale autovehiculelor. Această metodă se aplică în momentul executării fotografiilor-schiţă şi a fotografiilor obiectelor principale. Banda metrică este confecţionată din material plastic, lată de 10 cm şi cu lungime de până la 10 m, fiind împărţită în majoritatea cazurilor în segmente de 10 cm, colorate alternativ în alb şi negru, uneori numerotate. Distanţele de la aparat la obiect, dintre diferite obiecte, ca şi scara obiectelor sunt stabilite prin intermediul segmentelor.

Alături de această metodă se mai utilizează metoda jaloanelor gradate, sau metoda planşetei cu laturi egale, respectiv o planşă pătrată, cu latura de 1 m, aşezată la marginea de jos a cadrului fotografiat, care va apărea la baza fotografiei.

1.7.3. Măsurătorile tridimensionale

Măsurătorile tridimensionale se pot efectua prin folosirea unor planşete speciale, prin stereofotografie, cu aparate având două obiective, precum şi pe fotografii executate ocazional. Aceste procedee sunt aplicabile de specialiştii fotografi ai organelor judiciare.

1.7.4. Fotogrammetria

Fotogrammetria reprezintă o metodă importantă de lucru în topografie, preluată şi adaptată necesităţilor cercetării la faţa locului, datorită posibilităţilor de reconstituire şi de măsurare a suprafeţelor, formei şi poziţiei obiectelor principale[1]. Aceasta se bazează pe principiul stereofotografiei[2]. Astfel cu ajutorul unui aparat, de tipul celor *Wild*, dotate cu două camere de fotografiat, dispuse la o distanţă de 40 cm sau 100 cm, se obţin simultan două imagini ale aceluiaşi obiect sau suprafeţe din două unghiuri diferite. După prelucrare, cele două fotografii vor fi introduse într-un dispozitiv numit *restitutor* pentru realizarea schiţei locului faptei.

---

[1] Gherasim Marton, Nicolae Zegheru, *Fotogrammetria*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1972, p. 17 şi urm.

[2] *Stereofotografia* reprezintă o ramură a tehnicii fotografice care se ocupă cu obţinerea unei perechi de fotografii luate sub unghiuri diferite, conform site-ului http://dexonline.ro/definitie/stereofotografie, consultat la 30.07.2014.

1.8. Fotografia digitală

Dezvoltarea continuă a tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor a determinat apariţia unui nou tip de fotografie şi anume fotografia digitală. Fotografia digitală reprezintă una dintre cele mai remarcabile realizări în tehnologia modernă datorită diferenţelor mari faţă de fotografia clasică care depinde în totalitate de procese mecanice şi chimice scumpe, greu reproductibile şi voluminoase.

Fotografia digitală reprezintă o imagine digitală obţinută printr-un procedeu fotografic.

1.8.1. Conceptul de imagine digitală

Imaginea digitală este o reprezentare a unei imagini reale bidimensionale ca o mulţime finită de valori digitale codificate după un anumit sistem. Pentru a se obţine imaginea digitală suprafaţa imaginii se împarte într-o reţea grafică de linii şi coloane, obţinându-se o matrice cu elementele formate de mulţimea finită de suprafeţe elementare. Fiecare suprafaţă elementară este cunoscută în literatura de specialitate sub denumirea de pixeli. Caracteristicile de luminozitate şi culoare ale fiecărui pixel, împreună cu coordonatele sale sunt codificate, obţinându-se în final un şir de numere. Imaginile digitale pot fi create cu ajutorul unor multitudini de dispozitive, cum ar fi: aparatele de fotografiat digitale, aparatele de filmat digitale, scanere digitale, telefoane mobile. Deşi pixelii şi imaginile digitale nu pot fi văzute, pentru a putea fi văzute au fost realizate alte dispozitive consacrate acestui scop, cum ar fi de exemplu, imprimantele, ecranele de computer.

1.8.2. Aparatul de fotografiat digital

Aparatul de fotografiat digital cunoscut şi sub denumirea de cameră foto digitală înlocuieşte filmul sensibil utilizat la aparatele foto clasice cu un senzor de imagine, cum ar fi de exemplu **CCD** (*Charged Couple Display*) sau **CMOS** (*Complementary Metal Oxide Semiconductor*). Senzorul de imagine reprezintă un detector de fotoni, realizat sub forma unui circuit integrat, a cărui suprafaţă alcătuită din siliciu este împărţită într-o serie foarte mare de regiuni sensibile la lumină, aranjate sub forma unei matrice. Elementele matricei definesc pixelii imaginii fotografice. Senzorul de imagine captează şi stochează informaţia despre imagine în formă de sarcină electrică, care variază cu intensitatea luminii incidente.

Unitatea fundamentală de sesizare a luminii este o capacitate **MOS** (*Metal Oxide Semiconductor*) care funcţionează ca o fotodiodă şi ca un dispozitiv de stocare. Fotodiodele absorb energia fotonilor incidenţi obţinându-se electroni liberi şi un deficit de electroni (goluri) în cadrul reţelei de cristal de siliciu, iar sarcina care se acumulează este direct proporţională cu numărul de fotoni incidenţi.

Semnalul de tensiune proporţional cu sarcina electrică este transformat de către un convertor analog-digital în cod binar pentru a putea fi interpretat de către computer. Fişierul de imagine completă este afişat într-un format adecvat pe monitorul computerului sau ecranul aparatului de fotografiat pentru evaluare vizuală putând apoi să fie memorat.

Aparatele de fotografiat digitale respectă aceleaşi principii de construcţie ca şi cele clasice cu excepţia faptului că în locul filmului fotografic utilizează un senzor de imagine pentru conversia energiei luminoase în semnale electrice, iar pentru stocarea imaginilor se folosesc carduri de memorie.

Principalele părți componente ale unui aparat de fotografiat digital sunt următoarele:[1]

❖ Obiectivul camerei foto este format dintr-un tub prevăzut cu lentile care conduce lumina în interiorul camerei foto la senzorul de imagine.

❖ Senzorul de imagine.

❖ Ecranul **LCD** (*Liquid Crystal Display*) care are următoarele funcții: vizualizarea imaginilor captate, ștergerea și reeditarea imaginilor.

❖ Computerul intern și software-ul aferent care realizează o serie de operațiuni referitoare la: măsurarea fluxului luminos, sistemul automat de focalizare a imaginii, modul de expunere (automat, manual sau după program), sensibilitate, compresie, rezoluție, transformarea pixelilor în date de imagine finale și stocarea fișierelor de imagine.

❖ Cardul de memorie utilizat pentru stocarea și prelucrarea imaginilor.

Avantajele obținute cu camera foto digitală sunt următoarele:

➢ Calitatea imaginilor foarte bună.

➢ Procesarea imaginilor este mai simplă, mai rapidă și mai confortabilă decât în cazul fotografiei clasice.

➢ Imaginile fotografiate se pot viziona imediat.

➢ Transmiterea rapidă prin Internet la un laborator de criminalistică a imaginilor fotografiate.

➢ Obținerea unor imagini de înaltă calitate prin tipărire cu ajutorul unei imprimante.

➢ Păstrarea imaginilor fotografiate pe hard-discuri și pe alte suporturi de stocare a datelor.

➢ Controlul asupra zonelor iluminate sau întunecate ale imaginii se realizează ușor și cu efecte de îmbunătățire a calității.

➢ Se poate alege calitatea și mărimea imaginii în timpul procesului de fotografiere.

➢ Relevarea și fixarea fotografică a urmelor se realizează în condiții mai bune și mai sigure, prin vizualizarea directă a urmei, selectându-se cea mai bună imagine care poate fi ușor prelucrată prin tehnicile informatice (mărite, selectate, contrastate etc.).

§2. FOTOGRAFIA SEMNALMENTELOR

Fotografia semnalmentelor reprezintă un ansamblu de procedee fotografice destinate înregistrării imaginii persoanelor care au săvârșit infracțiuni, precum și a cadavrelor necunoscute în scopul identificării lor ulterioare. Aceleași procedee se aplică și fotografiilor destinate actelor de identitate (buletine, pașapoarte etc.), precum și fotografiilor de urmărire, având drept scop surprinderea pe peliculă a unor acte cu caracter infracțional, acestea fiind executate numai în condițiile prevăzute de lege.

2.1. Fotografia de identificare a persoanelor

Din punct de vedere tehnic, fotografierea constă în așezarea persoanei pe un scaun rotativ, special construit cu o formă adecvată, care să asigure acesteia o poziție fixă. Se execută două fotografii bust: una din față și alta din profilul drept.

[1] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 73 și urm.

Persoana este fotografiată cu capul descoperit, pieptănată şi bărbierită, fără ochelari, cu urechea dreaptă descoperită şi cu privirea îndreptată înainte.

Perfecţionările tehnicii fotografice au permis generalizarea introducerii de aparate special destinate fotografierii semnalmentelor. Fotografia se execută la scara de 1/7. Pentru aceasta, plăcuţa cu data şi numărul de ordine având o lungime de 28 cm se ataşază la nivelul pieptului persoanei.

2.2. Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute

Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute se execută într-un mod asemănător cu cea de identificare a persoanelor, folosindu-se aceeaşi aparatură şi acelaşi mod de iluminare. Cadavrele sunt fotografiate în poziţie orizontală, aparatul fotografic fiind dispus într-o poziţie plan paralelă pentru fotografia din faţă, iar pentru fotografierea profilului, aparatul fotografic va fi instalat în partea laterală a mesei pe care este întins cadavrul.

Ceea ce diferenţiază fotografia de identificare a cadavrelor de cea a persoanelor este necesitatea efectuării în prealabil a aşa-numitei „toalete a cadavrului", în scopul readucerii fizionomiei unei persoane cât mai aproape de înfăţişarea avută în timpul vieţii.

2.3. Fotografia de urmărire

Fotografia de urmărire, de supraveghere sau de filaj, cum mai este denumită, constă în înregistrarea prin fotografiere, filmare, înregistrare video, în condiţiile prevăzute de lege, a unor activităţi cu caracter infracţional, a contactelor dintre participanţii la comiterea faptei prevăzute de legea penală, inclusiv cu subiectul pasiv al infracţiunii, cum ar fi de exemplu persoana şantajată, în vederea probării acestor activităţi[1].

Pentru executarea acestor fotografii se utilizează aparate de fotografiat de format cât mai mic, silenţioase, uşor de manevrat şi de mascat în diferite obiecte de uz comun. Fotografierea se realizează rapid, fără posibilitatea de reglare a clarităţii şi timpului de expunere şi fără ştirea celui fotografiat. În efectuarea fotografiei de urmărire sunt folosite radiaţiile infraroşii, care servesc nu numai la efectuarea de fotografii în întuneric, ci şi în condiţii meteorologice deosebite. Pentru realizarea fotografiilor pe timp de noapte, aparatele de fotografiat pot fi dotate cu amplificatoare electronooptice, care au însuşirea de a mări intensitatea fluxului luminos de câteva mii de ori, obţinându-se performanţe superioare fotografiilor efectuate cu ajutorul radiaţiilor infraroşii.

§3. FOTOGRAFIA DE FIXARE A REZULTATELOR UNOR ACTIVITĂŢI DE URMĂRIRE PENALĂ

În scopul fixării rezultatelor unor activităţi de urmărire penală, cum sunt percheziţiile, reconstituirile, identificarea persoanelor şi a obiectelor, se impune efectuarea de fotografii care vor susţine constatările cuprinse în procesul-verbal, fiind ataşate la acesta[2].

---

[1] Marcel Le Clère, *Manuel de police technique*, Ed. Police Revue, Paris, 1974, p. 257-258.

[2] Emilian Stancu, *Criminalistica*, vol. II, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1986, p. 136.

3.1. Fotografia de fixare a rezultatelor percheziţiei

Fotografia realizată cu ocazia efectuării percheziţiilor se aseamănă sub raport tehnic cu fotografia executată la locul faptei, îndeplinind cerinţe similare de efectuare.

Fotografia de fixare a rezultatelor percheziţiei se realizează în scopul de a surprinde o imagine de ansamblu a locului percheziţiei, urmată de fotografii tip schiţă ale încăperii sau spaţiului în care au fost ascunse obiectele. Fotografierea obiectelor descoperite în timpul desfăşurării percheziţiei va reţine caracteristicile esenţiale, precum şi detaliile care servesc la stabilirea identităţii sau particularităţilor obiectelor care au fost utilizate la comiterea infracţiunii sau care reprezintă produsul ei.

3.2. Fotografia de fixare a rezultatelor reconstituirii

Reconstituirea reprezintă o activitate procedurală care se desfăşoară la faţa locului şi constă în verificarea şi precizarea modului şi a condiţiilor în care a fost săvârşită fapta. Se procedează la fotografierea sau înregistrarea video a celor mai semnificative aspecte din cadrul verificării experimentale a modului în care s-a desfăşurat activitatea infracţională sau a unei părţi din aceasta, precum şi a declaraţiilor martorilor, suspecţilor sau inculpaţilor[1].

3.3. Fotografia de fixare a rezultatelor prezentării pentru recunoaştere

Fotografia sau fixarea tehnică a rezultatelor unei activităţi procedurale de genul prezentării pentru recunoaştere este importantă pentru forţa sa probatorie în recunoaşterea de persoane şi obiecte. Din punct de vedere tehnic este necesar să se execute astfel de fotografii, din care să rezulte în mod evident că, din întregul grup de persoane sau obiecte, alcătuit în vederea recunoaşterii, a fost identificată o anumită persoană sau un anumit obiect.

3.4. Înregistrarea video a activităţilor de urmărire penală

O modalitate tehnică superioară de fixare a rezultatelor unor acte de urmărire penală o reprezintă înregistrarea video, care oferă o serie de avantaje în comparaţie cu fotografia judiciară clasică:

- ❖ Înregistrarea video are un grad sporit de obiectivitate şi exactitate, prin redarea în întregime a unei activităţi de anchetă de urmărire penală sau a părţilor sale mai importante.
- ❖ Înregistrarea video se obţine imediat fără prelucrare în laborator, existând posibilitatea unui control şi eventual a reluării sau completării înregistrării.
- ❖ Înregistrarea video prezintă nu numai avantaje de ordin tehnic, ci şi tactic-operativ, obţinându-se rezultate notabile atât în combaterea, cât şi în prevenirea infracţiunilor sau altor fapte anti-sociale.

Secţiunea a III-a
Fotografia judiciară de examinare

Fotografia judiciară de examinare reprezintă un ansamblu de procedee destinate cercetării, în condiţii de laborator a mijloacelor materiale de probă, precum şi fixării rezultatelor investigării tehnico-ştiinţifice a corpurilor delicte sau a urmelor ridicate de la faţa locului.

---

[1] Ion Neagu, *Drept procesual penal*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1988, p. 363.

În funcţie de natura procedeelor tehnice folosite, potrivit scopurilor urmărite, fotografia judiciară de examinare se clasifică:

- **Fotografia de examinare în radiaţii vizibile:** fotografia de ilustrare, de comparare, de umbre, de reflexe, de contrast, de separare a culorilor, microfotografia.
- **Fotografia de examinare în radiaţii invizibile:** ultraviolete, infraroşii, röentgen, gamma, beta, radiaţii neutronice şi holografia.

Unele dintre procedeele prezentate (fotografia de umbre, de reflexe, de contrast, fotografia în radiaţii ultraviolete sau infraroşii) îşi găsesc frecvent aplicarea şi în cercetarea întreprinsă la faţa locului, nu numai în laborator.

§1. FOTOGRAFIA JUDICIARĂ DE EXAMINARE ÎN RADIAŢII VIZIBILE

1.1. Fotografia de ilustrare

Scopul acestei fotografii constă în fixarea imaginii iniţiale a obiectului ce urmează a fi examinat, a caracteristicilor şi dimensiunilor sale. Acest procedeu se aplică în mod obligatoriu mijloacelor materiale de probă care vor suferi modificări prin examinare.

Domeniile în care se aplică frecvent procedeul fotografiei de ilustrare sunt:

- Cercetarea tehnică a înscrisurilor presupuse a fi falsificate sau contrafăcute (caz în care procedeul mai poartă denumirea de fotografie de reproducere);
- Cercetarea unor mijloace materiale de probă cu suprafaţă plană;
- Expertiza unor corpuri delicte, de genul armelor sau instrumentelor de spargere.

Pentru executarea fotografiei se foloseşte o masă specială dotată cu surse de iluminare laterale, pentru înlăturarea umbrelor, precum şi un dispozitiv de fixare a aparatului de fotografiat într-o poziţie plan paralelă cu obiectul de fotografiat. Lângă obiect se aşază şi o riglă gradată, pentru ca fotografia de ilustrare să se coreleze cu o măsurătoare fotografică, uni sau bidimensională, ori cu fotografia la scară.

1.2. Fotografia de comparare

Fotografia de comparare se foloseşte în special în traseologie, în balistica judiciară, în expertiza înscrisurilor şi în general, în orice împrejurare care solicită efectuarea unui examen comparativ de natură optică.

Conform procedeelor întrebuinţate se disting trei variante ale fotografiei de comparare: fotografia de comparare prin confruntare, prin suprapunerea imaginilor şi prin stabilirea continuităţii liniare.

1.2.1. Fotografia de comparare prin confruntare

Procedeul se bazează pe confruntarea a două imagini, dintre care una reprezintă urma sau mulajul ridicat de la locul faptei, iar alta impresiunea sau mulajul creat experimental în laborator cu obiectul cercetat. Această metodă se aplică şi în ipoteza identificării persoanelor după semnalmentele exterioare.

1.2.2. Fotografia de comparare prin suprapunere

Acest procedeu calitativ superior comparării prin confruntare constă în suprapunerea a două imagini, dintre care cel puțin una este fixată pe un suport transparent[1]. Se determină, astfel, cu un grad mai mare de precizie, fie coincidența, fie divergența detaliilor sau trăsăturilor caracteristice, ceea ce conduce la stabilirea identității sau la excluderea din sfera cercetării a obiectului suspect.

Această metodă este folosită în traseologie pentru identificarea persoanei sau obiectului creator de urmă, în expertiza bancnotelor și ștampilelor presupuse a fi falsificate, în descoperirea falsului în înscrisuri prin imitare servilă, cum este de exemplu, copierea unei semnături.

Procedeul se aplică și la identificarea cadavrelor necunoscute, cunoscut și sub denumirea de *metoda suprapoiecției*, comparația efectuându-se între imaginea persoanei dispărute și aceea a craniului.

1.2.3. Fotografia de comparare prin stabilirea continuității liniare sau prin juxtapunere

Fotografia de comparare prin stabilirea continuității liniare sau prin juxtapunere servește la stabilirea identității unei persoane sau a unui obiect, ca urmare a determinării continuității elementelor caracteristice reflectate în urmă și în modelul tip (impresiune) obținut pe cale experimentală. Din punct de vedere tehnic, fotografia se realizează prin îmbinarea unei secțiuni din fotografia ce conține detaliile urmei cu o secțiune din fotografia impresiunii, astfel încât să se obțină o imagine care reflectă coincidența traseelor descrise de elementele caracteristice ale obiectului[2].

Principalele domenii în care se aplică această metodă sunt următoarele: cercetarea dactiloscopică, identificarea armelor de foc după urmele lăsate pe proiectil și pe tub, identificarea instrumentelor de spargere etc. O variantă a fotografiei de comparare prin stabilirea continuității liniare sau prin juxtapunere se întâlnește în *microfotografie*[3] care este realizată la microscopul comparator în scopul identificării armelor de foc sau instrumentelor de spargere[4].

1.3. Fotografia de umbre

Fotografia de umbre este destinată scoaterii în evidență a caracteristicilor de relief. Aceasta se aplică în fotografiile de detaliu executate la fața locului, cum ar fi de exemplu cazul urmelor de adâncime de mâini și de picioare, ori ale urmelor lăsate de instrumentele de spargere. Procedeul este folosit și pentru refacerea unui text scris cu creionul sau cu pixul, care a ieșit în relief pe verso-ul colii de hârtie, ori pe filele următoare, situații întâlnite în ipoteza unor falsuri prin înlăturare de text sau a distrugerii de înscrisuri.

---

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 93.

[2] Charles Sannie, *La recherche scientifique du criminel*, Ed. Armand Colin, Paris, 1954, p. 76 și urm.

[3] Microfotografia este o fotografie care reprezintă o imaginea mărită a unor ființe sau obiecte microscopice, obținută cu ajutorul unui aparat fotografic adaptat la un microscop, conform http://dexonline.ro/definitie/microfotografie, consultat la 30.07.2014.

[4] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 100.

La realizarea fotografiei de umbre, importantă este plasarea sursei de lumină sub un unghi care să permită relevarea detaliilor, de obicei acestea fiind cuprinse între 30-70 de grade.

1.4. Fotografia de reflexe

Fotografia de reflexe se bazează pe principiul optic al reflectării diferite a unui fascicol de raze de lumină ce cade pe suprafaţa unui obiect[1]. Reflectarea sub unghiuri diferite a luminii determină diferenţe de strălucire, specifice nu numai obiectelor opace, ci şi celor transparente, unde diferenţele sunt determinate de modificarea coeficientului de trecere a radiaţiei luminoase[2]. Strălucirea porţiunilor opace este direct proporţională cu coeficientul de reflectare, iar a celor transparente cu coeficientul de trecere. În situaţia când suprafaţa are anumite diferenţe de netezime, cum ar fi, de exemplu, prezenţa unei urme papilare, aceasta devine vizibilă prin reflectarea sub unghiuri diferite a fasciculului de lumină trimis asupra obiectului.

Fotografierea urmelor puse în evidenţă prin diferenţele de strălucire necesită, de regulă, aşezarea obiectului pe un suport cu cap mobil, astfel încât să existe posibilitatea mişcării lui sub unghiuri diferite, până la găsirea poziţiei din care urma se vede cel mai bine, iluminarea obiectului realizându-se cu un fascicul îngust de lumină.

1.5. Fotografia separatoare de culori

Fotografia separatoare de culori serveşte la relevarea petelor, a urmelor, a modificărilor textului unui înscris, greu vizibile cu ochiul liber, datorită nuanţelor de culoare apropiate de culoarea suportului. Un exemplu de aplicare a acestei metode îl reprezintă relevarea petelor de sânge pe care autorul unui omor a încercat să le înlăture de pe haine.

Separarea culorilor se realizează cu filtre care au capacitatea de a neutraliza culoarea complementară lor. De exemplu, un filtru verde-albastru va reţine culoarea roşie, iar un filtru galben, culoarea albastră. În alegerea filtrului se va ţine seama de nuanţa de culoare a urmei, neutralizarea acesteia obţinându-se numai printr-o selecţie riguroasă a culorii contrare[3]. Fotografiile separatoare de culori se bazează pe principiul neutralizării reciproce a culorilor complementare[4]. Realizarea fotografiei implică utilizarea de materiale fotografice cu sensibilitate cromatică adecvată culorii filtrului.

1.6. Fotografia de contrast

Fotografia de contrast este utilă nu numai pentru evidenţierea unor detalii, sau în utilizarea ei conjugată cu procedeul fotografiei de umbre ori reflexe, dar şi prin îmbunătăţirea calităţii unor imagini fotografice efectuate cu prilejul desfăşurării activităţilor de urmărire penală.

Contrastul de imagini poate fi obţinut, în primul rând prin materiale fotosensibile cu coeficient mare de contrast, prin diafragmare şi prin prelucrări în băi de developare adecvate.

---

[1] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 64 şi urm.
[2] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 96.
[3] *Idem*, p. 99-101.
[4] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 101.

§2. FOTOGRAFIA JUDICIARĂ DE EXAMINARE ÎN RADIAŢII INVIZIBILE

2.1. Fotografia de examinare în radiaţii ultraviolete

Fotografia de examinare în radiaţii ultraviolete (U.V.) face parte dintre metodele ştiinţifice de investigare folosite curent în laboratoarele criminalistice, dar şi în cercetările întreprinse la faţa locului, cum ar fi de exemplu, descoperirea urmelor de mâini, a urmelor biologice, inclusiv în scop tactic-operativ. Aşadar radiaţiile ultraviolete au o întrebuinţare largă în criminalistică, fotografia fiind numai mijlocul de fixare a rezultatelor cercetărilor.

În cercetările criminalistice se folosesc, în majoritatea cazurilor radiaţiile din zona ultravioletului apropiat, deci cele cu lungimi de undă între circa 380 şi 320 nanometri (nm), care nu prezintă un pericol imediat pentru organismele vii[1]. Procedeele de fotografiere trebuie raportate la lungimile de undă U.V. folosite în examinare.

Dintre proprietăţile pe care le au radiaţiile U.V., în Criminalistică se foloseşte proprietatea lor de a provoca fluorescenţa unei categorii largi de elemente sau substanţe, cu lungimi de undă specifice fiecăreia dintre ele în spectrul vizibil. *Fluorescenţa* reprezintă proprietatea unor substanţe numite *fluorescente* de a emite radiaţii electromagnetice în spectrul vizibil prin absorbţia de radiaţii electromagnetice (radiaţii U.V., radiaţii X).

Pentru executarea unei fotografii în radiaţii ultraviolete, în laboratoarele de criminalistică sunt necesare următoarele:

- ***Surse de radiaţii U.V.***, a căror diversitate este mare: becuri simple, lămpi cu cuarţ, lămpi cu mercur, tuburi luminiscente şi arcuri electrice.
- ***Filtre de selectare a radiaţiilor***, acestea fiind de două tipuri: filtre care permit să treacă numai radiaţia ultravioletă, reţinând celelalte radiaţii şi filtre care opresc radiaţiile U.V., permiţând însă trecerea radiaţiilor vizibile şi infraroşii.
- ***Materiale fotosensibile*** care cuprind filmele obişnuite nesensibilizate cromatic cât şi alte materiale destinate special acestui gen de fotografie.
- ***Aparatele de fotografiat*** pot fi din categoria celor obişnuite, dar bine corectate pentru aberaţiile cromatice.

Principalele variante ale fotografiei de examinare în radiaţii ultraviolete sunt:

- ***Fotografia în ultravioletul reflectat*** reprezintă un procedeu care implică folosirea unui filtru, dispus în dreptul sursei, care permite trecerea numai radiaţiei ultraviolete utilizate în iluminarea suprafeţei sau obiectului fotografiat. În dreptul obiectivului aparatului de fotografiat se instalează un filtru care va selecta numai radiaţia U.V., oprind celelalte radiaţii.
- ***Fotografia fluorescenţei*** constă în fixarea imaginii formate de radiaţia secundară, ca urmare a excitării corpului cu radiaţia ultravioletă. Pentru executarea acestui gen de fotografie sunt necesare folosirea unor surse de radiaţii U.V. şi montarea în dreptul obiectivului aparatului de fotografiat a unui filtru care să oprească radiaţia U.V., permiţând trecerea radiaţiei din spectrul vizibil.

Principalele domenii din cercetarea criminalistică în care se recurge la radiaţiile ultraviolete sunt următoarele:

1. ***Traseologia***, respectiv relevarea şi cercetarea urmelor, printre care mai importante sunt urmele de mâini, urmele biologice, alte urme organice, respectiv cele care conţin proteine, hidrocarburi etc.

---

[1] *Idem*, p. 102.

2. ***Balistica judiciară***, mai ales pentru descoperirea urmelor suplimentare ale tragerii cu armele de foc, cum ar fi, de exemplu, depunerile specifice inelului de frecare.

3. ***Cercetarea tehnică a înscrisurilor***, radiaţia ultravioletă având un rol particular în descoperirea falsului prin înlăturare de text, în descoperirea unor falsuri în documente cu caracter financiar.

4. ***Efectuarea de fotografii în cadrul unor activităţi de urmărire penală*** printre care se pot număra descoperirea sau prevenirea furturilor din avutul public sau particular, prinderea în flagrant delict a persoanelor care săvârşesc infracţiuni, cum ar fi de exemplu, luarea de mită sau darea de mită.

5. ***Cercetarea operelor de artă.***

2.2. Fotografia de examinare în radiaţii infraroşii

Radiaţiile infraroşii sunt folositoare în Criminalistică, datorită capacităţii lor de a străbate anumite corpuri şi de a fi reţinute de altele, cât şi datorită modului de propagare şi de reflexie, ele nefiind influenţate de elementele poluante din atmosferă, oferind şi posibilitatea de a realiza fotografii în condiţii de întuneric, sporind puterea de percepţie vizuală sub raport tehnic.

Cu toată perfecţionarea adusă metodelor de folosire a radiaţiilor infraroşii, inclusiv procedeelor fotografice, în prezent se lucrează cu radiaţii din domeniul apropiat, cu lungimea de undă cuprinsă între 760-1500 nm.

Pentru executarea unei fotografii în radiaţii infraroşii (I.R.), atât în situaţia examinărilor de laborator cât şi în cazul efectuării de înregistrări cu caracter judiciar operativ sunt necesare următoarele:

• ***Sursele de radiaţii I.R.*** sunt următoarele: lămpile electrice incandescente, radiaţiile termice şi radiaţiile electroluminiscente. În condiţiile executării de fotografii se utilizează surse cu temperaturi apropiate de 300°C, cum sunt lămpile de rezonanţă cu cesiu. Pentru iluminări la distanţă mare se folosesc şi lămpile cu arc electric.

• ***Filtrele de selectare a radiaţiilor*** sunt de tip solid, lichid sau gazos, având un rol important în obţinerea imaginii. Cel mai frecvent sunt folosite filtrele solide, confecţionate din ebonită ori alte materiale plastice, filtre din sticlă acoperite cu straturi coloidale din diverse substanţe[1].

• ***Materialele fotosensibile*** trebuie să fie de tip special, deoarece emulsia fotografică sensibilizată cromatic, în mod obişnuit nu este influenţată decât până la lungimile de undă ale roşului vizibil (maximum 760 nm). Din acest motiv, filmele pentru fotografiere în infraroşu sunt hipersensibilizate cromatic, fie pe cale industrială, fie în condiţii de laborator.

• ***Aparatele de fotografiat*** pot fi de tip obişnuit dar cu posibilităţi tehnice de corecţie a imaginii. Aparatele moderne au pe montura obiectivului un reper pentru punerea la punct a imaginii în infraroşu, dar aceasta numai până în zona de circa 850 nm. Executarea fotografiei necesită montarea în dreptul obiectivului a filtrului sau ecranului care va selecta numai radiaţia infraroşie. Filtrele pot fi adaptate la o anumită lungime de undă a radiaţiei, în funcţie de scopul urmărit prin fotografiere.

---

[1] Maurice Deribere, *La photographie en infrarouge*, ed. a II-a, Ed. Paul Montel, Paris, 1948, p. 13 şi urm.

• ***Transformatoarele electronooptice*** permit vizualizarea directă a imaginii infraroşii, fiind din ce în ce mai folosite în cercetările criminalistice, atât în condiţii de laborator, inclusiv în microscopie, cât şi în cele operative.

Principalele domenii din cercetarea criminalistică în care se recurge la radiaţiile infraroşii sunt următoarele:

▪ ***Cercetarea tehnică a înscrisurilor*** în special a celor falsificate prin înlăturarea sau acoperirea textului, precum şi prin adăugare de text sau prin copiere.

▪ ***Cercetarea unor valori sau opere de artă,*** prin efectuarea de expertize de sine stătătoare, dintre acestea distingându-se expertiza destinată stabilirii autenticităţii unor picturi sau a timbrelor de valoare, datorită capacităţii de penetrare, reflectare diferită, ori de formare a unei imagini color de tip infraroşu.

▪ ***Descoperirea urmelor suplimentare*** ale tragerilor cu armele de foc, cât şi din alte domenii ale traseologiei, cum ar fi descoperirea de urme metalice în explozii sau spargeri.

▪ ***Efectuarea unor fotografii judiciare cu caracter operativ,*** cum sunt fotografiile de urmărire în condiţii de întuneric şi fotografiile la faţa locului în condiţii de ceaţă sau fum. În această categorie poate fi încadrată şi organizarea supravegherii, în condiţii de întuneric, a unor locuri sau obiective, cu ajutorul dispozitivelor electronooptice, pentru asigurarea pazei lor şi prevenirea unor infracţiuni de genul sustragerilor.

2.3. Fotografia de examinare în radiaţii gamma, beta şi neutronice

Cele trei categorii de radiaţii electromagnetice sunt utile în examinările criminalistice, datorită proprietăţii lor de penetrare a corpurilor în scopul obţinerii unor date privind interiorul corpurilor.

Pentru executarea fotografiilor în aceste radiaţii nu este nevoie decât de sursa de energie şi de materialul fotosensibil, de genul filmelor röentgen, care au coeficientul de contrast mai mare şi sunt dublu emulsionate pentru obţinerea unei imagini de calitate. Practic, materialul fotosensibil se aşază direct sub corpul cercetat. Timpul de expunere este în funcţie de intensitatea radiaţiei şi de densitatea corpului cercetat.

2.3.1. Fotografia de examinare în radiaţii röentgen (röentgenografia)

Fotografia de examinare în radiaţii röentgen se foloseşte datorită capacităţii ei de a străbate corpurile, în funcţie de grosimea şi densitatea lor. Capacitatea de penetrare depinde de numărul atomic al elementelor din compoziţia corpurilor şi de lungimea de undă a radiaţiei.

Rezultatele examinării în radiaţii röentgen (radiaţii X) pot fi vizualizate pe un ecran fluorescent, procedeul numindu-se *röentgenoscopie*. Radiaţiile X sunt emise de tuburi electronice speciale (denumite tuburi Cooldige) şi au lungimi de undă cuprinse aproximativ între 100 Å şi 0,1 Å (angstrom).

Principalele domenii din cercetarea criminalistică în care se recurge la radiaţiile X sunt următoarele:

• ***Examinarea röentgenoscopică*** a interiorul corpului uman, ori a interiorului unor obiecte în scop operativ, cum ar fi de exemplu, efectuarea de percheziţii sau de controale la punctele de trecere a frontierei.

• ***Depistarea urmelor suplimentare ale tragerilor cu armele de foc.***

• ***Efectuarea de analize spectrale,*** în scopul unor determinări de ordin cantitativ şi calitativ ale elementelor chimice.

2.3.2. Fotografia în radiaţii gamma (gammagrafia)

Fotografia în radiaţii gamma foloseşte surse de radiaţii specifice naturale sau artificiale, prin producerea de reacţii nucleare. Radiaţiile gamma sunt deosebit de penetrante şi servesc la cercetarea interiorului unor corpuri metalice. În balistică sunt frecvent folosite radiaţiile gamma pentru studierea interiorului unor arme, ca examinare prealabilă.

2.3.3. Fotografia în radiaţii beta (betagrafia)

Betagrafia se execută în aer cât şi în vid. Ca surse de radiaţii beta sunt folosiţi izotopii radioactivi ai carbonului, calciului şi fosforului. Dintre utilizările mai curente ale betagrafiei amintim pe cele destinate cercetării materialului înscrisurilor, mai ales hârtia şi cerneala. De asemenea, betagrafia poate fi utilizată în traseologie, pentru depistarea de urme materie sau microurme.

2.3.4. Radiografia cu neutroni

Spre deosebire de radiaţiile X sau gamma, care străbat corpurile, în principiu, potrivit densităţii lor, neutronii penetrează elementele grele, de exemplu plumbul, în schimb sunt frânaţi de corpurile, materialele sau substanţele bogate în hidrogen, de genul apei, maselor plastice, de unele produse chimice organice. Radiografia cu neutroni şi-a găsi utilizarea în descoperirea stupefiantelor, ascunse în cele mai diverse locuri ori obiecte, precum şi în depistarea substanţelor explozive[1].

§3. HOLOGRAFIA

Holografia reprezintă o metodă de înregistrare şi redare a unei imagini tridimensionale cu ajutorul undelor de lumină de tip laser. Laser-ul (*Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation*) reprezintă un dispozitiv optic, care generează un fascicul de lumină, coerent, caracterizat prin monocromaticitate, mare directivitate şi intensitate.

Înregistrarea imaginii tridimensionale, denumită *hologramă*, reprezintă o placă fotografică pe care sunt înregistrate sub forma unor dungi fine şi paralele amplitudinile undelor luminoase care vin de la obiecte, cât şi fazele acestor unde.

Diferenţa dintre o fotografie obişnuită şi o hologramă constă în faptul că fiecare punct al fotografiei obişnuite poartă informaţia despre un punct sau o mică zonă a obiectului fotografiat, în timp ce la hologramă, informaţia despre fiecare punct din obiect este distribuită pe întreaga suprafaţă a hologramei.

Pentru a se realiza o hologramă se efectuează următorii paşi:

- Fascicul laser este separat prin intermediul unei oglinzi argintate semitransparente în două fascicule: un fascicul laser de referinţă care este trimis direct pe placa fotografică, iar al doilea fascicul va ilumina obiectul de fotografiat. Holograma se obţine prin înregistrarea interferenţei dintre fasciculul laser venit de la obiect cu fasciculul laser de referinţă. Interferenţa celor două fascicule pe placa fotografică determină apariţia unei reţele fine de zone luminoase şi întunecoase (franjuri de interferenţă), produse de intensitatea sau anularea undelor de radiaţie.
- Developarea plăcii fotografice.

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 107.

După developarea plăcii fotografice se trimite spre ea un fascicul laser care are aceeaşi poziţie cu fasciculul de referinţă, folosit la înregistrarea fotografică. Franjurile de interferenţă înregistrate pe placa fotografică acţionează asupra acestui fascicul laser ca o reţea de difracţie[1] şi genereâză o undă difractată care are aceeaşi formă cu unda venită de la obiectul fotografiat, producând pe retina ochiului, aceeaşi imagine cu a obiectului real în formă tridimensională.

Principalele domenii din cercetarea criminalistică în care se recurge la holografie sunt următoarele: [2]

- ***Descoperirea urmelor de mâini.***
- ***Identificarea persoanei după scris.***
- ***Cercetarea la faţa locului,*** holografia servind la fixarea în relief a locului faptei cât şi la descoperirea urmelor infracţiunii.

§4. MICROFOTOGRAFIA

Microfotografia este o metodă de fixare a imaginii rezultatelor cercetării la microscop, devenită indispensabilă în toate domeniile ştiinţei care se servesc de microscopia optică sau electronică. În microfotografie se întrebuinţează camera de fotografiat cu oglindă reflexă care permite fixarea cu precizie a clarităţii imaginii. Locul obiectivului aparatului fotografic este luat de însuşi sistemul optic al microscopului. Pentru obţinerea unei imagini de calitate, important este şi modul de iluminare, el trebuind să se restrângă doar la câmpul surprins de obiectivul microscopului.

Materialele fotosensibile se caracterizează, în primul rând, printr-o mare putere de rezoluţie, necesară redării celor mai fine detalii. Sensibilitatea cromatică se raportează la tipul de radiaţie utilizat în cercetare, pentru radiaţiile spectrului vizibil, fiind preferate materialele ortocromatice, apropiate ca sensibilitate de ochiul omenesc. În situaţia folosirii radiaţiilor ultraviolete sau infraroşii vor fi utilizate filmele speciale. Microscoapele de cercetare în infraroşu sunt dotate cu transformatoare electronooptice, astfel că imaginea poate fi observată direct.

În cazul când microfotografiile sunt executate la microscopul electronic, ele se realizează în condiţii tehnice normale, deci cu camere obscure obişnuite, ataşate microscopului. Dintre materialele sensibile sunt folosite cele de contrast, dar cu sensibilitate generală la lumină redusă (granulaţie fină), ele determinând o mare putere de rezoluţie.

Unele domenii din cercetarea criminalistică în care se recurge la microfotografie sunt următoarele:

- ***Balistica judiciară***, în cazul efectuării expertizei balistice de laborator pentru identificarea armei de foc cu care s-a tras, se va apela la un microscop comparator, iar rezultatul examinării va fi fixat printr-o microfotografie de comparare, care va reda continuitatea liniară a striaţiilor lăsate de armă pe proiectilul găsit în corpul victimei şi a striaţiilor lăsate de armă pe proiectilul tras experimental.
- ***Cercetarea tehnică a înscrisurilor***, microfotografia având un rol deosebit de ilustrativ pentru depistarea falsului prin adăugare de text.

---

[1] *Difracţia* reprezintă fenomenul de propagare a undelor (luminoase, radio, acustice etc.), în spatele obstacolelor, prin ocolirea acestora şi abaterea aparentă de la propagarea rectilinie. *Reţeaua de difracţie* reprezintă o plăcuţă de sticlă pe care sunt trasate numeroase linii fine, paralele şi echidistante, servind la descompunerea spectrală a luminii pe baza fenomenului de difracţie, conform http://dexonline.ro/definitie/difrac%C8%9Bie, consultat la 30.07.2014.

[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 109.

CAPITOLUL IV

IDENTIFICAREA PERSOANELOR DUPĂ URMELE DE MÂINI, PICIOARE, DINŢI ŞI BUZE

Secţiunea I
Noţiuni introductive

§1. NOŢIUNEA DE URMĂ A INFRACŢIUNII

Investigaţiile criminalistice, destinate descoperirii infracţiunilor şi identificării autorilor acestora, au drept fundament ştiinţific, principiul potrivit căruia săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală determină modificări în mediul înconjurător.

Conform principiului enunţat mai sus, reputatul criminalist francez, Edmond Locard afirma: „este imposibil pentru un răufăcător să acţioneze şi mai ales să acţioneze cu intensitatea pe care o presupune acţiunea criminală, fără să lase urme ale trecerii sale"[1].

Prin *urmă a infracţiunii* „se înţelege orice modificare intervenită în condiţiile săvârşirii unei fapte penale, între faptă şi reflectarea ei materială existând un raport de cauzalitate"[2]. Din interpretarea acestei definiţii este evident că noţiunii de urmă i se atribuie un înţeles oarecum mai larg, mai apropiat de ceea ce se întâlneşte în practica judiciară. Prin urmare, producerea unei modificări nu este limitată în exclusivitate la persoana autorului faptei, ea putând aparţine în egală măsură şi subiectului pasiv al infracţiunii.

Referitor la definirea noţiunii de urmă a infracţiunii, în literatura de specialitate au fost exprimate opinii asemănătoare. Astfel potrivit altor păreri, *urma a infracţiunii* reprezintă „totalitatea elementelor materiale a căror formare este determinată de săvârşirea infracţiunii", sau „cele mai variate schimbări care pot interveni în mediul înconjurător, ca rezultat al acţiunii infractorului"[3].

Domeniul tehnic al investigaţiei criminalistice care se ocupă cu cercetarea urmelor este cunoscut şi sub denumirea de *Traseologie*. Noţiunea de *Traseologie* se referă la examinarea urmelor create prin reproducerea construcţiei exterioare a corpurilor sau obiectelor (urme de mâini, de picioare, urme ale instrumentelor de spargere, ale armelor etc.).

§2. CRITERII DE CLASIFICARE A URMELOR INFRACŢIUNII

În literatura de specialitate urmele au fost clasificate după diferite criterii, acestea având drept scop creşterea gradului de precizie şi claritate al formulării concluziilor cercetărilor criminalistice în soluţionarea cauzelor penale.

Criteriile generale de clasificare a urmelor sunt următoarele:

---

[1] Edmond Locard, *Manuel de technique policière*, Ed. Payot, Paris, 1948, p. 68.
[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 113.
[3] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 200.

2.1. Factorul creator de urmă

Potrivit acestui criteriu, factorii care au determinat apariţia unei urme pot fi diverşi: corpul omului, obiecte sau instrumente, animale, fenomene (cum ar fi de exemplu, incendiul, explozia).

2.2. Tipul sau natura urmei

În funcţie de acest criteriu clasificarea urmelor este următoarea:

- ***Urme care reproduc forma suprafeţei*** de contact a obiectului creator, cum ar fi de exemplu, urmele de mâini, picioare, urmele instrumentelor de spargere etc.
- ***Urme sub formă de pete sau resturi de materii organice şi anorganice***, inclusiv resturi sau fragmente de obiecte, denumite generic şi *urme materie*.
- ***Urme sonore şi urme olfactive***.
- ***Urme vizibile şi urme latente*** (invizibile cu ochiul liber sau foarte puţin vizibile, ceea ce impune revelarea lor prin diverse metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice).
- ***Macro şi microurmele***, din prima categorie făcând parte majoritatea urmelor, iar din a doua categorie fac parte urmele formate din particule sau resturi foarte mici de obiecte, substanţe, practic invizibile cu ochiul liber.

2.3. Modul de formare a urmelor

Conform acestui criteriu, clasificarea urmelor este următoarea:

- ***Urme statice***, create prin atingere, apăsare sau lovire, fără ca suprafeţele de contact să se afle în mişcare una faţă de alta în momentul contactului.
- ***Urme dinamice*** formate ca rezultat al mişcării de translaţie, de alunecare a unei suprafeţe peste alta.
- ***Urme de suprafaţă*** care se pot prezenta în două variante: *urme de stratificare*, formate prin depunerea unui strat de substanţă (grăsime, sânge, praf, transpiraţie) pe suprafaţa primitoare a urmei şi *urme de destratificare*, formate prin ridicarea substanţei aflate iniţial pe suport (de exemplu, atingerea cu mâna a unei suprafeţe prăfuite).
- ***Urme de adâncime***, specifice suporturilor sau obiectelor primitoare de urmă cu un anumit grad de plasticitate, în care se imprimă suprafaţa obiectului ce a format urma.

Secţiunea a II-a
Identificarea dactiloscopică

§1. NOŢIUNEA ŞI OBIECTUL DACTILOSCOPIEI

Cercetările întreprinse asupra caracteristicilor desenelor papilare şi a utilităţii lor în identificarea persoanelor au pus bazele unei ramuri importante a ştiinţei Criminalisticii, cunoscută sub denumirea de *dactiloscopie*.

Dactiloscopia reprezintă „acea ramură a tehnicii criminalistice care se ocupă cu studiul desenelor papilare ce se întâlnesc în regiunea digitală, palmară şi plantară, precum şi a urmelor lăsate de aceste regiuni în câmpul infracţiunii, pentru identificarea persoanelor şi

cadavrelor"[1]. De asemenea, într-o altă opinie, **dactiloscopia** este „ramura Criminalisticii care se ocupă cu examinarea şi clasificarea desenelor papilare, în vederea identificării persoanei"[2]. Într-o formulare sintetică, criminalistul Constantin Ţurai defineşte *dactiloscopia* ca fiind „ştiinţa privind studiul desenelor papilare"[3].

Obiectul dactiloscopiei îl formează următoarele probleme:[4]

- „Elaborarea procedeelor şi mijloacelor de descoperire, relevare, fixare, ridicare, examinare şi interpretare a urmelor desenelor papilare lăsate de o persoană în diferite locuri.
- Elaborarea regulilor de codificare a desenelor papilare în vederea organizării evidenţelor dactiloscopice a infractorilor pentru constatarea recidivei, a numelor false şi pentru identificarea infractorilor pe baza urmelor papilare lăsate la locul faptei.
- Elaborarea metodelor de ţinere în evidenţă a urmelor papilare rămase la infracţiunile cu autori necunoscuţi.
- Elaborarea procedeelor şi tehnicilor de amprentare a persoanelor şi cadavrelor.
- Elaborarea metodologiei de identificare prin expertiză dactiloscopică a infractorilor după urmele papilare create de aceştia la locul comiterii infracţiunii.
- Identificarea cadavrelor necunoscute (găsite fără acte asupra lor) pe baza impresiunilor prelevate de la acestea. În această situaţie există două posibilităţi: când persoana căreia îi aparţine cadavrul a fost dactiloscopiată în timpul vieţii; când familia, rudele sau prietenii unei persoane dispărute în condiţii necunoscute pot prezenta obiecte pe care ar fi putut rămâne urmele papilare ale celui dispărut".

§2. CONSTRUCŢIA DESENELOR PAPILARE

Pielea reprezintă învelişul care îmbracă întreaga suprafaţă a corpului uman, fiind formată din trei straturi: epiderma, derma şi hipoderma.

Epiderma reprezintă stratul exterior al pielii, format din mai multe straturi de celule epiteliale. Celulele superioare ale epidermei sunt celule moarte care se desprind permanent şi formează un strat cornos, acesta făcând din epidermă un înveliş protector al pielii.

Derma sau pielea propriu-zisă este formată din mai multe ţesuturi. Stratul superior al dermei, numit şi strat papilar este format dintr-o serie de proeminenţe conice denumite *papile*. În vârful papilelor se află porii prin care se elimină sudoarea şi toxinele din corp. Sudoarea (formată din apă, săruri minerale şi substanţe organice) secretată de glandele sudoripare şi substanţele grase, secretate de glandele sebacee formează la suprafaţa epidermei un strat de săruri şi grăsimi, care la contactul cu un obiect se depun pe suprafaţa acestuia reproducând întocmai desenul papilar (în stare latentă). Papilele sunt aşezate într-o succesiune asemănătoare unor linii ce constituie crestele papilare, iar desenele pe care le formează aceste linii sunt denumite desene papilare. Modul de repartizare a crestelor papilare pe suprafaţa degetelor, a palmei şi plantei piciorului nu se face în acelaşi fel la toţi oamenii, fiecare persoană deosebindu-se printr-un mod propriu de repartizare.

---

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 202.

[2] Mina Minovici, *Tratat complet de medicină legală în legislaţie şi jurisprudenţă românească şi străină*, vol. II, Atelierele grafice Socec, Bucureşti, 1930, p. 1039-1041.

[3] Constantin Ţurai, *Elemente de criminalistică şi tehnică criminală (poliţie ştiinţifică)*, Tipografia Prefecturii Poliţiei Capitalei, Bucureşti, 1947, p. 16.

[4] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *Tratat de tehnică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 88-89.

Intervalul dintre două creste papilare poartă denumirea de *şanţ papilar*. Desenele papilare, specifice pielii corpului omenesc, aflate la nivelul degetelor, palmei şi tălpii piciorului (plantă), cunoscute sub denumirea de *dermatoglife*, sunt formate din sistemul liniilor paralele ale crestelor papilare, separate între ele de şanţurile papilare[1].

Hipoderma reprezintă stratul cel mai profund al pielii, situat sub dermă, care face legătura dintre piele şi organele interne.

În afara crestelor şi şanţurilor papilare, la examinarea reliefului palmei şi a tălpii piciorului, se studiază şi şanţurile de flexiune, care despart diferite regiuni ale degetelor, palmei şi plantei piciorului, precum şi încreţiturile pielii care străbat transversal crestele papilare[2].

§3. PROPRIETĂŢILE DESENULUI PAPILAR

Proprietăţile desenului papilar sunt următoarele:

➢ ***Unicitatea desenului papilar***

Desenele papilare se deosebesc între ele prin formă şi prin detalii caracteristice, al căror număr şi varietate fac practic imposibilă întâlnirea a două amprente identice.

➢ ***Fixitatea desenului papilar***

Fixitatea desenului papilar este o proprietate care constă în menţinerea formei şi detaliilor caracteristice ale desenului papilar de la formarea sa, în luna a şasea de viaţă intrauterină şi până la moartea persoanei. Singura modificare, fără implicaţii în procesul identificării, o reprezintă creşterea în dimensiuni a amprentei, pe măsura dezvoltării corpului, fără influenţă asupra caracteristicilor crestelor papilare.

➢ ***Inalterabilitatea***

Inalterabilitatea reprezintă proprietatea esenţială, determinată de faptul că, în mod normal un desen papilar nu poate fi modificat sau înlăturat. Numai rănile adânci, care afectează în adâncime stratul dermic, distrugând papilele, precum şi unele boli, de tipul leprei, pot conduce la alterarea involuntară a desenului.

§4. CLASIFICAREA DESENULUI PAPILAR

Desenele papilare sunt caracterizate de forme variate. Din această cauză s-a impus împărţirea lor, pe categorii, grupe sau tipuri, clasificare determinată de necesitatea realizării unui sistem simplu şi eficace de înregistrare, în vederea identificării lor ulterioare.

Primul criteriu îl constituie *regiunea anatomică* a corpului pe care o ocupă, respectiv regiunile digitală, palmară sau plantară. Astfel în funcţie de locul pe care îl ocupă, desenele papilare ale mâinii sunt structurate după cum urmează:

❖ **Regiunea digitală** cu zonele falangetei, falanginei şi falangei, despărţite de şanţurile flexorale.

❖ **Regiunea palmară** cu zonele palmară, tenară şi hipotenară.

Indiferent de zona în care se găsesc, desenele papilare au o importanţă aproape egală în identificare. Totuşi, dintre acestea se remarcă desenele de pe falangete, ale căror urme

[1] Leon Derobert, *Médicine légale*, Ed. Flammarion, Paris, 1976, p. 899-900.
[2] Constantin Drăghici, *Tehnica criminalistică*, Editura Era, Bucureşti, 2003, p. 107.

rămân cel mai frecvent la faţa locului. Datorită particularităţilor lor de structură, aceste desene sunt singurele utilizate în înregistrările dactiloscopice.

Crestele papilare care alcătuiesc structura desenului falangetei formează, de obicei, trei zone:

- *Zona bazală*, dispusă între şanţul flexoral şi centrul desenului.
- *Zona centrală* sau nucleară, zonă ce deţine ponderea cea mai mare în clasificare.
- *Zona marginală* formată din crestele aflate la exteriorul desenului.

Locul de întâlnire al celor trei zone poartă denumirea convenţională de DELTA, fiind şi ea de mai multe feluri (Delta albă, Delta neagră etc.).

Al doilea criteriu de clasificare a desenelor papilare este determinat de *forma desenului* din zona centrală şi de *poziţia şi numărul deltelor*:

- **Desene adeltice** sau de **tip arc**, lipsite de zona centrală.
- **Desene monodeltice** sau de **tip laţ**, în care zona centrală are efectiv forma unui laţ pornind din dreapta sau din stânga desenului, de aici şi subclasificarea în *dextrodeltice* şi *sinistrodeltice*.
- **Desene bideltice** sau de **tip cerc**, zona centrală fiind sub formă de cerc, de spirală, de laţuri gemene etc.
- **Desene polideltice** sau de **tip combinat**, majoritatea prezentând trei delte şi rar patru delte.
- **Desene excepţionale** sau **amorfe**, care nu se apropie de desenele papilare obişnuite.

§5. DETALIILE CARACTERISTICE ALE DESENULUI PAPILAR

Amprenta digitală conţine o serie de puncte caracteristice sau detalii, de natură să permită identificarea certă a individului. Conform teoriei şi practicii criminalistice dactiloscopice au fost stabilite un număr de aproximativ de 20 de tipuri de detalii, cum ar fi de exemplu:[1]

- *Capăt de creastă papilară*, respectiv *început de creastă* situat la stânga, şi *sfârşit de creastă papilară*, dispus în dreapta.
- *Bifurcare*, aşadar creastă papilară în două creste şi *trifurcare*, dacă creasta se împarte în trei creste.
- *Contopire simplă* şi *contopire triplă*, ce reprezintă reversul situaţiei de mai sus.
- *Întrerupere* în traseul crestei, pe o porţiune de cca. 2 mm.
- *Fragment* de creastă papilară.
- *Butonieră*, determinată de o scurtă bifurcare a unei creste, urmată de revenirea la traseul normal.
- *Inel*, detaliu care se apropie de butonieră, fiind însă circular.
- *Deviere* a două creste ce aveau tendinţa să-şi unească traseul.
- *Intersecţie* a două creste papilare.
- *Cârlig*, detaliu format de un fragment mic de creastă, ataşat unei creste mai mari.
- *Anastomoză*, creastă ce uneşte, sub forma unui pod, alte două creste papilare.

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 121.

Determinarea detaliilor caracteristice ale desenului papilar se realizează pe amprentă în sensul acelor de ceasornic, cu partea de început în stânga jos. Pentru identificarea unei persoane este necesar să se descopere în urma de la faţa locului şi în impresiunea de control un număr de detalii, de regulă 12, care să corespundă nu numai ca tip, dar şi ca poziţie, de unde şi denumirea de *puncte coincidente*, utilizată în dactiloscopie.

§6. POROSCOPIA ŞI CRETOSCOPIA

Există situaţii în care la faţa locului, urmele digitale se prezintă sub forma unor fragmente de creste papilare. În aceste cazuri, identificarea este posibilă prin examinarea formei porilor şi a marginilor crestelor papilare, redate mai bine în urmă. Acest gen de examinare este laborios, implicând metode complexe de revelare a urmei.

§7. CERCETAREA ŞI INTERPRETAREA LA FAŢA LOCULUI A URMELOR DE MÂINI

Cercetarea la faţa locului a urmelor de mâini se desfăşoară pe parcursul a două etape: prima etapă se referă la descoperirea şi revelarea urmelor de mâini, iar a doua etapă este destinată fixării şi ridicării lor.

7.1. Consideraţii privind formarea urmelor de mâini

Urma papilară, indiferent că este a degetelor, a palmei sau a întregii mâini, se formează prin contactul direct al acesteia, fie cu o suprafaţă, fie cu un obiect oarecare. În funcţie de modul de formare, ele se clasifică astfel:

- **Urme de mâini statice sau dinamice**

Valoarea cea mai mare pentru identificare o au urmele de mâini statice, deoarece acestea reuşesc să redea cu claritate desenul papilar şi detaliile sale caracteristice.

- **Urme de suprafaţă sau de adâncime** în funcţie de plasticitatea suportului primitor de urmă. Urmele de suprafaţă se pot forma prin *stratificare*, datorită depunerii de substanţă aflată pe mână pe suprafaţa atinsă, precum şi prin *destratificare*, datorită ridicării substanţei existente anterior pe obiect.

- **Urme de mâini vizibile sau latente**

Urmele de mâini latente sunt în marea majoritate a cazurilor de o calitate mai bună decât urmele vizibile, datorită faptului că acestea se formează prin depunerea unui strat foarte subţire de substanţă, capabilă să redea cu fidelitate detaliile caracteristice ale crestelor papilare şi chiar al porilor. Urmele vizibile pot determina unele greutăţi în cercetare, deoarece acestora le este caracteristic în numeroase cazuri un anumit grad de acoperire a detaliilor cu substanţa depusă (sânge, grăsime, murdărie). De asemenea, substanţa impregnată în şanţurile papilare nu numai că determină estomparea crestelor, dar poate forma ea însăşi o urmă ce va reflecta traseele şanţurilor, nu ale crestelor, astfel încât pe obiect apare imaginea negativă a amprentei papilare.

7.2. Descoperirea urmelor de mâini

Descoperirea urmelor unei infracţiuni presupune în primul rând, o căutare sistematică a lor, în funcţie de natura locului şi de modul de comitere a faptei penale.

Practica judiciară în materie a scos în evidenţă o regulă cu caracter de generalitate, conform căreia „pentru descoperirea urmelor unei infracţiuni, în cercetarea fiecărui caz, organul de urmărire penală va căuta să reconstituie mintal fiecare fază a desfăşurării infracţiunii, parcurgând cu atenţie, în sens direct sau invers, drumul presupus că a fost făcut de infractor"[1].

Căutarea urmelor latente de mâini trebuie efectuată cu multă atenţie pentru a nu crea alte urme sau pentru a nu le distruge pe cele existente. În acest scop obiectele se vor ridica fie cu penseta, în situaţia când sunt de dimensiuni mici, sau cu mâna introdusă într-o mănuşă chirurgicală, apucându-le de acele locuri în care, de regulă, nu pot rămâne urme papilare[2].

Pentru uşurarea procesului de căutare a urmelor crestelor papilare se recomandă utilizarea unei lanterne cu care se va ilumina oblic obiectul presupus a fi purtător de urmă. O altă metodă, care se poate aplica în alte cazuri, constă în pulverizarea pe obiectul presupus purtător de urmă a unei soluţii pe bază de luminol. Astfel sub acţiunea radiaţiilor ultraviolete, urma va apărea într-o luminiscenţă specifică pentru un timp scurt. În prezent se apelează la tehnici nedistructive de genul razelor laser sau surselor de lumină emise de aparatura polylight[3].

Descoperirea urmelor este posibilă şi cu ajutorul lămpii portabile de radiaţii ultraviolete aflate în trusa criminalistică.

În primele momente ale cercetării, stabilirea vechimii urmelor este absolut necesară pentru alegerea mijloacelor adecvate de revelare (de exemplu, revelarea unei urme proaspete, de circa o oră, prin prăfuire, poate să conducă la alterarea urmei din cauza îmbâcsirii). Determinarea vechimii aproximative a urmelor papilare debutează din momentul descoperirii lor, dar ea continuă până în momentul expertizei dactiloscopice. Vechimea este un element de care se ţine seama în interpretarea modului de formare a urmelor, ea oferind indicii privitoare la faptă şi la persoana autorului. Sub raport tehnic criminalistic, determinarea vechimii urmelor nu presupune o operaţie distinctă, ci o folosire selectivă a unor procedee de revelare, pe mici porţiuni, care să ofere indicii asupra acestora[4].

7.3. Procedee de revelare a urmelor de mâini latente

Revelarea urmelor de mâini latente reprezintă o operaţie tehnică criminalistică, în care urmele latente sunt puse în evidenţă cu ajutorul unor substanţe chimice sau procedee fizice.

Procedeele de revelare a urmelor de mâini latente nu-şi găsesc aplicarea numai în cercetările întreprinse la faţa locului, ci şi în examinările efectuate în laborator asupra obiectelor presupuse a fi purtătoare de urme. Aceste procedee nu sunt destinate în exclusivitate revelării urmelor papilare, multe dintre ele găsindu-şi aplicabilitatea şi în revelarea urmelor formate de alte părţi ale corpului omenesc.

---

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 203.
[2] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 117.
[3] *Idem.*
[4] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 125.

7.3.1. Revelarea prin metode fizice

Revelarea prin metode fizice constă în pulverizarea de prafuri sau pudre cu granulație foarte fină, de aici și denumirea de prăfuire (pudrare), pe obiectele ori suprafețele purtătoare de urme.

Substanțele sau amestecul de substanțe folosite în revelare, pe lângă finețea lor trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

- **Să fie în contrast de culoare** cu suportul pe care s-a format urma.
- **Să prezinte o aderență selectivă**, numai la materia din urmă și nu la întregul suport, pentru a evita îmbâcsirea urmei sau estomparea detaliilor caracteristice.

Dintre revelatorii tradiționali utilizați în practică amintim: ceruza, negrul de fum, roșul Sudan III, oxidul de cupru, praful de xerox etc.

Revelarea urmelor papilare pe suprafețe multicolore se realizează cu substanțe fluorescente, de tipul pudrei galbene fluorescente, activate sub acțiunea radiațiilor ultraviolete[1]. Singurele suprafețe la care nu pot fi folosiți revelatorii fluorescenți sunt acelea de tipul lemnului neprelucrat sau hârtiei.

Răspândirea ca și îndepărtarea pudrelor de revelare de pe obiect se realizează prin intermediul unei pensule fine din păr de veveriță, puf de struț sau fibre de carbon. De asemenea, pentru pudrare se mai folosesc și pulverizatoare speciale sau sprayuri, în special pentru suprafețele mari.

7.3.2. Revelarea prin metode chimice

Metodele chimice de revelare a urmelor de mâini latente se bazează pe reacția dintre anumite substanțe chimice și componentele transpirației (săruri, aminoacizi etc.). În funcție de particularitățile lor, aceste metode pot fi structurate astfel:

➢ ***Revelarea urmelor de mâini latente cu vapori de iod (aburire)***

Acest procedeu este utilizat pentru a pune în evidență urmele papilare rămase pe suporturi cu suprafața poroasă (hârtie, perete etc.). Procedeul are la bază reacția de colorare care se produce între vaporii de iod și substanțele organice din sudoarea depusă în urmă. Pentru revelare se întrebuințează vaporizatorul de iod în care se introduc granule de iod. Acesta este confecționat dintr-un tub de sticlă care are un capăt prevăzut cu o deschidere în formă de pâlnie.

➢ ***Revelarea urmelor de mâini latente cu reactivi chimici***

Dintre reactivii chimici mai des utilizat în practică pentru revelarea urmelor pe hârtie, este cel pe bază de ninhidrină, care reacționează cu aminoacizii din sudoare, dând rezultate bune chiar și la urmele mai vechi. De asemenea, se mai utilizează nitratul de argint sau rodamina B, soluții folosite și în organizarea capcanelor criminalistice. La urmele formate prin depunere de substanțe grase se aplică vaporizări de diverși acizi (osmic, fluorhidric dacă urma este pe sticlă).

Un alt reactiv intrat în uzul organelor de specialitate este soluția denumită DEMAC, sensibilă la ureea din sudoare.

---

[1] Ilona Buta, Iosif Goldhar, *Un nou praf fluorescent folosit în cercetarea urmelor papilare*, Revista Probleme de medicină legală și criminalistică nr. 7-8, București, 1969, p. 50.

7.3.3. Revelarea urmelor de mâini latente prin metode optice

Revelarea urmelor de mâini latente prin metode optice se constituie ca un ansamblu de metode noi în materie, bazate pe tehnici de vârf, aplicate la specificul descoperirii urmelor papilare. Dintre acestea un loc prioritar îl deţine folosirea laser-ului.

Radiaţia de tip laser (laser cu argon) este proiectată lateral oblic, sub un unghi de circa 45°, determinând apariţia unei fluorescenţe specifice anumitor substanţe secretate de glandele sebacee.

O altă metodă optică o constituie dispersia luminoasă a unei raze de lumină incidentă, proiectată spre suprafeţele purtătoare de urmă. Imaginea urmei se obţine prin intermediul unor filtre electronice. Procedeul are un dublu avantaj: nu este distructiv şi permite fixarea imediată, prin fotografiere sau prin înregistrare video a urmei.

7.4. Fixarea şi ridicarea urmelor de mâini

7.4.1. Fixarea urmelor papilare

➢ **Sub raport procedural**, principalul mijloc de fixare a urmelor îl reprezintă procesul-verbal. Fixarea în procesul-verbal presupune consemnarea exactă, precisă şi detaliată a urmelor şi metodelor de revelare întrebuinţate, a locului în care au fost descoperite şi a raportului de poziţie faţă de obiectele principale. De asemenea, se fac menţiuni privind fotografiile executate, transferarea pe pelicule adezive sau prin mulaj, inclusiv ridicarea obiectelor purtătoare de urme de mâini (pahare, vase, scrumiere etc.).

➢ **Sub raport tehnic criminalistic**, fixarea presupune, în primul rând, fotografierea urmelor atât în cadrul ambianţei generale a locului faptei, cât şi în calitatea lor de obiecte principale, insistându-se asupra redării cu claritate a detaliilor caracteristice. Conform art. 131 Cod procedură penală, fotografiile vor însoţi procesul-verbal, organele de urmărire penală şi instanţele de judecată fiind chemate să verifice, printre altele, dacă afirmaţiile din procesul-verbal corespund cu imaginile fotografice. În principiu, se efectuează o fotografie a grupului de urme digitale sau a întregii palme, după care se insistă asupra porţiunilor sau amprentelor cu detaliile cele mai valoroase pentru identificare.

Pentru urmelor pe pahar se asigură un fond de contrast cu substanţa de revelare, prin introducerea în pahar a unui sul de hârtie neagră sau unui lichid de culoare închisă.

Urma pe oglindă se fotografiază prin dispunerea, în dreptul obiectivului a unui ecran negru cu un orificiu în centru, astfel încât să asigure fondul întunecat al imaginii şi să se prevină reflectarea aparatului în oglindă.

Printre procedeele de fixare a urmelor se mai numără schiţele şi desenele întocmite la faţa locului şi care se anexează procesului-verbal. Ele nu servesc, însă decât la stabilirea locului în care au fost găsite şi a raportului lor de poziţie cu alte obiecte, neputând fi utilizate în cercetarea de identificare.

7.4.2. Ridicarea urmelor de mâini

Ridicarea urmelor de mâini se poate realiza fie prin transferarea pe peliculă adezivă specială, fie prin efectuarea unui mulaj. Ridicarea vizează însă şi obiectele mici, transportabile, care sunt purtătoare de urme.

- *Transferarea pe peliculă adezivă*, denumită şi *folio* se realizează după revelarea şi fotografierea urmelor. În situaţia în care condiţiile de la faţa locului nu permit fotografierea urmelor, se recurge direct la transferarea lor pe peliculă.

• *Ridicarea cu ajutorul mulajelor* se realizează în cazul urmelor de adâncime, după fotografierea prealabilă a lor. Pentru urmele de mâini sau de obiecte, caracterizate prin finețea detaliilor sunt preferabile materialele folosite în stomatologie, de tipul ghipsului dentar, alginatului, diferite paste sau polimeri (stomalgină, sielast).

• *Transportarea obiectelor purtătoare de urme* impune respectarea unor cerințe de manipulare și ambalare vizând prevenirea distrugerii sau alterării urmelor. De exemplu, chiar dacă se poartă mănuși, obiectul se prinde de margini sau de laturile unde, prin natura lucrurilor, se formează cele mai puține urme. Obiectele purtătoare de urme trebuie să nu fie ridicate înainte de a fi marcate și fotografiate, aspect esențial sub raport procedural. Ambalarea se realizează în condiții care să asigure integritatea urmelor, dar și a obiectului. După ambalarea obiectului, coletul se sigilează cu sigiliul organului judiciar care conduce ancheta. Totodată coletul va purta o etichetă numerotată și alte mențiuni privind locul, data, conținutul.

7.5. Interpretarea la fața locului a urmelor de mâini

Interpretarea la fața locului a urmelor de mâini efectuată de organul judiciar și cu concursul specialistului criminalist are drept scop obținerea unor informații preliminare asupra obiectului creator de urmă sau a persoanei infractorului, a activităților desfășurate de acesta, ca și a succesiunilor operațiilor.

Un prim aspect vizat de interpretare se referă la stabilirea locului și obiectelor ce au intrat în sfera de interes a autorului.

Alte date se desprind din analiza indiciilor oferite de locul în care au fost descoperite urmele, de modul lor de grupare și de dispunere, îndeosebi de modul de operare, ca și de întreaga ambianță a câmpului infracțional. Prin urmare, informațiile obținute sunt de natură să servească la conturarea altor date privitoare la faptă și autor. Se poate stabili ce activități infracționale a desfășurat autorul infracțiunii și dacă era sau nu familiarizat cu încăperea în care a operat, dacă a acționat grăbit, nervos sau calm, dacă era un începător sau un profesionist.

Interpretarea urmelor vizează și stabilirea degetului, a regiunii mâinii și bineînțeles a mâinii probabile căreia îi aparține urma. Principalele elemente de orientare în aceste determinări sunt șanțurile de flexiune ale degetelor, desenele formate de crestele papilare în cele trei regiuni ale palmei și însuși modul de prindere a obiectului. Determinarea degetului sau a mâinii probabile de la care provine urma, se efectuează în majoritatea cazurilor de către un specialist criminalist și se materializează într-un raport de constatare tehnico-științifică[1].

§8. EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ A URMELOR DE MÂINI

Expertiza criminalistică a urmelor de mâini sau expertiza dactiloscopică reprezintă etapa finală a activității de clarificare a aspectelor legate de formarea urmelor de mâini la fața locului, de obținere de informații privind persoana, precum și de stabilire a raportului

[1] Ion R. Constantin, Marius Rădulescu, *Dactiloscopia*, Ministerul de Interne, Serviciul Cultural, Presă și Editorial, București, 1975, p. 155-159.

dintre urmă şi activitatea infracţională. Scopul principal al expertizei dactiloscopice este acela al identificării persoanei ce a lăsat urme în câmpul infracţional.

În literatura de specialitate s-a impus termenul de *urmă* pentru a delimita urma formată în activitatea infracţională, de „urma" obţinută în mod experimental, în scop de examinare comparativă, denumită în acest caz *impresiune*. Termenii de *urmă* şi *impresiune* exprimă în esenţă acelaşi lucru, şi anume reflectarea desenului papilar cu ceea ce are el mai caracteristic.

Pentru a se putea trece la efectuarea expertizei dactiloscopice, organul judiciar trebuie să fie în posesia urmelor ridicate de la faţa locului, cât şi a unor modele de comparaţie (impresiuni digitale) preluate de la suspecţi, pe care să le pună la dispoziţia expertului criminalist. Modelele de comparaţie se obţin prin amprentarea persoanelor suspecte de comiterea infracţiunilor, operaţiune care poate fi efectuată anterior cu ocazia săvârşirii de către suspect a unei infracţiuni sau ulterior descoperirii infracţiunii ce se investighează[1]. În vederea efectuării examenului comparativ, expertul trebuie să dispună de impresiunile persoanelor suspecte, ale altor persoane care au pătruns la locul faptei, uneori chiar ale persoanelor care au efectuat cercetarea şi care, din neatenţie sau neglijenţă au creat urme la faţa locului.

Posibilităţile ştiinţifice oferite de expertizele dactiloscopice în examinarea urmelor de mâini depind de situaţia când expertului criminalist i se prezintă numai urma, sau şi modelele de comparaţie.

Dacă expertului i se prezintă numai urma (eventual obiectul purtător de urmă) ridicată la faţa locului, acesta are posibilitatea să stabilească printre altele, de la ce mână provine, regiunea mâinii sau degetul care a format-o, din ce tip sau varietate de desen papilar face parte, în ce mod s-a format, natura substanţei de pe crestele papilare în momentul contactului cu obiectul primitor de urmă, care este vechimea urmei şi dacă aceasta conţine suficiente elemente de identificare.

În cazul în care expertului i se prezintă şi impresiunile digitale luate persoanei suspecte, ori cele existente în cartoteca dactiloscopică, se poate stabili pe baza punctelor coincidente, dacă urma şi impresiunea sunt formate de acelaşi deget, deci de aceeaşi persoană.

În scopul verificării dacă o persoană este înregistrată într-o cartotecă dactiloscopică ca autor al unei infracţiuni pentru care a fost condamnată, sau în cazul efectuării unei expertize dactiloscopice pentru a identifica persoana care a lăsat la faţa locului urmele papilare, precum şi în orice alte situaţii când se efectuează identificarea prin dactiloscopie, este necesară obţinerea impresiunilor digitale, palmare de la persoanele care fac obiectul acestei activităţi[2]. Procedeul utilizat pentru obţinerea impresiunilor papilare este numit amprentare dactiloscopică.

Operaţia de amprentare se realizează prin mai multe metode, cea mai utilizată în prezent fiind *amprentarea cu tuş tipografic*. Pe o placă de sticlă sau de metal de întinde cu ajutorul unui rulou de cauciuc, un strat subţire de tuş diluat cu terebentină. Amprentarea se realizează prin rularea regiunii falangetei, în care va fi inclus şi şanţul flexoral pe placa de tuş, după care degetul se va rula pe fişa dactiloscopică.

---

[1] Nelu Viorel Cătuna, *Criminalistică*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008, p. 31.
[2] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 139.

Un alt procedeu de amprentare constă în *amprentarea chimică*. În această situație se folosesc o tușieră obișnuită, impregnată cu un reactiv incolor, pe care se va rula degetul și o coală specială de hârtie sau folie tratată chimic cu o substanță ce va intra în reacție cu soluția din tușieră.

Altă metodă de amprentare constă în *amprentarea specială pentru examinarea porilor*. În acest caz se apelează la un amestec de ceară și rășină grecească, întins pe o placă de sticlă sau hârtie lucioasă de foarte bună calitate, pe care va fi rulat degetul[1].

Tehnica de luare a impresiunilor digitale de la un cadavru este deosebită de tehnica de amprentare a persoanelor aflate în viață, deoarece la cadavru intervin: rigiditatea cadaverică; deshidratarea; putrefacția; mumificarea. În situații normale, pe fiecare deget se aplică cu un rulou special cerneala de amprentare, după care pe deget se apasă hârtia susținută de o spatulă sau un suport metalic având o formă apropiată de un încălțător.

Tehnica de lucru, referitoare la activitatea de comparare dactiloscopică impune să se înceapă cu studierea temeinică a amprentei de identificat. Așadar se stabilește mai întâi din ce zonă provine: dacă este o amprentă digitală, de la care falangă provine, sau dacă este palmară, din ce parte a palmei provine[2].

După identificarea zonei expertul criminalist trebuie să stabilească în cazul amprentelor digitale tipul și varietatea amprentei și să întocmească pe această bază formula decadactilară primară pentru a se limita compararea numai la cele care prezintă aceeași formulă[3]. Pentru stabilirea identității este necesar ca examenul comparativ să scoată în evidență un număr minim de detalii sau puncte caracteristice, capabil să conducă la o concluzie certă de identificare. Cu toate că nu există o regulă generală privind numărul acestor detalii, el variind pe plan mondial între 8 și 17, la noi în țară s-a impus în practică așa-numita regulă a celor „12 puncte de coincidență".

Examenul comparativ al urmelor și impresiunilor impune folosirea unei aparaturi diverse, de tipul lupei dactiloscopice, al lupei binoculare de cap și al aparatelor de proiecție de tip Faurot sau Zeiss.

Dezvoltarea fără precedent a tehnologiei informației și comunicațiilor a permis punerea la punct a unor sisteme de identificare automată a amprentelor digitale, cunoscute generic sub numele de **AFIS** (*Automatic Fingerprint Identification System*). Sistemul de identificare automată a amprentelor digitale este o metodologie de identificare biometrică, care utilizează tehnologia informației și comunicațiilor cu aplicații la imagini pentru a obține, stoca și analiza datele dactiloscopice. România utilizează sistemul **AFIS PRINTRAK BIS** (*Printrak Biometric Identification System*), fabricat în Statele Unite ale Americii de concernul Motorola – Printrak, fiind vârful de gamă în tehnologia identificării biometrice și reprezentând ultima versiune în examinarea dactiloscopică. Sistemul **AFIS PRINTRAK BIS** aflat în dotarea structurilor Poliției Române, identifică, codifică și clasifică automat detaliile amprentelor, ulterior operația fiind supravegheată și corectată de operatorul dactiloscopic. În mod diferit față de specialistul dactiloscopic, procesorul de imagini analizează amprenta ca orice sistem de computere interpretând informația sub formă de numere.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 132.
[2] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 144.
[3] *Ibidem.*

Avantajele utilizării sistemului **AFIS PRINTRAK BIS** sunt următoarele:[1]

➢ Asigură posibilitatea examinărilor comparative ale amprentelor degetelor şi palmelor;

➢ Oferă premisa informatizării evidenţei dactiloscopice decadactilare a cazierului judiciar la nivel local şi central;

➢ Facilitează şi sporeşte operativitatea examinării comparative a amprentelor papilare la nivelul fiecărui Inspectorat Judeţean de Poliţie;

➢ Contribuie la identificarea persoanelor, a dispăruţilor şi a cadavrelor cu identitate necunoscută;

➢ Diferenţiază utilizatorul pe baza unui identificator unic (ID) şi oferă conexiunea cu alte baze de date, gen evidenţa nominală a Sistemului Naţional de Evidenţă Informatizată a Cazierului Judiciar, Sistemul Naţional de Evidenţă Informatizată a Persoanei, INTERPOL, EURODAC[2];

➢ Relaţionează prin interfeţe cu alte tipuri de echipamente electronice de amprentare, fixe sau mobile, amplasate inclusiv în punctele de trecere ale frontierei României.

➢ Dinamizează timpul de răspuns al căutărilor şi oferă posibilităţi multiple de analiză şi de interpretare a imaginilor amprentelor (analiză 3D).

Secţiunea a III-a
Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare

§1. NOŢIUNI INTRODUCTIVE PRIVIND URMELE DE PICIOARE

Urmele de picioare sunt folosite în procesul de identificare mai rar, deoarece s-a considerat că acestea au mai puţine posibilităţi de individualizare, având un număr redus de elemente caracteristice, cu excepţia celor specifice crestelor papilare de pe talpa piciorului.

1.1. Clasificarea urmelor de picioare

Din categoria urmelor de picioare fac parte:

❖ **Urmele plantei piciorului (ale piciorului gol)**

Urmele plantei piciorului, formate de piciorul descălţat sunt cele mai valoroase pentru individualizare, întrucât amprenta plantară (amprenta tălpii piciorului), cu caracteristicile sale papilare proprii, precum şi cu particularităţile morfofiziologice, serveşte la o identificare certă a individului, echivalentă cu identificarea bazată pe amprentele digitale.

---

[1] Site-ul Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/laborator_baze_de_date.htm#PRINTRAK, consultat la 30.07.2014.

[2] Sistemul EURODAC permite ţărilor din Uniunea Europeană să contribuie la identificarea solicitanţilor de azil şi a persoanelor care au fost prinse trecând fraudulos o frontieră externă a Uniunii Europene. Comparând amprentele, ţările din Uniunea Europeană pot determina dacă un solicitant de azil sau un cetăţean străin descoperit ca aflându-se ilegal într-o ţară a Uniunii Europene a mai cerut azil într-o altă ţară din Uniunea Europeană sau dacă un solicitant de azil a intrat fraudulos pe teritoriul Uniunii Europene, conform http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33081_ro.htm, consultat la 30.07.2014.

Planta piciorului se împarte în patru regiuni distincte:

- Regiunea *metatarsofalangiană*, cea mai valoroasă sub raportul identificării, datorită caracteristicilor desenului papilar, care se imprimă cel mai frecvent la faţa locului.
- Regiunea *metatarsiană* întâlnită frecvent.
- Regiunea *tarsiană* imprimată parţial.
- Regiunea *călcâiului* caracterizată îndeosebi prin alterări ale desenului papilar, ca urmare a bătăturilor sau cicatricelor.

❖ **Urmele piciorului semiîncălţat**

Urmele piciorului semiîncălţat sau ale ciorapilor reproduc forma generală a plantei piciorului, a regiunilor sale şi a ţesăturii. Ele pot servi la determinări de grup şi chiar la identificare, dacă prezintă elemente de individualizare, cum ar fi de exemplu cusăturile sau unele uzuri specifice.

❖ **Urmele de încălţăminte**

Urmele de încălţăminte dacă sunt formate în condiţii corespunzătoare, cum ar fi de exemplu, urmele statice, de adâncime, în pământ moale, pot reflecta elemente caracteristice identificării. Urmele de încălţăminte prezintă în cazul cărării de urme, o serie de elemente specifice mersului unei persoane.

1.2. Formarea urmelor de picioare

Urmele de picioare se formează în condiţii apropiate urmelor de mâini, în sensul că pot fi întâlnite sub formă statică sau dinamică, de suprafaţă sau adâncime, vizibile sau latente. Ele pot fi întâlnite fie sub formă izolată, fie sub forma unei cărări de urme. Caracteristic pentru această categorie de urme poate fi faptul că între urmele aceleiaşi persoane, purtând aceeaşi încălţăminte, pot apărea în privinţa dimensiunilor anumite deosebiri, tipice stării de mişcare ori de repaus în care s-au aflat în momentul formării. Prin urmare, o urmă a piciorului aflat în mişcare este mai puţin lungă decât o urmă formată într-un repaus relativ (stând pe loc).

§2. CERCETAREA CRIMINALISTICĂ LA FAŢA LOCULUI A URMELOR DE PICIOARE

Urmele de picioare se înscriu în categoria urmelor care se caută printre primele la faţa locului. La căutarea urmelor de picioare nu trebuie neglijat faptul că această activitate poate fi asociată cu căutarea şi prelucrarea urmelor de miros de către câinele de urmărire, urmele olfactive putând suplini lipsa elementelor de identificare din urmele propriu-zise de picioare[1].

2.1. Descoperirea urmelor de picioare

Descoperirea şi revelarea urmelor piciorului gol nu diferă cu mult de cercetarea urmelor de mâini, în situaţia formării lor ca urme latente pe suprafeţe de genul linoleumului, parchetului, cimentului, metodele de descoperire şi de revelare folosite fiind aceleaşi.

Urmele de încălţăminte când nu sunt vizibile sunt mai greu de descoperit, căutarea lor realizându-se în mod asemănător de cel al urmelor latente de mâini şi de cele ale piciorului gol, respectiv cu ajutorul unei raze incidente de lumină.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 136.

O măsură de urgenţă necesară a fi luată imediat după descoperire este aceea a conservării urmelor supuse acţiunii unor factori de natură să le distrugă.

După descoperirea şi revelarea lor este obligatorie măsurarea urmelor, inclusiv bidimensional, interesând lungimea acestora, lăţimile în regiunea metatarsiană şi tarsiană, lăţimea călcâiului, poziţia degetelor, în ipoteza urmelor piciorului gol. În cazul urmei de încălţăminte, măsurarea vizează, pe lângă dimensiunile generale şi particularităţile desenului tălpii şi tocului, anumite caracteristici de uzură care pot conduce la identificări de gen sau de grup.

2.2. Fixarea şi ridicarea urmelor de picioare

În procesul-verbal de cercetare la faţa locului se procedează la o descriere detaliată a numărului şi tipurilor de urme de picioare descoperite, a formei şi particularităţilor acestora, a naturii suportului în care s-au format, precum şi a elementelor cărării de urme, dacă ele există. Totodată se menţionează modul de revelare, de fotografiere, de ridicare prin mulaj, de ambalare.

Fotografierea urmelor de picioare impune pe de o parte fixarea imaginii de ansamblu a grupului de urme, în scopul redării elementelor mersului persoanei, iar pe de altă parte, fixarea imaginii urmei care conţine cele mai multe şi mai clare elemente de individualizare a obiectului creator.

La fixarea urmelor de picioare este important să se execute, o dată cu fotografierea propriu-zisă şi măsurarea liniară sau bidimensională, prin aşezarea de-a lungul şi de-a latul urmei a unei rigle gradate. Acest gen de fotografiere se execută potrivit regulilor specifice măsurătorilor fotografice.

Ridicarea prin mulaj a urmei formate în adâncime reprezintă o etapă importantă a cercetării, care se desfăşoară imediat după fotografierea şi eventual, după desenarea urmei pe o coală de calc, aşezată pe o bucată de geam, deasupra urmei[1]. Potrivit diverselor împrejurări întâlnite la faţa locului, se impune o pregătire specială a urmei şi mulajului, mai ales în condiţiile formării acestora în nisip, în pământ zgrunţuros sau moale, în zăpadă.

2.3. Particularităţi în cercetarea cărării de urme

Cărarea de urme constituie obiectul unei cercetări atente la faţa locului, datorită reflectării unor caracteristici individuale ale persoanei.

Principalele elemente ce caracterizează o cărare de urme sau mersul unei persoane sunt următoarele:

- **Direcţia de mişcare** sau axa cărării de urme este linia mediană ce trece prin intervalul cuprins între două şiruri de paşi, indicând direcţia de deplasare.
- **Linia mersului** reprezentată de o linie frântă, constituită din segmentele care unesc între ele părţile din spate ale fiecărei urme, respectiv călcâiul, lungimea pasului, determinată de distanţa dintre două urme consecutive, măsurată la partea din spate sau din faţă a lor.
- **Lăţimea pasului** reprezintă distanţa cuprinsă între partea exterioară ori interioară a urmelor piciorului stâng şi drept, de regulă luându-se în calcul extremitatea interioară a călcâiului.
- **Unghiul de mers** măsurat între axa cărării de urme şi axa longitudinală a tălpii[2].

---

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 246 şi urm.

[2] S.A. Golunski, *Criminalistica*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1961, p. 108.

2.4. Interpretarea la faţa locului

Interpretarea urmelor de picioare priveşte atât urmele luate izolat, cât şi întreaga cărare de urme. Din interpretarea unor urme izolate, pot fi desprinse date privind numărul persoanelor, sexul, talia şi vârsta, greutatea aproximativă, viteza de deplasare etc.

Cărarea de urme conţine în plus date referitoare la direcţia de deplasare, la caracteristicile mersului sau la eventualele defecte anatomice, la înălţime, la starea psihofizică.

§3. EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ A URMELOR DE PICIOARE

Principalele probleme pe care le poate rezolva expertiza criminalistică a urmelor de picioare, indiferent dacă este vorba de urma piciorului gol ori de cea a încălţămintei depind de situaţia când expertului criminalist i se prezintă numai urma ridicată de la faţa locului (în sensul mulajului, fotogramei sau desenului), sau şi modelele de comparaţie.

În situaţia când expertului i se trimite numai urma, acesta poate să soluţioneze următoarele probleme: determinarea sexului, vârstei, taliei şi greutăţii aproximative a persoanei, particularităţile anatomo-patologice, mecanismul de formare şi vechimea urmei, alte date rezultate din interpretarea elementelor cărării de urme.

Referitor la urma plantei piciorului, prin expertiză se pot determina piciorul şi regiunea sa anatomică care a format-o, precum şi prezenţa caracteristicilor de identificare[1]. În privinţa urmei de încălţăminte este posibilă determinarea tipului de încălţăminte pe baza comparării cu tălpile aflate în colecţiile laboratoarelor de criminalistică, precum şi a diferitelor particularităţi, a uzurilor specifice, ce pot fi exploatate în vederea restrângerii cercului suspecţilor, ajungându-se finalmente chiar la identificarea încălţămintei creatoare de urmă.

În cazul când expertului i se pun la dispoziţie modele de comparaţie, respectiv impresiunea plantei piciorului sau încălţămintea suspectă, se poate ajunge la identificarea persoanei sau obiectului creator de urmă.

Identificarea după urmele de picioare este perfect posibilă şi în ipoteza piciorului încălţat în ciorapi, nu atât după particularităţile materialului din care sunt confecţionaţi aceştia, cât după morfologia piciorului, ponderea deţinând-o caracteristicile regiunilor metatarsofalangiană şi metatarsiană[2].

Secţiunea a IV-a
Cercetarea criminalistică a urmelor de dinţi şi de buze

§1. INVESTIGAREA ODONTOLOGICĂ JUDICIARĂ

1.1. Aspecte introductive

Urmele de dinţi fac parte din categoria acelor urme care oferă o bază sigură de identificare, atât sub raport criminalistic, cât şi medico-legal, datorită unor caracteristici ale formei, dispunerii şi particularităţilor prezentate de fiecare dinte, mai ales după vârsta de 25 de ani, când întreaga dantură este formată[3].

---

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 251-253.

[2] Casimer J. Smerecki, C. Owen Lovejoy, *Identification par la morphologie du pied*, Revue Internationale de Police Criminelle, nr. 390, august-septembrie 1985, p. 186-190.

[3] Mina Minovici, *op. cit.*, p. 1055.

Conform opiniilor exprimate în literatura de specialitate, *odontologia judiciară* are rolul de a studia dinţii şi urmele acestora, astfel încât expertizele stomatologice să servească la stabilirea adevărului în procesul judiciar[1]. Acest domeniu este interdisciplinar cuprinzând atât elemente de medicină legală, cât şi numeroase elemente de criminalistică.

Urmele de dinţi, aşa cum se descoperă ele pe corpul persoanelor, pe alimente sau diverse obiecte, se prezintă sub formă statică sau dinamică, de suprafaţă sau de adâncime.

1.2. Cercetarea la faţa locului a urmelor de dinţi

La locul faptei, urmele de dinţi se întâlnesc pe diverse alimente sau fructe cu o consistenţă şi un grad de plasticitate adecvat. De asemenea, urmele dinţilor se întâlnesc pe diverse obiecte, corpul victimei cât şi pe corpul agresorului. În practică au fost descoperite numai urme ale dinţilor din faţă, până în prezent nefiind semnalat vreun caz în care urma să fie formată de întreaga dantură.

Fixarea urmelor de dinţi se realizează prin consemnarea în procesul-verbal şi prin fotografiere, insistându-se nu numai asupra detaliilor, dar şi asupra poziţiei corpurilor purtătoare de urme faţă de celelalte obiecte principale. O atenţie particulară va fi acordată ridicării şi transportului obiectelor purtătoare de urme, fiind necesară o conservare adecvată pentru a se preveni alterarea şi deformarea acestora.

1.3. Expertiza odontologică

Expertiza urmelor de dinţi sau expertiza odontologică poate oferi organului judiciar răspunsuri la întrebări privind natura umană sau animală a urmei, sexul, vârsta şi tipul antropologic al persoanei, mecanismul de formare şi caracteristicile dinţilor reflectate de urmă. De asemenea, dacă expertului i se pun la dispoziţie şi modele de comparaţie, acesta poate stabili identitatea sau neidentitatea persoanei.

Organul judiciar care a dispus expertiza urmelor de dinţi trebuie să aibă în vedere, faptul că cercetarea obiectului purtător de urme nu se rezumă în exclusivitate la urmele de dinţi, ci şi la alte categorii de urme (urme de salivă, urme de mâini etc.). Examinarea complexă vizează numai obiectele apte să păstreze mai multe categorii de urme. Revelarea şi prelevarea urmelor se vor efectua într-o anumită succesiune şi cu utilizarea de metode nedistructive pentru categoriile de urme cărora nu le sunt destinate.

Modelele de comparaţie sunt obţinute cu materiale dentare obişnuite (ghips dentar, ceară dentară, materiale plastice), iar pentru mulajele executate pe obiectele purtătoare de urme se poate utiliza şi latexul sau diverşi polimeri.

Specificul examinării urmelor de dinţi lăsate pe pielea umană (a cadavrului sau a persoanei în viaţă) este determinat de dificultăţile generate, pe de o parte de plasticitatea caracteristică a pielii umane, iar pe de altă parte, de procesele patologice care au loc în tegument, de natură să conducă la deformarea urmei şi la dispariţia treptată, ceea ce impune de îndată măsurarea şi fixarea fotografică[2]. În aceste cazuri, impresiunile de comparaţie se prelevă pe hârtie de filtru sau sugativă, pe suporturi cu un grad de plasticitate relativ apropiat pielii umane (parafina, ceara dentară etc.)[3].

---

[1] Warren Harvey, *Dental Identification and Forensic Odontology*, Ed. Henry Kimpton, Londra, 1976, p. 2.
[2] *Idem*, p. 147.
[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 142.

§2. CERCETAREA URMELOR DE BUZE

2.1. Aspecte generale

Importanţa urmelor de buze în cercetările criminalistice a fost pusă în evidenţă prin numeroase cercetări întreprinse atât în ţara noastră cât şi în străinătate, cercetări prin care s-a demonstrat fundamentul ştiinţific al identificării şi pe baza acestor categorii de urme. Deşi nu toţi autorii de specialitate sunt de acord, în prezent se susţine că prin particularităţile anatomice şi prin unicitatea dispunerii şi a formei papilelor sau şanţurilor coriale este posibilă identificarea certă a unei persoane. Alte elemente de identificare vizează unghiurile comisurale, gropiţa mediană, tuberculul buzei superioare.

Cei care au rezerve privitoare la posibilitatea de identificare pe baza urmelor de buze îşi motivează afirmaţia pe faptul că, prin trecerea timpului buzele înregistrează modificări ca urmare a unor afecţiuni patologice sau leziuni. Cei care susţin fundamentul ştiinţific al identificării pe baza urmelor de buze îşi bazează opinia lor pe stabilitatea desenelor coriale, deoarece identificarea se realizează la scurt timp după producerea urmelor şi persoana respectivă nu poate suferi practic modificări anatomice esenţiale[1]. Din acest punct de vedere trebuie să ne raportăm la principiul stabilităţii relative a caracteristicilor de identificare.

Papilele sau şanţurile coriale nu trebuie confundate cu crestele papilare, natura lor fiind cu totul alta. Mecanismul de formare a urmelor de buze este diferit de cel al urmelor de mâini. Urmele de buze se formează prin depunerea în primul rând a unor substanţe de natură organică, în timp ce urmele de mâini se formează, în principal, prin depunerea transpiraţiei secretate de piele prin orificiile sudoripare[2].

În mod firesc, urmele de buze se formează la contactul acestora cu diverse obiecte, prin depuneri de natură biologică (salivă), alimentară (grăsimi, sosuri, sucuri) şi cosmetică (rujuri, vaselină)[3].

Urmele de buze se prezintă sub formă statică sau dinamică, pentru identificare fiind realmente utile urmele statice. De asemenea, ele se pot prezenta sub formă vizibilă sau latentă şi în majoritatea, cazurilor, numai ca urme de suprafaţă. Urmele de adâncime nu se pot forma decât în condiţii excepţionale, fără a avea o utilitate deosebită în individualizare, din cauza deformării la care sunt supuse buzele prin presare.

2.2. Cercetarea la faţa locului a urmelor de buze

O astfel de cercetare necesită o căutare atentă şi exigentă, întrucât urmele de buze se pot întâlni nu numai pe obiectele cu care vin în contact firesc (pahare, căni, tacâmuri, port-ţigarete, pipă), dar şi pe alte obiecte, inclusiv pe îmbrăcăminte când din modul de comitere a infracţiunii rezultă posibilitatea unui contact fizic între victimă şi agresor, cum ar fi de exemplu, în cazurile de omor, de viol, de tâlhărie, de incest.

Procedeele de revelare şi fixare a urmelor de buze sunt în principiu similare cu cele ale urmelor de mâini şi picioare. Cu toate acestea sunt evitate metodele cu caracter distructiv de revelare a urmelor latente de buze cu substanţe chimice sau fizice, pentru a

---

[1] Ion Mircea, *Valoarea criminalistică a unor urme de la locul faptei*, Ed. Vasile Goldiş, Arad, 1994, p. 133.
[2] Lazăr Cârjan, *Tratat de Criminalistică*, Ed. Pinguin Book, Bucureşti, 2005, p. 242.
[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 143.

menţine intactă posibilitatea efectuării şi a unui examen serologic sau chimic al substanţei depuse în urmă (de exemplu, salivă, alimente, cosmetice).

Revelarea urmelor latente constă într-o fotografiere, prin procedeul reflexiei sau prin transparenţă, dacă suportul pe care au fost descoperite urmele este transparent. Urmele de buze pot servi la determinarea grupei de sânge, a A.D.N.-ului şi a altor elemente de natură chimică şi bacteriană apte la determinarea numărului persoanelor suspecte şi chiar la identificarea autorului.

Interpretarea la faţa locului a urmelor de buze, în coroborare şi cu alte date obţinute din cercetare, serveşte la clasificarea modului de desfăşurare a unor acţiuni, la succesiunea acestora, la stabilirea cu o anumită aproximaţie a vârstei, a sexului persoanei creatoare de urme, la raporturile acesteia cu persoana implicată în infracţiune.

2.3. Expertiza criminalistică a urmelor de buze

Expertiza urmelor de buze poate să dea răspunsuri privind natura umană sau animală a urmelor, mecanismul de formare, vechimea urmei, vârsta, sexul şi tipul antropologic aproximativ al individului, care dintre buze (superioară sau inferioară) a lăsat urma şi dacă aceasta prezintă suficiente elemente de identificare. De asemenea, se pot stabili natura substanţelor existente în urmă, precum şi prezenţa altor categorii de urme pe obiectul examinat, cum ar fi de exemplu, urmele de mâini.

În ipoteza în care expertului i se pun la dispoziţie modele de comparaţie, sau i se indică persoanele suspecte, pentru luarea impresiunilor de comparaţie, specialistul poate să stabilească identitatea sau neidentitatea persoanei presupusă a fi creat urma. Totodată se pot realiza determinări comparative privind grupa de sânge şi natura produsului cosmetic.

Obţinerea modelelor de comparaţie se realizează potrivit specificului acestor categorii de urme. Astfel se obţin mai multe modele de comparaţie, atât pe suporturi, apropiate calitativ sau similare cu obiectul purtător de urmă, precum şi pe lamele de sticlă. Pentru analizele serologice, saliva se prelevă prin muşcarea unei bucăţi de hârtie de filtru. Urmele formate de buze rujate se compară cu impresiuni formate pe coli albe de bună calitate.

BCU IASI CENTRU

CAPITOLUL V
TEHNICI DE IDENTIFICARE BIOCRIMINALISTICĂ

Secţiunea I
Noţiuni preliminare privind urmele biologice

Urmele biologice reprezintă urmele de material biologic uman, în special produsele de secreţie, excreţie şi ţesuturile umane. Secreţiile principale sunt: saliva, secreţia nazală şi laptele matern. Excreţiile includ: urina, fecalele, sperma, sputa, vomismentele ş.a. Ţesuturile moi sunt: sângele, pielea, ţesutul muscular, masa cerebrală. Ţesuturile dure sunt: oasele şi unghiile. De asemenea, în grupa urmelor biologice sunt incluse şi firele de păr, inclusiv urmele de miros care fac obiectul odorologiei judiciare.

Raportat la frecvenţa cu care sunt întâlnite în cazul săvârşirii infracţiunilor de violenţă, în accidente rutiere, de muncă, în explozii şi incendii, dar şi la calitatea elementelor ştiinţifice de individualizare, de circumstanţiere a modului de comitere a faptei, se apreciază că cele mai importante urme sunt cele de sânge, salivă, spermă şi firele de păr.

Cercetarea urmelor biologice se situează, în mod evident în zona de interferenţă a Criminalisticii cu Medicina legală. Nu se poate vorbi de o simplă examinare criminalistică sau medico-legală, ci de o cercetare interdisciplinară proprie expertizei biocriminalistice, denumită în practică expertiza complexă[1]. Expertiza complexă reprezintă expertiza în care pentru lămurirea faptelor sau împrejurărilor cauzei sunt necesare cunoştinţe din mai multe specialităţi, problemele de rezolvat aflându-se în zone limitrofe[2]. Efectuarea expertizei de către experţi din domenii diferite este dictată de natura complexă a problemelor puse şi de faptul că se investighează aceleaşi probe materiale, dar cu metodele proprii fiecărei specialităţi[3]. Prin urmare constatările şi concluziile efectuate de pe poziţiile unor specialităţi diferite se completează reciproc, iar rezultatele sunt interpretate împreună de experţi, formulându-se o concluzie unică, sinteza tuturor cercetărilor întreprinse[4].

Secţiunea a II-a
Cercetarea criminalistică a urmelor de sânge

§1. CONSIDERAŢII GENERALE

Sângele deţine aproximativ 1/13 din greutatea unei persoane şi este compus din două părţi principale: plasma şi elementele celulare, formate din globule roşii (hematii sau eritrocite), globule albe (leucocite) şi trombocite, fiecare distingându-se printr-o serie de caracteristici.

---

[1] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 157.
[2] Sub redacţia Vladimir Beliş, *Tratat de medicină legală*, vol. I, Ed. Medicală, Bucureşti, 1995, p. 417.
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*

În câmpul infracțional, urmele de sânge se prezintă sub formă de picături, stropi, dâre, bălți, mânjituri şi sunt consecința unei acțiuni violente exercitate asupra corpului persoanei, de natură să determine, direct sau indirect, leziuni ale vaselor sanguine.

În funcție de natura suportului, urmele de sânge pot fi absorbite de acesta, cum este cazul suporturilor de material textil, sau pot rămâne la suprafață, formând un strat sau o crustă distinctă, ca în cazul urmelor formate pe mobilă, parchet, linoleum, arme etc.

Culoarea urmelor de sânge diferă în funcție de vechimea, cantitatea, natura suportului şi factorii care acționează asupra lor: temperatura, lumina, diverşi agenți fizici şi chimici. O urmă proaspătă are o culoare roşu-stacojie şi un luciu caracteristic. În timp luciul dispare, urma devine solzoasă, iar culoarea se modifică de la un brun roşcat spre maroniu şi negru.

Calitatea urmelor de sânge este influențată de acțiunile exercitate de om, respectiv de persoana care caută să îndepărteze pata prin răzuire, spălare sau, pur şi simplu, prin distrugerea suportului sau a porțiunii sale care conține urma.

§2. CERCETAREA ŞI INTERPRETAREA LA FAŢA LOCULUI A URMELOR DE SÂNGE

2.1. Descoperirea urmelor de sânge

Dificultatea descoperirii nu se referă la urmele evidente de sânge, ci la acele urme care au suferit modificări prin trecerea timpului, la urmele aflate în cantitate mică, sau care prezintă o culoare ce se poate confunda cu aceea a suportului. La acestea se adaugă dificultățile descoperirii urmelor care au fost înlăturate, în parte, de autor.

Căutarea urmelor de sânge se realizează potrivit particularităților locului sau suportului cercetat, fiind orientată în câteva direcții principale:[1]

- Îmbrăcămintea şi corpul persoanelor antrenate în infracțiune (victimă sau făptuitor). O atenție deosebită se va da autorului, acesta încercând să îndepărteze de regulă urmele de sânge. Este de reținut faptul că urmele de sânge pot rămâne în profunzimea țesăturii, îmbrăcămintei şi lenjeriei, la cusături, în manşete, în interiorul buzunarelor, sub unghii, în păr etc.
- Porțiunea de teren şi obiectele aflate la locul comiterii infracțiunii sau în locul în care a fost descoperit cadavrul, cum ar fi de exemplu, covoarele, încheieturile parchetului, diverse obiecte de mobilier, uşile, ferestrele etc.
- Instrumentele utilizate în comiterea infracțiunii, cum sunt cuțitele, topoarele, alte tipuri de arme, instrumentele chirurgicale folosite la efectuarea ilegală a unei intervenții.
- Instalațiile sanitare, vasele, alte obiecte ce pot servi la înlăturarea urmelor sau la transportul cadavrului.

Descoperirea petelor suspecte a fi de sânge se realizează prin metode fizice, prin utilizarea surselor de lumină (lanternă), care dispun de filtre colorate (roşii sau verzi), capabile să evidențieze mai bine urma. Iluminarea suprafeței cercetate se efectuează sub un unghi ascuțit. Frecvent se utilizează lampa de radiații U.V.

După descoperirea petelor suspecte este necesară în continuare aplicarea de metode chimice pentru a stabili dacă pata este într-adevăr de sânge. În mod concret se folosesc următoarele metode chimice:

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 159.

- *Apa oxigenată*, care produce o efervescență caracteristică eliberării oxigenului din sânge.
- Un alt reactiv este pe bază de *luminol*, care prin împrăștierea pe urmele presupuse de sânge, sub acțiunea radiațiilor ultraviolete determină o fluorescență specifică.
- Reacția cu *acidul sulfuric*.
- *Reactivul Medinger* pe bază de verde leuco-malachit.
- *Reactivul Adler* pe bază de benzidină.

Aceste metode folosite au un caracter orientativ sau de probabilitate, urmând să se efectueze investigarea complexă în laborator, pentru a se stabili cu precizie dacă este sau nu o urmă de sânge.

După descoperirea urmelor de sânge, are loc fixarea lor prin descrierea în procesul-verbal, prin fotografiere (fotografia schiță, de detaliu, inclusiv fotografia separatoare de culori, fotografia color) pentru punerea în evidență a urmelor.

2.2. Ridicarea urmelor de sânge

Ridicarea urmelor de sânge prezintă anumite particularități, în special în cazul celor care se găsesc pe obiecte ce nu pot fi transportate, astfel:

- Petele uscate se pot răzui sau decupa împreună cu o porțiune din suport.
- Bălțile de sânge se pot absorbi cu pipeta sau cu hârtia de filtru.
- Urmele dispuse pe suprafețe ce nu se pot răzui sau aşchia se solubilizează şi se ridică pe o hârtie de filtru, însă vor trebui examinate cu maximă urgență.
- Urmele formate pe zăpadă se ridică prin introducerea sub planul pe care se găsesc acestea a unei hârtii, a unui tifon, sau a unei hârtii de filtru.
- Crengile, frunzele şi vegetația care au pe ele urme de sânge se taie.
- Pământul şi nisipul ce conțin urme de sânge se ridică cu totul.
- Urmele de sânge aflate pe obiecte de uz vestimentar şi accesorii, pe lenjeria de pat, huse de fotolii se ridică împreună cu suportul după ce în prealabil au fost uscate.

La ridicarea urmelor de sânge trebuie avut în vedere faptul că acestea pot conține şi alte categorii de urme biologice.

Ambalarea obiectelor purtătoare de urme de sânge se va face în saci de hârtie, cu urmele în stare uscată.

2.3. Interpretarea urmelor de sânge

Interpretarea urmelor de sânge la locul descoperirii lor este importantă pentru clarificarea ulterioară a împrejurărilor comiterii faptei, astfel după cum urmează:

- După forma luată de o picătură de sânge se poate stabili înălțimea de la care a căzut, marginile urmei fiind cu atât mai zimțate cu cât înălțimea este mai mare.
- O urmă de sânge creată de o persoană în mers are o formă alungită cu partea ascuțită în direcția de deplasare.
- Stropii de sânge aflați pe perete la o înălțime de peste 1,5 m pot demonstra că victima a fost lovită când se afla în picioare.
- După forma, dispunerea şi cantitatea stropilor se poate stabili dacă sângele provine din artere sau vene.

- Dârele de sânge servesc la stabilirea direcţiei în care a fost deplasat cadavrul.
- Prezenţa unor multitudini de urme împrăştiate pe o mare suprafaţă în încăpere indică nu numai că victima s-a zbătut sau s-a luptat cu agresorul, dar şi faptul că autorul infracţiunii este purtător indubitabil de urme de sânge.
- Determinarea grupelor de sânge ale autorului infracţiunii cât şi a victimei.
- Stabilirea datei aproximative de formare a urmei de sânge, după vechimea acesteia.

§3. EXPERTIZA BIOCRIMINALISTICĂ A URMELOR DE SÂNGE

Prima categorie de întrebări adresate expertului biolog se referă la întrebările dacă urma este sau nu de sânge şi dacă sângele este de natură umană sau animală, aspecte ce pot fi clarificate cu probabilitate încă din faza cercetării la faţa locului. Un răspuns ferm la aceste întrebări îl dau reacţiile de certitudine, dintre cele mai utilizate în practică sunt reacţiile microcristalografice, ori cele microspectroscopice.

Alte întrebări vizează stabilirea grupelor sanguine, cărora le aparţine urma, potrivit sistemului clasic A, B, O ca şi altor sisteme cum sunt M.N, Rh, Gm, precum şi stabilirea sexului persoanei, în funcţie de cromatina sexuală.

De asemenea, este posibilă stabilirea regiunii din care provine sângele.

Printre problemele importante care se pot rezolva prin expertiză este aceea a stabilirii prezenţei alcoolului sau a oxidului de carbon în sânge, cu condiţia ca sângele să nu fi suferit schimbări deosebite şi să fie în cantitate suficientă.

Expertiza biocriminalistică mai poate stabili cu aproximaţie vechimea urmei de sânge, a unor pete organice şi anorganice şi a altor urme biologice.

Separat de expertiza biocriminalistică a urmelor de sânge se procedează la efectuarea expertizei destinate obţinerii profilului A.D.N.

Secţiunea a III-a
Cercetarea criminalistică a urmelor de salivă şi spermă

§1. CERCETAREA URMELOR DE SALIVĂ

1.1. Aspecte generale

Urmele de salivă pot conduce la identificarea persoanei pe baza grupei sanguine, cu precizarea că acest lucru este posibil numai în ipoteza în care individul este de tip secretor[1]. Calitatea de secretor o au persoanele care elimină în secreţiile organismului antigene[2] ce se găsesc şi pe hematiile sângelui, ceea ce permite determinarea grupei sanguine.

---

[1] Moise Terbancea, Marcel Boia, Lia Vasiliu, Livia Crainic, *Limitele şi posibilităţile examenelor serologice în infracţiunile privind viaţa sexuală*, în culegerea Şcoala românească de Criminalistică, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975, p. 170.

[2] Antigenele sunt substanţe care pot provoca formarea anticorpilor, conform http://dexonline.ro/definitie/antigen%C4%83, consultat la 20.12.2012.

Formarea urmelor de salivă are loc în momentul contactului buzelor, dinților sau limbii cu diverse obiecte (de exemplu, tacâmuri, țigări, batiste etc.), prin salivație sau pur și simplu prin eliminare (scuipare).

1.2. Cercetarea la fața locului

1.2.1. Căutarea și descoperirea

Căutarea și descoperirea urmelor de salivă se realizează cu mijloace optice și de iluminare curente, aflate în dotarea truselor criminalistice (de exemplu, lupe, lămpi cu radiații vizibile și ultraviolete, lanterne). Descoperirea urmelor necesită o cercetare sistematică a întregului loc al faptei, acordându-se atenție nu numai tacâmurilor, scobitorilor sau batistelor, ci și resturilor de fumat, obiectelor de igienă personală, instrumentelor muzicale de suflat, obiectelor de cult religios[1]. Din sfera cercetării nu trebuie excluse obiectele sau suporturile cum sunt: timbrele, plicurile, rujurile de buze.

1.2.2. Ridicarea și transportarea

Ridicarea și transportarea urmelor presupuse a fi de salivă impune respectarea acelorași recomandări făcute la urmele de sânge, de ambalare în stare uscată a obiectului și de expediere urgentă la laboratorul de specialitate pentru a nu se distruge antigenele.

1.2.3. Interpretarea urmelor de salivă

Interpretarea urmelor de salivă poate servi la obținerea de date privind modalitatea de formare a urmei, mediul profesional din care provine persoana, starea sa de sănătate, unele deprinderi sau vicii, îndeosebi fumatul, numărul de persoane care au creat urmele, eventual timpul petrecut la locul cercetării.

1.2.4. Expertiza urmelor de salivă

Prin efectuarea expertizei urmelor de salivă, expertul se poate pronunța asupra faptului dacă urma este sau nu de salivă și dacă saliva este de natură umană, însă nu tot timpul rezultatul poate avea un caracter de certitudine. De asemenea, se stabilesc calitatea de secretor sau nesecretor și în consecință grupa sanguină căreia îi aparține persoana.

Prin examenul genetic specific A.D.N.-ului se ajunge la identificarea efectivă a persoanei care a lăsat acest gen de urme. În salivă pot fi depistate și o serie de caracteristici individuale, reflectate de compoziția celulară și de flora microbiană specifică zonei bucale.

§2. CERCETAREA URMELOR DE SPERMĂ (SEMINALE)

2.1. Aspecte generale

De regulă prezența urmelor de spermă este caracteristică săvârșirii de infracțiuni cu un grad de periculozitate deosebit, așa cum sunt de exemplu, infracțiunea de omucidere, infracțiunile privitoare la viața sexuală (violul, pedofilia, seducția, perversiunea sexuală, corupția sexuală, incestul).

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 320-321.

Importanţa urmelor de spermă pentru cercetările criminalistice constă nu numai în faptul că ele servesc la clarificarea unor probleme referitoare la împrejurările comiterii faptei, dar mai ales la posibilitatea obţinerii unor date utile individualizării persoanei ori delimitării cercului de suspecţi.

Prin urme de spermă se înţelege lichidul de secreţie al glandelor sexuale masculine, ejaculat din cauze fiziologice sau patologice, depus pe diferite suporturi în procesul comiterii infracţiunii[1].

Formarea urmelor de spermă are loc prin depunerea, pe diverse suporturi a lichidului spermatic ejaculat în momentul unui contact sexual, al masturbării sau ca o consecinţă a unor tulburări neuro-psihice. În stare uscată, urmele seminale prezintă un contur neregulat, o culoare gri-albicioasă şi sunt aspre la pipăit, dacă se formează pe suporturi absorbante, de tipul ţesăturilor din fibre naturale. La suporturile din ţesuturi sintetice, urmele au un aspect de crustă solzoasă şi lucioasă[2].

2.2. Cercetarea la faţa locului

2.2.1. Căutarea urmelor seminale

Căutarea urmelor seminale se efectuează prin examinarea corpului victimei, o atenţie specială fiind acordată orificiilor naturale, precum şi a lenjeriei de corp şi de pat, a îmbrăcămintei, a altor obiecte. Spre deosebire de alte urme biologice, urmele de spermă sunt mai uşor de descoperit datorită fluorescenţei lor relativ specifice, de nuanţă albăstruie, determinată de radiaţiile ultraviolete.

2.2.2. Ridicarea urmelor seminale

Ridicarea urmelor seminale se efectuează cu precauţie deosebită pentru păstrarea intactă a petei şi implicit a spermatozoizilor, principalul element asupra căruia se îndreaptă examinarea. În acest scop se ridică obiectul purtător de urme sau se taie porţiunea cuprinzând pata, fără a o îndoi.

Urmele dispuse pe o suprafaţă de tare nu se răzuiesc, ci se decupează. Picăturile aflate pe păr se recoltează prin tăierea firelor. Urmele seminale de pe piele se recoltează prin umezirea cu apă distilată a petei şi transferarea pe o hârtie de filtru. Transportul urmelor seminale trebuie să se realizeze în stare uscată, la adăpost de căldură şi de lumina soarelui.

2.2.3. Interpretarea la faţa locului a urmelor seminale

Interpretarea la faţa locului a urmelor seminale oferă date referitoare la natura, mobilul şi modul de comitere a faptei, la unele deprinderi, aberaţii sexuale sau anumite stări psihopatologice ale autorului.

---

[1] Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Editat de Ministerul de Interne, Serviciul Editorial, Presă şi Propagandă în rândul populaţiei, Bucureşti, 1976, p. 207.

[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 164; a se vedea, Mihail Kernbach, *Medicina judiciară*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1958, p. 786.

2.2.4. Expertiza biocriminalistică a urmelor seminale

Expertiza biocriminalistică a urmelor seminale este destinată stabilirii faptului dacă urma este într-adevăr de spermă şi dacă aceasta este de origine umană sau animală. Aceasta serveşte şi la determinarea caracterului de secretor sau nesecretor, a grupei sanguine, precum şi a vechimii aproximative a urmelor de spermă, a substanţelor străine prezente în urmă, a numărului de persoane de la care provin urmele de spermă şi a eventualelor boli venerice.

Dintre reacţiile care stabilesc caracterul de probabilitate a urmelor se spermă, amintim reacţiile cristalografice, reacţiile cromatografice şi spectografice, reacţii pentru fosfataza acidă, iar ca reacţii cu caracter de certitudine a urmelor de spermă, scoaterea în evidenţă a spermatozoidului printr-o reacţie de culoare.

Posibilităţile de examinare a urmelor de spermă faţă de alte urme biologice sunt amplificate de capacitatea de supravieţuire a spermatozoizilor. Astfel la o femeie în viaţă, spermatozoizii supravieţuiesc intravaginal circa 48 de ore, iar la un cadavru ei se pot conserva un timp mai îndelungat, mergând până la 19 zile, în situaţia cadavrelor îngheţate. De asemenea, îmbrăcămintea sau lenjeria de corp, dacă are calităţi absorbante bune serveşte la conservarea spermatozoidului luni de zile.

Secţiunea a IV-a
Cercetarea criminalistică a firului de păr uman

§1. CONSIDERAŢII GENERALE

Firele de păr uman sunt o categorie aparte de urme biologice denumite în literatura de specialitate şi *urme de natură piloasă*, furnizând date despre natura, originea, caracteristicile de sex, vârstă, regiunea corporală din care provine, pigmentaţia, diversele particularităţi morfologice ale firului de păr. Prin *urmă de natură piloasă* se înţelege firul de păr provenit de pe corpul uman în procesul săvârşirii unei infracţiuni sau în legătură cu aceasta[1].

Firele de păr pot rămâne la faţa locului nu numai ca urmare a unor acţiuni violente, ci şi datorită unor căderi determinate de cauze fiziopatologice sau accidentale.

Principalele componente ale firului de păr sunt *tija* (tulpina) şi *rădăcina*. Din punct de vedere morfologic, un fir de păr este format din trei straturi: *cuticula*, aflată la exteriorul firului şi care se prezintă de regulă sub forma unor solzişori diferiţi de la o specie la alta, *cortexul* ce conţine pigmenţii părului şi *medulara* (canalul medular).

În general, unui fir de păr îi sunt caracteristice o anumită lungime, grosime, pigmentaţie, ondulaţie, precum şi unele degradări, toate raportate la vârstă şi sexul persoanei, la regiunea corpului din care provine, la stările fiziopatologice şi la influenţa unor factori de mediu[2].

---

[1] Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, *op. cit.*, p. 210-212.

[2] Mina Minovici, *Tratat complet de medicină legală în legislaţie şi jurisprudenţă românească şi străină*, vol. II, Atelierele grafice Socec, Bucureşti, 1930, p. 603-613.

§2. CERCETAREA LA FAŢA LOCULUI

2.1. Descoperirea şi ridicarea firelor de păr

Descoperirea firelor de păr nu impune utilizarea de metode sau mijloace tehnico-ştiinţifice deosebite, ele fiind destul de uşor vizibile cu ochiul liber. Totuşi pentru facilitarea descoperirii este necesar să se recurgă la lupe şi la surse de lumină ceva mai puternice. Astfel se cercetează atât îmbrăcămintea, lenjeria şi corpul persoanei, cât şi alte suprafeţe, inclusiv obiectele de igienă personală, în special pieptenii şi prosoapele.

O atenţie deosebită trebuie acordată cercetării obiectelor corp delict (arme de foc, cuţite, obiecte contondente). La cadavre nu trebuie omisă cercetarea unghiilor şi, în general a mâinilor, unde poate fi găsit păr smuls de la agresor[1]. Deoarece stabilirea naturii şi originii unui fir presupus a fi de păr nu poate fi efectuată decât în condiţii de laborator, este indicată ridicarea tuturor firelor suspecte, după prealabila lor fixare în procesul-verbal şi prin fotografiere.

Ridicarea firelor de păr impune respectarea unor cerinţe minime cu privire la menţinerea intactă a firului, evitarea amestecării lui cu alte fire de păr, inclusiv cu fire provenite accidental de la persoanele care efectuează cercetarea. Trebuie păstrate intacte depunerile de pe tija firului pentru a preveni aderarea de noi elemente. Firele de păr se introduc în eprubete sau plicuri separate, în funcţie de locul în care au fost descoperite, făcându-se menţiuni clare şi exacte despre locul şi modalitatea de descoperire.

2.2. Recoltarea firelor de păr de la persoanele suspecte

Recoltarea firelor de păr de la persoanele suspecte se efectuează în scopul obţinerii modelelor de comparaţie, cu respectarea anumitor reguli. În primul rând recoltarea se realizează prin smulgere, pieptănare sau tăiere, cu toate că acest ultim procedeu lipseşte părul de o parte importantă: rădăcina. Specialiştii recomandă să se facă recoltarea numai prin smulgere. Firele vor fi ambalate separat, în funcţie de regiunea din care au fost recoltate, la fiecare fir de păr precizându-se regiunea din care provine şi modul de recoltare, fără a se omite să se indice şi numele persoanei de la care provine[2].

§3. EXPERTIZA BIOCRIMINALISTICĂ A URMELOR DE NATURĂ PILOASĂ

3.1. Consideraţii generale

Expertiza firelor de păr este destinată atât cercetării structurii intime a părului, cu numeroasele sale elemente caracteristice, cât şi analizei suprafeţei acestuia, a diverselor particule aderente, urme ale materiei în care a fost descoperit firul şi microurme de natura cea mai diversă.

Metodele de examinare biologică a urmelor de natură piloasă pot da răspunsuri la diverse întrebări privind firul de păr ridicat de la faţa locului sau de pe corpul victimei, referitoare la următoarele aspecte: natura şi originea umană sau animală a firului de păr;

---

[1] Richard Saferstein, *Criminalistics: An Introduction to Forensic Science*, Ed. Prentice Hall, Upper Saddle River, New York, 1995, p. 202.

[2] *Idem*, p. 205.

zona corpului din care provine; modul de detaşare a firelor de păr; sexul, vârsta aproximativă şi rasa persoanei; eventualele alterări produse de diverse boli; natura depunerilor de pe suprafaţa firului de păr; identificarea persoanei pe baza profilului A.D.N.

3.2. Cercetarea de laborator

Investigarea biocriminalistică de laborator a unui fir de păr pentru stabilirea caracteristicilor sale generale şi particulare parcurge trei etape principale:

- Examinarea modului de detaşare, a culorii sau vopselei, a particularităţilor de formă, precum şi a aderenţelor.
- Examinarea structurii exterioare a firului, pentru determinarea speciei (om, animal), a vârstei, sexului, a regiunii corporale din care provine, examinare efectuată cu ajutorul microscopului.
- Examinarea structurii interioare, respectiv a cortexului (în care se găsesc pigmenţii, pe baza cărora se poate face o identificare de grup), precum şi a medularei.

Natura şi originea unui fir de păr uman se diferenţiază de firele de altă natură (vegetale, artificiale) prin structura sa intimă şi prin solzişorii de pe suprafaţa cuticulei. Părul uman se distinge de părul altor mamifere datorită caracteristicilor cuticulei, în special ale solzişorilor, ale substanţei corticale (cortexul) şi pigmenţilor acesteia, precum şi ale medularei.

Alte date obţinute prin expertiza biocriminalistică:

- **Regiunea corpului** stabilită după lungimea, grosimea, forma, starea de macerație a cuticulei.
- **Vârsta** stabilită cu aproximaţie, plecându-se de la grosimea şi pigmentaţia părului.
- **Sexul persoanei** determinat pe baza cromatinei sexuale, apreciată ca fiind în cantitate mai mare în părul femeilor şi care este lipsit de medulară spre deosebire de părul bărbaţilor.
- **Rasa umană** căreia îi aparţine firul de păr, elementul de diferenţiere reprezentându-l forma secţiunii transversale a firului care este ovală la albi, reniformă la negri şi rotundă la rasa galbenă.

În privinţa compoziţiei, firul de păr poate conţine 15 elemente chimice (mangan, cupru, zinc, aur, plumb, arseniu, mercur, telur etc.) a căror concentraţie variază aproape de la o lună la alta, fiind în funcţie şi de stările fiziopatologice, de condiţiile de igienă, de alimentaţie, de mediu. Aşadar o eventuală identificare a persoanei pe baza compoziţiei chimice a firului de păr este încă relativă.

Dintre principalele metode tehnico-ştiinţifice de examinare menţionăm microscopia clasică şi electronică, în special aceea de *baleiaj*, *calorimetria* şi *spectrofotometria* de absorbţie atomică.

Pe linia lărgirii posibilităţilor de identificare după firul de păr, în prezent este posibilă *determinarea grupei sanguine a persoanei*, datorită prezenţei antigenelor specifice sistemului A, B, O. Determinarea necesită fire de o lungime de 3 sau 9 cm, în funcţie de procedeul întrebuinţat, apreciindu-se că pentru stabilirea fiecărui antigen sunt necesari 3 cm. Întrucât este o metodă distructivă, se va aplica după terminarea celorlalte cercetări.

Identificarea persoanei reprezintă problema centrală a examinării firului de păr, dacă se prezintă şi fire de păr de comparaţie. Când se prezintă urma şi modelele de comparaţie, expertul poate stabili asemănările dintre firul de păr în litigiu şi cele de comparaţie.

Secţiunea a V-a
Investigarea odorologică judiciară

§1. ASPECTE GENERALE PRIVIND URMELE OLFACTIVE

Obiectul odorologiei judiciare îl constituie utilizarea urmelor de miros în interesul justiţiei, al descoperirii infractorilor şi corpurilor delicte.

Utilitatea urmelor olfactive în investigaţiile criminalistice s-a impus datorită proprietăţii acestora de a se forma invariabil, la simpla trecere a persoanei printr-un anumit loc şi de a fi practic imperceptibile pentru organele de simţ ale omului.

1.1. Formarea urmelor olfactive

Formarea urmelor olfactive este inevitabilă, orice persoană lăsându-şi moleculele de miros peste tot pe unde trece, pe fiecare dintre obiectele atinse. Aşa cum se afirmă în practică, orice măsură de precauţie s-ar lua, este imposibil să se împiedice emisia permanentă, de către corpul uman, a moleculelor de miros, care cad pe sol ori se fixează pe obiectele atinse.

1.2. Conţinutul urmelor olfactive

Conţinutul urmelor olfactive cuprinde mai multe categorii de miros, în care ponderea este deţinută de mirosul specific sau de bază al corpului, acestuia adăugându-i-se mirosul profesional sau general, precum şi mirosul ocazional.

a. Mirosul specific (de bază sau individual) este rezultatul proceselor metabolice petrecute în organismul uman, materializate printre altele, în emanaţii volatile, cum sunt cele ale acizilor sebaceici, caracteristice transpiraţiei, respiraţiei, altor secreţii şi excreţii organice, descuamărilor pielii, de o mare complexitate chimică. Compoziţia emanaţiilor este influenţată de starea de sănătate a persoanei, de medicamente, alimentaţie şi de igiena corporală. Mirosul specific se imprimă atât în lenjerie şi îmbrăcăminte, cât şi în obiectele purtate de om.

b. Mirosul profesional sau general este determinat de specificul locului de muncă al persoanei, de încăperea în care locuieşte sau în care a stat mai mult timp.

c. Mirosul ocazional este determinat de un contact întâmplător cu diverse medii sau substanţe, de folosirea produselor cosmetice, de fumat.

§2. CERCETAREA LA FAŢA LOCULUI

2.1. Descoperirea urmelor olfactive

Descoperirea se realizează cu ajutorul câinilor de urmărire. Spre deosebire de om, un câine poate selecta o urmă de miros din alte 200, explicaţia constând în aceea că el dispune de un număr de celule olfactive de peste 30 de ori mai mare[1].

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 175.

Calităţile care servesc la descoperirea urmelor olfactive sunt în funcţie de rasa, pregătirea şi chiar sexul câinelui. Printre cei mai folosiţi câini în descoperirea şi prelucrarea urmelor de miros este câinele ciobănesc german.

2.2. Prelucrarea urmelor

Pentru prelucrarea urmei, câinele este dirijat de conducătorul său care îi cunoaşte posibilităţile şi modul de comportare, cât şi de organul judiciar care efectuează sau îndrumă cercetarea la faţa locului şi care trebuie să respecte anumite reguli privind folosirea câinelui de urmărire şi interpretarea reacţiilor sale. În situaţia în care se consideră utilă şi oportună folosirea câinelui de urmărire, acestuia i se va da spre prelucrare urma de miros, înaintea desfăşurării altor activităţi de cercetare, exceptând salvarea victimei sau înlăturarea unor stări de pericol, prin aceasta evitându-se distrugerea sau formarea altor urme noi.

Pe parcursul acţiunii este necesară notarea traseului străbătut şi observarea reacţiilor sale, însă acesta nu trebuie derutat, cu atât mai mult cu cât el acţionează conform temperamentului şi calităţilor sale.

§3. METODE MODERNE DE INVESTIGARE ODOROLOGICĂ

Pe lângă câinele de urmărire, în cercetarea urmelor olfactive se apelează şi la metode tehnice, constând în ridicarea urmelor de miros de la faţa locului, de pe obiecte corp delict, de pe îmbrăcămintea pierdută de infractor prin aspirarea cu dispozitive speciale şi conservarea lor în flacoane ermetice, dezodorizate în prealabil. Urmele olfactive sunt supuse unei examinări comparative cu modelele prelevate de la persoanele sau obiectele suspecte, pe baza unei analize gazocromatografice sau prin spectografia de masă.

Dincolo de aceste posibilităţi tehnice, uneori dificil de exploatat în practică, specialiştii au demonstrat că procedeul de identificare a persoanelor de către câinele de urmărire pe baza mirosului specific, rămâne cel mai fiabil şi mai simplu de realizat.

Fixarea şi prelevarea urmelor olfactive se realizează prin acoperirea lor cu o bucată de pânză specială, lipsită de orice miros timp de 20-30 de minute. Pânza se ridică cu o pensetă, de asemenea dezodorizată şi se introduce într-un vas de sticlă, steril, care va fi închis ermetic.

Examenul odorologic comparativ se va efectua cu modele olfactive de comparaţie, prelevate de la persoanele suspecte. Urma olfactivă de la faţa locului se dă câinelui dresat în acest scop, după care este condus, în ordine, la borcanele cu urmele luate experimental. În caz de identitate între urma de la locul faptei şi una dintre cele obţinute experimental, câinele transmite acest lucru printr-un semnal convenţional însoţitorului său[1]. Prelucrarea trebuie să se facă într-un interval de cel mult 24 de ore de la obţinerea modelelor de comparaţie.

Folosirea câinilor în descoperirea şi prelucrarea urmelor olfactive e utilă nu numai în identificarea persoanelor, indiferent dacă sunt infractori, victime sau persoane dispărute, cât şi în alte domenii ale luptei împotriva criminalităţii, cum ar fi de exemplu: depistarea stupefiantelor, detectarea explozivilor, descoperirea persoanelor răpite.

---

[1] Lazăr Cârjan, *Tratat de Criminalistică*, Ed. Pinguin Book, Bucureşti, 2005, p. 291.

Secţiunea a VI-a
Investigarea şi identificarea biocriminalistică pe baza profilului A.D.N.

§1. ASPECTE INTRODUCTIVE

Procesul de identificare a unei persoane începe în momentul în care aceasta lasă în scena crimei o urmă biologică care conţine, în mod necesar, material genetic (A.D.N.). Urmează prelevarea probei de către criminalist, urmată de analiza de laborator care are drept punct final traducerea materialului genetic într-un cod, cu formulă unică, irepetabilă, specifică unui singur purtător al acelei informaţii genetice.

Descoperirea acidului dezoxiribonucleic (A.D.N.) a condus la înţelegerea conceptului de ereditate şi ulterior la identificare, prin decodarea informaţiilor genetice pe care molecula de A.D.N. le are în componenţă. Molecula de A.D.N. este conţinută de toate celulele vii ale organismelor.

Prima prezentare a structurii A.D.N. s-a făcut în anul 1950 de către James Watson şi Francis Crick. Alec Jeffreys şi colegii săi de la Universitatea din Leicester au fost primii care au prezentat valenţele infinite pe care A.D.N.-ul le are în identificarea unei persoane prin studierea urmelor biologice de orice natură lăsate de respectiva persoană la locul unei infracţiuni[1].

A.D.N-ul este format din patru tipuri de nucleotide (A-adenina, C-citozina, G-guanina, T-timina), care prin dispoziţia lor permit stocarea tuturor informaţiilor referitoare la construcţia organismului cu toate caracterele sale. Aceste nucleotide sunt legate între ele formând două lanţuri lungi, legate pe baza complementarităţii între A-T şi G-C (O nucleotidă conţinând baza A este întotdeauna pereche cu o nucleotidă care are baza T din lanţul opus şi o nucleotidă conţinând baza C este întotdeauna asociată unei nucleotide conţinând baza G), această structură denumindu-se „dublă elice".

O secvenţă completă de A.D.N. formează genomul uman, derulată măsoară 1,80 m şi conţine în jur de 3 miliarde de nucleotide. Genomul uman este alcătuit din 23 de perechi de cromozomi[2].

După proprietăţile funcţionale genomul este format din două tipuri de regiuni:[3]

- **Regiuni codificatoare** caracterizate prin localizarea lor precisă într-o singură genă, reprezentate prin secvenţe unice sau nerepetitive, cu rol în sinteza proteinelor identice, alcătuind cea mai mare parte de A.D.N.-ului.
- **Regiuni necodificatoare** care nu au rol în sinteza proteinelor identice, funcţia acestor regiuni fiind puţin cunoscută. Importante în investigările biocriminalistice sunt structurile care se repetă în regiunile necodificatoare. Când o structură de două sau mai multe nucleotide se repetă, iar repetiţiile sunt direct una lângă cealaltă se obţine o *repetiţie*

---

[1] Dragoş T. Ştefănescu, L. Bărbării, *Un mijloc de probă revoluţionar - amprenta genetică*, Revista Dreptul nr. 9/2001, p. 98 şi urm.

[2] Cromozomul reprezintă unitatea genetică, structurală, constantă, a nucleului, cu organizare şi funcţii proprii, cu însuşire de autoreproducere şi care deţine informaţia ereditară specifică, conform http://dexonline.ro/definitie/cromozom, consultat la 30.07.2014.

[3] Sub redacţia Vladimir Beliş, *Tratat de medicină legală*, vol. II, Ed. Medicală, Bucureşti, 1995, p. 662-663.

în tandem (*Tandem repeat*). Structura cuprinsă între 10 şi 60 de nucleotide se numeşte *minisatelit*, iar când aceasta conţine mai puţin de 10 de nucleotide se numeşte *microsatelit* sau *repetiţie în tandem scurt* (*Short tandem repeat*).

Numărul variabil de repetiţie în tandem (V.N.T.R. - *Variable Number of Tandem Repeat*) reprezintă o locaţie într-un genom unde o secvenţă scurtă de nucleotide este organizată ca o repetiţie în tandem. Pentru a putea fi folosit în identificarea biocriminalistică, V.N.T.R.-ul trebuie să prezinte pe lângă polimorfism calitatea de a se transmite independent de alţi V.N.T.R., iar datele din populaţie asupra alelelor[1] să fie semnificative pentru a permite analiza statistică a rezultatelor[2].

§2. PARTICULARITĂŢI ALE CERCETĂRII LA FAŢA LOCULUI

Din punctul de vedere al valorii de identificare, specialiştii geneticieni clasifică urmele biologice în trei categorii:

❖ **Probe cu înalt grad de precizie în identificarea profilului A.D.N.:** sângele; lichidul seminal care, chiar dacă nu conţine spermă, are suficient material pentru efectuarea analizelor A.D.N.; saliva, indiferent de pe ce tipuri de obiecte este recoltată: ţigări fumate, periuţe de dinţi, timbre etc.

❖ **Probe cu potenţial în definirea profilului A.D.N.:** fluidul vaginal (în cazul infracţiunii de viol poate conţine un amestec de celule, provenind de la ambele părţi, care pot fi analizate separat); secreţiile nazale; părul (numai părul smuls are valoare pentru identificarea A.D.N., atât timp cât A.D.N.-ul este cuprins numai în celulele ce înconjoară rădăcina); bucăţi de carne; celule ale pielii; urină; părţi de corp; oase.

❖ **Probe cu potenţial în analizele A.D.N. mitocondrial.** Orice probe care nu se pretează la alte analize, pot fi analizate prin analizele A.D.N. mitocondriale.

De obicei, în linii mari, cercetarea urmelor apte să servească la identificări genetice parcurge aceleaşi etape tehnice, tipice urmelor biologice, de la descoperire, la fixare fotografică şi ridicare.

Obiectele sau suporturile purtătoare de urme biologice care se ridică în vederea analizării A.D.N. vor fi verificate pentru a fi puse în evidenţă alte urme importante, cum ar fi de exemplu, urmele papilare. Pentru fiecare probă se va utiliza un tip special de recipient care să ofere o conservare optimă şi un transport sigur. Sângele lichid, ţesuturile, organele sau oasele se containerizează şi se refrigerează în vederea transportării în condiţii optime. Spre deosebire de sângele colectat lichid, petele de sânge aflate pe obiecte vor fi uscate înainte de a fi împachetate şi trimise laboratorului. Părul trebuie colectat cu atenţie pentru a evita ruperea tijei sau atingerea rădăcinii, furnizoare de informaţie genetică.

Raportat la sensibilitatea tehnicilor A.D.N., contaminarea probelor reprezintă o adevărată problemă. Pentru a evita acest pericol se utilizează mănuşi şi pensete adecvate, avantajul folosirii acestora fiind posibilitatea schimbării lor ori de câte ori devin contaminate. Instrumentarul folosit, atât în cercetarea la faţa locului, cât şi în analizele de

---

[1] În genetica modernă *alelele* sunt înţelese ca fiind secvenţe ADN alternative, cu acelaşi locus (poziţie fizică), care pot determina sau nu trăsături fenotipice diferite, conform http://ro.wikipedia.org/wiki/Alel%C4%83, consultat la 30.07.2014.

[2] Sub redacţia Vladimir Beliş, *Tratat de medicină legală*, vol. II, *op. cit.*, p. 663.

laborator, se curăţă cu tampoane cu alcool după ridicarea fiecărui obiect. Se recomandă purtarea unor măşti pentru a se evita stropii de salivă în caz de strănut, tuşit, sau chiar vorbit în apropierea suprafeţelor purtătoare de urme.

§3. EFECTUAREA EXPERTIZELOR A.D.N.

Expertizele A.D.N se efectuează pentru soluţionarea unor cauze judiciare privitoare la: identificarea de persoane în cazuri penale; determinarea relaţiilor de rudenie naturală; identificarea victimelor dezastrelor naturale, ale accidentelor de mare amploare şi ale actelor teroriste; identificarea victimelor de război etc.

Folosirea actuală a profilului A.D.N. în procesul judiciar constă în a demonstra că la o serie de loci[1] V.N.T.R., profilul A.D.N. al suspectului se potriveşte cu A.D.N-ul obţinut de la locul faptei.

Tehnica profilului A.D.N. (D.N.A. profiling) sau amprenta A.D.N. (D.N.A. fingerprinting) cum mai este cunoscută, îşi propune analiza mai multor loci hipervariabile din genomul uman pentru a obţine o „amprentă" unică pentru fiecare individ.

Analiza profilului A.D.N. în laboratoarele specializate se desfăşoară prin două metode: *metoda enzimei de restricţie* şi *metoda reacţiei în lanţ a polimerazei* (**P.C.R. - Polymerase Chain Reaction**).

3.1. Analiza prin metoda enzimei de restricţie

A.D.N.-ul supus procesului de investigare este secţionat în zone specifice cu ajutorul enzimelor de restricţie. Enzimele de restricţie se fixează pe A.D.N. numai în locurile în care găsesc o secvenţă de baze care le este specifică. O astfel de zonă se numeşte *situs de restricţie*. Fragmentele de A.D.N. rezultate se numesc *fragmente de restricţie* şi se caracterizează prin polimorfismul lungimii lor (**R.F.L.P. - Restriction Fragment Length Polymorphism** = Polimorfismul Lungimii Fragmentului de Restricţie). Pentru recunoaşterea fragmentelor de restricţie se utilizează *sonde A.D.N.*[2], marcate radioactiv sau chimic. Marcajul lor permite ca ulterior să se identifice fragmentul de restricţie. Fenomenul de recombinare a sondelor cu fragmentul de restricţie se numeşte *hibridare*[3].

Metoda enzimei de restricţie se realizează prin parcurgerea următoarelor etape:

1. Extracţia şi purificarea A.D.N.-ului

Pentru a extrage A.D.N.-ul din celulele eşantionului se procedează la solvirea probei, la izolarea şi purificarea A.D.N.-ului cu un detergent şi cu o enzimă cu mare specificitate, cum este proteinaza K[4].

2. Desfacerea A.D.N.-ului în fragmente de mărimi diferite se realizează prin secţionarea A.D.N.-ului cu ajutorul enzimelor de restricţie în fragmente cu talii diferite în funcţie de poziţia situsurilor de restricţie.

---

[1] Locus, pl. loci reprezintă locaţia specifică a unei gene sau secvenţe A.D.N. pe un cromozom, conform http://en.wikipedia.org/wiki/Locus_(genetics), consultat la 30.07.2014.

[2] Sondele A.D.N. reprezintă secvenţe de A.D.N. cu secvenţă cunoscută, izolate şi clonate.

[3] Sub redacţia Vladimir Beliş, *Tratat de medicină legală*, vol. II, *op. cit.*, p. 664.

[4] *Idem*, p. 665.

3. Electroforeza

Fragmentele decupate, încărcate negativ sunt triate după lungime într-un gel de agaroză sub efectul câmpului electric, deplasându-se cu o viteză invers proporțională cu dimensiunile lor de la polul negativ la polul pozitiv. Rezultatul constă în apariția de striuri albicioase în agaroză, care corespund fragmentelor de A.D.N.

4. Transferul (Southern Blotting) constă în transferul fragmentelor rezultate din electroforeză pe o membrană de nylon sau de nitrat de celuloză.

5. Denaturarea A.D.N. constă în ruperea punților de hidrogen dintre bazele complementare și se realizează prin încălzire la temperatura de topire sau prin iradiere cu ultraviolete.

6. Hibridarea A.D.N. constă în reunirea A.D.N. Pentru aceasta, membrana pe care s-a realizat transferul se introduce într-o soluție care conține sonda ale cărei secvențe sunt complementare cu acelea ale fragmentului studiat[1].

7. Autoradiografia

Excesul de sondă A.D.N. este spălat de pe membrana de nylon care apoi este plasată pe o bucată de film radiologic și expus mai multe zile, apoi developat. Filmul obținut reprezintă documentul final și prezintă poziția fragmentelor de A.D.N. care s-au fixat pe sondă, sub formă de benzi întunecate. Benzile astfel obținute pot fi utilizate pentru comparație cu cele rezultate din prelucrarea probelor ridicate de la fața locului. Prin urmare, lipsa corespondenței benzilor comparate duce la eliminarea din cercul suspecților a persoanei examinate.

3.2. Analiza prin metoda reacției în lanț a polimerazei (P.C.R.)

Reacția P.C.R. (*Polymerase Chain Reaction*) este o metodă care constă în amplificarea enzimatică *in vitro* a unei anumite secvențe de A.D.N. prin cicluri de denaturare A.D.N., fixarea primerilor și extinderea cu polimerază A.D.N.

Metoda P.C.R. cuprinde trei etape principale:[2]

- **Prima etapă** constă în denaturarea moleculei de A.D.N., obținându-se A.D.N. monocatenar. Separarea celor două catene complementare se realizează prin încălzire la peste 90°C.
- **A doua etapă** corespunde reperării la nivelul A.D.N. cu ajutorul amorselor oligonucleotidice (primeri) a secvențelor A.D.N. țintă, care fac obiectul analizei prin amplificare. Fiecare pereche de amorse se cuplează specific la capetele unei secvențe țintă de A.D.N. monocatenar, la temperaturi cuprinse între 50-65°C pentru a iniția următoarea etapă de reacție.
- **A treia etapă** este reprezentată de sinteza de noi catene de A.D.N. complementare cu modelele originale, proces declanșat și condus în mediul de reacție specific de enzima A.D.N. Taq-polimerază, la temperatura de 72°C.

Secvențele țintă de A.D.N. supuse reacției în lanț a polimerazei sunt multiplicate de un număr foarte mare de ori, rezultând după douăzeci de cicluri de reacție circa un milion de copii ale secvențelor țintă în mediul de reacție. Pornind de la secvențele A.D.N.

---

[1] *Idem*, p. 667.

[2] *Idem*, p. 670-672; a se vedea Cornell University, *PCR-based technologies. PCR basics*, 2003, p. 4, disponibil pe site-ul: http://www.cornell.edu/search/?q=PCR-based+technologies&tab=, consultat la 30.07.2014.

amplificate se realizează determinarea genotipurilor corespunzătoare diferitelor regiuni din genomul uman. Produsele de reacţie sunt separate prin *electroforeză* şi evidenţiate prin *colorare cu bromură de etidiu* sau prin intermediul *radioizotopilor* şi *autoradiografiei*.

În prezent a fost dezvoltată o adevărată tehnologie P.C.R. care este folosită într-o varietate foarte mare de domenii: biologie moleculară, ştiinţele mediului, criminalistică, ştiinţe medicale, biotehnologie, microbiologie etc.

Avantajul acestei metode faţă de metoda enzimei de restricţie constă în sensibilitatea acesteia, putându-se utiliza o singură moleculă de A.D.N. pentru a fi amplificată[1]. Această metodă este rapidă, simplă, necesită fragmente de dimensiuni mici pentru studiere şi permite reanalizări multiple.

În România în cadrul Institutului Naţional de Criminalistică al Inspectoratului General al Poliţiei Române funcţionează un laborator de expertize genetice judiciare care are următoarele atribuţii:[2]

a.analiza prin metode genetice a urmelor biologice de natură umană (sânge, spermă, salivă, transpiraţie, fire de păr, depozite subunghiale, ţesut osos, ţesuturi dure etc.), ridicate de la locul faptei pentru identificarea persoanei care le-a creat;

b. constituirea şi gestionarea bazei de date computerizate, cu caracteristicile genetice ale persoanelor condamnate pentru săvârşirea de infracţiuni de natură judiciară, în scopul identificării rapide a autorilor infracţiunilor.

---

[1] Gabriela Matei, *Consideraţii privind amprenta genetică*, Revista Română de Criminalistică nr. 1/2001, p. 32.

[2] Site-ul Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/laboratorul_analize_genetice.htm, consultat la 30.07.2014.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

CAPITOLUL VI

TEHNICI DE IDENTIFICARE A PERSOANELOR DUPĂ SEMNALMENTELE EXTERIOARE, DUPĂ VOCE ŞI PRIN ALTE METODE CRIMINALISTICE

Secţiunea I
Introducere

Metodele de identificare a persoanelor după semnalmentele exterioare, după voce, precum şi prin alte procedee criminalistice vin să se adauge posibilităţilor de identificare a omului pe baza urmelor lăsate de acesta în câmpul infracţional.

Perceperea de către un martor ocular a imaginii persoanei infractorului, în momentul în care acesta comite fapta penală, poate fi asimilată, într-o accepţiune foarte largă, cu o urmă de memorie, aceasta având un evident caracter material, specific proceselor psiho-fiziologice de la nivelul scoarţei cerebrale[1]. Astfel se creează posibilitatea identificării infractorului pe baza portretului vorbit, făcut de martor, ori recunoaşterii acestuia după fotografie sau dintr-un grup de persoane.

Secţiunea a II-a
Identificarea persoanelor şi cadavrelor după semnalmentele exterioare

§1. ASPECTE GENERALE

Există situaţii când după săvârşirea unei infracţiuni, singurele date realmente exploatabile în legătură cu o faptă penală şi cu autorul acesteia sunt cele oferite de un martor ocular, care a reuşit să reţină imaginea făptuitorului.

În descrierea şi fixarea înfăţişării persoanei infractorului, mai ales în scopul identificării lor ulterioare, un pas important l-a făcut Alphonse Bertillon, considerat întemeietorul poliţiei ştiinţifice moderne. Acesta pe lângă înregistrarea antropometrică, a elaborat câteva metode de identificare pe baza semnalmentelor exterioare, a căror valabilitate se menţine şi astăzi. Alphonse Bertillon a elaborat metoda portretului vorbit precum şi albumul fotografic[2].

---

[1] Hans Ehrenfried Stelzer, *Criminalistica. Teoria şi metodologia criminalistică generală*, vol. I, Ed. Ştiinţifică germană, Berlin, 1977, p. 84-85.

[2] Alphonse Bertillon, *Identification antropométrique. Instructions signalétiques*, Imprimerie administrative, Melun, 1893, p. 98.

Fundamentul ştiinţific al identificării după semnalmentele exterioare îl constituie individualitatea şi relativa stabilitate a caracteristicilor somatice ale fiecărui individ adult[1]. Pentru ca o persoană să poată fi deosebită de o alta, sub raport criminalistic şi deci identificată, este necesar ca descrierea caracteristicilor sale anatomice să se realizeze după metode riguros ştiinţifice, utilizându-se o terminologie adecvată şi criterii precise de apreciere a dimensiunilor[2]. Posibilităţile de descriere diferă în funcţie de persoana care le efectuează, precum şi de procedeele tehnice ajutătoare, destinate acestui scop.

Identificarea se realizează cu ajutorul unor metode şi tehnici specializate în cadrul unor activităţi de urmărire penală, desfăşurate conform unor reguli tactice specifice ascultării martorilor sau victimelor infracţiunii.

§2. METODA PORTRETULUI VORBIT

Portretul vorbit reprezintă o metodă aplicată frecvent şi perfecţionată pe parcursul timpului, care serveşte la identificarea persoanelor pe baza descrierii semnalmentelor exterioare ale acestora, de către o altă persoană.

În descrierea efectuată de cel care a perceput caracteristicile somatice ale individului căutat sunt vizate pe de o parte, formele statice, iar pe de altă, formele dinamice.

2.1. Descrierea formelor statice

Acest segment al descrierii vizează elementele caracteristice privind talia, constituţia fizică, aspectul general al persoanei, vârsta, sexul, semnele particulare, forma capului.

A. *Talia* poate fi scundă (sub 1,60 m), mijlocie (între 1,60 şi 1,75 m), înaltă (peste 1,75 m).

B. *Constituţia fizică* sau corpolenţa este apreciată ca robustă sau solidă, mijlocie, slabă sau uscăţivă, în funcţie de mărimea sistemului osos şi de masa musculară a individului. De asemenea, sunt interesante şi forma umerilor, lungimea gâtului, particularităţi ale mâinilor şi picioarelor.

C. *Aspectul general* sau ţinuta unei persoane poate dezvălui uneori profesia, ocupaţia persoanei, starea materială a persoanei şi originea sa socială, poate trăda mentalitatea, gradul de civilizaţie, rafinamentul etic etc.[3] Îmbrăcămintea nu reprezintă întotdeauna caracteristici constante utile pentru recunoaşterea sau identificarea unei persoane, întrucât aceasta poate fi înlocuită sau modificată.

D. *Vârsta persoanei*: copil (până la 14 ani), tânăr (între 14 şi 30 ani), matur (între 30 şi 60 ani), bătrân (peste 60 ani). Aprecierea vârstei se realizează cu probabilitate, deoarece intervin o serie de factori cum sunt: tipul constituţional, starea generală, alimentaţia, condiţiile de muncă şi de locuit, modul de viaţă, clima, care modifică corelaţia între vârsta biologică şi cea aparentă[4].

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 423-442.

[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 189.

[3] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *Tratat de tehnică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 343.

[4] *Idem*, p. 332.

E. *Semnele particulare* reprezintă din punct de vedere criminalistic anumite defecte anatomice şi funcţionale care contribuie la identificarea unei persoane sau cadavru. Acestea sunt de o mare diversitate, cum ar fi de exemplu: semnele determinate de variaţii morfologice, anomalii anatomice, leziuni, urme ale intervenţiilor chirurgicale, tatuaje etc. Natura semnului, locul, forma, mărimea, culoarea se indică cu precizie şi se măsoară.

Tatuajul ocupă un loc important în cadrul semnelor particulare. În afara descrierii, tatuajul se fotografiază la scară. Chiar dacă s-a încercat înlăturarea lui chirurgicală, cu ajutorul fotografiei sub radiaţii infraroşii, i se poate observa forma iniţială, datorită resturilor de pigment rămase în ţesut.

F. *Descrierea capului*

Capul persoanei, atât în întregul său, cât şi în ceea ce priveşte aspectul morfologic, văzut din faţă şi din profil deţine locul principal în realizarea portretului vorbit. Astfel:

1. *Forma capului*, privit din faţă poate fi alungită, ovală, dreptunghiulară, triunghiulară, cu baza în sus sau în jos, pătrată, colţuroasă, romboidală etc. Din profil, capul poate avea un contur normal sau regulat, ţuguiat etc. Forma capului trebuie raportată şi la conturul feţei, care poate fi triunghiular, rombic, rotund, asimetric, precum şi la conturul profilului care se descrie, de regulă, în funcţie de particularităţile zonei fronto-nazale (profil continuu, frânt, paralel, curbat, ondulat etc.), ale zonei nazo-bucale (prognatism superior sau inferior, ortognatism etc.).

2. *Faţa* se împarte în trei zone: frontală, nazală şi bucală. Zona frontală cuprinde regiunea dintre inserţia părului şi rădăcina nasului; zona nazală cuprinde regiunea dintre rădăcina nasului şi baza acestuia; zona bucală include regiunea dintre baza nasului şi vârful bărbiei.

În funcţie de necesităţi, pot fi avute în vedere cinci zone, respectiv fruntea, ochii, nasul, gura şi bărbia. Fiecare element component al feţei se descrie separat cu ce are el mai caracteristic, de exemplu:

➢ **Părul** se descrie după culoare, inserţie frontală, formă (cârlionţat, întins, ondulat), calviţie, lungime, mod de pieptănare.

➢ **Fruntea** se descrie după înălţime, lăţime, contur, înclinare, particularităţi, mod de ridare şi distanţă între riduri.

➢ **Ochii** se descriu după formă, poziţie, culoare, spaţiu interocular, particularităţile pleoapelor, genelor, adâncimea în orbite etc. Subliniem că fiecare persoană are o pigmentaţie caracteristică a irisului, pigmentaţie care nu variază în funcţie de lumină şi rămâne stabilă la persoanele adulte.

➢ **Nasul** este un element reţinut cu ceva mai multă uşurinţă având caracteristică rădăcina, linia dorsală sau muchia, înălţimea, lăţimea, baza, conformaţia nărilor, culoarea. Din cauza operaţiilor plastice ale nasului sau ale altor elemente faciale, pot interveni modificări în înfăţişarea persoanei, de natură să facă dificilă identificarea, aspect ce nu trebuie omis, mai ales în cazul femeilor. Descrierea se raportează la poziţia din care a fost văzut nasul (faţă sau profil).

➢ **Gura şi buzele** se descriu după mărime, contur, poziţie, culoare, grosime, proeminenţă. Uneori în poziţiile gurii apar diverse elemente particulare, cum ar fi rictusul sau un tic oarecare.

➢ **Bărbia** se descrie potrivit profilului ei, lăţimii, înălţimii, particularităţilor sale (bărbie plată, ascuţită, îngropată, bărbie dublă etc.).

➢ **Urechea** interesează atât în privinţa aspectului general, poziţia faţă de cap, cât şi sub aspectul elementelor sale componente. Urechea reprezintă elementul cel mai important în descrierea unor persoane, întrucât structura sa cartilaginoasă rămâne neschimbată toată viaţa şi prezintă forme strict individuale la fiecare persoană[1].

➢ **Ridurile** se descriu după formă, adâncime, număr, precum şi după zona în care sunt repartizate. Precizăm că există posibilitatea de modificare a ridurilor prin operaţii plastice chirurgicale, efectuate des de persoanele mai în vârstă, în special femei.

➢ **Culoarea pielii** sau particularităţile cromatice, care variază în funcţie de rasă, de la alb deschis la negru sunt importante pentru alcătuirea portretului vorbit. Trebuie avute în vedere posibilităţile de modificare naturală a nuanţei de culoare, în special la albi, prin expunerea la soare, dar şi prin utilizarea fardurilor, machiajul putând fi utilizat în scop infracţional.

2.2. Descrierea formelor dinamice

Descrierea acestor forme denumite şi funcţionale se referă în special la ţinuta corpului, felul mersului, mimică, privire, diferitele forme de manifestare, cum ar fi de exemplu:

• **Mersul** unei persoane poate fi normal, degajat, suplu, sportiv, greoi, ezitant, cu paşi mari sau mici, săltăreţ, cu alte particularităţi determinate de morfologia piciorului, de eventualele infirmităţi, precum şi de starea de sănătate a individului.

• **Modul de manifestare** prin aceasta înţelegându-se de pildă, gestica sau vorbirea, este în funcţie de personalitatea şi temperamentul individului. Astfel o persoană poate fi calmă, nervoasă, lentă, agitată, impulsivă, taciturnă, volubilă etc. Perceperea acestor caracteristici reclamă o perioadă mai lungă de observare.

• **Vorbirea** deşi teoretic nu poate fi considerată o caracteristică a semnalmentelor exterioare, trebuie inclusă în conturarea portretului vorbit prin particularităţi de genul vorbirii normale, precipitate, bâlbâite, organizate, prolixe, precum şi al timbrului, accentului[2].

La descrierea semnalmentelor dinamice trebuie avute în vedere şi încercările infractorilor versaţi de a-şi deghiza vocea, mersul, ţinuta, precum şi îmbrăcămintea, fiind practicate în timpul comiterii infracţiunii în scopul derutării eventualilor martori oculari.

Referindu-ne în general la metoda portretului vorbit, se poate sublinia faptul că, dintre semnalmentele exterioare ale unei persoane, se reţin mai uşor vârsta, sexul, înălţimea, mărimea capului, forma nasului, culoarea părului şi a tenului, mersul, mimica, vocea, eventualele malformaţii, mai ales acele particularităţi care se abat de la normalitate.

Sub raport tactic criminalistic, trebuie precizat că reuşita unei identificări pe baza descrierii semnalmentelor exterioare depinde în mare parte, de modul în care sunt ascultaţi martorii şi de cum sunt interpretate declaraţiile lor.

---

[1] Lazăr Cârjan, Mihai Chiper, *Criminalistică. Tradiţie şi Modernism*, Ed. Curtea Veche, Bucureşti, 2009, p. 187.

[2] Edmond Locard, *Manuel de technique policière*, Ed. Payot, Paris, 1948, p. 295.

§3. METODE TEHNICE UTILIZATE ÎN IDENTIFICAREA PERSOANELOR DUPĂ SEMNALMENTELE EXTERIOARE

3.1. Portretul schiţat

Metoda portretului schiţat constă în schiţarea unui portret, după descrierea martorului sau a victimei de către un desenator cu calităţi plastice foarte bune. Acest procedeu se aplică mai rar în practică din cauza numărului insuficient de desenatori de care dispun organele de cercetare penală.

3.2. Fotorobotul

Fotorobotul reprezintă o metodă de identificare cu ajutorul unui colaj fotografic de elemente faciale preluate din fotografii ale semnalmentelor unor persoane diferite. Albumul destinat identificării este alcătuit dintr-un set de fotografii executat în condiţii similare de încadrare şi mărime, astfel încât cele trei zone ale feţei (frontală, nazală şi bucală) să se suprapună perfect. Fotografiile sunt secţionate de-a lungul acestor zone, ceea ce permite martorului să selecţioneze şi să combine zonele faciale pe care le consideră apropiate cel mai mult de imaginea percepută. În final, imaginea obţinută se retuşează şi apoi se refotografiază[1].

3.3. Identi-kit-ul

La dispoziţia martorului, sau victimei este pus un album care conţine zeci de variante ale elementelor faciale, fiecare element facial fiind reprodus separat pe o peliculă transparentă şi având pentru identificare un număr de cod. Persoana care alcătuieşte acest portret robot alege din album o anumită variantă caracteristică fiecărui element facial, după care se scot peliculele corespondente acestei variante şi sunt aşezate prin suprapunere pe un suport special cu geam mat, iluminat de jos. Astfel se obţine o compoziţie grafică, având o formă alcătuită din cifrele de cod ale fiecărui element facial, utilă pentru transmiterea către alte unităţi de cercetare şi urmărire penală.

3.4. Mimicompozitorul (MIMIC)

Mimicompozitorul reprezintă un dispozitiv aflat într-o cutie prevăzută cu un ecran pe care sunt proiectate succesiv elementele faciale înregistrate pe şase filme de 36 mm. După compunerea imaginii pe ecran, aceasta poate fi fotografiată rapid cu un aparat de tip Polaroid.

3.5. Sisteme informatice de identificare a persoanei după semnalmentele exterioare

3.5.1. Portretul robot computerizat

Utilizarea computerului în identificarea după semnalmentele exterioare ale persoanei faţă de metoda portretului vorbit şi de procedeele tehnice clasice oferă următoarele avantaje:

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 193.

➢ Exploatarea mai eficientă a datelor furnizate de martor sau victimă prin utilizarea unor programe care folosesc o gamă largă de combinaţii a elementelor ce compun fizionomia umană şi care permit includerea unor variante de elemente de ordin morfofizionomic, oferind şi posibilitatea prelucrării dimensiunii şi retuşării fiecărui element facial.

➢ Utilizarea altor date stocate în memoria calculatorului sau în alte baze de date referitoare la persoane care au comis infracţiuni sau care sunt suspecte, dispărute ori date în urmărire.

➢ Utilizarea unor sisteme de procesare a imaginilor şi compoziţii pe baza unor elemente de deghizare şi îmbătrânire.

Dintre tehnicile de calcul folosite în prezent, amintim proiectul SIGMA utilizat de poliţia criminalistică germană, sistemul IBM, precum şi sistemul MACINTOSH PLUS utilizat şi de poliţia română.

3.5.2. Identificarea persoanelor în sistemul de recunoaştere facială

Domeniul privitor la sistemul de recunoaştere facială este abordat cu interes de comunitatea ştiinţifică, acest interes fiind reflectat prin multitudinea de lucrări ştiinţifice referitoare la acest domeniu, în care sunt prezentate şi analizate soluţii noi pentru îmbunătăţirea performanţelor, metodelor ştiinţifice cu privire la recunoaşterea facială.

Dezvoltarea rapidă a sistemului de recunoaştere facială este rezultatul acţiunii mai multor factori:[1] dezvoltarea activă a algoritmilor de recunoaştere facială, existenţa unor baze de date mari cu imagini faciale, şi elaborarea unor metode pentru evaluarea performanţelor algoritmilor de recunoaştere facială.

Recunoaşterea facială este o sarcină dificilă datorită surselor numeroase de variabilitate în condiţii reale. Dintre sursele numeroase de variabilitate amintim: orientarea feţei în raport cu aparatul de fotografiat sau camera de filmat, nivelul de iluminare, expresia feţei, timpul scurs între momentele prelevării unor imagini distincte, precum şi aspectele demografice (rasa, vârsta, sexul). De asemenea, sistemul de recunoaştere facială trebuie să asigure o invarianţă în raport cu transformările elementare precum translaţia, rotaţia sau schimbarea rezoluţiei.

Există două abordări majore pentru a obţine informaţia caracteristică unei feţe:[2]

• **Abordări analitice.** Anumite puncte caracteristice sunt detectate de pe faţă, în special repere importante, cum ar fi de exemplu, ochii, nasul şi gura. Aceste puncte detectate se numesc *puncte de reper*, iar caracteristicile locale extrase de pe aceste puncte, precum şi unele măsuri cantitative de pe faţă sunt utilizate pentru recunoaşterea facială. Principalul avantaj al abordărilor analitice este că, acestea permit o deformare flexibilă la *punctele de reper*, astfel încât modificările fotografiei şi unghiurile de vedere diferite pot fi

[1] P. Jonathon Phillips, Syed A. Rizvi, *The FERET Evaluation Methodology for Face-Recognition Algorithms*, IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence, vol. 22, No. 10, October 2000, p. 1090.

[2] M. Saquib Sarfraz, Olaf Hellwich, Zahid Riaz, *Feature Extraction and Representation for Face Recognition*, în *Face Recognition*, Miloš Oravec (*editor*), Ed. In-Teh, Vukovar, Croaţia, p. 2-8.

compensate. Ca exemple de abordări analitice amintim: *Elastic Bunch Graph Matching*[1] şi *Local Feature Analysis*[2].

• **Abordări holistice.** Spre deosebire de utilizarea informaţiilor numai din punctele de reper, abordările holistice extrag informaţia din întreaga imagine a feţei. Analiza pe componente principale (PCA[3] - *Principal Component Analysis*) şi Analiza Discriminatorie Liniară (LDA[4] - *Linear Discriminant Analysis*) reprezintă două dintre abordările holistice cele mai cunoscute.

În ultimul timp a apărut o nouă metodă utilizată în recunoaşterea facială şi anume analiza *wavelet*.

Analiza *wavelet* este utilă în extragerea caracteristicilor locale ale feţei, deoarece permite o analiză cu rezoluţie multiplă a semnalelor, acestea putând fi analizate la diferite nivele de rezoluţie.

Noţiunea de *wavelet* (*small wave*) reprezintă o funcţie de tip undă, construită astfel încât să posede anumite proprietăţi[5]. Pornind de la o funcţie de bază numită wavelet mamă, se generează o întreagă mulţime de *wavelets-uri* utile în descrierea unor clase extinse de funcţii.

Wavelets-urile permit analiza locală a unui semnal cu ajutorul unor regiuni (ferestre de dimensiune variabilă) de tipul timp-frecvenţă[6]. Ferestrele pot analiza intervale mai mari de timp, de unde se pot extrage informaţii exacte de frecvenţă joasă cu caracteristici grosiere, care variază lent, sau intervale de durată mai scurtă de unde se obţin informaţii de frecvenţă înaltă cu detalii care se schimbă foarte rapid[7].

Domeniul în care analiza *wavelet* a cunoscut cele mai spectaculoase aplicaţii practice este probabil cel al tehnicilor de compresie, în special în cazul imaginilor. Ca exemple, amintim standardul **F.B.I.-ului** de stocare a imaginilor reprezentând amprente (*Wavelet Scalar Quantization* - WSQ), precum şi introducerea standardului **JPEG 2000**.

Poliţia Română dispune în prezent ca şi celelalte poliţii europene şi nord-americane de un sistem de recunoaştere şi compunere facială denumit **Imagetrak**.

Sistemul de recunoaştere facială **Imagetrak** este un sistem integrat care stochează şi examinează fotografii de semnalmente, date antropometrice, semne particulare şi date despre fapta şi modul de operare, în scopul identificării unor categorii de persoane care au săvârşit fapte penale şi al clarificării unor aspecte de interes operativ în activitatea Poliţiei şi altor unităţi din cadrul Ministerului Afacerilor Interne[8].

---

[1] L. Wiskott, J. M. Fellous, N. Kruger, C. von der Malsburg, *Face Recognition by Elastic Bunch Graph Matching*, IEEE Transactions PAMI, vol. 17, No. 7, 1997, p. 775-779.

[2] P. Penev, J. Atick, *Local feature analysis: A general statistical theory for object representation*, Network: Computation in Neural Systems, vol. 7, No. 3, 1996, p. 477-500.

[3] M. Turk, A. Pentland, *Eigenfaces for recognition*, Journal of Cognitive Neuroscience, vol. 3, No. 1, 1991, p. 71-86.

[4] Peter N. Belhumeur, João P. Hespanha, David J. Kriegman, *Eigenfaces vs. Fisherfaces: Recognition using class specific linear projection*, IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence, vol. 19, No. 7, July 1997, p. 711-720.

[5] Sobolu Rodica Cristina, *Operatori liniari şi analiză wavelets cu aplicaţii*, Rezumat Teză Doctorat, Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Matematică şi Informatică, Cluj-Napoca, 2011, p. 4, disponibilă pe site-ul: www.usamvcluj.ro/files/granturi/Sobolu%20Rodica/CV.pdf, consultat la 30.07.2014.

[6] *Idem*, p. 17.

[7] *Ibidem*.

[8] Conform site-ului Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/laborator_baze_de_date.htm#IMAGETRAK, consultat la 30.07.2014.

Sistemul **Imagetrak** este destinat activităţilor operative ale Poliţiei, este operaţional la nivel naţional şi are în componenţă un server de date central, instalat la Institutul Naţional de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române, la care sunt conectate staţii de lucru în fiecare judeţ şi la Direcţia Generală de Poliţie a Municipiului Bucureşti.

Sistemul **Imagetrak** foloseşte un algoritm de recunoaştere facială **L.F.A.** (*Local Feature Analysis*) care constă în stabilirea a 80 de puncte nodale pentru faţă, care măsoară: distanţa dintre ochi, lăţimea nasului, adâncimea orbitelor, oasele feţei, linia maxilarului şi bărbia. Prin măsurarea acestor puncte nodale se obţine un cod numeric de reprezentare a feţei (*faceprint*) salvat într-un fişier de 84 biţi. Sunt necesare între 14-20 de puncte nodale pentru crearea unui *faceprint*.

Algoritmul **L.F.A.** este independent de culoarea feţei sau a fotografiei, de rasă, de sursa de prelucrare a imaginii, de vârstă, de machiaje, ochelari, părul facial, iluminare etc.

Sistemul **Imagetrak** oferă următoarele facilităţi de verificare după:[1]

- Date de stare civilă, alte date personale;
- Date antropometrice, semne particulare, cicatrici şi tatuaje sau deficienţe psiho-motorii;
- Mod de operare raportat la faptă;
- După imagini-fotografii digitale sau suport hârtie (prin scanare) cu ajutorul algoritmului de recunoaştere facială **L.F.A.**;
- După portretul robot computerizat realizat cu aplicaţia E-FIT.

Avantajele sistemului **Imagetrak** constau în:[2]

❖ Căutarea rapidă în baza de date a datelor antropometrice, a semnelor particulare, a datelor de stare civilă şi altor date personale, a fotografiilor digitale realizate cu ajutorul algoritmului de recunoaştere facială **L.F.A.**;

❖ Listarea de rapoarte despre persoanele înregistrate cu fotografii şi date de interes operativ;

❖ Acces pe reţeaua metropolitană şi de la distanţă pentru furnizorii sistemului în vederea intervenţiei cât mai rapide pentru înlăturarea eventualelor probleme apărute la sistem;

❖ Obţinerea facilă a diferitelor rapoarte;

❖ Soft personalizat în limba română;

❖ Permite importul de imagini digitale (o imagine cadru dintr-un film de supraveghere, fotografii scanate, imagini cu portrete robot) şi posibilitatea editării imaginii: scalare, decupare, strălucire, contrast;

❖ Permite una sau mai multe căutări în baza de date iar rezultatul acestei căutări este o listă de candidaţi, afişată în ordinea punctajului obţinut;

❖ Filtre de căutare care permit reducerea timpului de căutare.

Portretul robot realizat se înregistrează în baza de date ca persoană nouă (nume, prenume) cu datele antropometrice probabile furnizate de victimă sau martor. Apoi se

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 205.

[2] Conform site-ului Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/laborator_baze_de_date.htm#IMAGETRAK, consultat la 30.07.2014; a se vedea Gheorghe Popa, Ionel Necula, *Metode şi tehnici criminalistice de identificare a persoanei. Note de curs*, Ed. Era, Bucureşti, 2006, p. 40-46.

realizează compararea cu şirul de suspecţi prin căutarea în baza de date a sistemului Imagetrak şi se verifică asemănările după imaginile din lista de suspecţi elaborată de softul sistemului.

În ipoteza în care portretul robot nu se potriveşte cu fotografiile din lista de suspecţi, rezultatul comparării şi portretul robot, tipărit sub formă de poster ale persoanei urmărite se vor trimite organelor judiciare care instrumentează dosarul.

În urma examinării prin sistemul **Imagetrak** pot fi efectuate mai multe tipuri de rapoarte de examinare, cum ar fi de exemplu:

- Poster al persoanei urmărite şi Raport – Înregistrare cu Foto Nou a unei persoane;
- Raport obţinut în urma efectuării de înregistrări ale şirului de suspecţi cu ajutorul algoritmului **L.F.A.**

În urma efectuării potrivirii faciale se obţine o listă cu 100 de suspecţi, afişaţi în ordinea unui punctaj. Rezultatul se concretizează prin crearea unor rapoarte cu imaginile persoanelor selectate pentru recunoaştere.

§4. METODE TEHNICE DE IDENTIFICARE A CADAVRELOR NECUNOSCUTE DUPĂ SEMNALMENTELE EXTERIOARE

Problemele deosebite de identificare a cadavrelor necunoscute impun folosirea de metode specifice a căror elaborare reprezintă rodul unei strânse cooperări dintre Medicina legală şi Criminalistică.

Identificarea cadavrelor necunoscute poate fi efectuată şi pe baza desenelor papilare, dacă persoana s-a aflat în cartoteca poliţiei. Totodată identificarea cadavrelor necunoscute pe baza desenelor papilare se poate efectua şi prin compararea dermatoglifelor cadavrului cu cele ale presupuselor rude apropiate[1]. Frecvent, identificarea se efectuează şi pe baza examenului comparativ dintre desenele papilare ale victimei şi impresiunile prelevate din locurile presupuse a fi frecventate de persoana dispărută, respectiv de pe obiectele de uz personal.

4.1. Metoda supraproiecţiei

Metoda supraproiecţiei constă în compararea prin proiecţii fotografice a imaginii unui craniu necunoscut cu fotografia unei persoane dispărute, căreia se presupune că i-a aparţinut craniul[2]. Se execută o fotografie la aceeaşi scară şi în aceeaşi poziţie a craniului cu negativul fotografiei dispărutului, apoi cele două negative se suprapun pe un ecran, stabilindu-se coincidenţa sau necoincidenţa elementelor anatomice şi antropometrice[3]. Rezultatul se fixează prin fotografiere.

O variantă perfecţionată a supraproiecţiei o reprezintă suprapunerea electronică a imaginilor. Aceasta constă în combinarea electronică a imaginii craniului necunoscut cu imaginea persoanei dispărute. Metoda utilizează două camere de televiziune, o masă de mixare şi un monitor T.V. Rezultatul examinării este fixat fotografic.

---

[1] Constantin Ţurai, C. Ioan Leonida, *Dermatoglifologia. Amprente palmo-plantare*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1971, p. 196 şi urm.

[2] Lazăr Cârjan, Mihai Chiper, *op. cit.*, p. 191.

[3] *Ibidem.*

4.2. Reconstituirea fizionomiei după craniu

Acest procedeu a fost pus la punct printre alţii, de savantul rus M.M. Gherasimov, iar la noi în ţară s-a ocupat de perfecţionarea acestuia Cantemir Rişcuţia. Din această cauză metoda mai este cunoscută ca „metoda Gherasimov-Rişcuţia"[1].

Metoda constă în reconstituirea plastică şi grafică a ţesuturilor moi ale capului, conform unor standarde de grosime determinate ştiinţific. Întreaga operaţie se execută pe craniul cadavrului căruia se încearcă să i se determine identitatea.

4.3. Identificarea după resturile osoase

Această metodă face obiectul expertizei urmelor osteologice, specifică unui domeniu denumit în literatura medico-legală osteoantropometrie. Nu este posibilă o identificare ca atare, în sensul stabilirii persoanei căreia i-au aparţinut resturile osoase. Expertiza criminalistică osteologică efectuată de către un specialist antropolog este în măsură să determine, dacă urmele osteologice sunt sau nu de natură umană, dacă ne aflăm în prezenţa unui schelet întreg sau dacă oasele aparţin mai multor persoane. De asemenea, se obţin informaţii cu privire la vârstă, sex, talie şi eventualele boli de care a suferit persoana în timpul vieţii. Examinarea osteologică este dublată de o examinare biocriminalistică pe baza profilului A.D.N.

Prin urmare printr-o expertiză genetică se poate determina A.D.N.-ul mitocondrial, profilul acestuia servind la identificarea persoanei căreia i-au aparţinut resturile osoase.

4.4. Identificarea după sistemul dentar şi lucrările stomatologice

Această modalitate de identificare este importantă datorită unor elemente specifice de individualizare pe care le prezintă în mod natural dantura unei persoane, la aceste particularităţi adăugându-se şi intervenţiile medicale efectuate pentru întreţinerea sau înlocuirea dinţilor. La cercetarea urmelor de dinţi prin expertiza odontologică se poate delimita în primul rând grupul de indivizi căruia îi aparţine persoana, prin stabilirea vârstei, sexului şi tipului antropologic, precum şi a timpului cât a stat înhumat. De asemenea, este posibilă identificarea pe baza lucrărilor dentare, ceea ce presupune concursul medicului stomatolog care a avut în evidenţă persoana.

4.5. Identificarea prin expertiza fotografiei de portret

Expertiza fotografiei de portret este folosită de organele judiciare pentru a stabili identitatea unui cadavru, căruia i se poate face o fotografie a semnalmentelor, după efectuarea toaletei sale.

Metoda constă în compararea unei fotografii cât mai recente a persoanei dispărute cu fotografia semnalmentelor cadavrului. Compararea se poate realiza prin confruntare, juxtapunere, măsurarea valorilor unghiulare, folosirea caroiajului etc.[2]

---

[1] Cantemir Rişcuţia, *Reconstituirea fizionomiei după craniu*, Revista Probleme de medicină legală şi criminalistică nr. 7-8/1969.

[2] Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, Editat de Ministerul de Interne, Serviciul Editorial, Bucureşti, 1978, p. 357 şi urm.

Secţiunea a III-a
Identificarea persoanelor după voce şi vorbire

§1. ASPECTE INTRODUCTIVE

Fundamentul ştiinţific al identificării persoanei după voce şi vorbire, înregistrată pe diferite suporturi magnetice sau al stabilirii autenticităţii unei înregistrări este dat de individualitatea vocii şi vorbirii, determinată de diverse particularităţi anatomice şi fiziologice.

Particularităţile care determină individualitatea vocii fiecărei persoane sunt următoarele:

- Particularităţile de construcţie ale aparatului fonorespirator, ale fiecăruia dintre componentele sale servesc la diferenţierea netă a unei persoane de alta. Cu alte cuvinte, configuraţia gâtului, a cavităţii bucale, inclusiv a foselor nazale determină ca sunetele emise să se situeze într-o anumită bandă de frecvenţă.
- Particularităţile funcţiei fonatorii, determinate de fiziologia specifică actului respirator şi îndeosebi de modul de comportare a coardelor vocale[1]. Aceste particularităţi se reflectă în cele trei caracteristici principale ale unei voci: timbru, frecvenţă şi intensitate, în care primele două sunt deosebit de valoroase pentru identificarea persoanei, deoarece scapă controlului conştient al acesteia. Intensitatea sunetului este în funcţie de rezistenţa coardelor vocale, de presiunea şi viteza aerului expirat. Vibraţiile coardelor vocale sunt amplificate în cavitatea bucală şi modificate cu ajutorul limbii.
- Particularităţi determinate de modificări ale aparatului fonorespirator, apărute ca urmare a unor maladii, cum ar fi de exemplu: laringitele, paraliziile, diafoniile de natură psihică, ce includ o gamă de modificări, de la simpla răguşeală, până la afonie.

Particularităţile prezentate nu pot servi pe deplin identificării persoanei după voce, dacă vocea nu ar prezenta o altă proprietate esenţială şi anume stabilitatea. Din momentul schimbării vocii la pubertate, aceasta rămâne relativ stabilă pe întreaga durată a vieţii.

Identificarea persoanei după voce necesită descoperirea unor urme specifice, denumite *urme sonore ale vocii şi vorbirii*, care reprezintă înregistrări purtătoare a caracteristicilor generale şi individuale proprii vorbitorului pe suporturi magnetice de memorare a datelor şi pe sisteme multimedia.

§2. CARACTERISTICILE DE IDENTIFICARE A VOCII ŞI VORBIRII

Pentru determinarea şi aprecierea ştiinţifică a caracteristicilor vocii şi vorbirii sunt necesare mijloace tehnice speciale de evaluare, de tipul sonografelor, care permit analize complexe ale caracteristicilor generale şi individuale fonoacustice, spectrul lor de audiofrecvenţă fiind situat între 5 şi 16000 Hz. Aceste aparate permit vizualizarea caracteristicilor vocii, prin transcrierea lor grafică sub forma vocogramelor. Principalii parametrii fizici ai sunetelor evidenţiaţi de sonograf sunt frecvenţa, intensitatea şi durata acestora.

[1] Ştefan Gîrbea, G. Cotul, *Fonoaudiologie*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1967, p. 208 şi urm.

2.1. Caracteristicile vocii

Caracteristicile acustice generale ale vocii sunt următoarele:

- Configuraţia de ansamblu a formanţilor transcrişi pe vocogramă;
- Durata de pronunţare a unui cuvânt sau a unui grup de cuvinte;
- Intensitatea vocii.

Toate aceste caracteristici generale servesc la restrângerea grupului de persoane suspecte.

Caracteristicile acustice individuale sunt formate dintr-un complex de frecvenţe alcătuit din:

- Frecvenţele de rezonanţă ale cavităţii aparatului vocal sau formanţii. *Formanţii* reprezintă frecvenţe de rezonanţă ale tractului vocal care apar în reprezentări spectrale (spectrograme[1]) ca regiuni cu energie ridicată care variază lent în timp la mişcarea tractului vocal[2]. Formanţii se folosesc în codarea, recunoaşterea, sintetizarea şi îmbunătăţirea vorbirii, deoarece descriu eficient aspecte esenţiale ale vorbirii, utilizând un set limitat de parametri[3];
- Frecvenţa specifică sunetelor nazale şi frecvenţa vocii.

În examinarea frecvenţei vocii se are în vedere frecvenţa formanţială şi mai ales frecvenţa tonului fundamental, apreciată ca o caracteristică neschimbătoare a vocii.

2.2. Caracteristicile vorbirii

Vorbirea se caracterizează, în general, prin particularităţi de expresie şi stil, specifice unui anumit grup de persoane. Elementele de natură să permită individualizarea vorbitorului se grupează în:

❖ Particularităţi fonetice (accent, intonaţie, prescurtări de cuvinte, pronunţarea cuvintelor străine).

❖ Particularităţi fonetice străine, întâlnite la persoanele care au o altă limbă maternă decât cea vorbită în momentul audiţiei.

❖ Defecţiunile de pronunţie şi particularităţile lexicale, cum sunt de exemplu, cele specifice regiunii din care provine vorbitorul sau cele caracteristice anumitor profesii.

Cu privire la particularităţile modului de a vorbi al unei persoane, subliniem faptul că acestea pot face obiectul recunoaşterii sale de către o altă persoană, *martor de auditu* sau de către victimă, situaţie întâlnită frecvent în practică. În asemenea împrejurări, organizarea şi conducerea activităţii de recunoaştere cad în sarcina organelor judiciare, care se vor ghida după regulile tactice specifice efectuării acestei activităţi procedurale.

§3. EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ A VOCII ŞI VORBIRII

Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii stabileşte mijloacele, principiile, procedeele şi tehnicile utilizate în examinarea urmelor sonore ale vocii şi vorbirii, precum şi a

---

[1] O spectrogramă este reprezentarea grafică a unui set de sunete, în parametrii timpului, frecvenţei şi amplitudinii.

[2] Cătălin Grigoraş, Cristian Diaconescu, Leonaş Ciulinaru, *Recunoaşterea automată a vorbitorilor în expertizele înregistrărilor audio/video*, Revista Română de Criminalistică nr. 4/2010, p. 442.

[3] *Ibidem.*

modelelor de comparație, pentru a putea răspunde întrebărilor formulate de organele judiciare.

Acest gen de expertiză are ca obiect rezolvarea următoarelor probleme:

3.1. Stabilirea autenticității înregistrărilor audio

Obiectivul expertizei criminalistice de autentificare a înregistrărilor audio constă în stabilirea autenticității acestora. Potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate și practicii internaționale, în cazul în care înregistrarea nu este autentică, aceasta nu poate fi acceptată ca mijloc material de probă. Pentru analiza autenticității înregistrărilor audio pe bandă magnetică sunt utilizate la nivel internațional următoarele standarde:[1] AES 27-1996(r2007) și AES 43-2000(r2005). Aceste standarde stabilesc reglementări unitare privind definiția unei înregistrări autentice, condițiile referitoare la calitatea și cantitatea materialelor puse la dispoziție, ambalarea și expedierea materialelor, manipularea acestora, prelevarea modelelor de comparație și metodele utilizate în analiza înregistrărilor audio[2].

Înregistrarea audio pe suport magnetic este autentică dacă îndeplinește următoarele condiții:[3]

- Înregistrarea audio a fost realizată simultan cu evenimentele acustice conținute pe aceasta și nu reprezintă o copie.
- Înregistrarea audio nu conține eventuale intervenții, cum ar fi de exemplu, ștersături, inserări, intercalări de cuvinte, fraze sau alte elemente de contrafacere.
- Înregistrarea audio a fost efectuată cu echipamentul tehnic prezentat de partea care a efectuat înregistrarea.

În vederea analizei autenticității probelor multimedia, diferite manuale de bune practici, proceduri de lucru și articole de specialitate prezintă tehnici care pot fi folosite de către experți[4]. Expertiza criminalistică de autentificare a probelor multimedia poate estima:[5] data și ora când acestea au fost create; existența unor ștergeri și durata aproximativă a pasajelor șterse; dacă înregistrarea în format comprimat **MP3**, **WMA** este la prima generație de compresie digitală audio.

O metodă pentru a verifica cât și pentru a stabili data creării înregistrării o reprezintă analiza comparativă a componentei **E.N.F.** din înregistrarea audio în litigiu cu o bază de date **E.N.F.**

E.N.F.-ul (*Electrical Network Frequency* - Frecvența Rețelei de Alimentare) reprezintă o tehnică pentru autentificarea înregistrărilor audio prin compararea modificărilor de frecvență ale semnalului rezidual, care apare în înregistrare datorită alimentării cu energie electrică a sistemului de înregistrare, cu evidența înregistrărilor pe termen lung și de înaltă precizie a modificărilor de frecvență ale rețelei de alimentare cu energie electrică

---

[1] Adrian Petre, Cătălin Grigoraș, *Înregistrările audio și audio-video*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 201.

[2] *Idem*, p. 202.

[3] *Ibidem*.

[4] Cătălin Grigoraș, Alan Cooper, Marcin Michalek, *Forensic Speech and Audio Analysis Working Group. Best Practice Guidelines for ENF Analysis in Forensic Authentication of Digital Evidence*, ENFSI FSAAWG Steering Committee, June 2009, disponibil pe site-ul: forensicav_ro_download_ENFSI_FSAAWG_BPM_ENF_001_20090615_pdf, consultat la 30.07.2014.

[5] Adrian Petre, Cătălin Grigoraș, *op. cit.*, p. 202.

aflată într-o bază de date. Prin urmare, informaţiile **E.N.F.** extrase din înregistrarea audio, pot fi comparate cu informaţiile din baza de date **E.N.F.** a reţelei de alimentare cu energie electrică în scopul verificării datei şi orei înregistrării audio[1].

Stabilirea autenticităţii înregistrărilor este foarte importantă, prin intermediul art. 91[3] din Codul de procedură penală se dispune ataşarea la dosarul cauzei a înregistrărilor, indiferent de tipul de suport.

3.2. Identificarea persoanei vorbitorului

Identificarea persoanei vorbitorului presupune respectarea anumitor condiţii de calitate privind înregistrarea în litigiu, utilizându-se şi modele de comparaţie, pe baza cărora se pot obţine date privind sexul, vârsta, profesia, zona din care provine vorbitorul, eventuale afecţiuni ale aparatului fonorespirator, dacă a citit sau a vorbit liber, dacă a fost constrâns să vorbească, dacă se află în stare de stres etc.

Identificarea persoanei vorbitorului reprezintă o problemă mai dificilă decât alte tipuri sau genuri de expertize, întrucât în cazul vocii şi vorbirii apare fenomenul intra-variabilităţii, ceea ce nu se întâmplă, de exemplu, în cazul urmelor papilare sau al profilului genetic[2].

Intervariabilitatea semnalului vocal este dată de diferenţele care există între actele de vorbire ale unei persoane şi actele de vorbire ale unor persoane diferite, în timp ce *intravariabilitatea* este dată de diferenţele care există între actele de vorbire ale aceleiaşi persoane[3]. Intravariabilitatea nu poate fi nulă, întrucât două acte de vorbire nu pot fi niciodată identice din punct de vedere sonor, chiar dacă aparţin aceleiaşi persoane[4]. De asemenea, nici intervariabilitatea nu poate fi nulă, deoarece actele de vorbire aparţin unor persoane diferite.

Problema identificării persoanei vorbitorului constă în determinarea raportului dintre *intervariabilitatea* şi *intravariabilitatea* semnalului vocal[5].

Identificarea persoanei vorbitorului se efectuează prin următoarele metode[6]:

❖ Identificarea persoanei vorbitorului prin fonologie şi fonetică acustică bazată pe măsurări acustice ale parametrilor vorbirii, de exemplu a frecvenţelor formanţilor şi a frecvenţei fundamentale a eşantionului de voce (semiautomatic - utilizând calculatorul pentru analiza vocii, sonograme, formanţi şi alte informaţii tehnice care sunt comparate).

❖ Identificarea automată a vorbitorului care foloseşte metode computerizate bazate pe teoria comunicaţiilor şi pe identificarea după modele. Această metodă prezintă mai multe avantaje: obiectivitate; baze ştiinţifice concrete; independenţa faţă de conţinutul vorbirii; posibilitatea compensării prin normalizare a unor diferenţe între cele două eşantioane de voce comparate; rapiditate; exprimarea grafică şi numerică a rezultatelor obţinute.

---

[1] Robert C. Maher, *Audio Forensic Examination*, IEEE Signal Processing Magazine, March 2009, p. 87, disponibilă pe site-ul: http://www.coe.montana.edu/ee/rmaher/publications/, consultat la 30.07.2014.

[2] *Idem*, p. 208.

[3] Cătălin Grigoraş, Cristian Diaconescu, Leonaş Ciulinaru, *op. cit.*, p. 444.

[4] *Ibidem.*

[5] *Ibidem.*

[6] Site-ul oficial al Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/fonoscopie.htm, consultat la 30.07.2014.

Metodele de identificare a persoanei vorbitorului prezentate în literatura criminalistică românească[1] nu au acoperire ştiinţifică în expertiza vocii şi vorbirii, întrucât pentru identificarea cu certitudine a vorbitorilor nu există încă un standard unanim recunoscut de către comunitatea ştiinţifică internaţională.

3.3. Stabilirea eventualei deghizări a vocii şi vorbirii

Stabilirea eventualei deghizări a vocii şi vorbirii care a fost realizată prin acoperirea telefonului cu o batistă, vorbirea în şoaptă, modificarea tonalităţii, astuparea nasului etc.

Examinarea propriu-zisă parcurge aceleaşi etape, comune oricărei expertize criminalistice destinate identificării persoanei: examinarea comparativă, demonstraţia şi formularea concluziilor certe pozitive sau negative, de probabilitate ori de imposibilitate a rezolvării problemei.

În ipoteza solicitării identificării persoanei după voce, pentru obţinerea rezultatelor scontate este important ca organul judiciar care dispune efectuarea expertizei să se conformeze cerinţelor necesare obţinerii unor modele de comparaţie de calitate. Pentru aceasta trebuie să se apeleze la mijloacele tehnice de înregistrare similare celor ale înregistrării din litigiu, dar de mai bună calitate. Imprimările se efectuează în condiţii asemănătoare de loc, de fond sonor şi cu aceeaşi viteză de înregistrare. De asemenea, înregistrarea va conţine aceleaşi cuvinte şi expresii.

Institutul Naţional de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române are în dotarea sa un laborator de fonoscopie judiciară. Laboratorul de fonoscopie judiciară dispune atât de un set de echipamente specifice destinate examinării înregistrărilor audio în format analog (de tipul casetelor audio) cât şi de un echipament software care permite analiza complexă a înregistrărilor audio în format digital şi îmbunătăţirea calităţii acestora în vederea creşterii audibilităţii lor[2].

Secţiunea a IV-a
Metode biometrice de identificare

§1. NOŢIUNI GENERALE DE BIOMETRIE

Biometria reprezintă o metodă tehnico-ştiinţifică de *identificare automată a unei persoane* sau de *verificare automată a identităţii unei persoane* pe baza unor caracteristici morfologice sau comportamentale[3].

---

[1] A se vedea Ion Anghelescu, *Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 45-46; Metoda de expertiză elaborată de Dr. Ion Anghelescu este o metodă complexă în cadrul căreia se parcurg mai multe etape de examinare şi demonstraţie: etapa examinării preliminare a materialului supus expertizei; etapa examinării separate a pieselor în litigiu şi a modelelor de comparaţie; etapa examinării comparative a caracteristicilor generale şi individuale ale vocii şi vorbirii; etapa demonstrării asemănărilor sau deosebirilor constatate; etapa formulării concluziilor de către expert (certe pozitive sau negative, de probabilitate sau de imposibilitate a rezolvării problemei).

[2] Site-ul oficial al Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/fonoscopie.htm, consultat la 30.07.2014.

[3] Gheorghe Popa, *Metode şi tehnici de identificare criminalistică*, Ed. AIT Laboratories S.R.L., Bucureşti, 2011, p. 70.

Din categoria caracteristicilor morfologice relativ stabile fac parte: amprenta digitală, geometria palmelor, caracteristicile faciale, structura retinei şi a irisului. În cadrul caracteristicilor comportamentale fac parte trăsăturile care au fost învăţate sau dobândite: vocea, dinamica scrisului, dinamica apăsării tastelor, mersul.

Un sistem biometric reprezintă componentele hardware, software şi de reţea necesare realizării activităţii de identificare sau de verificare a persoanelor utilizând metode biometrice pe baza caracteristicilor morfologice sau comportamentale ale persoanelor.

Arhitectura unui sistem biometric generic include următoarele componente:

❖ un senzor utilizat pentru colectarea informaţiilor primare şi conversia acestora în format binar;

❖ un algoritm de procesare de semnal care va extrage din informaţia procesată, un profil biometric; când profilul biometric este creat pentru prima dată, acesta se numeşte şablon de identificare care este depozitat într-o bază de date.

❖ o bază de date în care se stochează profiluri biometrice provenind de la o populaţie de subiecţi.

❖ o procedură de comparaţie a profilului biometric corespunzător unei persoane necunoscute cu şabloanele de identificare aflate în baza de date;

❖ o procedură de decizie care utilizează rezultatul comparaţiei profilului biometric în vederea luării unei decizii.

Sistemele biometrice sunt utile pentru următoarele tipuri de aplicaţii:

- Într-o aplicaţie de identificare, profilul biometric al unei persoane necunoscute este prezentat sistemului biometric pentru comparare cu profilele biometrice ale unor persoane cunoscute aflate într-o bază de date. Sistemul biometric furnizează ca răspuns identitatea unor persoane din baza de date, al căror profil biometric seamănă cel mai bine cu cel al persoanei necunoscute.

- Într-o aplicaţie de verificare a identităţii, o persoană prezintă la intrarea în sistemul biometric, profilul său biometric şi pretinde că are identitatea acestui profil, pe baza căruia doreşte să obţină dreptul de acces la anumite resurse restricţionate. Aşadar sistemul biometric alege din baza de date şablonul de identificare pe baza identităţii furnizate de persoana solicitantă (de exemplu, cod PIN, I.D., nume de utilizator), care este comparat cu profilul biometric prezentat de solicitant la intrarea în sistemul biometric.

Procesul de comparare între şablonul de identificare aflat în baza de date şi profilul biometric supus procesului de identificare sau verificare a identităţii are un caracter de variabilitate. Această variabilitate este determinată de faptul că procesul de înregistrare, evaluare şi comparare a profilurilor biometrice este supus unor erori de măsurare determinate de imperfecţiunile sistemelor informatice şi de modificarea în timp a trăsăturilor persoanelor datorită procesului de îmbătrânire sau al unor factori externi. Rezultatul este că profilele biometrice ale unei singure caracteristici biometrice nu pot fi niciodată identice. În consecinţă, profilele biometrice nu sunt testate pentru identitate, ci se testează într-o zonă predefinită de comparaţie, în care ele prezintă suficiente caracteristici similare.

Biometria îşi găseşte utilizarea în aplicaţii comerciale (de exemplu, identificări în reţele e-commerce, acces la Internet şi la ATM-uri bancare), în aplicaţii guvernamentale (de exemplu, card de identitate, permis de conducere, paşaport), în aplicaţii medico-legale (de exemplu, identificarea cadavrelor) şi în aplicaţii criminalistice (de exemplu, identificarea suspecţilor, a persoanelor dispărute şi a persoanelor urmărite)[1].

[1] Lazăr Cârjan, Mihai Chiper, *op. cit.*, p. 196.

§2. IDENTIFICAREA PE BAZA FOTOGRAFIEI SEMNALMENTELOR

Cunoscută ca o reprezentare grafică a unei fizionomii sau a unor trăsături specifice, realizată la un moment dat, în condiții de iluminare specifice, fotografia este cea mai utilizată metodă biometrică.

Ținând cont de faptul că o serie de detalii se modifică, sistemele biometrice utilizează pentru identificare o serie de date antropometrice, măsurabile pe o imagine bidimensională. Parametrii măsurați trebuie să fie cât mai constanți în timp. Se recomandă măsurarea distanței dintre orbite, a grosimii nasului, a formei pomeților, a grosimii buzelor etc. În vederea comparării cu o serie de fotografii efectuate din mai multe unghiuri, unele sisteme de identificare fizionomică construiesc un model tridimensional al feței persoanei.

§3. TEHNICI ANTROPOMETRICE

Antropometria reprezintă măsurarea unor părți ale corpului uman în vederea reconstituirii dimensiunilor acestuia pornind de la câteva fragmente de schelet descoperite[1].

Identificarea biometrică pe baza amprentei papilare folosește tehnica informatică, denumită **AFIS** (*Automatic Fingerprint Identification System*) care identifică o persoană prin verificarea zonelor de început și de bifurcare a zonelor papilare.

O altă tehnică antropometrică folosește dispozitive electronice care permit măsurarea parametrilor antropologici ai mâinilor, respectiv a geometriei mâinii. De asemenea, se poate evalua tridimensional geometria indexului.

§4. RECUNOAȘTEREA RETINEI

Recunoașterea retinei constă în determinarea aspectului și a mărimii vaselor de sânge care provin de la nervul optic și sunt dispersate în retină. Investigația reprezintă o sursă de informații biometrice datorită celor trei proprietăți importante ale retinei: anatomia, unicitatea și topografia dispunerii vaselor sanguine. Scanarea imaginii retinei constă în determinarea aspectului și mărimii vaselor de sânge existente în retină. În timp ce ochiul este ținut nemișcat, un fascicul infraroșu de mică intensitate scanează circular zona centrală a retinei[2]. Cantitatea de lumină reflectată, modulată de diferențele de reflectivitate între vasele de sânge și țesutul înconjurător este memorată și constituie informația care va fi prelucrată pentru identificare[3].

§5. RECUNOAȘTEREA IRISULUI

Biometria scanării irisului are în vedere caracteristicile unice ale irisului uman pentru a verifica identitatea unui individ.

---

[1] Emilian Stancu, Gabriela Matei, *Evoluții în sistemele de identificare biometrică nord-americane*, Analele Universității din București, Seria Drept, Nr. IV, București, 2004.

[2] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *op. cit.*, p. 484.

[3] *Ibidem.*

Procesul de scanare a irisului începe cu o fotografie realizată cu un aparat de fotografiat specializat care utilizează o lumină infraroşie pentru a ilumina ochiul şi a capta o imagine cu o rezoluţie foarte ridicată[1]. Acest proces furnizează detaliile irisului, care sunt înregistrate şi stocate pentru o viitoare potrivire sau verificare[2].

Irisul se caracterizează printr-o serie de trăsături care permit identificarea persoanei, cum ar fi:[3] unicitate; imuabilitate; nu poate fi contrafăcut; diversitatea varietăţilor (desenelor) din iris; nu poate fi influenţat prin utilizarea accesoriilor (ochelari, lentile de contact).

§6. TERMOGRAMA FACIALĂ

Termograma feţei reprezintă o fotografie a temperaturii feţei unei persoane, obţinută prin explorarea feţei cu un detector sensibil la radiaţii infraroşii. Pentru realizarea termogramei sunt utilizate camere de termoviziune instalate la o distanţă de aproximativ 45 cm de persoana care trebuie recunoscută, fiind posibilă şi scanarea termică a persoanelor fără ca acestea să ştie că sunt verificate.

Secţiunea a V-a
Înregistrarea penală

§1. DEFINIŢIA, SCOPUL ŞI IMPORTANŢA ÎNREGISTRĂRII PENALE

Înregistrarea penală reprezintă o evidenţă sistematizată pe bază de fişe speciale centralizate la nivel naţional şi judeţean, a unor categorii de persoane şi obiecte în vederea identificării lor ulterioare[4].

Scopul înregistrării penale constă în esenţă în următoarele:[5]

- Identificarea persoanelor care au mai săvârşit infracţiuni pe baza înregistrării penale nominale şi dactiloscopice decadactilare.
- Identificarea autorilor unor fapte penale pe baza înregistrării dactiloscopice monodactilare şi după modul de operare.
- Identificarea persoanelor dispărute şi a cadavrelor cu identitate necunoscută potrivit semnalmentelor exterioare ori a altor date antropologice.
- Identificarea unor obiecte-corp delict, ori stabilirea apartenenţei lor de grup, pe baza datelor din cartoteci sau din diverse colecţii.

Importanţa înregistrării penale se referă în primul rând la combaterea infracţiunilor prin identificarea autorilor lor, inclusiv a celor cu antecedente penale, precum şi a unor mijloace materiale de probă. În al doilea rând, aceasta se referă la scopul preventiv al activităţii judiciare, înregistrarea celor condamnaţi penal, ori împotriva cărora au fost aplicate măsuri cu caracter penal, servind la o supraveghere a modului lor de reeducare şi de reinserţie socială, în aşa fel încât aceştia să nu mai comită alte infracţiuni.

---

[1] Gheorghe Popa, *op. cit.*, p. 71-72.
[2] *Ibidem.*
[3] Gheorghe Popa, *op. cit.*, p. 73.
[4] Lazăr Cârjan, *Tratat de Criminalistică*, Ed. Pinguin Book, Bucureşti, 2005, p. 357.
[5] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 208.

§2. ÎNREGISTRAREA ÎN CAZIERUL JUDICIAR

2.1. Înregistrarea nominală sau alfabetică

Evidența nominală se realizează prin înregistrarea datelor cu caracter personal, precum și a datelor privind situația juridică a persoanelor luate în evidența cazierului judiciar. Conform Legii nr. 290/2004[1] privind cazierul judiciar, evidența nominală se organizează în linii mari pe baza fișelor de cazier judiciar.

Potrivit prevederilor art. 9 și 11 din Legea nr. 290/2004 privind cazierul judiciar, fișele de cazier judiciar cuprind datele de identificare a persoanei luate în evidență (cum ar fi de exemplu, nume, prenume, porecle, domiciliul, data și locul nașterii, părinții etc.), date în legătură cu fapta săvârșită, pedepsele aplicate, măsurile de siguranță și educative, liberarea condiționată și revocarea acesteia, sancțiunea cu caracter administrativ a amenzii stabilite conform Codului penal, achitarea amenzii penale, date privitoare la executarea pedepsei (începere, întrerupere, încetare), la amnistie, grațiere, prescripție, reabilitare, caracterul politic al condamnării, pedepsele și măsurile pronunțate prin hotărâri penale definitive de instanțele judecătorești din străinătate, precum și măsurile luate prin actele efectuate de organele judiciare penale din străinătate, daca aceste hotărâri au fost recunoscute de organele române competente, la hotărârile definitive care impun modificări în cazierul judiciar și alte date privind extrădarea, punerea în mișcare a acțiunii penale sau a luării uneia dintre măsurile preventive prevăzute de Codul de procedură penală. Fișa mai conține, de asemenea, formula dactiloscopică decadactilară și orice alte mențiuni prin care poate fi cunoscută situația de fapt și de drept a persoanei luate în evidență.

Conform prevederilor art. 12 din Legea nr. 290/2004 privind cazierul judiciar înscrierea datelor în fișele de evidență se efectuează pe baza:

„a) extraselor de pe hotărârile judecătorești definitive, precum și de pe încheierile de extindere a procesului penal, trimise de instanța judecătorească;

b) comunicărilor de începere, întrerupere ori încetare a executării pedepsei închisorii, a comunicărilor privind luarea măsurilor preventive, de executare a măsurilor de siguranță și a celor educative, trimise de unitatea unde acestea se execută sau de unitatea locală de poliție, în cazurile prevăzute la art. 14 alin. (3);

c) comunicării privind ducerea la îndeplinire a hotărârii de extrădare, trimisă de organul care a pus în executare această măsură;

d) comunicărilor de punere în mișcare a acțiunii penale, a extraselor de pe ordonanțele de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a acesteia, trimise de organul de urmărire penală care a luat măsura;

e) comunicării privind achitarea amenzii penale".

În legătură cu mențiunile din fișa de evidență nominală, subliniem că ea trebuie să fie deplin concordantă cu fișa dactiloscopică decadactilară din cazier, între cele două fiind o strânsă legătură, realizată tehnic prin intermediul formulelor dactiloscopice. Fișele de cazier judiciar sunt așezate în ordinea alfabetică a numelor și potrivit modului lor de pronunțare fonetică.

---

[1] Monitorul Oficial nr. 586 din 30 iunie 2004; republicată în Monitorul Oficial nr. 777 din 13 noiembrie 2009.

2.2. Înregistrarea dactiloscopică

Utilitatea acestui gen de înregistrare, respectiv a existenţei cartotecilor dactiloscopice, mai ales a celor decadactilare, constă în identificarea persoanelor care au mai comis infracţiuni, inclusiv a persoanelor care nu prezintă acte de identitate, ori se folosesc de acte false sau furate[1]. În scopul înregistrării şi identificării dactiloscopice, în cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române funcţionează un serviciu de specialitate pe probleme de dactiloscopie, cu compartimente distincte la nivelul serviciilor judeţene de profil şi al Direcţiei Generale de Poliţie a Municipiului Bucureşti.

Identificarea se bazează pe proprietăţile desenului papilar: unicitatea, fixitatea şi inalterabilitatea. Aceasta se realizează printr-un examen dactiloscopic comparativ între impresiunile digitale ale persoanei verificate şi impresiunile digitale existente în cazierul judiciar sau cartotecă. Pentru efectuarea unei verificări operative, organizarea cartotecilor dactiloscopice se realizează în funcţie de anumite criterii, care permit găsirea fără dificultate a unei fişe dactiloscopice ce aparţine unei persoane. Elementele principale luate în calcul la întocmirea unei formule, pe baza căreia fişele dactiloscopice se clasifică într-o anumită ordine, au la bază tipul desenului papilar, respectiv existenţa deltei, poziţia ocupată de aceasta în desenul papilar, precum şi numărul deltelor. La acestea se pot adăuga şi unele caracteristici ale detaliilor, mai ales din centrul desenului papilar, în ipoteza alcătuirii de formule dactiloscopice monodactilare.

Formulele dactiloscopice indiferent că privesc toate cele 10 degete sau numai unul singur, servesc numai la ordonarea fişelor în colecţie şi la determinarea grupului în care se înscrie o anumită amprentă sau grup de amprente.

Identificarea propriu-zisă se realizează luându-se în calcul detaliile caracteristice ale crestelor papilare, conform metodologiei de efectuare a expertizei dactiloscopice.

Înregistrarea dactiloscopică decadactilară reprezintă principalul mijloc de înregistrare dactiloscopică, datorită fiabilităţii sale de necontestat. Sistemul românesc de clasificare decadactilară, conceput în anul 1923 de dr. Andrei Ionescu, are la bază o metodă combinată de clasificare (Vucetich-Oloriz) a desenelor digitale de la cele 10 degete ale mâinilor[2].

Potrivit acestui sistem de clasificare, în alcătuirea formulei dactiloscopice decadactilare, în varianta sa primară, sunt avute în vedere tipurile şi subtipurile de desene papilare, raportat la numărul şi poziţia deltelor.

Formula dactiloscopică decadactilară primară se prezintă sub forma unei fracţii, la numărător fiind notate tipurile de dactilograme ale degetelor mâinii drepte, iar la numitor cele ale mâinii stângi. Primele care se notează sunt degetele arătătoare, al căror tip de desen papilar este indicat într-un simbol literar. Urmează în ordine, degetele mari, mijlocii, inelare şi mici ale căror tipuri de desene papilare sunt reprezentate prin cifre.

---

[1] În conformitate cu prevederile art. 19 din Legea nr. 290/2004 privind cazierul judiciar, organele de urmărire penală sau instanţele de judecată pot dispune efectuarea identificării dactiloscopice a unei persoane fizice, în cazurile în care aceasta nu prezintă un act de identitate sau există suspiciuni asupra autenticităţii actului prezentat, uzează de nume sau de acte de identitate false ori există indicii temeinice că a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală.

[2] Ion R. Constantin, Marius Rădulescu, *Dactiloscopia*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975, p. 72.

Formula dactiloscopică secundară este folosită în ipoteza existenței unui număr prea mare de fișe (de exemplu peste 50) cu aceeași formulă primară, avându-se în vedere metoda lui Juan Vucetich și metodele create de Francis Galton.

§3. ALTE MODALITĂȚI DE ÎNREGISTRARE PENALĂ

În înregistrarea penală, alături de evidențele cazierului judiciar (nominală și dactiloscopică decadactilară) mai sunt folosite și alte modalități de înregistrare, cunoscute în practica de specialitate sub denumirea de cartoteci, scopul și importanța lor fiind aceleași: identificarea persoanelor sau obiectelor corp delict în vederea soluționării operative a cauzelor penale, în special a celor cu autori necunoscuți și a prevenirii infracțiunilor.

3.1. Înregistrarea dactiloscopică monodactilară

Fișele dactiloscopice monodactilare din cartoteca dactiloscopică conțin impresiunea unui singur deget, înregistrarea acestora efectuându-se într-o ordine apropiată de înregistrarea decadactilară, luându-se în calcul aceleași tipuri și varietăți ale desenului papilar, la care se adaugă și alte criterii de clasificare[1].

O variantă a înregistrării monodactilare o constituie cartoteca urmelor digitale, descoperită la locul unor fapte, rămase cu autori neidentificați. Fotogramelor acestor urme sunt înregistrate într-o ordine apropiată de sistemul monodactilar.

3.2. Înregistrarea persoanelor dispărute și a cadavrelor cu identitate necunoscută

Fișele destinate acestei înregistrări denumite „fișe de identificare a persoanelor dispărute și cadavrelor (persoanelor) cu identitate necunoscută" prezintă rubrici diferite pentru persoane și cadavre, precum și rubrici comune pentru ambele categorii, referitoare la semnalmente, la obiectele de încălțăminte purtate, la alte obiecte purtate în momentul dispariției persoanei ori al găsirii cadavrului. De asemenea, sunt rezervate locuri pentru fotografiile de identificare, pentru amprentele digitale, inclusiv pentru înregistrarea formulei stomatologice (odontogramă judiciară). Potrivit fișelor menționate, este posibilă efectuarea de identificări ale unor cadavre necunoscute, prin comparare cu datele privitoare la persoanele dispărute.

În cadrul Poliției Române funcționează sistemul informatizat **C.D.N.** (cadavre, dispăruți, necunoscuți) care este o bază de date criminalistică destinată înregistrării semnalmentelor, fotografiilor faciale, semnelor particulare, datelor cu caracter personal și altor date de interes, din fișele de identificare ale persoanelor dispărute, ale persoanelor și ale cadavrelor necunoscute, și ale persoanelor în vârstă fără adăpost[2].

---

[1] În cartarea dactilogramelor se iau în calcul, subtipul și varietatea desenului papilar, precum și detaliile caracteristice din nucleul desenului ori din jurul acestuia (întreruperi, contopire, inel, cârlig, numărul de creste existente pe linia delto-centrală).

[2] Conform site-ului Institutului Național de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/laborator_cdn.htm, consultat la 30.07.2014.

Baza de date **C.D.N.** oferă o serie de facilităţi, cum ar fi de exemplu:[1]

- Baza de date **C.D.N.** are acoperire naţională prin intermediul conexiunilor on-line la toate inspectoratele de poliţie judeţene, pentru actualizarea bazelor de date în concordanţă cu soluţionarea cauzelor.
- Reducerea timpului de căutare a datelor pentru identificarea cu operativitate a persoanelor dispărute, persoanelor şi cadavrelor cu identitate necunoscută şi a persoanelor în vârstă fără adăpost.
- Inter-relaţionarea cu bazele de date **AFIS** şi **Imagetrak** prin I.D.-urile alocate şi stocate de aceste baze de date, pentru identificarea ulterioară a persoanelor dispărute, persoanelor şi cadavrelor cu identitate necunoscută şi a persoanelor în vârstă fără adăpost.
- Posibilitatea dezvoltării cooperării internaţionale prin interfeţe IT destinate realizării schimbului automat de date cu alte baze de date similare din Uniunea Europeană sau din cadrul Interpol-ului.

Rezultatul verificărilor în baza de date **C.D.N.** este materializat printr-o listă care cuprinde toate fişele de identificare din evidenţă ce corespund atributelor specificate în datele despre cadavru sau persoană[2].

3.3. Înregistrarea după modul de operare

Înregistrarea după modul de operare al infractorilor, denumită şi *modus operandi sistem* reprezintă o modalitate de luare în evidenţă care stă la baza unei identificări sui-generis a persoanelor care s-au „specializat" în comiterea unui anumit gen de infracţiuni şi într-un anumit mod.

Cartoteca modului de operare este destinată să asigure două categorii de înregistrări:

- **Înregistrarea infractorilor**, autori ai unor fapte penale, de genul omorului, tâlhăriei, violului, înşelăciunii. Fişele sunt clasate atât după genul infracţiunilor comise, cât şi după modul propriu-zis de operare, tipic pentru multe categorii de recidivişti, care ajung să capete anumite deprinderi chiar cu valoare de identificare. Fişele mai conţin şi alte date de identificare, în special semnalmentele exterioare ale infractorului.
- **Înregistrarea datelor privitoare la fapte penale** cu autori neidentificaţi. Fişa cuprinde datele obţinute de către organul judiciar din cercetarea locului faptei, precum şi din alte activităţi procedurale (ascultarea martorilor, a victimei, dispunerea de expertize criminalistice). Această fişă conţine şi date în legătură cu modul de operare, precum şi date referitoare la eventualele semnalmente ale suspecţilor.

Prelucrarea automată a datelor din cartoteca modului de operare lărgeşte considerabil posibilitatea identificării prin analiză a unui număr mai mare de informaţii şi prin trierea lor rapidă.

3.4. Înregistrarea în baze de date genetice

Apariţia posibilităţii de identificare criminalistică pe baza analizelor A.D.N. a făcut necesară crearea unor baze de date în care să fie stocate informaţii certe, obţinute în urma

---

[1] Ionel Necula, Constantin Drăghici, Lucian Penescu, *Semnalmentele persoanei....de la portretul vorbit la identificarea criminalistică*, Editată de Asociaţia Criminaliştilor din România şi de Institutul Naţional de Criminalistică din cadrul I.G.P.R., Bucureşti, 2012, p. 196-197.

[2] *Idem*, p. 203.

analizelor unor probe provenind de la indivizii care au fost supuşi dintr-un motiv sau altul acestui tip de cercetare.

În Europa, ca urmare a criticilor aduse acestui tip de înregistrare utilizat de către Statele Unite ale Americii, statele membre ale Uniunii Europene au adoptat prin Recomandarea nr. R (92)1 din 10 februarie 1992 a Comitetului de Miniştri al Consiliului Uniunii Europene cu privire la utilizarea analizelor A.D.N. în cadrul sistemului judiciar penal, un sistem diferenţiat de înregistrare a materialului genetic. Recomandarea precizează în art. 3, faptul că informaţiile ce provin din probele colectate pentru analize A.D.N. vor fi folosite numai în scopul investigării şi condamnării unor infracţiuni.

În Statele Unite ale Americii, înregistrarea datelor genetice s-a realizat atât de către FBI şi guvern, cât şi de către serviciile secrete ale armatei şi companiile de asigurare. Încă de la începutul cercetărilor s-au realizat două tipuri de bănci de date genetice:

- Băncile de informaţii care stochează informaţii cu caracter medical, utilizate pentru prevenirea fraudelor de asigurare, sau în scop strict medical;
- Băncile de identificare care conţin date genetice destinate identificării indivizilor care au săvârşit sau sunt suspecţi de a fi săvârşit o infracţiune.

În România, în cadrul Institutului Naţional de Criminalistică al Inspectoratului General al Poliţiei Române, funcţionează Sistemul Naţional de Date Genetice Judiciare în baza Legii nr. 76/2008[1] privind organizarea şi funcţionarea Sistemului Naţional de Date Genetice Judiciare, care are următoarele atribuţii:[2]

a. genotiparea şi alimentarea bazei de date cu profile genetice provenite de la persoanele care fac obiectul conform legislaţiei în vigoare;

b. efectuarea de comparaţii între profilele genetice din baza de date, cu profile genetice în litigiu, provenite în urma genotipării urmelor;

c. efectuarea de comparaţii şi răspunsuri la solicitările organismelor de cooperare internaţională, conform legii.

Sistemul Naţional de Date Genetice Judiciare are în componenţă următoarele laboratoare:[3]

- Laborator de testare şi eşantionare a probelor biologice;
- Laborator de extracţie automată a A.D.N.-ului din probele biologice;
- Laborator de cuantificare şi amplificare a extractelor de A.D.N.;
- Laborator de analiză a produşilor de amplificare (electroforeza capilară).

[1] Monitorul Oficial nr. 289 din 14 aprilie 2008.

[2] Site-ul Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/sndgj.htm, consultat la 30.07.2014.

[3] *Ibidem.*

CAPITOLUL VII
INVESTIGAREA URMELOR DE INCENDII, DE EXPLOZII ŞI DE ACCIDENTE DE TRAFIC

Secţiunea I
Cercetarea urmelor de incendii

§1. CAUZELE INCENDIILOR

Sub raport fizico-chimic, incendiul constituie un fenomen de ardere a unei substanţe combustibile în prezenţa oxigenului sau aerului, care se propagă, de regulă, din cauza efectului flăcărilor, fără ca acestea să reprezinte întotdeauna cauza primară a incendiului[1].

Printre principalii factori specifici unui incendiu se numără emisia de căldură, de gaze şi de fum, temperatura de ardere şi viteza de propagare a flăcărilor. Aceşti factori sunt însă dependenţi direct de gradul de inflamabilitate al substanţelor şi materialelor combustibile, de cantitatea de oxigen, de intensitatea şi direcţia curenţilor de aer, de temperatura aerului şi umiditatea mediului.

În funcţie de cauzele care le provoacă, incendiile pot fi:

1.1. Incendii provocate de cauze naturale, printre cele întâlnite frecvent în practică numărându-se:[2]

➢ **Trăsnetul** reprezintă un fenomen fizic natural care, în funcţie de categoria obiectului atins, lasă urme mecanice de zdrobire, despicare, rupere, ardere, topire sau volatilizare[3].

Un aspect important îl constituie faptul că trăsnetul poate produce aprinderi simultane în mai multe locuri, element ce trebuie avut în vedere la eventuala formulare a unei versiuni de incendiu provocat premeditat de o anumită persoană.

➢ **Razele solare** pot provoca incendii în anumite împrejurări cu totul particulare, datorită concentrării acestora, prin intermediul unor obiecte transparente ce pot îndeplini rolul unor lentile convergente (vase pline de apă, ochelari, cioburi de sticlă) sau al unor oglinzi parabolice. Focalizarea întâmplătoare a razelor solare conduce la aprinderea de materiale sau substanţe caracterizate printr-un grad ridicat de inflamabilitate.

➢ **Electricitatea statică** acumulată, în principal prin frecarea a două corpuri izolate electric, prin scurgerea unor lichide slabe conducătoare de electricitate pe conducte sau în diverse recipiente, poate determina apariţia unei scânteie de descărcare electrică destul de slabă, însă suficientă pentru declanşarea aprinderii, într-un mediu de gaze uşor inflamabile.

---

[1] P. Bălulescu, V. Macriş, *Prevenirea incendiilor*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1979, p. 22 şi urm.
[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 251.
[3] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 323.

➢ **Autoaprinderea** este un fenomen de natură fizico-chimică sau biologică. Se pot autoaprinde prin oxidare, uleiurile, mai ales cele sicative, grăsimile animale sau vegetale depozitate în condiţii proaste de ventilaţie, precum şi seminţele de plante oleaginoase (in, bumbac, ricin) sau reziduurile de extracţie a uleiurilor. Prin oxidare se aprinde şi cărbunele, din cauza aceloraşi condiţii improprii de depozitare, bumbacul comprimat în baloturi etc.

Autoaprinderile de natură biologică sunt întâlnite în cazul fermentării substanţelor vegetale sub acţiunea bacteriilor, mai ales în cazul înmagazinării acestora în condiţii de umiditate şi lipsă de ventilaţie, ca de exemplu, în depozite de furaje (fân, lucernă), de hârtie etc.

1.2. Incendii provocate accidental de cele mai diverse cauze, a căror enumerare este practic imposibilă. Printre cauzele întâlnite mai des în practică se numără: manipularea defectuoasă sau neglijentă a instalaţiilor de iluminat şi de încălzit, aşezarea de substanţe sau obiecte uşor inflamabile în apropierea surselor de căldură, improvizarea de instalaţii de încălzire, de recipiente pentru depozitarea combustibililor lichizi şi gazoşi, folosirea inadecvată a unor substanţe cu grad mare de inflamabilitate în activităţile casnice etc. Frecvent, incendiile mai sunt provocate de scurtcircuite electrice, situaţie în care conductorii capătă forme de perlare din cauza topirii metalului.

1.3. Incendiile premeditate întâlnite în practică şi în ultima perioadă de timp, au o gravitate deosebită din cauza pagubelor materiale pe care le aduc avutului public şi personal, dar, mai ales, pericolului pe care-l prezintă pentru viaţa şi sănătatea oamenilor.

Mobilul unui asemenea act poate fi răzbunarea, ura, ascunderea sau favorizarea altei infracţiuni[1]. Incendiile mai sunt provocate şi de persoane cu dizarmonii psihice, de genul piromaniei. Conform modului în care sunt declanşate, aceste incendii pot fi clasificate în incendii cu aprindere imediată şi incendii cu aprindere întârziată[2]. Incendiile cu aprindere imediată se întâlnesc de obicei, în locurile izolate sau mai puţin păzite şi lasă aparent un număr redus de urme.

Incendiile cu aprindere întârziată sunt declanşate astfel încât să asigure autorului posibilitatea îndepărtării de la locul faptei, pentru a-şi crea un alibi şi, totodată să lase impresia unui incendiu accidental. Manoperele şi mijloacele întrebuinţate de autor demască, fără dificultate pentru specialist, natura şi caracterul premeditat al incendiului, dat fiind numărul sporit de urme în aceste cazuri.

§2. CERCETAREA LA FAŢA LOCULUI A URMELOR DE INCENDIU

Primele date cu privire la un incendiu le oferă însuşi modul de desfăşurare a acestuia, respectiv intensitatea şi culoarea flăcărilor, a fumului, mirosul şi viteza de propagare[3]. O dată cu stingerea incendiului, importantă este identificarea focarului sau focarelor,

---

[1] Charles E. O'Hara, *Fundamentals of Criminal Investigations*, Ed. Charles C. Thomas, Springfielded, Illinois, S.U.A., 1970, p. 237 şi urm.

[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 252.

[3] H. G. Wells, *Ştiinţa judiciară*, Ed. Sweet Maxwell Ltd., Londra, 1969, p. 234-236.

cercetarea acestuia conducând la obţinerea de date preliminare referitoare la cauza incendiului[1].

Căutarea urmelor se extinde în continuare la celelalte zone în care s-a propagat incendiul, în multe cazuri ele conservându-se în condiţii mulţumitoare prin prăbuşirea plafoanelor, a zidurilor, a altor obiecte capabile să reducă efectele focului. Organul judiciar trebuie să cerceteze cu atenţie toate punctele care prezintă pericol de incendiu ori care îl pot întreţine: tablourile şi circuitele electrice, instalaţiile şi conductele de combustibil, intrările şi ferestrele, acestea putând prezenta şi urme de forţare.

Fixarea urmelor impune o descriere detaliată în procesul-verbal a acestora, precum şi a tuturor constatărilor efectuate pe parcursul cercetării referitor la starea obiectelor şi instalaţiilor, a uşilor şi ferestrelor, la natura materialelor şi produselor de ardere descoperite, la condiţiile meteorologice, la urmele descoperite şi ridicate.

Înregistrările foto şi video se recomandă să se execute încă din timpul incendiului, pe material fotosensibil color, întrucât astfel vor reda şi culoarea flăcărilor şi fumului:[2]

- fumul alb este specific obiectelor umede sau materialelor cu un conţinut mare de fosfor;
- fumul roşu-cenuşiu este specific lemnului, hârtiei;
- fumul negru denotă lipsa de aer sau prezenţa uleiului mineral.

Petrolul arde cu o flacără roşie, iar alcoolul cu flacără galbenă. Culoarea flăcării este în funcţie de temperatura de ardere (roşu închis până la 500 de grade C, roşu deschis până la 1000 grade C şi gălbuie la peste 1500 grade C).

La ridicarea urmelor este indicat să participe expertul criminalist, ca şi specialistul formaţiunii de pompieri. Se vor recolta în cantităţi suficiente resturi carbonizate de lemn, metal, ţesături, conductori electrici, mostre de cenuşă din focar şi din alte zone, urme pulverulente de sol, de praf, fiecare ambalându-se separat în vase etanşe de sticlă, pentru a se preveni eventuala evaporare a produselor incendiare. Urmele de incendiu se menţin astfel intacte, crescând posibilităţile de efectuare a unor expertize calitative fizico-chimice.

§3. EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ A URMELOR DE INCENDIU

Efectuarea expertizei criminalistice a urmelor de incendiu necesită metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice complexe, un loc important ocupându-l analizele spectrale şi gazcromatografice, ultimele deosebit de utile în identificarea produselor petroliere.

Specialistul criminalist poate să dea răspunsuri la întrebări cu privire la natura şi proprietăţile substanţelor incendiare, la posibilităţile de autoaprindere sau de declanşare prin alte mijloace ale incendiului.

În ipoteza în care incendiul a fost provocat de dispozitive destinate acestui scop, se determină natura instalaţiei, modul său de funcţionare, elemente care oferă indicii referitoare la profesiunea sau pregătirea de specialitate a autorului, cunoaşterea de către acesta a locului faptei, participarea mai multor persoane la provocarea incendiului.

---

[1] Vladimir Stoica, *Cercetarea evenimentelor deosebite (incendii şi explozii)*, Revista Probleme de Criminalistică şi de Criminologie nr. 3-4, Parchetul General, 1985, p. 102 şi urm.

[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 253.

Secţiunea a II-a
Cercetarea urmelor de explozii

§1. NOŢIUNI GENERALE

Explozia constă dintr-o reacţie foarte rapidă, de natură fizică sau chimică, însoţită de formarea şi de degajarea violentă a unei mari cantităţi de gaze, cu efecte mecanice, termice şi luminoase asupra obiectelor sau persoanelor care se găsesc în raza sa de acţiune. Un exemplu tipic de explozie de natură fizică este cel al exploziei unei butelii, rezervor sau recipient, determinat de excesul de presiune a gazului lichefiat pe care îl conţine, ori de un defect de construcţie.

Exploziile de natură chimică sau fizico-chimică sunt determinate, alături de substanţele explozive propriu-zise, de cauze diferite, cum sunt de exemplu, contactul dintre mai multe substanţe chimice periculoase, ca şi amestecul aerului, într-o anumită proporţie, cu gaze, vapori inflamabili sau prafuri combustibile.

Clasificarea exploziilor de natură chimică este mult mai complexă, autorii de specialitate făcând distincţie între disocierea simplă şi combustie, între deflagraţie (ardere explozivă care se propagă cu o viteză relativ mică, de ordinul metrilor pe secundă) şi detonaţie (reacţie chimică sau ardere, propagată cu viteză foarte mare, ajungând până la 10000 m/secundă).

Printre gazele care formează amestecuri explozive cu aerul, se numără metanul, butanul, propanul, hidrogenul, precum şi vaporii de benzină, eter, benzen, acetilenă, amoniac etc. Prafurile sau pulberile combustibile, cum ar fi de exemplu, praful de făină, de textile, de zahăr, de metale, de cărbune, dispersate în aer sub formă de aerosoli, într-o anumită concentraţie sunt şi ele de natură explozivă. Exploziile se clasifică în accidentale şi premeditate. Din punct de vedere al particularităţilor determinate de urmele de explozii formate, în literatura criminalistică, exploziile se clasifică în:[1]

➢ **Exploziile difuze** care de regulă au un caracter accidental şi sunt specifice amestecului aerului cu gaze, vapori sau prafuri de combustibile. Acestea sunt consecinţa neglijenţei, nerespectării regulilor de protecţie a muncii, defectelor de fabricaţie şi uzurii instalaţiilor. Caracteristic pentru urmele acestui gen de explozii este faptul că ele se întind mai mult sau mai puţin uniform pe întreaga suprafaţă afectată, fără a exista un crater sau focar central. Prin urmare, apar urme de dislocare, distrugere, afumare a pereţilor, tavanului, uşilor, ferestrelor. De asemenea, pe lângă explozia centrală, apar şi explozii secundare, în funcţie de concentrarea şi gradul de răspândire a atmosferei explozibile, ceea ce determină ca obiectele sau victimele să fie culcate în direcţii diferite, nu ca în cadrul unei singure unde de şoc.

➢ **Exploziile concentrate** sunt tipice atât pentru exploziile de natură fizică, cât şi pentru cele de natură chimică, rezultate din contactul accidental a două substanţe periculoase, întâlnite în industria chimică, petrochimică şi în laboratoare. Cel mai adesea sunt provocate de substanţe explozive cum sunt de exemplu, praful de puşcă, dinamita sau trinitrotoluenul (TNT), nitroglicerina şi diverşi explozivi plastici. Exploziile concentrate se produc prin deflagraţie sau prin detonare. În privinţa modului de fabricare a substanţelor sau materialelor explozive, acestea pot fi de tip industrial, cu destinaţie civilă sau militară şi de tip artizanal. În literatura de specialitate se subliniază caracterul preponderent premeditat al

[1] *Idem*, p. 254-255.

exploziilor concentrate. Nu trebuie exclusă nici ipoteza producerii accidentale, cu atât mai mult cu cât aceste cazuri deţin ponderea cea mai mare în practica de specialitate. Însă, atunci când se investighează o explozie concentrată, trebuie avut în vedere, în primul rând, ipoteza utilizării ei în scopuri infracţionale. Caracteristice pentru exploziile de tip concentrat ori asimilat acestora sunt prezenţa unui crater sau focar central, precum şi dispunerea concentrică sau radială a efectelor (distrugeri, arderi, afumări, ruperi, răsturnări de obiecte) care se reduc pe măsura depărtării de epicentru, în funcţie şi de puterea exploziei. Printre urmele specifice se găsesc schijele, resturile de materiale utilizate în amorsare, care nu se distrug în totalitate (capse, detonatori). De asemenea, un aspect caracteristic este şi mirosul lăsat de anumite substanţe explozive.

§2. CERCETAREA LA FAŢA LOCULUI ŞI EXPERTIZA URMELOR DE EXPLOZII

Cercetarea la faţa locului a urmelor de explozii presupune căutarea şi descoperirea atât a urmelor propriu-zise lăsate de explozie, cât şi a altor urme, în primul rând ale omului, necesare stabilirii legăturii cauzale dintre rezultat şi acţiunea sau prezenţa sa la locul faptei[1]. Activităţile desfăşurate la faţa locului se apropie destul de mult de cercetarea urmelor de incendiu, cu atât mai mult cu cât o explozie este urmată de obicei de un incendiu. Se efectuează o căutare sistematică a urmelor, pornindu-se, dacă este posibil, din centrul exploziei, cercetându-se instalaţiile, conductele, rezervoarele, tablourile şi circuitele electrice. De asemenea, se ridică urme sub formă de resturi de obiecte sau de materie, cenuşă, funingine, schije etc. Mai mult, este importantă căutarea posibilelor urme ale mecanismelor de detonare, în special dacă există indicii referitoare la provocarea unei explozii în scop infracţional[2].

Consemnarea în procesul-verbal impune, alături de efectuarea de fotografii-schiţă a obiectelor principale şi de detaliu, şi de filmări sau înregistrări video.

Expertiza criminalistică a urmelor de explozii este necesară pentru determinarea cauzelor şi naturii exploziei, a tipului de material exploziv şi a mecanismului de producere a exploziei. De asemenea, se poate stabili dacă o explozie difuză este sau nu consecinţa folosirii unui material exploziv.

Secţiunea a III-a
Cercetarea urmelor de accidente de trafic

§1. CERCETAREA URMELOR MIJLOACELOR DE TRANSPORT RUTIER

1.1. Aspecte introductive

Cercetarea urmelor mijloacelor de transport reprezintă o activitate a organelor de urmărire penală, în special în cazul accidentelor de circulaţie, al furtului de autoturisme, inclusiv în situaţiile în care o persoană s-a folosit de un mijloc de transport în comiterea

[1] Vladimir Stoica, *op. cit.*, p. 102-108.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 255.

infracțiunii. Din categoria mijloacelor de transport fac parte atât vehiculele cu tracțiune mecanică, cât și cele cu tracțiune animală sau acționate de forța omului.

Conform opiniilor exprimate în literatura de specialitate, prin *urmă a mijloacelor de transport* se înțelege orice modificare produsă de sistemul de rulare, de celelalte părți componente, pe obiectele sau suprafețele cu care vehiculul a venit în contact[1]. Formarea lor depinde de o multitudine de factori, printre cei mai importanți numărându-se:

- **Natura suprafeței pe care se rulează**, din acest punct de vedere urmele fiind de suprafață sau de adâncime, de stratificare sau de destratificare, după cum vehiculul se deplasează pe asfalt, pământ moale, zăpadă, praf, nisip etc.
- **Modul de mișcare** al mijlocului de transport care, în timpul staționării creează urme statice, spre deosebire de frânare sau de deplasare, situație în care urmele sunt dinamice.
- **Tipul de bandaj sau de șină** cu care sunt prevăzute roțile, ponderea fiind deținută de anvelopele de cauciuc cu un desen antiderapant variat, folosite frecvent și la vehiculele cu tracțiune animală.

O categorie importantă de urme o reprezintă resturile de obiecte și de materii provenite de la autovehicule: cioburi de sticlă și de plastic (provenind de la faruri, parbrize, lanterne), resturi metalice desprinse din caroserie, pelicule de vopsea, urme de benzină, de ulei, precum și urme de sol sau alte materii aflate pe roată sau pe caroserie. Foarte importante sunt și urmele biologice (fire de păr, sânge, resturi de țesut) aparținând victimei sau urmele de materiale din îmbrăcămintea victimei unui accident de circulație, urme ce nu fac parte din categoria celor aparținând mijloacelor de transport, dar cărora li se pot ataşa.

Mijloacelor de transport cu tracțiune animală le sunt specifice urmele lăsate de animalele care le tractează, prin particularitățile tipului și modului de potcovire, dar și prin urmele de natură biologică animală, lăsate pe parcursul traseului străbătut.

1.2. Cercetarea la fața locului a urmelor mijloacelor de transport rutier

Problemele principale pe care urmează să le rezolve cercetarea la fața locului, raportându-se strict la examinarea și interpretarea urmelor descoperite sunt următoarele:[2]

➢ **Stabilirea tipului de vehicul și identificarea acestuia** sunt posibile prin determinarea mai multor parametri reflectați de urme. Astfel o identificare se poate realiza pe baza măsurării ecartamentului sau distanței dintre roțile din spate ale vehiculului, măsurare efectuată între cele două urme paralele. Măsurarea se poate efectua și pentru roțile din față, însă aceasta este posibilă cu exactitate numai în ipoteza în care vehiculul a virat, situație în care urmele roților anterioare nu mai sunt acoperite de cele din spate, întrucât descriu un unghi de virare mai mic. Elementele de identificare prezintă și forma desenului antiderapant, lățimea bandajului roții și diametrul roții, ultimul element poate fi stabilit prin măsurarea distanței dintre două puncte caracteristice care se repetă în urmă, cum ar fi o uzură, prezența unui corp străin în nervurile desenului antiderapant, ca și locul de îmbinare al șinei metalice ce îmbracă roata. Alte urme care servesc la determinarea tipului de vehicul pot fi întâlnite pe corpul victimei sau pe obiectul lovit, cum ar fi de exemplu, înălțimea și

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 288.

[2] Lupu Coman, Gheorghe Diniță, *Cercetarea la fața locului a accidentelor de circulație*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1970, p. 38-41.

forma leziunilor formate de bara de protecţie, de faruri şi de alte părţi ale caroseriei. De asemenea, sunt foarte importante urmele de vopsea şi resturile de metal, cioburile de sticlă provenite din faruri, parbrize, lămpi de semnalizare, obiecte desprinse sau căzute din caroserie, diverse scurgeri de lichide, care prin examinări traseologice şi fizico-chimice pot servi la identificare.

➢ **Determinarea direcţiei de deplasare** se realizează pe baza urmelor statice (de adâncime sau de suprafaţă) ale desenului antiderapant, ca şi după forma picăturilor de ulei, a stropilor de apă sau noroi aruncaţi de roţi în timpul mersului, urmele acestora având o formă alungită, cu partea ascuţită în direcţia de mers. De asemenea, direcţia se mai poate determina şi după forma urmelor de frânare, după gradul de imprimare al acestora, mai pronunţat în sensul de mers, după unghiul de culcare a vegetaţiei, inclusiv după cum a fost mişcat materialul cu care este acoperit drumul, de către bandajul roţii, de şenile, de tălpile sănilor etc. La vehiculele tractate de către animale, determinarea direcţiei de mers se face după poziţia copitei sau potcoavei.

➢ **Stabilirea vitezei de circulaţie** este posibilă, în principal, prin măsurarea lungimii urmei de frânare, ea fiind direct proporţională cu viteza vehiculului, aceasta putând fi determinată cu formula: $V = \frac{St \times 254 \times Q}{K}$, în care **St** reprezintă lungimea urmei de frânare, **254** este un coeficient, **Q** este coeficientul de aderenţă, iar **K** este coeficientul de exploatare a frânelor. Lungimea urmei de frânare depinde de gradul de aderenţă a anvelopelor la suprafaţa drumului, determinat de uzura pneurilor, de sistemul de frânare, de starea drumului şi de eficienţa frânelor.

➢ **Fixarea şi ridicarea urmelor mijloacelor de transport** presupun descrierea amănunţită în procesul-verbal, la care se adaugă aproape întreaga gamă a fotografiilor judiciare operative (de orientare, schiţă, detaliu) şi eventual ridicarea prin mulaje a urmelor de adâncime. La fotografiere, alături de fotografiile de orientare şi de fotografiile-schiţă, se va acorda o mare importanţă fotografiilor de detaliu şi măsurătorilor fotografice, interesând raportul de distanţă dintre obiectele principale, lungimea urmei de frânare, urmele formate din resturi de obiecte, petele de combustibil, lubrifianţi, alte scurgeri[1].

Pentru efectuarea măsurătorilor, mai ales pentru determinarea ecartamentului[2] şi ampatamentului[3] se stabileşte cu precizie distanţa dintre centrele urmelor, iar dacă urmele sunt lăsate de roţi duble se măsoară separat distanţa dintre centrele urmelor din interior şi apoi din exterior. La urmele de căruţe, din cauza roţii în butuc, se execută mai multe măsurători, după care se realizează o medie.

Mulajele se execută conform regulilor generale, alegându-se o porţiune din urma de adâncime de circa 30-50 cm, care conţine cele mai clare detalii. Aceleaşi procedee se vor aplica şi la efectuarea de mulaje ale urmelor de adâncime aparţinând animalelor, nu înainte însă de fotografierea, în detaliu a urmei.

1.3. Expertiza criminalistică a urmelor mijloacelor de transport rutier

Problema centrală care trebuie să o rezolve expertiza criminalistică o reprezintă identificarea mijlocului de transport (tipul, modelul şi culoarea autovehiculului; viteza şi

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 248-249.
[2] Ecartamentul reprezintă distanţa dintre axa mediană a roţilor aflate pe aceeaşi osie.
[3] Ampatamentul reprezintă distanţa dintre osia din faţă şi cea din spatele vehiculului.

direcția de deplasare a autovehiculului), ceea ce presupune prezentarea de modele de comparație după banda de rulare, după alte părți care au creat urme, ca și prelevarea de pelicule de vopsea sau alte materiale. Identificarea se realizează frecvent pe baza examenului comparativ dintre caracteristicile reflectate în urma descoperită la locul faptei și modelele de comparație obținute de la anvelopele autovehiculului suspect, luându-se în calcul atât caracteristicile lor generale, cât și detaliile specifice desenului antiderapant (uzura, defectele de fabricație). Totodată, se determină mecanismul de formare a urmei și partea din autovehicul care a creat-o, aspect necesar a fi clarificat în special în cazul prezenței urmelor pe corpul victimei.

Identificarea este posibilă și prin examinarea urmelor sub formă de resturi de obiecte, (cum ar fi exemplu, cioburi de faruri, părți ale diverselor ornamente, pelicule de vopsea macroscopice etc.), care fac posibilă reconstituirea piesei ori ansamblului din care au provenit, această activitate fiind denumită *reconstituirea întregului după părțile sale componente*.

Expertiza criminalistică a urmelor mijloacelor de transport rutier trebuie să răspundă la întrebări privind starea sistemului de frânare (dacă acesta acționează uniform pe toate roțile), starea sistemului de direcție sau a altor mecanisme și stabilirea vitezei și direcției de deplasare a mijlocului de transport. Sunt avute în vedere nu numai urmele de frânare, ci și urmele de impact sau distanța de proiectare a pietonului accidentat.

§2. CERCETAREA URMELOR ACCIDENTELOR FEROVIARE, NAVALE ȘI AERIENE

2.1. Urmele accidentelor feroviare

Cercetarea urmelor accidentelor feroviare are ca scop soluționarea problemelor specifice infracțiunilor care periclitează siguranța circulației pe căile ferate. Conform prevederilor cuprinse în Titlul VI, Capitolul III al părții speciale din Codul penal în vigoare, prin *accident de cale ferată* se înțelege „distrugerea sau degradarea importantă adusă materialului rulant de cale sau altor instalații feroviare în cursul circulației sau manevrelor mijloacelor de transport ale căilor ferate"[1].

Raportat la însuși conținutul formulării legiuitorului, ca și la realitatea faptică, principalele categorii de urme specifice unui accident de cale ferată pot fi considerate următoarele:[2]

- urmele de scoatere, slăbire, tăiere sau distrugere a șinei, prin deșurubarea trifoanelor, explozie, corodare;
- urmele de slăbire, deteriorare a limbilor și mecanismelor de macaz, de modificare a parametrilor;
- urmele de deteriorare sau distrugere a sistemului de rulare, mai ales a cuzineților, sistemului de frânare, de cuplare;
- urmele de modificare a indicațiilor semnalelor, a comenzilor blocului de centralizare sau a circuitelor instalației electrodinamice;

[1] Art. 277 alin. (1) din Codul penal.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 256.

- urmele unor obstacole aşezate pe calea ferată, de tipul saboţilor, traverselor de beton sau de lemn şi a altor materiale care pot provoca deraieri;
- urmele de semnalizări false (premeditate) prin instalaţiile electrice sau mecanice.

2.1.1. Cercetarea la faţa locului include atât locul propriu-zis al accidentului, cât şi staţiile de plecare şi sosire, implică, pe lângă căutarea, descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor existente în zona evenimentului, stabilirea imediată a stării şi poziţiei instalaţiilor de semnalizare şi de comandă centralizată, a indicaţiilor aparaturii din cabinele locomotivelor, a registrelor în care se fac menţionări cu privire la comenzi, desfăşurarea circulaţiei, revizia instalaţiilor. Se verifică starea sigiliilor de la instalaţiile de comandă, de la semnalizare şi de la macazuri, împrejurări în care nu trebuie neglijată descoperirea de urme ale omului sau ale eventualelor instrumente utilizate în săvârşirea infracţiunii. Astfel sunt urmele digitale descoperite pe instalaţii, aparate sau mecanisme. În mod normal acestea trebuie să aparţină personalului însărcinat cu întreţinerea lor, aspect ce rezultă din registrele de întreţinere a instalaţiilor.

2.1.2. Expertiza criminalistică a urmelor accidentelor de cale ferată este destinată să clarifice cauzele şi natura accidentului, precum şi persoana responsabilă de producerea lor.

2.2. Urmele accidentelor aeriene

Cercetarea urmelor accidentelor aeriene, prin specificul acestui gen de evenimente, dar şi prin condiţiile de loc şi timp în care se produc, necesită o conlucrare strânsă între organele judiciare şi specialiştii din domeniul aviaţiei, cercetarea urmând a se desfăşura într-o echipă complexă. Cauzele principale, frecvente, ale unui accident de avion sunt următoarele:[1]

- Pilotarea sau dirijarea greşită a aeronavei datorată unor cauze subiective, dar şi obiective;
- Declanşarea de explozii sau incendii la bordul aeronavei, de natură tehnică sau premeditate;
- Defecte de construcţie, de proiectare, inclusiv uzura aparatului.

Acestor cauze li se pot adăuga şi condiţiile meteorologice nefavorabile, cum sunt ceaţa, curenţii puternici de aer, variaţiile bruşte de temperatură.

În cazul unor defecţiuni tehnice, pot fi descoperite urme specifice proastei funcţionări a motoarelor, a sistemelor de alimentare, a comenzilor de zbor, a slăbirii şi ruperii unor părţi din aeronavă etc. În situaţia incendiilor sau exploziilor la bord, se descoperă urme specifice scurtcircuitului, scurgerii de carburant sau substanţelor explozive.

Constatările privind erorile de pilotaj sau dirijarea greşită se realizează pe baza înregistrărilor existente în aşa-numita „cutie neagră", care oferă informaţii referitoare la viteză, altitudinea la care se zboară, ruta parcursă, la legăturile radio. La aceste informaţii se adaugă şi înregistrările efectuate la turnurile de control ale aeroporturilor, ele oferind multe date desprinse din comunicările făcute de echipaj în legătură cu evenimentele petrecute la bordul aeronavei. De asemenea, din interpretarea tuturor datelor oferite de urmele revelate

[1] *Idem*, p. 257.

la faţa locului, coroborate cu înregistrările audio, dar şi cu declaraţiile martorilor oculari, se pot desprinde concluzii privitoare la cauza şi natura accidentului.

Dintre aspectele mai importante pe care cercetarea la faţa locului trebuie să le clarifice, amintim: determinarea locului producerii accidentului, stabilirea tipului de aparat de zbor, a companiei aeriene căreia îi aparţine, a numărului de înmatriculare, a naturii zborului, a tipului de încărcătură. O altă problemă importantă de clarificat în cercetarea la faţa locului, o reprezintă stabilirea cu exactitate a numărului şi identităţii victimelor accidentului.

Pentru clarificarea deplină a cauzelor şi naturii accidentului este important ca urmele descoperite şi ridicate de la faţa locului, atunci când acest lucru este posibil, să fie supuse unor examinări efectuate de experţi criminalişti, împreună cu specialişti din domeniul aviaţiei.

2.3. Urmele accidentelor navale

Investigarea urmelor accidentelor navale presupune cooperarea între organele judiciare şi organele de specialitate din domeniul naval.

Conform modului în care se produc, accidentele navale sunt determinate de următorii factori:[1]

- **Incendii sau explozii la bord,** provocate de funcţionarea defectuoasă a instalaţiilor navei, de încărcătură, în situaţia transportului de substanţe chimice sau hidrocarburi, şi de sabotaj.
- **Distribuirea şi ancorarea defectuoasă a încărcăturii în cala vasului**, în special la transportul de mărfuri generale (piese mari şi grele, maşini etc.).
- **Greşeli de pilotaj ori de manevrare incorectă a instalaţiilor de dirijare a navei**, care pot avea ca rezultat ciocnirea de o altă navă (abordajul), atingerea fundului apei, împotmolirea în nisip ori lovirea de mal (eşuarea).

Dacă nava rămâne la suprafaţă, căutarea, descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor se realizează în conformitate cu regulile generale referitoare la cercetarea fiecăreia dintre categoriile cărora acestea le aparţin (incendii, explozii, urme ale omului, instrumentelor etc.).

Scufundarea navei determină dificultăţi în efectuarea cercetărilor, fiind necesar concursul scafandrilor. În situaţia când nava se află la o adâncime accesibilă cercetării de către scafandri, pe lângă fotografierea şi filmarea urmelor principale, nu trebuie exclusă posibilitatea ridicării de urme sub formă de resturi sau părţi de obiecte. Dacă nava se află la o adâncime mare, cercetarea se rezumă la o examinare exterioară, cu ajutorul camerelor de televiziune instalate în dispozitive speciale şi comandate de la suprafaţă. În funcţie de împrejurări, pot fi utilizate submarine destinate special acestor activităţi.

O serie de date privind accidentele navale pot fi obţinute din înregistrările realizate la dispeceratele porturilor sau de către alte nave aflate în zonă şi care au fost chemate în ajutor. De asemenea, se examinează jurnalul de bord, alte registre, în care există menţiuni cu privire la comunicaţiile radio, la funcţionarea maşinilor.

---

[1] *Idem*, p. 258.

CAPITOLUL VIII

CERCETAREA CRIMINALISTICĂ A FALSULUI ÎN ÎNSCRISURI

Secţiunea I
Introducere

Înscrisul reprezintă exprimarea prin scris a gândirii şi voinţei, fiind o reprezentare prin semne grafice a sunetelor şi cuvintelor dintr-o limbă[1]. În literatura de specialitate s-a subliniat faptul că în sfera înscrisurilor ca mijloace de probă intră numai obiectele pe care sunt marcate semnele scrierii fonetice[2].

Legiuitorul nu a dat termenului de înscris o semnificaţie largă, făcând distincţie, în cadrul infracţiunilor de fals (Titlul VI din partea specială a Codului penal) între infracţiunile de falsuri în înscrisuri şi infracţiunile de falsificare de monede, timbre sau de alte valori. Aşadar, şi în ceea ce priveşte examinarea criminalistică este necesar să facem distincţia între cercetarea propriu-zisă a falsurilor în înscrisuri, inclusiv a textelor bătute la maşină şi cercetarea altor categorii de falsuri, cum sunt cele de monede, timbre sau de alte valori, ca şi falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare.

Din punct de vedere metodologic, datorită similitudinii procedeelor tehnico-ştiinţifice de investigare, în literatura de specialitate, atunci când este abordată problematica cercetării criminalistice a înscrisurilor, sunt luate în considerare şi instrumentele de autentificare (sigilii), timbrele, biletele de bancă, desenele, schiţele, în general majoritatea obiectelor materiale ale infracţiunilor de fals, purtătoare de semne grafice.

Potrivit dispoziţiilor art. 320-322 din Codul penal, falsul în înscrisuri poate fi de natură materială sau intelectuală.

Falsul material, atât cel în înscrisuri oficiale, cât şi cel în înscrisuri sub semnătură privată este consecinţa contrafacerii sau a alterării lor, în orice mod, de natură să producă efecte juridice. El poate fi săvârşit printr-o modificare fizică a înscrisului preexistent sau prin alcătuirea în totalitate sau în parte a unui înscris oficial[3].

Falsul intelectual constă în falsificarea unui înscris oficial cu prilejul întocmirii acestuia de către un funcţionar public aflat în exerciţiul atribuţiilor de serviciu, prin atestarea unor fapte sau împrejurări necorespunzătoare adevărului ori prin omisiunea cu ştiinţă de a insera unele date sau împrejurări în înscrisul astfel întocmit.

Spre deosebire de falsul total unui înscris sau al unei contrafaceri, caracterizat printr-o anumită unitate de structură, atât logică cât şi grafică, falsului parţial îi lipseşte

---

[1] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 310.

[2] Ion Neagu, *Drept procesual penal*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1989, p. 177-178.

[3] Vasile Papadopol, *Probleme generale privind infracţiunile de fals în înscrisuri*, Revista Română de Drept nr. 12/1973, p. 32.

această unitate, în general fiind mai uşor de depistat[1]. Exceptând contrafacerile sau falsurile totale, principalele procedee de realizare a falsului în înscrisuri le reprezintă înlăturarea sau acoperirea unui text, adăugarea de text, modificarea unui semn grafic (litera sau cifra), imitarea unui scris sau a unei semnături, deghizarea propriului scris[2]. În falsificarea unui înscris poate fi utilizată numai una dintre aceste modalităţi, dar pot fi întrebuinţate concomitent mai multe procedee, cum ar fi, de pildă, înlăturarea unui text, urmată de adăugarea altuia, în care s-a imitat scrisul iniţial. Acestor procedee de falsificare li se adaugă falsificarea impresiunilor de ştampile şi de sigilii, cât şi înlocuirea de fotografii de pe legitimaţii ori înscrisuri.

Modalităţile diverse de falsificare fac dificilă, în multe cazuri, constatarea acestora de către organele de urmărire penală sau de către instanţele de judecată, fiind necesară recurgerea la cunoştinţele unui specialist şi la metodele tehnico-ştiinţifice de investigare adecvate. Expertizele criminalistice se impun cu atât mai mult în cazurile mai deosebite de falsificare, cum sunt de exemplu, falsurile de bancnote, de timbre, sau de alte valori, falsuri incriminate în art. 310-316 Cod penal, precum şi în art. 317 Cod penal, referitor la falsificarea de instrumente oficiale.

Secţiunea a II-a
Cercetarea falsului prin înlăturare de text

Înlăturarea sau ştergerea de text reprezintă o modalitate de falsificare întâlnită frecvent în practica judiciară, realizându-se pe cale mecanică sau chimică, şi fiind deseori urmată de adăugarea altui text, situaţie în care ne aflăm în prezenţa unui fals prin substituire[3].

Principalele moduri de operare frecvent utilizate în săvârşirea falsului prin înlăturarea de text sunt următoarele:[4]

- **Înlăturarea mecanică,** efectuată prin răzuirea textului cu o lamă, un ac ori un alt obiect ascuţit sau prin radierea sa cu o gumă, cu miez de pâine etc.
- **Înlăturarea chimică,** prin corodarea sau spălarea cu anumite substanţe chimice a unui text, în întregime sau numai parţial, având ca rezultat decolorarea sa şi, uneori, chiar înlăturarea definitivă a textului.
- **Acoperirea unui text** ori a unor semne grafice prin haşurarea ori prin pătarea cu diverse substanţe de scriere ori de altă natură reprezintă o formă aparte a acestei modalităţi de falsificare.

Examinarea criminalistică a textelor şterse se desfăşoară în două faze, ceea ce presupune, într-o primă etapă, stabilirea locului în care a fost alterat înscrisul, iar în a doua etapă, refacerea textului înlăturat.

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 472.

[2] Dumitru Sandu, *Falsul în acte*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977, p. 13-14.

[3] Jean Louis Clément, Bruno Risi, *Laboratory Examination of Counterfeit and Fraudulently Altered Documents*, Partea a III-a, International Criminal Police Review, nr.368, mai 1983, p. 138-140.

[4] Balbuena Balmacedda, *La détection des fraudes sur les documents. Quelques principes de basse*, Revue Internationale de Police Criminelle, nr. 8/1987, p. 2-13.

§1. STABILIREA LOCULUI ALTERĂRII

În cazurile simple când este posibilă observarea cu ochiul liber a porţiunii de înscris alterat, este suficientă iluminarea documentului sub un anumit unghi sau observarea prin transparenţă. În alte împrejurări însă, depistarea locului alterării impune utilizarea de metode speciale.

Mai întâi, se procedează la o examinare optică la stereomicroscop sub lumină incidentă, fiind pusă în evidenţă scămoşarea hârtiei, pierderea luciului acesteia, diferenţe de culoare, alterarea unor trăsături învecinate textului şters sau liniaturii hârtiei. Identificarea porţiunii alterate se realizează prin vaporizarea cu iod a înscrisului, locul răzuit colorându-se într-o nuanţă gălbuie datorită reţinerii unei cantităţi mari de iod. De asemenea, se mai poate apela la pudrarea hârtiei cu grafit, acesta fiind reţinut mai bine de suprafaţa scămoşată. Cele două metode prezentate servesc inclusiv la revelarea urmelor de mâini formate pe suprafaţa documentului. Grafitul prezintă însă dezavantajul că deteriorează oarecum suprafaţa hârtiei[1].

În cazul în care după înlăturarea textului, stratul de încleiere de la suprafaţa hârtiei a fost relativ refăcut, se va utiliza o altă metodă pentru identificarea porţiunii alterate, care constă în turnarea unei picături de benzină lângă locul răzuit.

Atât în cazul vaporizării cu iod, cât şi în ipoteza folosirii metodei „picăturii de benzină", este necesar să se recurgă imediat la fixarea fotografică a rezultatului obţinut.

Porţiunea din care a fost înlăturat textul, în special în cazurile de spălare chimică, poate fi depistată cu ajutorul radiaţiilor ultraviolete, fluorescenţa hârtiei modificându-se în porţiunile alterate. De asemenea, mai poate fi aplicat procedeul fotografiei de contrast sau cel al separării culorilor.

§2. REFACEREA TEXTULUI ÎNLĂTURAT

Refacerea textului înlăturat este în funcţie, în primul rând de natura materialului de scriere (cerneală, tuş, creion etc.) şi apoi de cea a suportului pe care s-a scris, inclusiv de vechimea scrisului şi de condiţiile în care a fost păstrat[2].

Revelarea sau refacerea textului înlăturat este posibilă prin metode fizice şi metode chimice care, însă, pot conduce la modificarea înfăţişării înscrisului, cum ar fi de exemplu, utilizarea vaporilor de acid sulfo-cianhidric pentru evidenţierea textului scris cu cerneluri pe bază de fier. Privitor la procedeele de examinare folosite în laborator, subliniem faptul că în ipoteza întrebuinţării de metode cu caracter distructiv, este necesar obţinerea avizului organului judiciar care a dispus expertiza. Aplicarea unor asemenea metode se realizează numai după fotografierea prealabilă a înscrisului în litigiu şi după ce s-a constatat că procedeele nedistructive nu au condus la niciun rezultat.

Refacerea textului este posibilă datorită existenţei în masa hârtiei a unor resturi ori particule din compoziţia materialului de scriere, cum este mai ales cazul cernelurilor, dar şi datorită urmelor de presiune create de instrumentul cu care s-a scris, urme vizibile pe verso-ul acesteia sau posibil de evidenţiat prin fotografia de umbre şi prin utilizarea laser-ului.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 327.

[2] Constantin Dumitrescu, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. II, editat de Şcoala militară de ofiţeri a Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983, p. 79-81.

Metodele fizice de refacere a textelor scrise cu cerneală sau cu creioane chimice au la bază radiațiile invizibile atât cele ultraviolete, cât și cele infraroșii, sau radiațiile röentgen.

Radiațiile ultraviolete determină apariția unei fluorescențe specifice resturilor de coloranți aflați în masa hârtiei.

Radiațiile infraroșii pătrund în masa hârtiei, cu excepția locurilor în care se găsesc particule de cerneală, migrate în masa hârtiei, astfel că ele nu vor impresiona materialul fotosensibil așezat sub înscris, fiind absorbite de acele resturi.

Metodele chimice de refacere a textului înlăturat au la bază reacția dintre diverși reactivi chimici și componentele cernelii sau creionului, pătrunse în masa hârtiei, care în funcție de natura lor, vor intra în reacție cu soluțiile de revelare. Dintre numeroasele metode de refacere chimică a textului, amintim reacția nitratului de argint cu clorurile sau sulfurile din cerneală.

Alte metode de refacere a textului înlăturat considerate ca fiind cele mai sigure, sunt procedeele pe baza întăririi fotografice a contrastului imaginii, precum și metoda difuzo-copiativă prin care înscrisul, presat pe o coală fotografică, va determina desensibilizarea acesteia în locurile în care s-a aflat textul înlăturat, revelarea având loc după developarea hârtiei fotografice.

Refacerea textelor scrise cu stiloul cu bilă ori cu creionul este posibilă și prin punerea în evidență a urmelor de presiune formate în masa hârtiei cu ajutorul fotografiei de umbre, vaporizării cu iod și obținerii de mulaje cu materiale termoplastice.

Un alt procedeu modern îl reprezintă cel denumit **ESDA**[1] (*Electrostatic Detection Device*), care este o tehnologie de vârf destinată cercetării criminalistice a falsului în înscrisuri. Principiul de funcționare al aparatului constă în crearea unei imagini invizibile electrostatice a scrisului, care este apoi vizualizată prin aplicarea unor tonere sensibile la sarcini electrice. Imaginea obținută evidențiază deteriorarea fibrelor microscopice de la suprafața documentului, datorită interacțiunii cu suprafețele abrazive suprapuse peste document.

Aparatul de detecție electrostatică (*ESDA*), utilizat inclusiv în revelarea urmelor papilare, permite refacerea textelor înlăturate prin radiere, dar și prin hașurare sau acoperire. De asemenea, pe baza aceloraşi urme de presiune, se pot descoperi falsuri de bancnote, cum este cazul dolarului american, cât și al timbrelor seci.

În prezent, gama mijloacelor tehnice de investigare s-a lărgit cu noi metode și cu aparatură de investigare de mare randament. De exemplu, aparatura denumită *Video Spectral Comparator* (de exemplu, **VSC-2000** și **VSC-6000**), permite investigarea în radiații ultraviolete, vizibile și infraroșii în absorbție sau luminiscența IR. **Comparatorul video-spectral VSC-2000**[2] reprezintă cel mai recent instrument de investigare utilizat de laboratoarele FBI-ului pentru analiza documentelor falsificate, fiind un dispozitiv de imagistică care permite analiza cernelurilor, vizualizarea caracteristicilor de securitate ascunse în documente și descoperirea modificărilor efectuate pe acestea. **Comparatorul**

[1] Mai multe informații despre ESDA sunt disponibile pe site-ul: http://www.fosterfreeman.com/index.php?option=com_content&view=article&id=7:esdas&catid=1:examination-of-questioned-documents&Itemid=32, consultat la 30.07.2014.

[2] Gregg M. Mokrzycki, *Advances in Document Examination: The Video Spectral Comparator 2000*, Forensic Science Communications, October 1999, Volume 1, Number 3, disponibil pe site-ul: http://www.fbi.gov/about-us/lab/forensic-science-communications/fsc/oct1999/mokrzyck.htm/#Introduction, consultat la 30.07.2014.

video-spectral VSC-6000[1] este un sistem inteligent de imagistică digitală care oferă o gamă largă de facilităţi pentru descoperirea falsurilor în documente.

Institutul Naţional de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române prin Laboratorul de expertiză grafică şi tehnica documentelor are în dotarea sa **Comparatorul video-spectral VSC-5000** care este utilizat în următoarele aplicaţii:[2] identificarea textelor acoperite; stabilirea textelor adăugate, retuşate sau repasate; identificarea textului iniţial, executat anterior unor suprapuneri; examinarea impresiunilor de ştampile prin juxtapunere şi prin suprapunere a imaginilor.

§3. REFACEREA TEXTELOR ACOPERITE

În falsul realizat prin acoperirea textului ori a unor semne grafice (litere, cifre), fie prin haşurare cu cerneală, creion sau tuş, fie prin pete de cerneală sau cu alte substanţe, pentru revelarea textului se recurge la metode specifice.

Revelarea textului se poate realiza în primul rând, prin examinarea scrisului prin transparenţă, într-o lumină puternică. De asemenea, este posibilă recurgerea la fotografia separatoare de culori. Se utilizează cu succes radiaţiile invizibile, în special radiaţiile infraroşii, datorită proprietăţii acestora de a străbate hârtia şi de a fi reţinute de substanţe pe bază de carbon, săruri metalice, acizi etc. Dintre radiaţiile invizibile, se mai apelează şi la radiaţiile röentgen, cu ajutorul cărora se realizează fotoelectronografii, ca urmare a iradierii atomilor din cerneala textului acoperit.

De mare eficienţă este aparatura de tip *Video Spectral Comparator*, destinată special investigării acestui gen de falsuri.

Secţiunea a III-a
Cercetarea falsului prin adăugare de text

Falsul prin adăugare de text, ca şi prin înlăturare este de obicei caracteristic pentru falsurile parţiale. Această categorie de fals poate fi executată prin simpla modificare a unei litere sau cifre (8 din 3, 9 sau 6 din 0 etc.), din adăugări de cifre, de cuvinte, adăugându-se la rânduri întregi.

Dintre variantele falsificării prin adăugare de text frecventă este şi aceea a transferului de litere, cuvinte sau cifre, eventual rânduri întregi, după un înscris autentic. Falsul prin adăugare de text poate fi efectuat atât de persoana care a întocmit iniţial înscrisul, ori de către altă persoană, falsificatorul apelând la un instrument scriptural similar celui utilizat iniţial sau la altul, precum şi la unele cerneluri asemănătoare sau diferite.

Acest gen de fals este de multe ori precedat de înlăturarea textului.

---

[1] Informaţi despre VSC-6000 sunt disponibile pe site-ul: http://www.fosterfreeman.com/index.php?option=com_content&view=article&id=9&Itemid=28, consultat la 30.07.2014.

[2] Conform site-ului Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/expertize_grafice.htm, consultat la 30.07.2014.

Cercetarea falsului prin adăugare de text se desfăşoară pe parcursul următoarelor etape:

➢ **Cercetarea caracteristicilor grafice**

Prima etapă a cercetării o reprezintă studiul caracteristicilor grafice ale textului, începând cu continuitatea logică a scrisului, cu distanţa dintre rânduri şi dintre cuvinte şi terminând cu caracteristicile grafice particulare. Printre elementele grafice de natură să indice falsul prin adăugare de text, se numără:

a. Îngrămădirea ori prescurtarea nefirească a cuvintelor din textul în litigiu, separarea lor incorectă.

b. Micşorarea distanţei dintre rânduri, însoţită şi de reducerea dimensiunii literelor pentru a încăpea între rânduri.

c. Modificarea sau orientarea diferită a liniei de bază a rândurilor, raportată la rândurile exterioare.

Aşadar apar modificări privind ordonarea şi desfăşurarea firească a scrisului de pe documentul falsificat.

Alături de diferenţele de ordin grafic, apar şi modificări determinate de schimbarea suportului pe care a fost aşezat înscrisul. De asemenea, schimbarea instrumentului scriptural, precum şi a condiţiilor concrete de scris, chiar dacă se execută de către aceeaşi persoană, oferă indicii pentru descoperirea falsului.

➢ **Cercetarea materialului de scriere**

Există situaţii în care indicii de fals prezentaţi, devin insuficienţi pentru stabilirea falsului. De aceea, se procedează într-o a doua etapă, la examinarea fizico-chimică a materialului cu care s-a scris (cerneală, tuş, creion).

➢ **Stabilirea modurilor de intersectare a trăsăturilor**

Depistarea falsului prin adăugare de text mai poate fi posibilă pe baza datelor desprinse din examinarea trăsăturilor intersectate[1]. De obicei, trăsăturile executate ulterior se suprapun peste trăsăturile executate anterior, deoarece, în mod logic, rândul care urmează se scrie după cel precedent, iar semnătura se execută la sfârşitul textului. Schimbarea ordinii acestei succesiuni indică prezenţa adăugirii. Aşadar când această ordine firească se încalcă, astfel încât trăsăturile rândului anterior se află deasupra celui ce urmează, sau trăsăturile ultimului rând al textului apar peste trăsăturile ce alcătuiesc semnătura, înseamnă că acel rând sau întregul text s-a scris ulterior.

Secţiunea a IV-a
Cercetarea falsului prin imitarea şi deghizarea scrisului

§1. FALSUL PRIN IMITAREA SCRISULUI

Această categorie de falsuri este întâlnită frecvent în practică, în cazul semnăturilor, al menţiunilor ori textelor de mai mică întindere. Ca modalitate de realizare, imitarea poate fi liberă sau servilă[2].

---

[1] Dumitru Sandu, *op. cit.*, p. 146-147; Laurenţiu Boboş, *Stabilirea falsului prin adăugiri în acte*, în culegerea 20 de ani de expertiză criminalistică, editat de Ministerul Justiţiei, Bucureşti, 1978, p. 140-142.

[2] Lucian Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, Ed. Junimea, Iaşi, 1973, p. 213-225.

1.1. Falsul prin imitare liberă

Falsul prin imitare liberă se execută în majoritatea cazurilor cu modelul în faţă, dar şi după memorie. Aparent, o semnătură sau un scris contrafăcut se apropie în linii mari de cele originale, în special în situaţia exersării sale de către plastograf. Imitarea devine mai uşoară în cazul scrisurilor cu un grad de evoluţie inferior scrisului falsificatorului, precum şi în cazul semnăturilor simplificate.

Depistarea falsului prin imitare liberă este posibilă datorită mai multor indici de plastografiere, cei mai frecvenţi fiind următorii:

- Prezenţa caracteristicilor propriului scris al plastografului, datorită deprinderilor sale grafice speciale şi mai ales generale.
- Ignorarea modului de executare şi de dispunere a semnelor diacritice şi de punctuaţie, inclusiv a dispunerii textului în pagină, atenţia plastografului fiind concentrată asupra executării literelor sau cifrelor.
- Depistarea unor caracteristici de ordin particular, cum ar fi orientarea mişcărilor, modul de legare a literelor, presiunea scrisului sau viteza mai scăzută de execuţie, specifice scrisului autentic, sunt imposibil de redat în scrierea contrafăcută.

1.2. Falsul prin imitare servilă

Falsul prin imitare servilă se execută prin urmărirea strictă de către plastograf a modelului scrierii originale, pe care acesta îl are în faţă. Falsificarea mai poate fi realizată prin copierea directă a textului sau semnăturii, acest procedeu fiind considerat ca o modalitate de sine stătătoare, datorită prezenţei unor indici caracteristici de contrafacere.

Depistarea falsului prin imitare servilă este posibilă datorită unor elemente specifice:[1]

- ❖ Lipsa de spontaneitate în executarea gramelor, nesiguranţa traseului şi întreruperile care nu sunt specifice scrisului original.
- ❖ Grosimea uniformă a trăsăturilor, precum şi presiunea, de asemenea uniformă.
- ❖ Viteza scăzută de scriere, reluările sau retuşările de trasee pentru rectificarea formei gramelor.

Câteodată imitarea servilă este precedată de o executare a scrisului cu creionul, după care se procedează la repasarea sa cu cerneală, aspect relevat la fotografierea sub radiaţii infraroşii, prin punerea în evidenţă a trăsăturilor de grafit.

Descoperirea falsului prin copiere este posibilă datorită apariţiei de elemente caracteristice procedeului utilizat de plastograf. De exemplu, la copierea prin transparenţă, alături de elementele specifice imitării servile, o caracteristică importantă o reprezintă coincidenţa dimensiunilor scrierii falsificate cu aceea a originalului. Aceleaşi elemente de coincidenţă apar şi la copierea pe hârtia de calc ori prin utilizarea plombaginei, situaţie în care sunt depistate şi urmele specifice indigoului[2].

1.3. Falsificarea de semnături

Indicii de falsificare a semnăturilor sunt aceiaşi ca şi la plastografierea scrisului obişnuit, mai ales în cazul imitării servile sau copierii: nesiguranţa trăsăturilor, întreruperi nefireşti, grosimea uniformă a traseului, reluări, rectificări etc.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 331.
[2] *Ibidem.*

Spre deosebire de falsul prin imitare liberă, la care este posibilă însăşi identificarea autorului falsului, la imitarea servilă sau la copiere, deşi se descoperă contrafacerea, autorul este mai dificil de identificat.

O modalitate modernă de falsificare a semnăturii este a aceea a falsificării prin scanare.

§2. FALSUL PRIN DEGHIZAREA SCRISULUI

Deghizarea scrisului se întâlneşte frecvent în cazul scrisorilor anonime cu caracter injurios, calomnios, de ameninţare, de şantaj, situaţie în care autorul încearcă să-şi ascundă identitatea. Deghizarea poate fi întâlnită şi în cazul subscrierii, situaţii în care autorul unei semnături, intenţionând să o conteste ulterior, introduce în aceasta elemente aparent de contrafacere (repasarea traseului, şerpuirea ori îngroşarea acestuia etc.).

Principalele procedee de realizare a deghizării scrisului, care conţin şi indici ai falsului sunt:

- Deformarea sau modificarea unor caracteristici grafice generale sau particulare proprii, cum ar fi mărimea, forma şi înclinarea gramelor, precum şi scrierea într-o manieră care să creeze impresia unui scris mai puţin evoluat.
- Scrierea cu mâna stângă, care la persoanele neexersate se materializează într-un grafism greoi, necoordonat, colţuros, care se reduce pe măsură ce persoana se deprinde să scrie în acest mod.
- Scrierea cu majuscule sau cu caractere de tipar, care poate conţine totuşi elemente de specificitate suficiente, mai ales în cazul persoanelor obişnuite să scrie în acest mod.

În toate situaţiile prezentate mai sus, identificarea persoanei care şi-a deghizat scrisul este posibilă datorită deprinderilor sale specifice de scriere, reflectate în textul deghizat. Astfel falsificatorul se concentrează mai mult asupra formei literelor sau cifrelor, scăpând din vedere sensul mişcării, în special caracteristicile topografice ale scrisului sau modul de executare a semnelor diacritice şi a celor de punctuaţie, legarea literelor etc. De asemenea, în majoritatea cazurilor în care este vorba de un text relativ mai mare, gradul de concentrare al autorului scade, acesta ajungând aproape de scrisul său obişnuit, situaţii întâlnite frecvent în scrierea cu litere cursive.

Cu ocazia cercetării scrierilor deghizate, nu trebuie scăpată din vedere studierea caracteristicilor de limbaj. În situaţiile deosebite, se impune, alături de expertiza criminalistică a scrisului, şi efectuarea unei expertize cu caracter grafologic, autorii multor anonime prezentând deficienţe sau dizarmonii psihice.

Secţiunea a V-a
Cercetarea textelor dactilografiate

Expertiza criminalistică a documentelor scrise poate avea ca obiect şi examinarea unor texte dactilografiate, expertiza fiind destinată atât identificării maşinii la care a fost bătut textul, cât şi identificării persoanei dactilografului. În prezent la acestea se adaugă şi identificări de imprimantă sau de aparatură electronică.

§1. IDENTIFICAREA MAŞINII DE SCRIS

Expertiza criminalistică destinată identificării maşinii de scris este o activitate care se desfăşoară în două etape:[1]

▪ În prima etapă se determină tipul sau modelul maşinii de scris, pe baza unor caracteristici generale, care sunt de exemplu, tipul caracterelor semnelor grafice, pasul maşinii, distanţa dintre rânduri, complexitatea semnelor grafice cu care este dotată maşina de scris. În prezent, stabilirea mărcii şi modelului maşinii de scris, deci identificarea de grup se realizează pe baza datelor deţinute de către organele de specialitate, în cartoteca maşinilor de scris existentă la nivelul Interpol-ului şi al poliţiilor naţionale.

▪ În etapa a doua se urmăreşte identificarea propriu-zisă a maşinii prin compararea textului în litigiu cu probele de comparaţie luate de la maşinile suspecte sau cu cele existente în fişier. Caracteristicile particulare pe baza cărora se face această individualizare sunt determinate de anumite defecte de fabricaţie, de uzuri apărute în corpul literelor, al semnelor diacritice, de deviere a literelor de pe poziţia iniţială, fie în plan orizontal, fie în plan vertical.

§2. IDENTIFICAREA DACTILOGRAFULUI

Identificarea persoanei care a dactilografiat un text este posibilă pe studierii elementelor oferite de tehnica de dactilografiere, specifice fiind caracteristicile topografice, frecvenţa anumitor greşeli şi modul lor de corectare, respectarea regulilor gramaticale. Nu trebuie exclusă nici posibilitatea identificării pe baza amprentelor digitale existente pe coala de hârtie, urme formate în momentul manipulării hârtiei de către dactilograf.

§3. EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ A FALSULUI ÎN ÎNSCRISURI DACTILOGRAFIATE

Principalele probleme pe care le are de soluţionat expertul sunt următoarele: stabilirea vechimii înscrisului dactilografiat, existenţa falsului prin adăugare sau înlăturare de text. Dintre elementele tipice falsului prin adăugare de text sau prin înlăturare de text şi apoi adăugarea de litere, cifre sau cuvinte, menţionăm modificarea distanţei dintre litere sau cuvinte, ca şi schimbarea direcţiei liniei de bază a rândurilor. Este practic imposibil ca o literă să fie adăugată exact în locul în care ar fi trebuit să se găsească în mod normal, după scoaterea colii de hârtie din maşină. Chiar dacă cu ochiul liber aceste diferenţe sunt mai greu sesizabile, la o examinare optică macroscopică sau pe fotograme realizate la o scară ceva mai mare (de exemplu 2/1), nepotrivirile devin evidente.

Cercetarea grafică propriu-zisă a unui fals în înscrisul dactilografiat este completată şi de examinarea tehnică, constând în determinarea eventualelor diferenţe de vechime sau de calitate ale trăsăturilor, ca şi a naturii tuşului de pe banda maşinii de scris.

---

[1] *Idem*, p. 333-334.

Secţiunea a VI-a
Cercetarea altor categorii de falsuri

§1. FALSIFICAREA IMPRESIUNILOR DE ŞTAMPILE

Această formă de fals este întâlnită în practica judiciară, în cazul documentelor de identitate, cum ar fi de exemplu, legitimaţii, paşapoarte, permise, certificate, al unor documente destinate producerii de efecte juridice, inclusiv administrative.

Principalele modalităţi de realizare a falsului de ştampile constau în desenarea acestora direct pe înscris, copierea sau transferarea şi scanarea unei impresiuni aflate pe un înscris autentic şi confecţionarea unei ştampile după modelul celei originale.

Indiciile care conduc la descoperirea falsului sunt în funcţie de modul de falsificare.

Astfel în cazul ştampilelor desenate apar elemente evidente de falsificare, tipice unui fals prin imitare servilă, ca şi în cazul copierii sau transferării, unde alături de elementele specifice oricărei copieri sunt depistate şi urme ale materialului cu ajutorul căruia s-a făcut copierea.

În cazurile de contrafacere a ştampilei, respectiv a confecţionării unei dubluri, apar elemente evidente de falsificare, constând în lipsa de simetrie şi de neuniformitate a literelor şi cifrelor, a intervalelor dintre acestea, realizarea defectuoasă a stemei şi a altor semne din structura ştampilei.

În ceea ce priveşte falsificarea sigiliilor, aceasta se efectuează în funcţie de natura materialului: plastilină, ceară roşie, plumb, materiale termoplastice. Sigiliile aplicate în plastilină, întâlnite frecvent la sigilarea uşilor, pot fi dezlipite, dacă nu sunt bine fixate. Totodată, după ele se poate efectua un mulaj cu care se contrafăce sigiliul original. Procedee asemănătoare se întâlnesc şi la sigiliile aplicate în ceară roşie, specifice trimiterilor poştale.

Sigiliile bătute în plumb pot fi lărgite ori înlocuite cu alte plumburi pe care se aplică un sigiliu contrafăcut, sau chiar sigiliul autentic, dacă violarea se realizează cu complicitatea persoanei autorizate să utilizeze sigiliul.

Expertiza criminalistică a sigiliilor falsificate presupune descoperirea urmelor substanţelor folosite de infractor la contrafacere, a urmelor de lipire, tipice pentru sigiliile aplicate într-un strat prea gros de ceară, precum şi studierea atentă a desenului sau reliefului sigiliului, în ipoteza contrafacerilor putând fi surprinse elemente certe de diferenţiere.

§2. EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ A FALSULUI DE DOCUMENTE DE IDENTITATE

Falsificarea documentelor de identitate (buletine, paşapoarte, permise de conducere auto, legitimaţii diverse, documente însoţitoare ale unor mărfuri) se poate realiza în funcţie de modalităţile de falsificare, în falsuri parţiale şi falsuri totale sau contrafaceri.

Astfel se procedează la falsificarea unor documente autentice (furate sau pierdute), prin înlocuirea fotografiilor, modificarea numelor şi a prenumelor, a numărului documentului. Aceste falsuri sunt uşor de descoperit, datorită măsurilor de protecţie cu care sunt prevăzute documentele, orice intervenţie mecanică sau chimică conducând la alterarea fondului de protecţie, sesizabilă sub acţiunea radiaţiilor ultraviolete. Posibilităţile tehnice de depistare a falsului de paşapoarte s-au lărgit prin apelarea la tehnici radiografice. Prin

radiografiere este examinată coperta paşaportului, în care este înscris numele titularului şi numărul paşaportului, fiind depistate şi fotografiile şi paginile substituite.

Falsificarea totală sau contrafacerea acestor documente este mult mai greu de realizat în practică, deoarece impune o succesiune întreagă de contrafaceri, începând cu hârtia şi cerneala, până la imprimarea ori imitarea altor elemente de protecţie auxiliară, ceea ce face aproape imposibilă falsificarea[1].

§3. FALSIFICAREA BANCNOTELOR

La nivel internaţional funcţionează Oficiul central internaţional pentru combaterea falsului de monedă din subordinea Secretariatului general al Interpol-ului, care controlează toate datele în această materie, contribuie la formarea specialiştilor sau experţilor în acest gen de fals, ţine evidenţa colecţiilor de falsuri şi asigură schimbul de informaţii între organismele naţionale.

Pentru a falsifica bancnotele, infractorii caută să utilizeze o hârtie ca să se apropie ca aspect de cea originală, să deseneze ori să imprime filigranul în maniere artizanale, să imite elementele de securitate activă prin desenarea fibrelor colorate, a pastilelor fluorescente sau a firelor de protecţie, să imprime desenele cu cerneluri aflate în comerţ, acestea în situaţia contrafacerilor celor mai elaborate, relativ uşor de descoperit la o analiză criminalistică traseologică şi fizico-chimică.

Contrafacerea prin editare computerizată a devenit o metodă des folosită în falsificarea bancnotelor, documentelor de identitate, paşapoartelor sau vizelor, altor documente oficiale sau cu caracter fiduciar, prin utilizarea computerelor, scanerelor şi imprimantelor. Contrafacerea se realizează prin scanarea unui document original, după care acesta poate fi modificat, redesenat cu ajutorul unui computer şi multiplicat prin intermediul unei imprimante[2].

Măsurile de protecţie luate de instituţiile emitente, vizând prevenirea falsificării sau contrafacerii bancnotelor se referă la următoarele elemente:[3]

➢ **Hârtia** destinată bancnotei trebuie să fie de foarte bună calitate, cât mai subţire, cu o compoziţie deosebită şi să conţină fibre ţesute într-un anumit mod, fibre de protecţie din material de plastic, textil, sau metal, pastile colorate, toate având o fluorescenţă specifică.

➢ **Filigranul,** măsură de protecţie greu de contrafăcut, dar nesesizată de necunoscători în cazul imitării. Tehnic, filigranul autentic se realizează cu cilindrii filigranori, prin mulaj sau prin tratare chimică, în timpul fabricării hârtiei.

➢ **Desenele** de pe bancnotă, realizate în culori diferite, în forme deosebit de variate. Se utilizează mai multe clişee (cel puţin şase), aplicate într-o anumită ordine, fiecare pentru o culoare, marginile desenelor intersectându-se cu multă fineţe, greu de sesizat.

➢ **Cerneala** utilizată la imprimare, are o compoziţie specială, de diverse culori, care asigură stabilitatea imprimării şi face imposibilă contrafacerea ei. Unele cerneluri conţin şi particule magnetice sau substanţe fluorescente.

---

[1] *Idem*, p. 336.

[2] Gheorghe Ene, *Contrafacerea documentelor prin editarea computerizată*, Revista Română de Criminalistică nr. 3/1999, p. 19-20.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 337-338.

➢ **Imprimarea** bancnotelor îşi are şi ea particularităţile sale, reprezentând o combinaţie de tipărire, prin metode de genul tiparului plan (litografie sau offset), tiparului înalt (fotozincografie) sau adânc (tiefdruk), inclusiv prin procedee fotografice, cum ar fi fotogravura.

➢ **Bancnotele confecţionate pe suport polimer** reprezintă o noutate în materia prevenirii falsurilor. Ele au proprietăţi vizuale şi tactile care confirmă autenticitatea lor, sau, în caz de contrafacere, îl pot alerta pe cel care le manipulează. Aceste bancnote dispun, printre altele, de ferestre transparente sau semitransparente, unele purtând şi o imagine intermediară greu de falsificat prin reprografie[1]. Bancnotele de polimer pot conţine şi un element de securitate complex de genul hologramei virtuale, imprimate în fereastra transparentă, imposibil de contrafăcut.

Expertiza criminalistică a bancnotelor falsificate sau contrafăcute presupune în primă fază, un examen comparativ cu bancnotele autentice, folosindu-se metoda suprapunerii, a juxtapunerii sau sistemul „grătarului", cu ajutorul căruia se localizează principalele elemente ale contrafacerii grafice.

În a doua etapă, se trece la examinarea calitativă a hârtiei, interesând dimensiunile, elasticitatea, transparenţa, compoziţia, filigranarea, precum şi cernelurile, modul de imprimare şi de contrafacere, a celorlalte măsuri de securitate activă.

§4. FALSUL REALIZAT CU AJUTORUL COPIATOARELOR ŞI A SISTEMELOR INFORMATICE

Dezvoltarea continuă a tehnologiei informaţiei şi comunicaţiilor a condus la realizarea unor dispozitive performante, utilizate în reproducerea şi prelucrarea textelor şi imaginilor.

Aceste dispozitive au creat oportunităţi pentru infractori pentru a le utiliza cu succes în falsificarea documentelor.

Dispozitivele folosite cel mai des de infractori sunt: copiatoarele digitale şi sistemele informatice.

Expertiza criminalistică are ca scop depistarea falsului şi identificarea dispozitivului sau stabilirea generică a tipului şi mărcii sale utilizate în comiterea falsului, prin analiza diferitelor defecte caracteristice ce apar în timpul funcţionării dispozitivului, reflectate în aspectul copiei şi prin analiza cenuşii de toner rezultate.

În cazul utilizării sistemelor informatice (un computer, un scaner, o imprimantă) în comiterea falsurilor, informaţii importante se obţin prin intermediul percheziţiei informatice a computerului suspect a fi utilizat la săvârşirea falsurilor.

Copiatoarele digitale sunt dispozitive de reproducere a imaginilor înscrisurilor, care funcţionează pe baza fenomenului electrostatic şi al fenomenului de fotoconductibilitate, tehnologia utilizată fiind denumită *xerografie*.

Xerografia reprezintă un procedeu de fotocopiere în care transferul imaginilor se realizează prin intermediul forţei de atracţie a sarcinilor electrice care acţionează asupra

[1] Ioan Hurdubaie, *Bancnotele între hârtie şi polimer - o experienţă australiană*, Revista Română de Criminalistică nr. 3/2001, p. 25-26.

unei „cerneli uscate", *tonerul*[1]. Acest procedeu este utilizat pentru copiatoare (aparate xerox), imprimante laser şi LED (cu diodă emiţătoare de lumină). În cazul copiatoarelor, documentul care urmează să fie reprodus este expus la lumină. Lumina este reflectată de porţiunile albe şi proiectată pe un tambur acoperit cu un material fotosensibil şi încărcat cu electricitate pozitivă. Sarcinile electrice sunt neutralizate de lumină, aşa că se păstrează doar acolo unde porţiunile întunecate (litere, desene etc.) nu au reflectat lumina. Tonerul, cu sarcină electrică negativă, se împrăştie pe suprafaţa tamburului şi aderă la sarcinile pozitive rămase. Este introdusă apoi foaia de hârtie pe un suport încărcat electric, care atrage liniile de toner, transferându-le pe hârtie. Pentru ca imaginea să se fixeze, hârtia este încălzită şi presată. Pentru a obţine o imagine completă, tamburul se roteşte de mai multe ori. Procedeul a fost inventat de Chester Carlson în 1938 şi pus la punct de compania Haloid din Statele Unite ale Americii, care a început să comercializeze copiatoare în anul 1960, luând din anul 1961 denumirea de *Xerox Corporation.*

Există două tipuri de copiatoare: copiatoare monocrome şi copiatoare policrome. La copiatoarele policrome imaginea latentă este compusă din trei sau patru straturi de toner color, repartizate pe culorile fundamentale: roşu magenta, galben, albastru cyan şi negru.

Pentru identificarea numărului de culori de bază – trei sau patru – se poate folosi examinarea microscopică a copiei color, urmărind să se distingă în straturile de toner topit numărul de culori amestecate[2]. Se mai poate utiliza metoda fotografiei separatoare de culori, sau se poate realiza mai rapid descompunerea culorilor de bază, când se dispune de un comparator video-spectral. Această identificare este necesară atunci când nu se cunoaşte tipul de copiator utilizat şi se urmăreşte stabilirea acestuia. Un alt element utilizat în identificarea copiatoarelor color este structura specială a ecranului pentru documente al fiecărui copiator[3].

Din cauza utilizării frecvente a copiatoarelor color în contrafacerea de bancnote, firmele producătoare au introdus în partea de programare instrucţiuni care împiedică copierea bancnotelor. Prin scanare, sistemul recunoaşte combinaţia de culori ale anumitor bancnote şi nu execută copierea. Pentru că această instrucţiune din program poate fi depăşită, s-a luat măsura suplimentară de a introduce un cod de marcare a fiecărui copiator, existent în mod latent în orice copie realizată de un anumit copiator[4].

Obţinerea unor rezultate de identificare individuală a copiatoarelor color presupune un ansamblu de alte examinări complementare pentru determinarea toner-ului şi a cenuşilor.

Dintre modurile de operare frecvent întâlnite în săvârşirea falsurilor cu ajutorul copiatoarelor, amintim:

- **Modificarea termenului de valabilitate a unui înscris**

Procedeul constă în radierea, adăugirea şi retuşarea cifrelor de pe înscrisul autentic, apoi se realizează o copie cu ajutorul unui copiator monocron sau color.

- **Înlocuirea parţială sau integrală a textului din înscrisul autentic**

În acest caz, falsul se realizează prin mascarea textului ce se doreşte a fi eliminat, utilizându-se o bandă de hârtie albă. După ce se execută copia, aceasta va fi prezentată ca fiind autentică.

---

[1] Conform site-ului: http://dexonline.ro/definitie/xerografie, consultat la 30.07.2014.

[2] Sergiu Nestor, Iurie Bulai, *Identificarea şi cercetarea falsului în acte realizat prin utilizarea utilajului performant de imprimare şi copiere*, în Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Seria Ştiinţe Socioumane, ed. a IX-a, Chişinău, 2009, p. 136.

[3] *Ibidem.*

[4] *Ibidem.*

▪ **Transferarea impresiunilor de ştampilă sau a semnăturilor de pe înscrisul autentic pe cel fals**

Acest procedeu se realizează prin următoarele metode: decuparea suprafeţei ocupată de impresiunea de ştampilă sau de semnătură de pe înscrisul autentic şi lipirea lor pe actul fals, care este apoi copiat; acoperirea textului iniţial cu o coală albă de hârtie în care s-a efectuat o decupare, de forma şi dimensiunile corespunzătoare ştampilei şi semnăturii rămase neacoperite, care sunt copiate pe o altă coală, completată ulterior cu scris de mână sau dactilografiat.

Falsurile realizate prin intermediul sistemelor informatice utilizează: computere, scanere şi imprimante.

În cadrul procesului de investigare a infracţiunilor de fals realizate prin intermediul sistemelor informatice, cel mai important moment îl constituie descoperirea probelor digitale aflate în special în computer, în vederea identificării sistemului informatic utilizat la comiterea falsului şi a făptuitorului.

Analiza probelor digitale se referă la următoarele aspecte:[1] analiza intervalului de timp; analiza datelor ascunse; analiza aplicaţiilor şi a fişierelor; analiza datelor criptate; analiza informaţiilor despre site-urile Web vizitate; analiza fişierelor temporare; analiza fişierelor de schimb.

[1] A se vedea Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracţiunilor informatice*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 243-248.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITARĂ

CAPITOLUL IX
INVESTIGAREA GRAFOSCOPICĂ

Secţiunea I
Aspecte introductive

Obiectul principal al expertizei criminalistice a scrisului de mână îl constituie identificarea persoanei după scris şi stabilirea autenticităţii scrisului, ori semnăturii unei persoane, ori a depistării falsurilor prin deghizare, imitare etc.

Scrisul reprezintă un sistem de comunicare, de reproducere, prin semne grafice, a gândurilor şi a vorbirii, fiind o deprindere intelectuală, un complex de reflexe condiţionate, format printr-un proces de învăţare[1]. Trebuie subliniat faptul că, deşi ne aflăm în prezenţa unui stereotip care conţine o serie de automatisme, scrisul de mână scapă controlul conştient al omului[2].

Identificarea după scrisul de mână are ca fundament ştiinţific existenţa unor elemente particulare, prezente în scrisul fiecărei persoane, elemente dependente de specificul activităţii nervoase de la nivelul scoarţei cerebrale[3].

Caracteristicile scrisului reflectă o proprietate fundamentală a acestuia şi anume *individualitatea sa*[4]. Caracteristicile din punct de vedere cantitativ sunt în număr limitat, dar varietatea mare de combinaţii pe care le pot forma face practic irepetabil un scris cu anumite particularităţi.

Individualitatea scrisului este determinată de caracteristicile sale: forţa, echilibrul şi mobilitatea proceselor nervoase superioare, cărora este posibil să li se adauge şi alţi factori externi, în primul rând condiţiile concrete de scriere. Această proprietate se conturează pe măsura evoluţiei scrisului, şi o dată cu desăvârşirea pregătirii intelectuale.

Aşadar individualitatea unui scris se manifestă atât în formă, cât şi în conţinut, fiind consecinţa formării şi dezvoltării persoanei, atât pe plan intelectual, cât şi în ceea ce priveşte întreaga sa personalitate[5].

O altă proprietate fundamentală a scrisului o constituie stabilitatea caracteristicilor grafice. Este vorba numai de o stabilitate relativă, date fiind anumite modificări, mai mult sau mai puţin semnificative, întâlnite în evoluţia unui scris.

Potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, principalele cauze ale modificărilor survenite în scrisul unei persoane sunt următoarele:

- Necesitatea scrierii rapide, întâlnită frecvent la studenţi, precum şi în exercitarea anumitor profesii.

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 487.
[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 318.
[3] Andrei Atanasiu, *Scris şi personalitate*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, p. 22.
[4] Lucian Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, Ed. Junimea, Iaşi, 1973, p. 138 şi urm.
[5] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 318.

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- Stările patologice, dintre care bolile cronice şi bolile mintale, generează alterări grave ale scrisului.
- Conducerea mâinii de către o altă persoană, situaţie întâlnită frecvent în practica judiciară la scrierea unor testamente de către bătrâni grav bolnavi, muribunzi, în cazul răpirii de persoane etc.
- Stările de intoxicaţie cu alcool, cu diverse substanţe tranchilizante sau stupefiante, cu substanţe otrăvitoare, inclusiv cu diverse medicamente.
- Existenţa unor condiţii improprii de scris, cum ar fi de exemplu, suportul instabil sau cu suprafaţă neregulată pe care se scrie, poziţia incomodă a scriptorului, ori scrisul în picioare, în condiţii de frig etc.

Secţiunea a II-a
Caracteristicile de identificare a scrisului de mână

Caracteristicile unui scris, pe baza cărora este posibilă identificarea persoanei scriptorului sunt prezente în: limbajul specific scriptorului; modul de amplasare a textului; forma sau aspectul general al scrisului; particularităţile de construcţie a semnelor grafice.

În vederea identificării scrisului, se ia în calcul dispunerea şi combinarea particularităţilor întrucât o anume caracteristică poate fi întâlnită în mai multe scrisuri, la fel cu detaliile caracteristice într-un desen papilar.

§1. CARACTERISTICILE EXPRIMĂRII ÎN SCRIS

Particularităţile exprimării în scris reprezintă elemente care nu fac parte efectiv din categoria elementelor grafice de identificare, fiind de natură extragrafică, servind efectiv la individualizarea persoanei scriptorului .

Determinarea acestor caracteristici de identificare, necesită examinarea conţinutului înscrisului, urmărindu-se vocabularul utilizat de autor, modul în care acesta respectă regulile de ortografie şi de punctuaţie, claritatea stilului etc.

Principalele date care se pot desprinde dintr-o asemenea analiză privesc, de regulă, nivelul general de cultură al persoanei, profesia care marchează serios modul de exprimare prin folosirea unei terminologii de specialitate, vârsta şi eventual sexul, unele caracteristici ale personalităţii sale, ca şi posibile dizarmonii psihice.

§2. CARACTERISTICILE TOPOGRAFICE ALE SCRISULUI

Acest gen de caracteristici vizează modul de dispunere, de amplasare a unui text pe o coală de hârtie sau pe un alt suport. Caracteristicile topografice ale scrisului se află la interferenţa dintre caracteristicile de tip extragrafic şi dominantele grafice şi constau în:

➢ **Marginea** lăsată de scriptor, care poate fi mare, mijlocie sau mică, lăsată în stânga, cât şi în dreapta textului, regulată, şerpuită, oblică etc.

➢ **Mărimea alineatelor** apreciată potrivit aceloraşi criterii, ca mare, mijlocie sau mică, întâlnindu-se situaţii extreme, de genul lipsei alineatelor ori de începere a alineatului la o distanţă foarte mare de marginea hârtiei.

➢ **Distanța dintre rânduri,** element specific pentru modul de spațiere a scrisului, care se interferează cu alte caracteristici generale ale scrierii.

➢ **Amplasarea diverselor mențiuni,** cum ar fi de exemplu, semnătura, data, indicarea persoanei căreia i se adresează înscrisul.

§3. CARACTERISTICILE GENERALE (DOMINANTELE GRAFICE) ALE SCRISULUI DE MÂNĂ

Caracteristicile generale ale scrisului de mână sunt constituite din acele particularități specifice aspectului general al unui scris, formei acestuia, pe baza lor fiind posibilă clasificarea cu exactitate a unui anumit tip de scris[1].

Caracteristicile generale reprezintă elemente valoroase în descoperirea unui fals prin imitare sau deghizare, în care autorul se concentrează mai mult asupra modului de construcție a literelor, scăpându-i caracteristicile sale generale proprii, care îi divulgă identitatea, aspect frecvent întâlnit în practica de specialitate.

Cele mai importante caracteristici generale ale scrisului de mână sunt următoarele:[2]

❖ **Gradul de evoluție a scrisului**

Evoluția unui scris reprezintă stadiul la care o persoană a ajuns cu deprinderea sau cu tehnica de a scrie. Aprecierea sa se realizează în funcție de nivelul de coordonare a mișcărilor, de stabilitatea celorlalte caracteristici generale şi de ritmul sau viteza de scriere.

Conform acestor criterii, un scris poate avea un grad de evoluție inferior, mediu sau superior. În comparație cu scrisurile inferioare, cele superioare sunt definite de un grad accentuat de coordonare şi de viteză mare de execuție. Spre deosebire de persoanele cu un scris inferior, care nu pot imita un scris superior, persoanele cu un scris evoluat pot imita cu relativă ușurință un scris inferior sau mediocru, fără a putea evita cu totul anumite automatisme capabile să o demaşte[3].

❖ **Forma scrisului** este determinată de gradul de evoluție, de modul de executare a literelor, atât în cazul scrisurilor cursive, cât şi în cazul scrisurilor de tipar. Printre formele mai importante se disting formele arcadate, ghirlandate, rotunjite şi unghiulare. La scrisurile arcadate apar ca dominante formele de arcadă la trăsăturile superioare ale literelor, cum sunt cele de la literele *m* şi *n*. La scrisurile ghirlandate, trăsăturile inferioare şi cele de unire apar sub forma unor ghirlande.

❖ **Dimensiunea scrisului** poate fi mare, mijlocie sau mică, după cum literele depăşesc 3 mm, se situează între 2-3 mm şi respectiv sunt mai mici de 2 mm.

❖ **Înclinarea scrisului sau a literelor,** raportate la unghiul pe care îl face axa longitudinală a unei litere cu linia de bază a rândurilor. Potrivit acestui criteriu, scrisurile pot fi drepte, înclinate spre dreapta sau spre stânga şi neregulate.

❖ **Coeziunea sau continuitatea scrisului** reprezintă gradul de legare a literelor într-un cuvânt.

❖ **Viteza scrisului** este determinată de rapiditatea grafică, fiind apreciată după simplificarea construcției literelor, după gradul de legare a acestora, după prescurtări etc.

---

[1] Lucian Ionescu, *op. cit.*, p. 74.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 321-322.
[3] Andrei Atanasiu, *op. cit.*, p. 42 şi urm.

❖ **Presiunea scrisului** se reflectă mai ales în grosimea trăsăturilor şi mai puţin în gradul de imprimare a acestora în masa hârtiei. Presiunea diferă în funcţie de instrumentele cu care se scrie şi scade o dată cu creşterea vitezei scrisului.

❖ **Forma liniei de bază a rândurilor,** în funcţie de aspectul pe care îl capătă, linia poate fi dreaptă, concavă, convexă, şerpuitoare sau frântă.

§4. CARACTERISTICILE PARTICULARE ALE SCRISULUI DE MÂNĂ

Caracteristicile particulare sau speciale ale scrisului de mână reflectă modul în care fiecare persoană s-a deprins să execute un anumit semn sau grup de semne grafice (litere sau cifre). Cu cât o persoană se abate mai mult de la modelul caligrafic de construcţie al literelor sau cifrelor, cu atât creşte posibilitatea identificării sale.

Caracteristicile particulare ale scrisului de mână vizează atât construcţia de ansamblu a unei litere, cât şi a fiecăruia din gramele ori trăsăturile sale. În limbajul de specialitate, trăsăturile de bază din construcţia unei litere dispuse în plan vertical sunt denumite *grame*, iar trăsăturile orizontale ce unesc două grame sunt denumite *ducte*.

Examinarea atentă a modului de construcţie, denumit şi grafotehnica semnului grafic, face posibilă evitarea concluziilor eronate de identificare, determinate de asemănarea întâmplătoare a două scrisuri.

Potrivit modelului caligrafic, o literă poate fi construită, de exemplu, dintr-o singură trăsătură (c, l, e, o), din două trăsături (a, b, d, n), din trei (m, A, B) şi din patru (M, W). Forma acestor trăsături poate fi dreaptă, circulară, unghiulară, concavă, convexă, cu variaţii multiple în cadrul aceleiaşi forme.

Direcţia mişcării de executare a gramelor este şi ea semnificativă în scrisul unei persoane. De exemplu, o trăsătură circulară de tipul cercului, ovalului, buclei, semicercului se poate efectua de la dreapta la stânga sau de la stânga la dreapta, respectiv dextrogir sau sinistrogir. Aceeaşi direcţie se întâlneşte şi în cadrul trăsăturilor orizontale[1].

Caracteristicile speciale de grafotehnică alături de direcţia mişcării se reflectă în:

- Modalitatea de începere a execuţiei semnului grafic prin forma, poziţia trăsăturii sau a punctului incipient.
- Finalizarea semnului grafic prin terminaţii scurte sau mari, dispuse diferit.
- Legătura dintre grame, fie gramele unui semn grafic, fie mai multe semne între ele, precum şi dimensiunea acestora, respectiv a trăsăturilor care ies din spaţiul mediu al literelor.
- Modul de executare a depasantelor literelor b, d, f, g, q, p, t, a semnelor diacritice, a sedilelor.
- Mişcările de scriere în plan vertical pot fi de flexiune (de sus în jos) şi de extensiune (de jos în sus), iar cele în plan orizontal de abducţie (de la stânga la dreapta) şi de aducţie (de la dreapta la stânga).

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 492.

Secţiunea a III-a
Identificarea persoanei după scrisul de mână pe baza expertizei grafoscopice

Expertiza criminalistică a scrisului, denumită şi *expertiza grafică* sau *grafoscopică* sau *grafoscopia judiciară*, vizează următoarele obiective:

- Verificarea autenticităţii unui text sau a semnăturilor de pe un înscris, în sensul că acesta aparţine persoanei nominalizate în document, persoanei care pretinde sau căreia i se atribuie textul ori semnătura.
- Identificarea autorului unui text anonim cu conţinut calomnios sau în scop de şantaj, întâlnit inclusiv în acţiuni cu caracter terorist sau care prezintă o anumită importanţă sub raport juridic, administrativ, social-economic etc.
- Descoperirea unui fals prin imitarea sau deghizarea scrisului şi, de aici, identificarea persoanei autorului textului.

La fel ca în celelalte examinări criminalistice destinate identificării persoanei după diverse urme create în câmpul infracţional, identificarea după scris presupune, în mod necesar, un examen comparativ între scrisul în litigiu şi scrisul aparţinând cu certitudine persoanei suspecte.

§1. OBŢINEREA MODELELOR DE COMPARAŢIE

Obţinerea modelelor de comparaţie este o sarcină ce revine în exclusivitate organului judiciar, care dispune expertiza şi nu expertului criminalist. Astfel, organul judiciar are posibilitatea să constate direct şi să certifice autenticitatea probelor de scris, părţile fiind chemate să-şi exprime punctul de vedere, să recunoască sau să infirme apartenenţa scrisului sau a semnăturii.

Atunci când o persoană, parte într-un proces contestă chiar cu rea-credinţă un înscris de comparaţie, acesta trebuie luat în considerare în efectuarea expertizei, instanţa stabilind pe bază de probe că actul în discuţie emană de la titular, iar expertul constată că este scris de persoana care a completat alte înscrisuri acceptate de părţi.

Potrivit provenienţei lor, modelele de comparaţie se împart în două mari categorii:

1.1. Modele de comparaţie libere, denumite şi piese preconstituite, realizate în afara cadrului procesului judiciar şi, în multe cazuri, la o dată anterioară examinării. Printre asemenea modele se numără autobiografiile, diverse însemnări, cereri, scrisori, declaraţii etc.

Piesele preconstituite trebuie să fie într-un număr suficient, să se apropie pe cât posibil, ca formă şi conţinut, de înscrisul în litigiu, să fie redactate într-o perioadă apropiată de data examinării şi scrise cu un instrument scriptural asemănător celui utilizat la scrisul expertizat.

1.2. Modele de comparaţie experimentale, denumite şi piese scrise la cerere, constau în probele de scris luate la solicitarea organului judiciar şi numai în faţa acestuia. Probele se iau prin scriere liberă şi prin dictare.

- **Scrierea liberă** a unui text ar trebui astfel pregătită, încât persoana în cauză să nu cunoască destinația reală a piesei, pentru a se preveni o eventuală încercare de deghizare a scrisului.
- **Textul scris** după dictare trebuie să conțină cât mai multe cuvinte și expresii din textul în litigiu, mergându-se chiar până la dictarea acestuia, alternativă în care, sub nicio formă, nu se prezintă înscrisul în vederea unei eventuale copieri. Cantitativ pentru un text obișnuit sunt suficiente circa trei probe luate la cerere. Probleme mai dificile apar în cazul semnăturilor presupuse a fi falsificate, persoana în cauză urmând să execute mai multe specimene de semnături pe foi separate (circa cinci), fiecare coală conținând cel puțin zece semnături. Învinuitului sau inculpatului nu i se va arăta semnătura în litigiu. Dacă semnătura este atribuită unei alte persoane decât celei cercetate, aceasta va fi pusă să scrie de mai multe ori numele persoanei semnate.

§2. EFECTUAREA EXPERTIZEI GRAFOSCOPICE

Expertiza grafoscopică cuprinde următoarele etape:

a. *Cercetarea prealabilă* a materialelor, necesară cunoașterii obiectului expertizei și stabilirii calității și cantității modelelor de comparație, urmată de *analiza separată* a scrisului în litigiu și a celor de referință, prin care sunt puse în evidență caracteristicile generale și particulare, urmărindu-se totodată dacă nu este vorba de un fals prin imitare sau prin deghizare, inclusiv un fals prin alterarea mecanică sau chimică a textului.

b. *Examinarea comparativă* conduce la stabilirea asemănărilor și după caz a deosebirilor dintre scrisul în litigiu și cel de comparație. Examinarea se realizează direct pe scrisurile comparate, însă cel mai adesea se apelează la fotografii ale semnelor grafice, sau ale unor grupuri de semne, sau la tabele sinoptice.

În expertiza grafică consacrată identificării persoanei după scris, concluziile nu se pot desprinde prin simpla revelare a unui număr oarecare de caracteristici sau puncte coincidente, ci dintr-o estimare, o cântărire a valorii de identificare prezentată de caracteristicile examinate.

Rezultatul unei expertize grafice reprezintă rodul unei examinări calitative a caracteristicilor cu valoare de identificare, prin care s-a ajuns fie la o concluzie certă privind identitatea sau neidentitatea persoanei, fie la o concluzie cu caracter de probabilitate.

Laboratorul de expertiză grafică și tehnica documentelor din cadrul Institutului Național de Criminalistică prin intermediul expertizelor și constatărilor tehnico-științifice grafice și de tehnica documentelor rezolvă următoarele probleme:[1]

- Identificarea persoanei după scrisul de mână;
- Identificarea persoanei după semnătură;
- Identificarea mașinii de scris;
- Examinarea impresiunilor de ștampilă;

[1] Conform site-ului Institutului Național de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/expertize_grafice.htm, consultat la 30.07.2014.

- Stabilirea autenticităţii cărţilor de identitate ale persoanelor;
- Stabilirea autenticităţii timbrului sec;
- Stabilirea autenticităţii, a falsului ori a contrafacerii bancnotelor sau a altor instrumente de plată;
- Stabilirea autenticităţii, a falsului ori a contrafacerii cardurilor;
- Stabilirea autenticităţii, a falsului ori a contrafacerii documentelor de transport şi de identitate a autovehiculelor;
- Examinarea de reconstituire a documentelor distruse;
- Identificarea copiatoarelor folosite la falsificarea documentelor.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL X

ELEMENTE DE BALISTICĂ JUDICIARĂ

Secţiunea I
Aspecte introductive de balistică judiciară

Balistica judiciară reprezintă „o ramură distinctă a tehnicii criminalistice, destinată examinării armelor de foc şi urmelor acestora, prin metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice specializate, în scopul determinării împrejurărilor în care a fost folosită o armă la comiterea unei infracţiuni şi al identificării sale"[1].

Balistica generală studiază construcţia şi funcţionarea armelor de foc, efectele produse de acestea, construcţia şi modul de utilizare şi funcţionare a muniţiei, precum şi mişcarea proiectilului pe traiectorie[2]. Balistica generală cuprinde următoarele părţi:[3]

- *Balistica interioară* studiază fenomenele care au loc în canalul ţevii armei după percutare.
- *Balistica exterioară* examinează fenomenele care se produc din momentul în care glonţul părăseşte gura ţevii şi până la atingerea ţintei pe traiectorie.
- *Balistica ţintei* studiază fenomenele care se produc prin atingerea acesteia de către proiectil.

Deşi a preluat o serie de date din balistica generală, cum sunt datele referitoare la balistica exterioară şi balistica ţintei, balistica judiciară se distanţează de aceasta prin obiectivele urmărite şi prin metodele la care apelează.

Principalele obiective ale balisticii judiciare sunt următoarele:[4]

- Descoperirea şi studierea urmelor create prin utilizarea armelor de foc la săvârşirea unor infracţiuni.
- Descoperirea armelor de foc şi a muniţiei folosite.
- Examinarea gloanţelor, tuburilor, alicelor şi burelor pentru a le stabili compoziţia chimică şi modul de fabricaţie a acestora.
- Studierea urmelor produse de armele de foc în scopul stabilirii de către expertul criminalist a unei serii de date necesare explicării mecanismului şi condiţiilor producerii împuşcăturii.
- În cazul descoperirii unui cadavru care prezintă plăgi împuşcate, balistica judiciară trebuie să stabilească împreună cu medicul legist, dacă au fost sau nu produse de arme de foc.
- Să se stabilească dacă tubul şi glonţul găsite la locul faptei au format acelaşi cartuş.

---

[1] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 261-262.
[2] Vasile Măcelaru, *Balistica judiciară*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1972, p. 7.
[3] Lazăr Cârjan, *Tratat de Criminalistică*, Ed. Pinguin Book, Bucureşti, 2005, p. 366.
[4] Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *Tratat de tehnică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Sitech, Craiova, 2009, p. 272.

• Stabilirea pulberii folosite pe baza particulelor găsite pe îmbrăcăminte şi pe corpul victimei.

• Stabilirea numărului de împuşcături care s-au tras cu arma de foc.

• Stabilirea orificiului de intrare şi a celui de ieşire a proiectilului din victimă sau din alte obiecte, distanţei şi direcţiei de tragere precum şi a vechimii relative a împuşcăturii.

• Verificarea tehnică a armei de foc pentru a stabili dacă aceasta este în stare de funcţionare, dacă este posibil să se tragă cu o armă defectă, sau dacă o armă poate declanşa singură împuşcătura.

• Identificarea generală şi individuală a armelor de foc cu ţeava ghintuită şi a celor cu ţeava lisă.

Investigarea balistică judiciară se realizează pe baza principiilor, a regulilor generale cu privire la identificarea criminalistică, precum şi prin apelarea la metode şi procedee comune cu cele ale altor ramuri ale tehnicii criminalistice, cum sunt microscopia de comparare, fotografia în radiaţii invizibile, analize spectrale etc. În prezent, datorită diversificării armamentului de infanterie, de apărare, sau a celui folosit de grupe de comando, dar şi de formaţiuni teroriste, cercetarea criminalistică a armelor de foc şi a urmelor acestora s-a diversificat.

Regimul juridic al armelor de foc şi al muniţiilor este stabilit prin Legea nr. 295/2004[1] privind regimul armelor şi al muniţiilor şi prin intermediul articolelor 342-344 din Codul penal.

Secţiunea a II-a
Noţiuni tehnice generale despre armele de foc

§1. ELEMENTELE DE CONSTRUCŢIE ALE ARMELOR DE FOC

Principalele elemente sau părţi componente ale unei arme de foc sunt ţeava, mecanismul de închidere, de dare a focului (percuţie) şi de scoatere a tubului tras, patul sau crosa armei şi sistemul de ochire.

Din punctul de vedere al examinării criminalistice, interesează mai ales ţeava şi mecanismul de tragere, datorită valorii pe care o prezintă în procesul de identificare[2].

1.1. Ţeava armei prezintă o importanţă deosebită în procesul de identificare criminalistică, datorită striaţiilor pe care aceasta le produce pe glonţ.

Ţeava armei este formată din camera cartuşului, sau camera de detonare; conul de forţare sau de racordare, care asigură pătrunderea glonţului în ultima zonă a ţevii; zona ghintuită.

---

[1] Publicată în Monitorul Oficial nr. 583 din 30 iunie 2004; republicată în Monitorul Oficial nr. 425 din 10 iunie 2014.

[2] Constantin Dumitrescu, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. II, editat de Şcoala militară de ofiţeri a Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983, p. 41-43; Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 337-339.

Elementele care deosebesc ţevile armelor de foc sunt următoarele: calibrul; numărul ghinturilor; sensul de rotaţie al ghinturilor; lăţimea ghinturilor; lăţimea plinurilor; pasul ghinturilor.

Calibrul este aproximativ diametrul interior al ţevii de expulzare a proiectilului, dar termenul este folosit şi pentru a specifica diametrul exterior al cartuşului.

Ghinturile reprezintă şanţurile elicoidale din interiorul ţevii armei, care imprimă mişcarea de rotaţie a proiectilului. Intervalele dintre ghinturi sunt plinurile. La ghinturi se disting flancurile ghinturilor (pereţii laterali ai ghinturilor), câmpul ghinturilor care delimitează spaţiul dintre două ghinturi şi fundul ghintului (faţa inferioară a sa). În privinţa flancurilor ghintului, cel care imprimă proiectilului mişcarea de rotaţie se numeşte flanc de atac, spre deosebire de flancul liber, care suportă un şoc mult mai mic. La armele automate moderne, în partea ghintuită a ţevii, spre ieşire, se găseşte un orificiu necesar recuperării gazelor în vederea reîncărcării armei.

În privinţa armelor de vânătoare se remarcă o varietate de modele, de la numărul de ţevi, la sistemul de tragere sau funcţionare. Astfel, sunt arme cu o ţeavă, ghintuită sau lisă (netedă), cu două, trei sau patru combinate. Totodată, funcţionarea lor poate fi simplă, cu repetiţie sau semiautomată.

1.2. Ansamblul mecanismelor de închidere, percuţie şi scoatere a tubului tras serveşte procesului de identificare, datorită particularităţilor de construcţie şi de prelucrare a pieselor componente ce vin în contact nemijlocit cu tubul cartuşului, iar percutorul, peretele frontal al închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător lasă urme caracteristice, apte să servească la identificarea armei de foc, aceste urme rămânând şi pe muniţia trasă (tub sau glonţ) care prezintă astfel elemente caracteristice cu valoare de identificare.

§2. CLASIFICAREA ARMELOR DE FOC

Din punct de vedere criminalistic, clasificarea armelor de foc prezintă o utilitate practică pentru procesul de identificare datorită posibilităţii determinării grupului, categoriei, mărcii etc. Criteriile de clasificare proprii balisticii judiciare urmăresc stabilirea celor mai adecvate repere capabile să faciliteze identificările de grup şi cele individuale:[1]

- **După destinaţie,** armele de foc se împart în arme militare sau de luptă (puşti, carabine, pistoale şi puşti mitraliere ş.a.), arme de apărare apropiată (revolvere, pistoale), arme de vânătoare, arme sportive sau de tir şi arme cu diverse destinaţii speciale, cum ar fi de exemplu, pistoale de semnalizare, de alarmă, de start, cu gaze lacrimogene etc.
- **După modul de funcţionare,** armele de foc se clasifică în arme simple, de tipul celor de vânătoare, arme cu repetiţie, la care introducerea cartuşului se face prin manevrarea închizătorului după fiecare foc, arme semiautomate, de tipul pistoalelor, la care este necesară apăsarea trăgaciului pentru fiecare foc şi arme automate, cu o cadenţă de tragere care poate ajunge la câteva lovituri pe secundă.

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 263.

• **După construcţia canalului ţevii,** întâlnim arme cu ţeavă lisă, specifică mai ales armelor de vânătoare, arme cu ţeavă ghintuită şi arme cu ţevi combinate (lisă şi ghintuită), de tipul armelor de vânătoare cu 3 sau 4 ţevi.

• **După calibru,** armele de foc pot fi: de calibru mic, până la 6,35 mm; calibru mijlociu, cuprins între 6,35 mm şi 9 mm; calibru mare, peste 9 mm. La armele de vânătoare, calibrul se apreciază, de regulă, după criteriul numărului de alice fabricate dintr-un pfund englezesc.

• **După lungimea ţevii,** se întâlnesc arme cu ţeava lungă (puşti şi carabine), arme cu ţeava mijlocie, specifică majorităţii pistoalelor mitralieră, arme cu ţeava scurtă (revolvere, pistoale).

Pe lângă aceste criterii de bază, în literatura de specialitate se mai fac clasificări după modul de fabricaţie (industrială sau artizanală), după numărul de ţevi, după tipul de muniţie şi după numărul de cartuşe care se pot înmagazina într-o armă.

§3. MUNIŢIA ARMELOR DE FOC

Studiul datelor privind muniţia armelor de foc este utilă în practica organelor judiciare, întrucât simpla examinare a caracteristicilor generale ale unui glonţ conduce la stabilirea tipului de armă folosit de infractor, căruia i se adaugă identificarea ca atare a armelor. În acest scop laboratoarele de criminalistică, pe lângă colecţiile de arme, dispun şi de o colecţie importantă de cartuşe din cele mai diverse categorii, inclusiv cele de fabricaţie artizanală.

Elementele componente principale din care este format un cartuş, indiferent de destinaţie şi de modul de fabricaţie sunt următoarele:

▪ **Proiectilul (glonţul)** se prezintă sub formă de gloanţe, alice sau mitralii. Gloanţele utilizate la armele ghintuite prezintă o importanţă deosebită pentru identificare datorită reflectării caracteristicilor reliefului ţevii. Gloanţele pot fi obişnuite sau speciale.

Un glonţ este compus dintr-un miez de oţel, de plumb, ori oţel acoperit cu plumb şi dintr-o cămaşă metalică. Diametrul unui glonţ este mai mare decât cel al calibrului ţevii (aproximativ cu 0,30 mm) pentru a se reduce pierderile de gaze, în favoarea forţei sale cinetice.

Gloanţele speciale sunt de tipul: perforante, trasoare, incendiare, perforant-incendiare, perforant-incendiare-trasoare, explozive şi incendiare de reglaj.

În afara gloanţelor propriu-zise, mai sunt alicele, de formă sferică, confecţionate din plumb sau alte materiale, cu o greutate până la 0,8 grame, cu diametrul între 2-5 mm, întâlnite la muniţia de vânătoare, dar şi cu altă destinaţie.

▪ **Tubul cartuşului,** confecţionat din metal, material plastic sau carton (la armele de vânătoare), dar a cărui rozetă este totdeauna metalică. Acesta conţine încărcătura de pulbere, capsa şi proiectilul. La cartuşele armelor de vânătoare tubul mai conţine şi bura, care serveşte la separarea prafului de puşcă de alice sau glonţ.

▪ **Capsa,** destinată aprinderii încărcăturii, conţine un exploziv puternic şi sensibil la acţiunile mecanice, cum este de exemplu, fulminatul de mercur sau stibiatul de plumb. Aprinderea are loc în momentul lovirii capsei de către percutor, urmată de spargerea acesteia pe o piesă interioară, denumită nicovală.

Încărcătura de plumb a unui cartuş se compune din substanţe explozive de azvârlire, a căror combustie foarte rapidă este însoţită de degajarea unei cantităţi mari de gaze, capabilă să propulseze proiectilul cu o anumită viteză. Această încărcătură se prezintă sub două forme: pulbere coloidală, fără fum şi pulbere neagră cu fum, ultima întâlnită în prezent destul de rar , mai mult la muniţia armelor de vânătoare, fabricată artizanal. Pulberile coloidale au compoziţii chimice diferite, majoritatea fiind fabricate din nitraţi de celuloză şi diverşi solvenţi.

Elementele imediate de identificare sunt oferite de poansonarea cartuşului respectiv sau de cifrele bătute pe suprafaţa exterioară a proiectilului şi mai ales pe rozeta cartuşului. Primele două cifre reprezintă codul uzinei de fabricaţie, iar ultimele două, anul de fabricaţie.

§4. ELEMENTELE TRAGERII

Elementele tragerii au un rol important pentru examinarea urmelor împuşcăturii, pentru stabilirea distanţei şi direcţiei de tragere în scopul clarificării împrejurărilor legate de comiterea infracţiunilor la care s-au folosit arme de foc. Principalele elemente ale tragerii cu semnificaţie în soluţionarea cauzelor penale sunt:

• **Viteza proiectilului,** care este în funcţie de tipul şi de cantitatea de pulbere, de greutatea proiectilului şi de lungimea ţevii.

• **Traiectoria,** reprezintă linia curbă descrisă de centrul de greutate al proiectilului în drumul parcurs de la ieşirea din ţeava armei şi până la ţintă. Aceasta este definită printr-o serie de elemente, cum sunt unghiul şi linia de tragere, punctul de incidenţă etc.

• **Bătaia armei** reprezintă distanţa maximă la care poate să ajungă un proiectil. Sub raport balistico-judiciar interesează, mai ales bătaia eficace, respectiv distanţa la care proiectilul îşi menţine precizia şi forţa distructivă. Bătaia eficace depinde, în primul rând de viteza iniţială a glonţului.

Alături de elementele menţionate mai înainte, în expertiza criminalistică mai sunt luaţi în calcul şi alţi factori: presiunea gazelor şi reculul, determinat atât de presiunea propriu-zisă, cât şi de greutatea proiectilului; energia cinetică şi strâns legată de ea, puterea de pătrundere a proiectilului, pătrundere care mai este în funcţie şi de forma, de duritatea proiectilului, ca şi de densitatea obiectului lovit.

Secţiunea a III-a
Urmele formate prin folosirea armelor de foc

Prin urme formate în cazul folosirii armelor de foc înţelegem urmele create de armă pe cartuşul tras şi urmele împuşcăturii formate pe corpul victimei sau pe obiectele asupra cărora şi-au exercitat acţiunea proiectilul şi ceilalţi factori suplimentari ai tragerii.

§1. URMELE FORMATE DE ARMĂ PE CARTUŞ

La tragerile executate cu o armă de foc, indiferent de tipul acesteia, se formează în mod invariabil urme pe tubul cartuşului, iar în cazul armelor cu ţeavă ghintuită se formează pe glonţ urme caracteristice reliefului ţevii. Caracterul de urmă se atribuie însuşi proiectilului sau tubului ca atare, deoarece atât proiectilul, cât şi tubul sunt purtătoare de urme pentru identificarea armei, deci sunt probe materiale.

1.1. Urmele de pe tub

Urmele de pe tub se formează în trei etape succesive: încărcarea, tragerea şi extragerea tubului tras. Printre piesele principale sau mecanismele armei care concură la formarea urmelor se află percutorul, peretele frontal al închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător (ejectorul) şi pereţii camerei de detonare[1].

În momentul încărcării se formează urme dinamice longitudinale pe pereţii laterali ai tubului, prin împingerea cartuşului în camera de detonare. Prin urmare, rămân urme ale marginilor încărcătorului, ale marginilor sau eventualelor neregularităţi ale reliefului camerei de detonare. Totodată, se formează o altă urmă importantă, şi anume urma ghearei extractoare, care prinde rozeta sau gulerul tubului, în vederea extragerii sale.

În momentul tragerii sau al declanşării focului apar în primul rând, urmele percutorului şi ale peretelui frontal al închizătorului, urme care se formează pe fundul cartuşului. De asemenea, din cauza dilatării cartuşului sub presiunea gazelor, pe pereţii tubului se imprimă şi microrelieful pereţilor camerei de detonare.

În momentul extragerii tubului se imprimă pe rigolă sau marginea anterioară a rozetei urmele ghearei extractoare, iar pe fundul tubului urmele pragului aruncător (ejectorului). Pe pereţii tubului este posibilă formarea de urme ale marginilor ferestruicii închizătorului.

Urmele de pe tub permit în prima fază a cercetării de identificare, să se stabilească tipul armei cu care s-a tras, restrângându-se în consecinţă cercul armelor suspecte, dar numai în situaţia în care tubul a fost utilizat o singură dată. În cazul muniţiei armelor de vânătoare, când un tub este folosit de mai multe ori, singura urmă exploatabilă este aceea a percutorului. În cazul confecţionării tuburilor din materiale plastice, acestea se autodistrug prin arderea pulberii de azvârlire, situaţie în care tuburile nu mai prezintă urme.

1.2. Urmele de pe glonţ

Urmele de pe glonţ prezintă un caracter dinamic şi reflectă caracteristicile construcţiei interioare a ţevii ghintuite[2]. Astfel la urmele cu ţeava ghintuită rămân, sub formă de striaţii, urme ale plinurilor, ale flancurilor ghintuite, precum şi ale spaţiilor dintre ghinturi. În această situaţie, urmele de pe proiectil reflectă caracteristicile generale ale ţevii, determinate de numărul şi lăţimea ghinturilor, de microrelieful ţevii, pe baza cărora se realizează identificarea armei.

---

[1] Vasile Măcelaru, *op. cit.*, p. 45.
[2] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 369.

§2. URMELE DE ÎMPUŞCARE

Urmele de împuşcare cuprind urmele principale (factorii primari) şi urmele secundare (factorii suplimentari). Urmele principale ale tragerii se referă la urmele specifice formate de proiectil, iar urmele secundare se referă la urmele formate în tragerile de la o anumită distanţă.

O analiză largă a urmelor de împuşcare, formate pe corpul uman este efectuată în cursurile şi tratatele de medicină-legală[1].

2.1. Urmele principale sunt rezultatul acţiunii directe exercitate, fiind întâlnite sub trei forme:[2] *urme de perforare*, în situaţia în care proiectilul a traversat întreg corpul; *urme de pătrundere*, sau canale oarbe, când glonţul pătrunde în corp fără a mai ieşi; *urme de ricoşare*, când glonţul este deviat de obiect, în funcţie de energia cinetică a proiectilului, de densitatea obiectului şi de unghiul de lovire.

Urmele de perforare a obiectelor cu o anumită grosime le sunt specifice trei elemente: orificiul de intrare, canalul şi orificiul de ieşire.

Orificiile de intrare şi de ieşire se deosebesc între ele prin anumite caracteristici pe baza cărora se stabileşte direcţia din care a pătruns proiectilul, direcţie ce nu coincide, în toate cazurile cu direcţia de tragere, traiectoria glonţului putând fi influenţată de diverşi factori, mai ales de ricoşare.

Pe corpul uman orificiul de intrare se caracterizează prin lipsă de ţesut, diametrul său fiind apropiat de cel al proiectilului. Marginile orificiului sunt uşor îndreptate spre interior, pe ele găsindu-se şi urme secundare. Orificiul de ieşire nu prezintă lipsă de ţesut. Canalul de perforare nu prezintă în toate cazurile o formă rectilinie, frecvent întâlnindu-se devieri ale proiectilului de către oase, ceea ce determină, uneori, ruperea acestuia în mai multe fragmente, situaţie în care se întâlnesc mai multe orificii de ieşire[3].

Pe îmbrăcăminte sau pe alte obiecte confecţionate din material textil, orificiul de intrare este mai mic decât cel de ieşire, de regulă constatându-se şi un transport de fibre spre interior. Examinarea acestor orificii se realizează în strânsă corelare cu examinarea orificiilor de pe corpul uman. Ele se studiază strat după strat (palton, haină, cămaşă, maiou).

În cazul urmelor formate în obiectele lipsite de elasticitate, fragile (cărămidă, piatră, beton), orificiul de intrare este mai mare decât diametrul proiectilului, practic aflându-ne în faţa unei ruperi sau sfărâmări.

Astfel la obiectele din lemn, diametrul orificiilor corespunde în mare parte, cu cel al proiectilului, orificiul de intrare şi cel de ieşire stabilindu-se pe baza sensului fibrelor care indică direcţia de perforare.

La geamuri, perforarea capătă forma unui trunchi de con cu baza mare în direcţia de înaintare a proiectilului, astfel că orificiul de intrare este mai mic decât cel de ieşire. Forma perforării depinde de energia cinetică a proiectilului, pe măsura reducerii acesteia apărând şi crăpături radiale sau concentrice, ajungându-se chiar la aspectul unei simple spargeri a geamului cu o piatră.

---

[1] Gheorghe Scripcaru, Moise Terbancea, *Patologie Medico-Legală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 260 şi urm.

[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 267.

[3] Virgil Dragomirescu, *Medicina legală*, Ed. Teora, Bucureşti, 1992, p. 98.

În tăbliile metalice, marginile orificiilor formate sunt îndreptate în direcţia de înaintare a proiectilului, ca şi în cazul materialelor de consistenţă sau plasticitate asemănătoare.

Particularităţi prezintă orificiile create de alice sau mitralii. La tragerile de la distanţă redusă sub 1m, acestea formează un singur orificiu, iar pe măsura creşterii distanţei, pe lângă orificiul central, apar orificii laterale mici, până la dispariţia orificiului central şi formarea unei multitudini de orificii de pătrundere.

Urmele de pătrundere sau canalele oarbe au un orificiu de intrare şi un canal înfundat, mai mare sau mai mic, raportat la densitatea şi grosimea materialului în care a pătruns glonţul. Spre deosebire de perforări, în cazul urmelor de pătrundere, glonţul rămâne întotdeauna în corpul sau obiectul atins, iar dacă necesităţile cauzei o impun el poate fi recuperat, operaţie obligatorie atunci când a fost atinsă o persoană. Recuperarea se realizează cu precauţie, pentru a nu distruge caracteristicile de identificare a armei.

Orificiul de intrare al canalelor oarbe prezintă aceleaşi caracteristici ca şi la urmele de perforare.

Urmele de ricoşare constau în adâncituri sau zgârieturi, în funcţie de unghiul de lovire şi de natura obstacolului aflat pe traiectoria glonţului. Ricoşarea determină o modificare a traiectoriei glonţului, concomitent cu reducerea energiei sale cinetice. De asemenea, ricoşarea face posibilă lovirea altor obiecte sau persoane, care nu s-au aflat pe traiectoria iniţială de tragere, situaţie ce trebuie avută în vedere de către organul judiciar la stabilirea direcţiei şi locului din care s-a tras.

2.2. Urmele secundare

Urmele secundare sunt rezultatul acţiunii unor factori suplimentari ai tragerii, alţii decât cei specifici proiectilului. Ele pot fi împărţite în două categorii:

2.2.1. Urme secundare formate indiferent de distanţa de tragere:

▪ **Inelul de frecare** sau de ştergere, creat prin depunerea pe marginea orificiului de intrare a unor particule de unsoare, praf, rugină sau oricare altă substanţă aflată pe suprafaţa proiectilului.

▪ **Inelul de metalizare,** constând în principal din depuneri de particule metalice desprinse de pe suprafaţa proiectilului, în momentul perforării unor obiecte cu un anumit grad de densitate, întâlnit de exemplu, la străbaterea unor oase plate ale corpului uman.

2.2.2. Urme secundare formate la tragerile cu ţeava armei lipită de corp sau de la mică distanţă:

▪ **Rupturile provocate de gaze** apar la tragerile efectuate la distanţe mai mici de 10 cm, în funcţie de tipul armei sau al muniţiei, şi capătă o formă stelară, prin pătrunderea gazelor în orificiu şi ruperea marginilor sale, ca rezultat al expansiunii lor rapide.

▪ **Urmele gurii ţevii** se formează prin lipirea acesteia de corp, având un aspect apropiat de cel al inelului de contuzie.

▪ **Arsurile** provocate atât de gazele încinse, cât şi de flacăra de la gura ţevii sunt şi ele tipice pentru tragerile de la foarte mică distanţă, mai ales în cazul armelor automate.

▪ **Urmele de funingine,** rezultate din combustia încărcăturii de pulbere, depind de calitatea substanţei explozive şi de distanţa de tragere.

▪ **Tatuajul** este consecinţa pătrunderii în piele a resturilor de pulbere neagră sau arsă incomplet. Câteodată acestea au o forţă relativ mare, perforând îmbrăcămintea şi imprimându-se în dermă. La tragerile cu pistolul sau revolverul, tatuajul se formează la o distanţă de până la 50 cm, iar la armele cu ţeavă lungă la distanţă mai mare de 1 m.

▪ **Urmele de unsoare,** existente pe ţeava armei apar sub formă de stropi depuşi în jurul orificiului de intrare, mai ales la primele focuri.

Urmele secundare ale tragerii sunt deosebit de valoroase pentru determinarea distanţei de la care s-a tras.

Secţiunea a IV-a
Particularităţile cercetării la faţa locului a armelor de foc şi a urmelor acestora

§1. DESCOPERIREA ŞI FIXAREA ARMELOR DE FOC ŞI A URMELOR ACESTORA

Particularităţile cercetării sunt determinate atât de specificul urmelor lăsate de tragere, cât şi de problemele legate de descoperirea armelor şi a muniţiei trase, de stabilirea distanţei şi a direcţiei din care s-a tras, avându-se în vedere şi cercetarea altor categorii de urme întâlnite în împrejurările comiterii de infracţiuni cu arme de foc, cum sunt de exemplu, urmele de mâini, urmele biologice (sânge, fire de păr, resturi de ţesut)[1].

1.1. Descoperirea armelor de foc şi a muniţiei

Descoperirea armelor de foc şi a muniţiei nu prezintă dificultăţi în cazul sinuciderilor sau al încercărilor de disimulare a omorului printr-o sinucidere. În majoritatea cazurilor însă, autorul caută să se debaraseze de armă, fie ascunzând-o, fie aruncând-o.

De multe ori, arma trebuie căutată în alte locuri decât cele în care a fost comisă fapta. În aceste situaţii, pentru descoperirea armelor, organele de cercetare trebuie să recurgă la mijloace tehnice adecvate de căutare, existente în dotarea laboratoarelor criminalistice mobile. Aşadar în cazul armelor îngropate se utilizează detectorul de metale, iar pentru cele aruncate în ape curgătoare, în fântâni, în latrine, se apelează la electromagneţi puternici. Armele ascunse în ziduri de cărămidă sau beton, în diverse obiecte compacte de o anumită densitate, se caută cu ajutorul instalaţiilor de gammagrafiere sau cu aparatură röentgen portabilă. Aceleaşi mijloace se utilizează şi pentru proiectilele şi tuburile trase la locul faptei, căutarea acestora, în special a proiectilelor, fiind mai anevoioasă. De regulă, căutarea începe cu corpul victimei şi locul în care acesta se găseşte şi continuă spre marginile câmpului infracţional, inclusiv pe drumul presupus că a fost urmat de infractor.

Determinarea numărului de cartuşe trase poate fi realizată după plăgile de împuşcare existente pe corpul victimei sau după orificiile de intrare descoperite pe îmbrăcăminte.

---

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 159-161.

Examinarea îmbrăcămintei şi a corpului victimei, în condiţiile cercetării locului faptei, se efectuează cu atenţie, pentru a nu se altera sau distruge eventualele urme suplimentare, tipice tragerilor din apropiere.

1.2. Consemnarea, fixarea poziţiei şi stării armelor

Consemnarea, fixarea poziţiei, a stării armelor şi a celorlalte urme descoperite la faţa locului se realizează prin mijloace cunoscute, cum sunt de exemplu, procesul-verbal, schiţa, fotografierea, filmarea sau înregistrarea video, fără a se omite niciun detaliu, niciun element necesar clarificării împrejurărilor în care a fost comisă infracţiunea.

Procesul-verbal va cuprinde menţiuni clare şi precise cu privire la tipul armei, locul şi poziţia în care a fost găsită, direcţia ţevii, distanţa faţă de cadavru, de alte obiecte principale, numărul şi seria armei, starea sa tehnică aparentă, dacă este sau nu încărcată, ce urme au fost descoperite pe ea. Cu privire la menţiunile despre starea tehnică a armei, precizăm că ele se fac numai dacă este posibil un asemenea gen de examinare la faţa locului, în caz contrar procedându-se la o examinare în condiţii de laborator.

Prin fotografiere sau înregistrare video este necesar să se pună clar în evidenţă arma şi urmele acesteia, celelalte elemente sau împrejurări descrise în procesul-verbal, ceea ce presupune că nimic nu trebuie mişcat din poziţia în care a fost găsit sau descoperit în faza statică a cercetărilor, până la executarea fotografiilor schiţă şi de obiecte principale. Tot în faza statică a cercetării, pe lângă descoperirea armelor şi muniţiei, a urmelor de împuşcare, este important să se dea spre prelucrare, câinelui de serviciu, urma de miros şi să se ia probe de aer pentru a se stabili dacă ne aflăm sau nu în faţa unei trageri recente.

Examinarea preliminară a armei, în sensul de a se constata dacă este încărcată ori dacă prezintă urme specifice de tragere, urme de mâini, alte urme biologice, se efectuează în faza dinamică a cercetării, de specialistul criminalist aflat la locul faptei[1].

§2. RIDICAREA ARMEI DE FOC ŞI A MUNIŢIEI DESCOPERITE LA LOCUL FAPTEI

Ridicarea şi transportarea armelor de foc, a tuburilor şi proiectilelor de la faţa locului se realizează în condiţii impuse de necesitatea protejării urmelor tragerii, a urmelor de mâini ori de natură biologică, aflate pe aceste corpuri delicte.

Manevrarea armei se realizează astfel încât să nu se şteargă urmele de pe ea, preferabil fiind să se lucreze cu mâna înmănuşată sau cu un cleşte, având buzele protejate în manşoane de cauciuc. Prudenţa în manipulare este necesară şi pentru prevenirea unei declanşări accidentale. De asemenea, nu se va introduce niciun obiect pe gura ţevii pentru a ridica arma, deoarece ar putea fi înlăturate eventualele reziduuri ale tragerii, ori se pot forma alte urme în interiorul ţevii. Pentru descărcarea armei, aceasta se apucă numai de părţile pe care nu se pot păstra urme (suprafeţele zimţate ale carcasei închizătorului şi crosei armei).

Pentru transportare arma se ambalează într-o cutie pentru a o feri de şocuri, după ce gura ţevii a fost acoperită cu o cârpă, fiind interzisă introducerea de dopuri de vată sau de

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 271.

alt material pe gura ţevii. Încărcătorul şi cartuşele scoase din armă se vor ambala separat. Eventualele urme biologice descoperite pe armă la faţa locului, dacă nu pot fi recoltate, vor fi transportate împreună cu arma la laborator, luându-se măsuri de conservare şi de ambalare corespunzătoare. În situaţia ridicării de urme biologice de pe armă la faţa locului, această etapă trebuie efectuată numai de expertul biocriminalist, în condiţii cât mai apropiate celor de laborator, dar şi în prezenţa expertului balistician, care trebuie să vegheze la manevrarea atentă a armei, pentru prevenirea producerii unor accidente.

Coletele trebuie să fie sigilate şi însoţite de date privind persoana care a efectuat ridicarea, locul, data, metodele folosite în descoperire şi ridicare, seria armei, dacă este sau nu încărcată etc.

Ridicarea gloanţelor se realizează astfel încât să nu se altereze urmele aflate pe suprafaţa lor şi care reflectă caracteristicile interiorului ţevii, în special în ipoteza că ele vor servi la identificarea ulterioară a armei.

Dacă există pericolul deteriorării proiectilului prin scoaterea sa, atunci, fie că se transportă la laborator întreg obiectul în care a pătruns, fie că se decupează o porţiune mai mare de suprafaţă, care este trimisă laboratorului.

Ridicarea tuburilor se efectuează în aceleaşi condiţii de precauţii, fiind necesar să se protejeze reziduurile tragerii prin acoperirea gurii tubului. Prinderea tubului se realizează numai de la extremităţi. Deoarece tuburile sunt valoroase pentru identificarea armei, datorită urmelor specifice mecanismelor de tragere, dar şi pentru stabilirea tipului de muniţie folosită, acestea trebuie să fie bine protejate.

O atenţie deosebită se acordă şi ridicării urmelor sau obiectelor purtătoare de urme, principale sau secundare, ale tragerii, aflate pe obiectele perforate sau atinse de gloanţe. La ambalare se respectă condiţiile impuse ambalării tuturor categoriilor de urme.

§3. STABILIREA DISTANŢEI ŞI DIRECŢIEI DE TRAGERE

Activităţile destinate stabilirii distanţei şi direcţiei de tragere se desfăşoară cu prilejul cercetării locului faptei, acestea continuând dacă este nevoie şi în procesul examinărilor criminalistice de laborator, concomitent cu examenul medico-legal al corpului victimei.

Pentru tragerile efectuate în limita de acţiune a factorilor suplimentari, trageri incluse în categoria celor fără distanţă (cu ţeava lipită de corp) sau de la mică distanţă, stabilirea direcţiei şi distanţei de la care s-a tras este relativ uşoară. Prezenţa factorilor suplimentari trebuie confirmată prin expertize criminalistice, determinarea exactă a distanţei urmând să se realizeze prin trageri experimentale de la distanţe variabile, folosindu-se arme şi muniţii găsite la faţa locului sau o armă şi cartuşe de acelaşi tip, precum şi suporturi primitoare de urme, asemănătoare cu cele pe care s-au format urmele suplimentare.

În ipoteza tragerilor cu arme de vânătoare, în care au fost utilizate cartuşe cu alice sau mitralii, distanţa se stabileşte pe baza gradului de dispersare a acestora. Cele mai sigure determinări sunt posibile în cazul împuşcăturilor de la distanţe mici şi mijlocii, aproximativ 5-10 m.

Pentru tragerile efectuate de la distanţe ce depăşesc limitele de acţiune a factorilor suplimentari, distanţe socotite convenţional ca mari, este necesar să se studieze mai întâi orificiile de intrare şi de ieşire pentru a se stabili din ce parte a venit proiectilul.

În situaţiile în care proiectilul a perforat două suprafeţe apropiate, de exemplu un geam dublu, direcţia se stabileşte cu ajutorul vizării directe printr-un tub de hârtie introdus prin cele două orificii. Dacă sunt perforate sau atinse două obiecte aflate la o distanţă ceva mai mare, cele două urme sunt unite cu o sfoară de-a lungul căreia se vizează.

Prezenţa unor canale mai lungi, specifice perforării obiectelor cu o grosime mare, precum şi a canalelor oarbe, permite, de asemenea, stabilirea direcţiei de tragere, fie prin vizare directă, fie prin introducerea în canalul orb a unei tije în prelungirea căreia se va viza.

În scopul stabilirii cât mai exactă a direcţiei sau locului din care s-a tras, este necesar să fie luaţi în considerare şi factorii care pot determina modificări ale traiectoriei, ca de exemplu, vântul, ploaia, precum şi diverse obstacole care provoacă ricoşări. Influenţa factorilor menţionaţi devine importantă în situaţia distanţelor mai mari de 100 m, pentru armele cu ţeavă mică sau mijlocie şi de 200 m, pentru armele cu ţeavă lungă.

Secţiunea a V-a
Expertiza balistică criminalistică a armelor de foc şi a urmelor acestora

§1. EXAMINAREA TEHNICĂ GENERALĂ A ARMELOR DE FOC

Expertiza balistică judiciară, respectiv expertiza criminalistică a armelor de foc este o examinare complexă, la care sunt supuse armele de foc, muniţia şi urmele acestora, cât şi împrejurările legate de folosirea lor.

Principalele probleme care trebuie clarificate vizează modelul, seria şi calibrul armei, starea sa tehnică, posibilitatea de autodeclanşare, tipul de muniţie folosit, existenţa urmelor suplimentare ale tragerii, distanţa şi direcţia de tragere, faptul dacă tuburile şi proiectilele găsite la locul faptei sau în corpul victimei au fost trase cu arma suspectă.

Examinarea tehnică propriu-zisă a armelor de foc reprezintă prima etapă a cercetărilor criminalistice de laborator la care este supusă o armă de foc, acesteia adăugându-i-se şi cercetarea muniţiei găsite în armă, a tuburilor şi proiectilelor descoperite la faţa locului.

Prin examenul tehnic general al armei şi muniţiei, specialistul balistician trebuie să dea răspuns la următoarele probleme:[1]

▪ **Determinarea tipului, modelului şi calibrului armei**

În situaţia în care arma de foc a fost găsită, determinarea tipului, modelului şi calibrului armei este posibilă prin simpla studiere a inscripţiilor existente pe piesele armei. În cazurile în care inscripţiile lipsesc, fie din cauza vechimii armei, fie din cauza înlăturării acestora de către infractor, se vor studia caracteristicile de construcţie ale armei, cum ar fi greutatea, lungimea ţevii, lungimea totală a armei, sistemele de funcţionare, de blocare, de montare a mecanismelor de tragere etc. Astfel datele obţinute sunt confruntate cu tabele, cataloage sau fişiere în care sunt înregistrate caracteristicile armelor.

[1] *Idem*, p. 274-275.

În situația în care arma nu a fost găsită, este posibilă stabilirea tipului, modelului și calibrului pe baza datelor desprinse din examinarea tuburilor și proiectilelor.

▪ **Stabilirea stării de funcționare a unei arme**

Stabilirea stării de funcționare a unei arme este necesară în cazurile în care trebuie să se clarifice două aspecte esențiale: dacă o armă se putea declanșa accidental, fără apăsarea trăgaciului; dacă o armă deteriorată, cu piese lipsă, putea fi totuși folosită pentru tragere.

Examinarea se va efectua potrivit particularităților de construcție ale fiecărui tip sau model de armă. În primul rând se stabilește starea tehnică a armei și modul de funcționare a pieselor componente. În continuare se studiază fiecare piesă în parte, interesând gradul său de degradare, de uzură, care pot constitui principalele cauze ale declanșării accidentale. La piese se cercetează dacă acestea sunt originale sau improvizate.

De asemenea, se reține și posibilitatea declanșării armei și din cauza neatenției sau imprudenței, împrejurare în care multe persoane invocă declanșarea accidentală, deși arma era în stare bună de funcționare, în special când fapta le este evident imputabilă.

Examinarea prin metode specifice defectoscopiei devine, în mod absolut necesară la armele aflate într-o stare de degradare sau de rugină avansată, a căror manipulare prezintă un pericol pentru expertul balistician. Prin gammagrafiere se stabilește dacă arma este sau nu încărcată, care este starea pieselor componente și dacă nu lipsește vreuna din ele. Totodată este posibilă stabilirea modelului armei prin examinarea comparativă a clișeelor radiografice ale armei în litigiu și armelor de referință.

▪ **Examinarea muniției**

Investigarea criminalistică a muniției are rolul de a stabili tipul, modelul și anul de fabricație al cartușelor, pe baza caracteristicilor, a inscripțiilor fabricilor producătoare, existente pe rozeta tubului. Se urmărește care este starea lor tehnică, dacă încărcătura coincide cu cea originală, care este gradul său de conservare, ceea ce presupune un examen fizico-chimic complex.

Prin examinarea gloanțelor și a tuburilor pot fi stabilite, apartenența de grup a armei, precum și calitatea sau locul de proveniență a muniției.

§2. EXPERTIZA URMELOR FORMATE DE ARMELE DE FOC

2.1. Expertiza urmelor principale ale tragerii

Expertiza criminalistică a urmelor principale ale tragerii constă în examinarea orificiilor de intrare și de ieșire, a canalelor formate atât pe corpul uman, cât și pe obiectele cu care glonțul a venit în contact. De asemenea, sunt supuse examinării și urmele de ricoșare.

În privința expertizei orificiilor, începând cu cele de intrare, o primă problemă de rezolvat este aceea a stabilirii faptului, dacă acestea sunt sau nu consecința unei arme de foc. Răspunsul este posibil pe baza studierii caracteristicilor generale reflectate de urma de intrare a glonțului, caracteristici ce diferă în funcție de natura obiectului împușcat.

Referitor la forma orificiului, care este ușor de confundat cu urme ale altor obiecte înțepătoare, sunt avute în vedere caracteristicile individuale, specifice factorilor secundari ai împușcării, cum ar fi urmele de funingine, arsurile, tatuajul, rupturile provocate de gaze, precum și inelele de frecare și metalizare formate, indiferent de distanța de la care s-a tras.

În cazul existenței mai multor orificii de intrare și de ieșire trebuie clarificate următoarele aspecte: dacă orificiile au fost formate de același tip de gloanțe; dacă gloanțele

au fost trase de una sau mai multe arme, dintr-o singură direcţie sau din direcţii diferite; dacă distanţa de tragere a rămas neschimbată. Aşadar toate aceste aspecte se clarifică, în principal pe baza examenului comparativ dintre urmele în litigiu şi urmele împuşcăturilor efectuate experimental, cu arme şi pe suporturi asemănătoare celor descoperite la faţa locului.

2.2. Expertiza urmelor secundare ale tragerii

Cercetarea criminalistică a acestor categorii de urme este destinată descoperirii şi examinării urmelor aparţinând factorilor secundari ai tragerii cu o armă de foc, formaţi în jurul sau în interiorul orificiului de intrare a proiectilului, ca şi a urmelor specifice de tragere formate pe mâna persoanei care s-a folosit de armă.

▪ **Examinarea preliminară,** respectiv prima etapă a expertizei este destinată examinării obiectului presupus purtător de urme suplimentare de tragere, prin intermediul microscopului optic, deşi rezultatele sale nu sunt întotdeauna concludente. De aceea, este necesar să se recurgă la metode specializate, mai frecvent fiind utilizate:[1]

▪ **Examinarea chimică,** prin care sunt puse în evidenţă urmele suplimentare de împuşcare existente în jurul orificiului de intrare, în ţeava armei şi pe mâna trăgătorului. De exemplu, se caută identificarea nitraţilor şi nitriţilor cu ajutorul reactivilor speciali, cum ar fi cei pe bază de brucină, impregnaţi pe o hârtie fotografică.

▪ **Examinările spectrale,** în special microanaliza spectrală şi spectrofotometria de absorbţie atomică servesc la punerea în evidenţă a particulelor de cupru, plumb existente în urmele suplimentare. Prin aceste metode este posibilă punerea în evidenţă a elementelor inelului de metalizare, şi prin urmare determinarea naturii proiectilului.

▪ **Alte tehnici de descoperire sau delimitare** a suprafeţei în care se află factori suplimentari ai tragerii se bazează pe examinarea în radiaţii infraroşii, rezultatele fiind observate cu ajutorul transformatorului electronooptic sau fixate prin fotografiere. Hârtia fotografică se introduce sub obiectul presupus purtător de urmă de funingine, după care va fi expusă la radiaţii infraroşii, care vor străbate obiectul, cu excepţia locului în care sunt particulele de funingine, impresionând hârtia în funcţie de gradul de penetrare.

▪ **Metode de certitudine.** Aplicarea unor tehnici moderne de vârf, în examinările criminalistice, a făcut posibilă stabilirea cu certitudine a existenţei urmelor specifice tragerii, mai ales a celor de pulbere, inclusiv pe mâna trăgătorului. Dintre tehnicile de vârf intrate în uzul laboratoarelor de criminalistică, menţionăm următoarele: *microscopia electronică cu baleiaj*, conjugată cu *microscopia spectrală în radiaţii röentgen*; *microspectrofotometria în radiaţii infraroşii.*

§3. IDENTIFICAREA ARMELOR DE FOC DUPĂ URMELE FORMATE PE GLONŢ ŞI PE TUBUL CARTUŞULUI

Identificarea armei cu care s-a comis o infracţiune reprezintă scopul final al oricărei expertize balistice judiciare. Procesul de identificare constă în examinarea comparativă a gloanţelor, a tuburilor descoperite în corpul victimei sau la faţa locului, cu gloanţele trase experimental cu arma găsită în câmpul infracţional ori ridicată de la persoana suspectă.

---

[1] *Idem*, p. 276-277.

Identificarea parcurge două faze principale. În prima fază se determină grupul sau categoria căreia aparţine arma, în baza cercetărilor generale reflectate de urmele formate pe proiectil şi pe tub, referitoare la modelul, tipul, calibrul armei. În a doua fază are loc identificarea propriu-zisă prin examenul comparativ al caracteristicilor individuale, specifice fiecărei ţevi ghintuite şi fiecărui ansamblu al mecanismelor de tragere.

3.1. Identificarea armelor de foc după urmele formate pe glonţ

Identificarea după urmele formate pe glonţ presupune în faza iniţială o delimitare a cercului armelor suspecte, prin excluderea din sfera cercetării a armelor ale căror caracteristici generale nu corespund caracteristicilor reflectate de glonţ. În acest scop se iau în calcul numărul golurilor şi plinurilor ghinturilor, lăţimea acestora, unghiul şi sensul de răsucire, calibrul[1].

Pentru obţinerea modelelor de comparaţie se efectuează trageri experimentale cu armele examinate. Tragerile se efectuează după prealabila verificare a stării tehnice a armei şi după curăţarea ţevii de rugină, praf şi alte reziduuri de tragere. Pentru trageri se apelează la muniţie cu caracteristici asemănătoare celei descoperite la faţa locului.

Tragerile se efectuează în dispozitive speciale, denumite captatoare de proiectile, care pot fi de mai multe tipuri: cutii sau lăzi dreptunghiulare, umplute cu vată ori câlţi şi împărţite pe compartimente; tuburi de circa 4m cu apă şi închise cu membrană de cauciuc, cutii cu compartimente umplute cu materiale plastice, important fiind să se obţină proiectile de comparaţie de bună calitate.

Captatorul de proiectile în varianta folosită în ţara noastră este format dintr-o cutie lungă de aproximativ 3m, cu o lăţime de circa 40 cm, împărţită în mai multe compartimente, umplute cu vată. Pereţii compartimentului sunt din carton, astfel încât prin verificarea fiecărui compartiment să se poată stabili în care din ele s-a oprit proiectilul. Cu privire la numărul tragerilor, precizăm că el este limitat la aproximativ 3-5 focuri, fiecare proiectil fiind ambalat separat, indicându-se numărul tragerii, data şi expertul care a efectuat-o.

Dintre tehnicile de examinare comparativă, cea mai des folosită este examinarea la microscopul comparator, deoarece aceasta permite observarea directă a continuităţii sau discontinuităţii liniare a striaţiilor formate pe glonţ de particularităţile microreliefului ţevii. Alte procedee constau în compararea mulajelor obţinute de pe proiectilul în litigiu şi cel tras experimental, mulaj realizat cu materiale plastice transparente sau prin galvanoplastie. De asemenea, există şi metode moderne de măsurare profilometrică şi analiză tridimensională a imaginii glonţului, care utilizează un palpator, care sesizează striaţiile formate pe glonţ sub forma unor semnale electrice continue, convertite în semnale digitale cu ajutorul unui convertor analogic digital şi prelucrate în computer în scopul reconstituirii imaginii tridimensionale a glonţului.

Rezultatele examinării pot fi cert pozitive sau negative, dar şi de probabilitate şi sunt fixate prin fotografiere, procedeu care poate constitui un mijloc de examinare a proiectilelor.

---

[1] Dumitru Sandu, *Metode de comparare a proiectilelor în scopul identificării armei cu care s-a tras*, Revista Probleme de Medicină Judiciară şi de Criminalistică, nr. 1, 1964, p. 99.

3.2. Identificarea armelor de foc după urmele lăsate pe tubul cartuşului

Identificarea armelor de foc după urmele formate pe tub prezintă un avantaj important faţă de identificarea după urmele existente pe proiectil, tubul rămânând intact în majoritatea cazurilor de trageri, spre deosebire de proiectil, care se poate deforma prin impactul cu obiectele mai dure. De asemenea, tubul permite şi identificarea armelor a căror ţeavă nu conţine suficiente caracteristici individuale, în special ţevile lise.

Principalele urme incluse în sfera cercetării de identificare sunt cele formate pe rozeta tubului de către percutor, peretele frontal al închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător, pereţii camerei cartuşului.

Mijlocul tehnic de bază în examinare îl reprezintă microscopul comparator, care este utilizat pentru compararea de microfotograme executate separat pentru tubul în litigiu şi cel tras experimental.

3.3. Sisteme informatice de identificare a armelor de foc

Înregistrarea proiectilelor şi a tuburilor martor trase experimental cu armele de foc cu ţeavă ghintuită, se realizează conform art. 22 alin. (3) din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor cu modificările ulterioare, în cadrul unei evidenţe operative a Inspectoratului General al Poliţiei Române. Astfel înregistrarea are scop stabilirea identităţii armelor şi a deţinătorilor acestora, pe baza urmelor existente pe proiectile şi tuburi, pentru clarificarea unor aspecte de interes operativ în activitatea Poliţiei Române pe linia asigurării ordinii publice şi siguranţei naţionale.

Institutul Naţional de Criminalistică şi formaţiunile criminalistice colaborează permanent, prin schimb operativ de date, cu structurile teritoriale de arme şi Registrul Naţional al Armelor. Registrul Naţional al Armelor funcţionează în cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române, fiind un sistem complex de prelucrare a datelor cu privire la evidenţa armelor, a deţinătorilor de arme, precum şi a operaţiunilor cu arme şi muniţii, necesar pentru îndeplinirea atribuţiilor legale privind gestionarea aplicării dispoziţiilor Legii nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor cu modificările ulterioare.

Evidenţele centrale din cadrul Institutului Naţional de Criminalistică sunt exploatate şi gestionate prin intermediul unui sistem informatizat de identificare balistică I.B.I.S. (*Integrated Ballistics Identification System*). Acest sistem are rolul de a achiziţiona, de a stoca, gestiona şi analiza imaginile urmelor create de armele de foc pe elementele de muniţie trase, în cadrul unei baze de date, în scopul identificării automate a armelor de foc aflate în evidenţă.

Sistemul I.B.I.S. are în componenţa sa următoarele:[1]

- Staţia **BrassTRAX** achiziţionează imaginile urmelor create de armelor de foc pe rozeta tuburilor de cartuş (imaginile urmelor create de peretele frontal al închizătorului, cuiul percutor şi ejector). Imaginile sunt stocate alături de datele tehnice, acestea fiind trimise ulterior la concentratorul de date al sistemului;
- Concentratorul de date şi server-ul de corelare primesc, stochează, gestionează şi compară semnăturile digitale unice, atribuite imaginilor preluate. Aceste semnături digitale

[1] Conform site-ului Institutului Naţional de Criminalistică: http://www.politiaromana.ro/Criminalistic/balistica.htm, consultat la 30.07.2014.

sunt comparate pe criterii matematice şi sortate în funcţie de asemănare. Această capabilitate puternică de comparare permite operatorilor să verifice rapid sute de mii de cazuri, concentrându-se numai pe un număr redus de candidaţi;

• Staţia **Matchpoint+** analizează rezultatele corelărilor, permite consultarea bazelor de date, efectuarea examinărilor comparative a imaginilor urmelor create de armele de foc şi realizarea identificărilor.

Evidenţele şi baza de date centrală I.B.I.S. din cadrul laboratorului de balistică judiciară al Institutului Naţional de Criminalistică au ca obiect:[1]

• Baza de date cu elemente de muniţie provenite de la fapte comise cu arme de foc neidentificate;

• Baza de date cu elemente de muniţie rezultate în urma tragerilor experimentale cu arme de foc letale deţinute ilegal sau găsite/ abandonate pe teritoriul României;

• Baza de date cu elemente de muniţie rezultate în urma tragerilor experimentale cu arme de foc letale deţinute legal de persoane fizice şi juridice din România.

Din punct de vedere tehnic, sistemul dispune de un server care primeşte, stochează, gestionează şi compară imaginile digitale cu elementele caracteristice ale gloanţelor şi tuburilor.

Sistemul I.B.I.S. se constituie la nivel european – EUROIBIS - cu extensie în Statele Unite ale Americii şi în alte ţări care utilizează acest sistem şi care sunt afiliate Interpol-ului.

În afara sistemului informatizat de identificare balistică I.B.I.S., în toate departamentele de criminalistică moderne există fişiere sau baze de date cu cvasi-totalitatea tipurilor de cartuşe, cu caracteristicile acestora şi a armelor de foc care permit identificări generice rapide.

În cadrul Institutului Naţional de Criminalistică funcţionează un laborator de balistică judiciară, care prin intermediul expertizelor şi constatărilor tehnico-ştiinţifice balistice rezolvă următoarele probleme:[2]

• stabilirea stării de funcţionare a armelor de foc, a muniţiilor şi a dispozitivelor explozive;

• stabilirea caracteristicilor armelor de foc, ale muniţiilor şi ale componentelor dispozitivelor explozive;

• relevarea seriilor armelor de foc sau ale componentelor acestora;

• identificarea armei de foc;

• stabilirea distanţei de tragere;

• stabilirea direcţiei de tragere;

• stabilirea locului de amplasare a unui dispozitiv exploziv;

• stabilirea tipului de dispozitiv exploziv după urmele principale ale exploziei (după fragmente ale acestuia);

• dacă urmele puse la dispoziţie au fost create de arme de foc, de dispozitive explozive sau de alte obiecte sau agenţi;

• stabilirea orificiilor de intrare şi de ieşire ale proiectilelor care au pătruns sau care au penetrat diferite corpuri sau obiecte;

• dacă arma se putea declanşa accidental.

---

[1] *Ibidem.*

[2] *Ibidem.*

CAPITOLUL XI

METODE ŞI MIJLOACE TEHNICO-ŞTIINŢIFICE UTILIZATE ÎN INVESTIGAŢIILE CRIMINALISTICE

Secţiunea I
Aspecte introductive

Un act de justiţie modern şi eficient impune folosirea pe scară largă a celor mai avansate metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice, în activitatea de prevenire şi combatere a infracţiunilor, precum şi lărgirea posibilităţilor de cercetare ale laboratoarelor criminalistice care influenţează pozitiv finalitatea procesului penal.

În prezentarea mijloacelor tehnico-ştiinţifice distingem pe de o parte, pe cele folosite în cercetarea la faţa locului, iar pe de altă parte, pe cele folosite în examinările criminalistice de laborator.

Secţiunea a II-a
Mijloace tehnico-ştiinţifice utilizate în cercetarea la faţa locului

§1. TRUSELE CRIMINALISTICE

1.1. Trusele criminalistice universale

Trusele criminalistice universale dispun de un instrumentar divers, cu ajutorul căruia se pot efectua principalele operaţiuni de cercetare la faţa locului, acesta fiind împărţit în mai multe compartimente:[1]

- Compartimentul traseologic destinat descoperirii, fixării şi ridicării urmelor de mâini, de picioare, de dinţi, de instrumente de spargere, din care fac parte: substanţe pulverulente, pensule din păr de veveriţă sau din pene de struţ, pensulă magnetică, pulverizatoare sau spray-uri pentru relevarea urmelor latente, pulverizatorul cu iod, plicuri cu folii adezive pentru transferarea urmelor papilare, sursele de lumină (vizibilă şi ultraviolet), materiale pentru executarea mulajului urmelor de adâncime.
- Compartimentul pentru executarea măsurătorilor şi marcarea obiectelor principale, precum şi a zonei cercetate, compus din ruletă, bandă metrică, împărţită în segmente de 10 cm, colorate alternativ alb-negru, jetoane numerotate de la 1 la 10, prevăzute cu suporturi de fixare, cretă forestieră.
- Compartimentul necesar executării desenelor şi schiţei locului faptei, conţinând riglă gradată, busolă, hârtie milimetrică, hârtie de calc, diverse creioane colorate, şablon tip pentru lucrul pe hartă etc.

---

[1] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 57-58.

Trusa mai conține instrumentarul de amprentare a persoanelor și cadavrelor la fața locului, precum și o serie de instrumente ajutătoare, cum ar fi: diamant pentru tăiat geamul, magnet, șurubelnițe, briceag universal, cleşte, patent etc. Acestora li se adaugă eprubete sau containere pentru ambalarea urmelor biologice, urmelor materie, a microurmelor etc. De asemenea, trusele criminalistice universale dispun și de aparatură foto.

1.2. Trusele criminalistice specializate:[1]

• Trusa pentru testarea stupefiantelor, în care se găsesc tuburi cu reactivi ce permit identificarea unor substanțe stupefiante, printre care haşiş, marijuana, L.S.D., substanțe din grupa opiaceelor, amfetaminelor etc.

• Trusa pentru marcarea unor obiecte cu substanțe fluorescente sau chimice, în scopul prevenirii sau descoperirii unor infracțiuni. Această trusă se foloseşte frecvent în descoperirea sustragerilor. De asemenea, aceasta poate fi folosită în surprinderea în flagrant și în infracțiuni de genul luării de mită, șantajului etc. Trusa mai conține, în afara flacoanelor cu substanțe de marcare, și alte instrumente, dintre care amintim pensule, mojarul de porțelan, pulverizatorul, cilindrul gradat, mănușile chirurgicale, precum și un detector cu radiații ultraviolete.

• Trusa pentru revelarea urmelor papilare latente cu radiație de tip laser, portabilă, concepută încât să asigure atât descoperirea urmelor, cât și fixarea lor fotografică, în condiții de mare acuratețe.

• Alte categorii de truse cu destinație specială, cum ar fi de exemplu, trusele destinate cercetării accidentelor de circulație, cercetării exploziilor și incendiilor, inclusiv trusele pentru examinarea cadavrelor neidentificate, trusele pentru cercetarea falsurilor în înscrisuri etc.

§2. LABORATOARELE CRIMINALISTICE MOBILE

Laboratoarele criminalistice mobile sunt utile pentru efectuarea unor investigații complete la fața locului, în special în cazul unor infracțiuni cu pericol social ridicat, folosind o gamă largă de mijloace tehnice criminalistice.

Laboratoarele mobile dispun de principalele truse criminalistice universale și specializate, completate cu mijloace suplimentare, cum ar fi de exemplu, cele necesare descoperirii și ridicării microurmelor, descoperirii urmelor latente de picioare pe covoare, materiale pluşate, linoleum, executării de mulaje mai dificile, ca și refacerii inscripțiilor ștanțate pe obiecte metalice ce au fost înlăturate prin răzuire.

De asemenea, există instrumente optice de examinare de genul microscoapelor simple sau stereomicroscoapelor.

Laboratoarele criminalistice mobile dispun de compartimente foto, care utilizează o gamă largă de mijloace pentru executarea de fotografii în condiții de noapte, inclusiv în radiații invizibile (ultraviolete și infraroșii).

Pentru consemnarea rezultatelor cercetării sau a altor acte procedurale efectuate la fața locului se foloseşte aparatură de filmat, precum și de înregistrare video.

---

[1] *Idem*, p. 58.

Identificarea persoanelor după semnalmentele exterioare poate fi efectuată cu mijloace tehnice de tipul *Foto-identi-kit-ului*, *Identi-kit-ului* sau *Mimicompozitorului*.

Un compartiment important este cel al aparaturii de detecţie. El cuprinde detectoare de metale cu câmp electric, detectoare cu radiaţii röentgen, detectoare pentru descoperirea cadavrelor ascunse sau îngropate.

Laboratoarele criminalistice mobile mai conţin şi echipamente adecvate pentru intervenţii operative, începând cu cele de prim-ajutor şi terminând cu cele de asigurare a ordinii. Totodată există şi echipament special de protecţie, măşti de gaze, costume de scafandru autonom etc.

Secţiunea a III-a
Principalele tehnici şi metode de investigare utilizate în examinările criminalistice de laborator

§1. METODE DE EXAMINARE MICROSCOPICĂ

1.1. Examinarea optică

În examinarea multor categorii de urme şi microurme, a diverselor mijloace materiale de probă, purtătoare de elemente caracteristice de identificare, este necesar să se apeleze la instrumente optice sau electronice de examinare.

1.1.1. Lupa

Lupa reprezintă cel mai simplu instrument optic care nu trebuie să lipsească din nicio trusă sau laborator de criminalistică, fiind formată dintr-o lentilă convergentă sau dintr-un ansamblu convergent de lentile, fixată într-o montură şi aşezată în faţa unui obiect dă o imagine mărită acestuia, permiţând examinarea unor obiecte de mici dimensiuni.

Ea este folosită pentru descoperirea urmelor la faţa locului, precum şi în examinarea iniţială a mijloacelor materiale de probă. Principalele categorii de lupe utilizate în criminalistică sunt: lupele simple, formate dintr-o singură lentilă convergentă şi lupele compuse, alcătuite dintr-un sistem convergent de lentile.

Puterea de mărire a unei lupe sau grosisment-ul[1] ajunge până la 40x.

1.1.2. Microscopul optic

Microscopul optic reprezintă un sistem optic de mare precizie, care foloseşte un sistem de lentile pentru a obţine imagini mult mărite ale obiectelor. Grosismentul microscoapelor optice nu depăşeşte 2000X.

Din punct de vedere constructiv, microscoapele optice se compun din următoarele părţi: partea optică, partea mecanică şi sistemul de iluminare.

Partea optică a microscopului foloseşte un sistem de lentile format dintr-un *obiectiv* (cea mai apropiată lentilă de obiect) şi un *ocular* (cea mai apropiată lentilă de ochiul

[1] Grosisment-ul reprezintă raportul dintre unghiul sub care obiectul se vede prin intermediul instrumentului optic de mărit şi unghiul sub care se vede cu ochiul liber.

observatorului). Grosismentul general al microscopului este reprezentat de produsul puterilor de mărire ale obiectivului şi ocularului.

Partea mecanică a microscopului se compune în principal din tubul mecanic care susţine ocularul, revolverul în care se montează obiectivele, un stativ şi o masă cu dispozitive de deplasare grosieră, talpa de susţinere a microscopului etc.

În microscopia optică se folosesc trei sisteme principale de iluminare: iluminarea laterală sau incidentă, iluminarea prin obiectivul microscopului şi iluminarea prin lumina transmisă. Trebuie menţionat că pe lângă radiaţia vizibilă, se apelează atât la radiaţiile infraroşii, cât şi la cele ultraviolete.

Un rol important în iluminarea câmpului de observat îl au condensatoarele şi diafragmele surselor de iluminare, care în linii mari, trebuie să asigure o intensitate constantă a luminii, pe întreaga suprafaţă a câmpului microscopului.

1.1.3. Tipuri de microscoape optice:

- **Stereomicroscopul** are o largă utilizare în examinarea optică a mijloacelor materiale de probă, acesta permiţând examinarea în relief a suprafeţei obiectului. Frecvent, cu acesta se efectuează examinarea iniţială a obiectului, pentru sesizarea caracteristicilor de bază şi determinarea modului de cercetare ulterioară.

Sistemul optic al stereomicroscopului se compune din două obiective şi două oculare, perceperea imaginii făcându-se din două unghiuri diferite, egale cu paralaxa stereoscopică a ochilor.

Deşi puterea de mărire a stereomicroscopului este mai mică decât a microscopului clasic, pentru criminalistică el prezintă nu numai avantajul examinării în relief, dar şi posibilitatea cercetării unei suprafeţe mai întinse, de la o distanţă mult mai mare decât aceea a microscopului simplu şi cu o accentuată claritate în profunzime.

- **Microscopul comparator** are sistemul optic alcătuit din două obiective şi un singur ocular, împărţit în două câmpuri. Imaginile celor două obiecte de comparat, obţinute prin intermediul obiectivelor, sunt alăturate printr-un sistem de prisme în ocularul microscopului, compararea realizându-se prin stabilirea continuităţii liniare.

În prezent, microscopul comparator este întrebuinţat într-o gamă variată de cercetări, nu numai din domeniul traseologiei, dar şi în cercetarea unor urme materiale cum ar fi, firul de păr, resturile de îmbrăcăminte etc.

- **Microscopul de polarizare**

Sistemul optic al microscopului de polarizare conţine pe lângă obiectiv şi ocular, două dispozitive denumite polarizator şi analizor, între care se aşază obiectul de cercetat. Procesul de examinare se desfăşoară în felul următor: raza de lumină polarizată de polarizator va străbate sau va fi reflectată de obiectul studiat, care dacă are proprietatea de a roti planul de polarizare a luminii, va determina modificări ale nuanţelor şi intensităţii luminii. Pentru a se reveni la calitatea iniţială a luminii din ocular, se roteşte analizorul cu un anumit număr de grade, caracteristic fiecărei substanţe optice active în parte.

Microscopul de polarizare serveşte nu numai la observarea obiectelor, ci şi la efectuarea unor determinări calitative de elemente aflate în compoziţia unor corpuri aparent omogene sau asemănătoare.

Alte tipuri de microscoape optice utilizate în laboratoarele de criminalistică sunt următoarele: microscoapele de cercetare în radiaţii invizibile ultraviolete şi infraroşii; microscoapele pentru măsurarea dimensiunilor liniare sau a valorilor unghiulare; microscoapele pentru controlul rugozităţii suprafeţelor.

1.2. Microscopul electronic

Un microscop electronic este un tip de microscop care utilizează un fascicul de electroni pentru a ilumina proba şi pentru a produce o imagine mărită a acestuia. Microscoapele electronice au o putere mai mare decât un microscop optic, deoarece electronii au o lungime de undă în jur de 100.000 de ori mai mică decât lumina vizibilă (fotoni) şi pot realiza mai mult de 50 pm (picometri) rezoluţie şi o mărire de până la aproximativ 10.000.000x, pe când un microscop optic este limitat la o rezoluţie de aproximativ 200 nm (nanometri) şi o putere de 2000x.

Părţile principale ale unui microscop electronic sunt: sursa de electroni (tunul electronic), lentilele electronice (electromagnetice sau electrostatice), lentilele condensator şi obiectiv, precum şi ecranul fluorescent de observare.

Microscopia cu electroni poate fi împărţită în două mari categorii: *de transmisie*, în cazul specimenelor aproape bidimensionale (cu grosimi mai mici sau comparabile cu drumul liber mediu al electronilor accelerați - zeci de nm) sau *de investigare* a suprafeţei în cazul celor tridimensionale (când dimensiunile depăşesc drumul liber mediu pe toate axele). În prima categorie se încadrează de exemplu, *microscopul electronic prin transmisie*, iar în categoria a doua se încadrează de exemplu, *microscopul electronic cu scanare* şi *microscopul electronic cu reflexie*.

Microscopul electronic prin transmisie foloseşte un fascicul de electroni accelerați (la energii de 40 – 400 keV) şi focalizat de o serie de lentile magnetice, care este transmis prin probă. La ieşirea din aceasta, fasciculul de electroni care conţine informaţii legate de materialul analizat este mărit de lentila obiectiv şi este proiectat pe un ecran fluorescent. Imaginea formată poate fi direct înregistrată pe un film fotografic sau poate fi captată printr-un sistem optic de către o cameră digitală şi transmisă mai departe pe ecranul unui computer.

Microscopul electronic cu scanare produce imagini prin detecţia electronilor secundari, cu energie scăzută, emişi de pe suprafaţa probei datorită excitării acestora de către fasciculul principal de electroni. Pentru a putea reproduce imaginea întreagă, este nevoie ca fasciculul de electroni să baleieze pe întreaga suprafaţă a probei.

Microscopul electronic cu reflexie utilizează un fascicul de electroni incident pe suprafaţa probei, imaginea la microscop obţinându-se prin detecţia fasciculului de electroni reflectat.

§2. METODE DE ANALIZĂ SPECTRALĂ

Analiza spectrală reprezintă metode şi procedee de investigare a substanţelor ce se bazează pe cercetarea spectrelor acestora. Distribuţia intensităţii radiaţiei electromagnetice emise sau absorbite de către substanţa analizată formează spectrul substanţei respective. Un spectru oferă informaţii precise despre compoziţia calitativă şi cantitativă a materiei. Mai

exact: o emisie sau absorbție de radiație electromagnetică are loc întotdeauna la anumite lungimi de undă indicate precis prin linii spectrale, a căror valoare indică natura speciei chimice atomice sau moleculare analizate și formează baza analizei spectrale calitative. Intensitatea liniilor unei spectrograme este proporțională cu concentrația speciei chimice ce emite sau absoarbe radiație electromagnetică pe acea lungime de undă și formează baza analizei spectrale cantitative.

După modalitățile de înregistrare a rezultatelor analizei, aparatele spectrale se împart în *spectrografe*, la care spectrul este înregistrat pe un material fotosensibil, în *spectroscoape*, în care observarea se realizează cu ochiul liber și *spectrometre*, acestea permițând și măsurarea intensității liniilor spectrale.

Avantajele analizelor spectrale, în diversele lor variante, așa cum se folosesc în cercetările criminalistice, în esență sunt următoarele:[1]

- Analiza spectrală se caracterizează prin precizie, sensibilitate și rapiditate.
- Pentru efectuarea ei nu sunt necesare cantități mari de substanță, uneori fiind suficiente cantități infime, de genul celor întâlnite în microurme.
- Analiza spectrală este indispensabilă în numeroase domenii ale criminalisticii, cum ar fi cercetarea urmelor-materie sau a resturilor de materiale întâlnite, de exemplu, în incendii și accidente de circulație, în cercetarea urmelor tragerilor cu armele de foc, a falsurilor etc.

2.1. Analiza spectrală prin emisie

În urma unor procese termice sau electromagnetice este posibil ca electronii unui atom să primească energie din exterior și să treacă pe nivele de energie mai înalte (mai depărtate de nucleu), iar atomul va trece dintr-o stare fundamentală într-o *stare excitată*.

Aceasta din urmă va fi ocupată numai temporar, căci electronii pot reveni pe nivelele de energie pe care le ocupau inițial prin emiterea unui foton. Fiecărui foton emis de un electron îi va corespunde o linie spectrală de o frecvență bine determinată.

Totalitatea liniilor spectrale emise de un atom formează *spectrul de emisie* al acestuia.

Spectrul de emisie este tipic elementului chimic căruia îi aparține atomul, fiind determinat de configurația electronică a acestuia. Deoarece atomii aparținând diverselor tipuri de elemente chimice au configurații electronice specifice (intervalele dintre nivelele de energie diferă de la un atom la altul), acestora le vor corespunde spectre de emisie specifice. Aceasta determină ca prin analiza spectrală să poată fi identificat elementul chimic al cărui spectru este analizat.

2.2. Analiza spectrală prin absorbție

Spectrele de absorbție se obțin la iradierea probei cu radiații a căror frecvență variază continuu, din care vor fi absorbite anumite porțiuni caracteristice, în urma trecerii particulelor respective în stări excitate[2].

---

[1] *Idem*, p. 65-66.

[2] Andrei Florin Dăneț, *Analiză Instrumentală*, Partea I, Ed. Universității din București, București, 2010, p. 9.

Absorbţia se datorează unor tranziţii electronice între diferite nivele energetice ale atomului, respectiv ale moleculei.

Atomul sau molecula rămâne în stare excitată un timp foarte scurt, după care revine la starea iniţială (starea fundamentală), emiţând o radiaţie de aceeaşi energie ca şi cea absorbită. Această radiaţie dă o linie în spectrul de absorbţie al sistemului analizat.

Prin urmare, în cazul spectroscopiei de absorbţie, diminuarea intensităţii radiaţiei depinde de grosimea stratului pe care îl traversează aceasta, de natura substanţei sau substanţelor ce compun stratul şi de concentraţia acestora. Aceste dependenţe sunt valabile pentru orice lungime de undă şi pentru orice mediu omogen, în care scăderea intensităţii radiaţiei se datorează numai absorbţiei, indiferent dacă mediul absorbant este gaz, lichid, solid sau soluţie.

Spectrele conţin codificat informaţia analitică furnizându-ne atât date calitative cât şi cantitative pe baza tranziţiilor între diferitele stări energetice ale atomilor, ionilor sau moleculelor[1].

Frecvenţele, respectiv lungimile de undă ale semnalelor înregistrate sunt caracteristice pentru natura probei sau a elementelor sale structurale, în timp ce intensităţile corespunzătoare ne dau informaţii cantitative. Informaţiile structurale calitative pot fi date şi de întregul spectru care, în raport cu natura probei studiate, poate fi frecvent considerat ca o amprentă a acesteia[2].

2.3. Variante ale analizei spectrale utilizate în examinările criminalistice de laborator

2.3.1. Spectrofotometria de absorbţie în radiaţii infraroşii, ultraviolete şi vizibile

În spectrometria de absorbţie se măsoară raportul dintre intensitatea radiaţiei transmise de probă şi a radiaţiei incidente. Dacă radiaţia folosită are o bandă spectrală foarte îngustă, este practic monocromatică, atunci aparatele respective se numesc spectrofotometre sau, folosind o denumire mai generală, spectrometre.

Un spectrofotometru este alcătuit din următoarele părţi principale:[3] o sursă stabilizată de radiaţii electromagnetice; un monocromator, care separă radiaţiile în funcţie de lungimea de undă; două celule transparente care conţin proba de analizat şi proba de referinţă; un detector; un sistem de evaluare.

2.3.2. Spectrometria de absorbţie atomică

Pentru efectuarea unei determinări prin absorbţie atomică, radiaţia de la sursa de excitare, de obicei o lampă cu catod cavitar, este trecută prin vaporii atomici ai elementului de determinat, obţinuţi pe cale termică şi se măsoară atenuarea intensităţii radiaţiei transmise.

Componentele principale ale unui spectrometru de absorbţie atomică sunt:[4] o lampă cu catod cavitar; un sistem de atomizare; un monocromator; un sistem de detecţie, amplificare şi evaluare a informaţiei.

---

[1] *Ibidem.*
[2] *Ibidem.*
[3] *Idem*, p. 31.
[4] *Idem*, p. 63.

2.3.3. Spectrometria de masă

Spectrometria de masă reprezintă o metodă fizică utilizată pentru analiza substanţelor în special organice şi constă în esenţă, în ionizarea substanţei investigate, urmată de separarea ionilor obţinuţi în funcţie de raportul dintre masa şi sarcina electrică.

Prin spectrometria de masă pot fi identificaţi compuşi de natură toxicologică, compararea spectrelor putându-se realiza pe cale computerizată. De asemenea, pot fi analizate urme biologice, stabilindu-se prezenţa în ele a unor produse tranchilizante. Analiza este utilă şi în cazul urmelor de incendiu sau a produselor petroliere, cu condiţia ca ele să nu fie contaminate chimic[1].

2.3.4. Spectrometria de raze X

Razele X pot fi utilizate în investigările criminalistice pentru analize calitative, cantitative şi de structură.

Într-o primă categorie de metode, analiza se realizează pe baza razelor X emise sau absorbite de atomii probei de analizat. Prin determinarea lungimilor de undă ale radiaţiilor emise sau absorbite se poate efectua o analiză calitativă, iar prin determinarea intensităţii acestora, o analiză cantitativă.

A doua categorie de metode se bazează pe difracţia razelor X de către planurile de atomi ale unor cristale. Această metodă se utilizează în special pentru analize de structură şi pentru determinarea fazelor cristaline, dar poate fi utilizată şi pentru determinări cantitative[2]. Din multitudinea de urme descoperite şi ridicate de la faţa locului, unele cum ar fi de exemplu, urmele de sol, de vopsea sau metale, pot fi supuse analizei de structură utilizând radiaţiile X.

O variantă a analizei în radiaţii X o reprezintă microanaliza cu sondă de electroni, necesară studierii de componenţi aflaţi în cantităţi infime, aşa cum se întâlnesc în cazul microurmelor[3].

§3. METODE CROMATOGRAFICE

Cromatografia reprezintă un procedeu fizico-chimic care permite separarea sau fracţionarea unor amestecuri complexe de substanţe în părţile lor componente. În linii mari separarea amestecului este rezultatul repartizării diferite a componentelor, în urma migrării lor pe un anumit absorbant. Migrarea are loc printr-un sistem de două faze: *faza mobilă*, care determină fracţionarea probei şi *faza staţionară* sau absorbantă, pe care se realizează deplasarea diferenţială a constituenţilor, potrivit naturii lor.

Metodele cromatografice sunt utile în efectuarea analizelor de mare sensibilitate şi specificitate, cum este cazul urmelor aflate în cantităţi foarte mici sau având o complexitate chimică ridicată, frecvent fiind folosite în investigaţiile biocriminalistice ale produselor alimentare, toxicelor sau stupefiantelor, materialelor de scriere, dar şi în cazul unor urme de sol.

---

[1] Ioan Sorin Florescu, *Identificarea autorilor şi probarea vinovăţiei prin expertize chimice*, Revista Română de Criminalistică nr. 2/2000, p. 24.

[2] Andrei Florin Dăneţ, *op. cit.*, p. 68.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 68.

Variantele analizei cromatografice sunt relativ numeroase. Dintre acestea mai frecvent sunt folosite în investigaţiile analitice criminalistice următoarele:[1]

• **Cromatografia în strat subţire**

Această metodă constă în separarea amestecului pe o placă de sticlă, acoperită cu un strat subţire de absorbant (silicagel, alumină, silice etc.), care absoarbe prin capilaritate componenţii probei, transportaţi de solvenţi (faza mobilă) şi repartizaţi direct pe suprafaţa fazei staţionare.

Identificarea elementelor componente se realizează, printre altele, prin stabilirea valorii **Rf**, care este un parametru determinat de diferenţa dintre distanţa străbătută pe suprafaţa absorbantă de către solvent, comparativ cu distanţa parcursă de fiecare dintre constituenţi.

Cromatografia în strat subţire este folosită frecvent în cercetarea criminalistică a cernelurilor de pe documentele presupuse a fi falsificate sau contrafăcute.

• **Cromatografia în fază gazoasă (gazcromatografia)**

Acest procedeu presupune transformarea componentelor probei în gaze sau vapori, care sunt transportaţi de un gaz inert printr-o coloană cromatografică. Identificarea componentelor probei se realizează la ieşirea din coloană, prin intermediul unui detector, rezultatul apărând sub forma unei cromatograme.

Gazcromatografia este utilă în laboratoarele criminalistice, datorită sensibilităţii ei, dar şi cantităţii foarte mici de substanţă pe care le solicită, de ordinul nanogramelor.

O multitudine de urme cu un conţinut complex, cum ar fi de exemplu, vopselele, hidrocarburile, cosmeticele, produsele alimentare şi vinurile, toxicele, pesticidele, stupefiantele sunt astăzi analizate prin gazcromatografie. Precizăm că aparatele moderne sunt cuplate cu un spectrometru de masă, ceea ce sporeşte eficienţa calitativă a analizei.

§4. ALTE METODE FIZICO-CHIMICE DE EXAMINARE:[2]

• **Analiza prin luminescenţă**

Examinarea prin luminescenţă se înscrie printre metodele utilizate curent în cercetările criminalistice, uneori chiar la faţa locului, datorită simplităţii, rapidităţii şi sensibilităţii sale. De asemenea, utilitatea metodei rezultă şi din faptul că aceasta necesită cantităţi sau concentraţii foarte mici de substanţă.

Luminescenţa în varianta fenomenului de fotoluminescenţă reprezintă o emisie de radiaţie luminoasă de către un corp, ca urmare a excitării acestuia de către o altă radiaţie electromagnetică, vizibilă sau invizibilă.

Dintre cele două variante de fotoluminescenţă, *fluorescenţa* şi *fosforescenţa*, criminalistica foloseşte cu precădere fenomenul de *fluorescenţă*. Paralel cu fenomenul de fluorescenţă ca atare, în investigare se apelează şi la fenomenul de stingere a fluorescenţei, care poate fi determinat de acţiunea unui anumit corp sau substanţă sau de acţiunea radiaţiilor infraroşii.

Pentru examinările sau identificările prin fluorescenţă se utilizează aparatele numite *fluorometre*. Radiaţia de excitare este selecţionată prin intermediul filtrelor sau mono-

[1] *Idem*, p. 69-70.
[2] *Idem*, p. 71.

cromatoarelor, iar detectarea fluorescenței se realizează cu ochiul liber sau cu diverse dispozitive electronice.

Analiza prin luminescență își găsește aplicabilitatea în cercetarea criminalistică a falsurilor, a materialului înscrisurilor, a urmelor biologice, a urmelor secundare ale tragerilor cu armele de foc[1].

• **Analiza prin activare cu neutroni**

Analiza prin activare cu neutroni face parte dintre cele mai moderne metode de cercetare, fiind caracterizată prin sensibilitate deosebită, cât și printr-o precizie superioară altor metode analitice. În plus ea are avantajul de a fi o metodă nedistructivă, la fel ca și în cazul difracției de raze X.

Metoda constă în iradierea probei sau substanțelor cercetate cu neutroni. În urma acestei bombardări nucleare, componentele chimice care alcătuiesc proba, dacă au avut atomi stabili, devin radioactive. Identificarea probei se efectuează în reactori nucleari și acceleratoare de particule. Pentru detecția și măsurarea radiațiilor se utilizează diverse tipuri de detectoare (contoare cu scintilație, camere cu ceață).

Identificarea este posibilă datorită radiației specifice emise de atomii fiecărui element și se realizează prin determinarea naturii radiației emise, a energiei, a constantei de dezintegrare.

Analiza prin activare cu neutroni are următoarele aplicații în criminalistică: identificarea proveniență firului de păr; stabilirea distanței de la care s-a tras cu o armă de foc; identificarea armei și persoanei care a tras; descoperirea urmelor de substanțe toxice; cercetarea falsurilor etc.

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 179.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Partea a II-a
Elemente de tactică criminalistică

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL I

CADRUL TACTIC AL ORGANIZĂRII ANCHETEI PENALE

Secţiunea I
Noţiuni introductive

Tactica criminalistică cuprinde două părţi principale:[1] principiile[2] tacticii criminalisticii care stau la baza activităţilor de urmărire penală şi activităţile concrete de investigare, cum ar fi de exemplu, organizarea anchetei penale, cercetarea la faţa locului, percheziţia, ascultarea suspectului sau a inculpatului, ascultarea martorilor, confruntarea, reconstituirea etc.

Organizarea anchetei penale serveşte la realizarea scopului procesului penal: procesul penal trebuie să se desfăşoare cu respectarea garanţiilor procesuale şi a drepturilor părţilor şi ale subiecţilor procesuali, astfel încât să fie constatate la timp şi în mod complet faptele care constituie infracţiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârşit o infracţiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil[3].

Organizarea sau planificarea urmăririi penale, după cum se menţionează în literatura de specialitate, are un înţeles larg. Principalul argument în susţinerea acestei teze se poate desprinde din analiza conţinutului planificării urmăririi penale, care reprezintă un proces de trecere de la gândirea practică la acţiunea concretă de anchetă, de la începutul şi până la sfârşitul acestuia.

Planificarea reprezintă elementul de legătură dintre scopul şi sarcinile urmăririi penale, pe de o parte, şi modul lor de realizare prin acţiuni concrete, pe de altă parte. Acest element se materializează în obiectivele anchetei, versiunile şi problemele de clarificat, metodele şi mijloacele disponibile[4]. Stabilirea completă a unei infracţiuni şi a vinovăţiei autorului, într-o cauză penală concretă, necesită determinarea obiectivelor sau direcţiilor cercetării, pe baza rezultatelor existente în cauză la un moment dat[5].

---

[1] Constantin Aioniţoaie, Vasile Berchesan, Tudorel Butoi, Ilie Marcu, Eugen Pălănceanu, Constantin Pletea, Ion-Eugen Sandu, Emilian Stancu, *Tratat de tactică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 10.

[2] *Idem*, p. 11-12. Principiile tacticii criminalistice sunt următoarele: Principiul legalităţii; Principiul respectării demnităţii umane; Principiul prezumţiei de nevinovăţie; Principiul fermităţii; Principiul obiectivităţii; Principiul necesităţii şi oportunităţii; Principiul operativităţii; Principiul conspirativităţii; Principiul planificării.

[3] Articolul 8 din Codul de procedură penală; a se vedea Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 397.

[4] Hans Ehrenfried Stelzer, *Criminalistica. Teoria şi metodologia criminalistică generală*, vol. I, Ed. Ştiinţifică germană, Berlin, 1977, p. 122.

[5] Aurel Ciopraga, *Criminalistica. Tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi, 1996, p. 11.

Întreaga organizare a anchetei penale, planificarea sa, o înţelegem într-un sens dinamic, nu fixist, planul trebuind să se coreleze, în permanenţă, cu datele obţinute pe parcursul urmăririi penale, străbătând un drum de la general la particular.

Secţiunea a II-a
Principiile organizării urmăririi penale

Planificarea trebuie să se efectueze potrivit anumitor reguli fundamentale, anumitor principii:

a. Organizarea trebuie să se supună *regulilor fundamentale ale procesului penal* cum sunt, de exemplu, principiul legalităţii sau cel al aflării adevărului.

b. Organizarea anchetei trebuie să se raporteze şi la *principiile specifice ale ştiinţei Criminalisticii*, cum ar fi de exemplu, principiul identităţii, cel al operativităţii sau cel potrivit căruia orice faptă prevăzută de legea penală determină modificări materiale în mediul înconjurător.

Referitor la principiile proprii organizării urmăririi penale, în literatura de specialitate, marea majoritate a autorilor sunt de acord cu două principii ale organizării, şi anume principiul individualităţii şi principiul dinamismului. Alăturat acestor principii, o parte dintre autori includ şi principiul legalităţii, principiu definitoriu pentru întreg procesul penal, ca şi pentru toate cercetările criminalistice.

§1. PRINCIPIUL INDIVIDUALITĂŢII

Individualizarea organizării activităţii de urmărire penală, în funcţie de particularităţile fiecărui caz în parte, îşi găseşte explicaţia în aceea că fiecare faptă în parte, fiecare împrejurare, este identică numai cu sine însăşi, deosebindu-se de toate celelalte prin elementele sale specifice, fiind practic irepetabilă.

§2. PRINCIPIUL DINAMISMULUI

Principiul dinamismului îşi găseşte reflectarea în două direcţii principale:

a. Principiul dinamismului are menirea de a impune o *efectuare dinamică, promptă*, a cercetărilor criminalistice, ceea ce contribuie la creşterea eficienţei urmăririi penale, a operativităţii cu care se impune a fi stabilite şi sancţionate încălcările legii.

b. Dinamismul trebuie interpretat în sensul *maleabilităţii planificării*, al adaptării permanente a planului de urmărire penală la situaţiile, la datele nou apărute în timpul anchetei[1].

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 227.

§3. PRINCIPIUL LEGALITĂŢII

Principiul legalităţii este un principiu general care stă la baza întregii activităţi a organelor de urmărire penală, care trebuie să fie respectat şi cu ocazia efectuării organizării urmăririi penale[1].

Secţiunea a III-a
Structura şi conţinutul planului de urmărire penală

§1. STRUCTURA PLANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ

Planul de urmărire penală după care trebuie să se desfăşoare o anchetă este format dintr-o structură unitară de elemente componente, menite să confere eficienţă activităţii de urmărire penală.

Sub raport tactic, potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, desprinse din studierea experienţei organelor judiciare, rezultă că principalele elemente constitutive ale planului de urmărire penală sunt *versiunile*, *problemele* ce se cer rezolvate în verificarea fiecărei versiuni, precum şi activităţile desfăşurate pe baza metodelor ştiinţifice criminalistice cu ajutorul cărora se rezolvă aceste probleme[2]. În plan mai sunt precizate *termenele de rezolvare* a problemelor şi, implicit, de verificare a versiunilor, precum şi persoanele care urmează să participe la soluţionarea lor.

Momentul elaborării unui plan de anchetă trebuie ales, astfel încât acesta să nu fie conceput nici prematur şi nici tardiv faţă de mersul anchetei.

Planul de urmărire penală capătă *o formă scrisă*, deoarece numai în acest mod pot fi fixate toate elementele, toate amănuntele, a căror omisiune poate aduce prejudicii desfăşurării ulterioare a cercetărilor.

§2. CONŢINUTUL PLANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ

Conţinutul unui plan de urmărire penală este determinat de problemele pe care le are de clarificat ancheta într-un moment sau altul. Pentru clarificarea acestor probleme, organele de anchetă trebuie să răspundă la o suită de întrebări, denumită convenţional *formula celor 7 întrebări*, sau alături de aceasta, *formula celor 4 întrebări*, aplicabile în majoritatea cazurilor.

Formula celor 7 întrebări are ca destinaţie clarificarea următoarelor aspecte:[3] *ce faptă* s-a comis şi care este natura ei?; *unde* s-a comis fapta cercetată?; *când* a fost săvârşită?; *cine* este autorul ei?; *cum*, în ce mod a săvârşit-o?; cu ajutorul cui?; *în ce scop* a fost comisă?

---

[1] Constantin Aioniţoaie, Vasile Bercheşan, Tudorel Butoi, Ilie Marcu, Eugen Pălănceanu, Constantin Pletea, Ion-Eugen Sandu, Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 18.

[2] Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1997, p. 227.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 401.

Formula celor patru întrebări delimitează mai clar conţinutul infracţiunii şi serveşte la elucidarea problemelor unei cauze penale plecând de la elementele constitutive ale acesteia:[1]

a. *Determinarea obiectului infracţiunii,* respectiv a relaţiei sociale lezate prin săvârşirea faptei penale, ca şi a obiectului nemijlocit asupra căruia s-a exercitat acţiunea ilicită.

b. *Stabilirea laturii obiective a infracţiunii,* în primul rând a acţiunii sau inacţiunii incriminate de lege, a raportului de cauzalitate între acestea şi urmările faptei, precum şi a locului, timpului, modului, a altor circumstanţe în care a fost săvârşită fapta.

c. *Identificarea subiectului activ* al infracţiunii, a tuturor participanţilor (complici, instigatori, tăinuitori), ca şi identificarea subiectului pasiv al faptei penale.

d. *Determinarea laturii subiective* a infracţiunii, prin stabilirea formei vinovăţiei (intenţie directă sau indirectă, imprudenţă sau neglijenţă) ca şi a mobilului faptei.

Secţiunea a IV-a
Versiunile de urmărire penală

§1. NOŢIUNI INTRODUCTIVE

Din punct de vedere al domeniului tacticii criminalisticii, prin *versiune trebuie să înţelegem acele evenimente sau fapte concrete care s-au desfăşurat în trecut.* Din punctul de vedere al esenţei sale, *versiunea* se apropie foarte mult de *ipoteză*, aşa cum este ea folosită în toate domeniile ştiinţei, în general ale cunoaşterii umane: presupunere, supoziţie, explicaţie provizorie pe baza unor fapte sau date cunoscute, referitoare la cauza, mecanismul intern, esenţa unui fapt sau fenomen.

Chiar dacă între versiune şi ipoteză poate fi pus deseori semnul egal, versiunea are totuşi, un element suplimentar, respectiv cel de *alternativă* sau *variantă* prin care s-ar explica fapta sau fenomenul. Deosebirile între versiunea de urmărire penală şi ipoteză se reliefează mai ales în privinţa naturii faptelor şi datelor deţinute în caz, precum şi a modului de explicare sau verificare a lor.

Prin urmare, *versiunea de urmărire penală,* poate fi definită drept o „presupunere, o supoziţie (ipoteză), elaborată pe baza unor date deţinute într-un anumit moment al urmăririi penale, date prin care s-ar putea explica faptele şi împrejurările unei cauze, ea urmând să facă obiectul verificării de către organul de urmărire penală"[2].

§2. CRITERII DE CLASIFICARE A VERSIUNILOR

Clasificarea versiunilor de urmărire penală prezintă importanţă nu numai pe plan teoretic, ci şi în plan practic, deoarece presupunerile, ipotezele cu privire la faptă şi la autorul acesteia, pot cuprinde o sferă mai mare sau mai mică de aspecte, fiecare cu semnificaţia sa, în soluţionarea cauzei. Având în vedere criteriul de clasificare al versiunilor

[1] *Ibidem.*
[2] *Idem*, p. 402.

în funcție de obiectul și întinderea lor, acestea se clasifică în versiuni principale sau generale și versiuni secundare.

Astfel în funcție de aceste versiuni, se organizează și se planifică întreaga activitate a organului de urmărire penală.

➢ **Versiunile principale sau generale**

Versiunile principale sau generale se referă la faptă, în ansamblul ei, la natura acesteia și, în măsura în care se stabilește că este vorba de o infracțiune, la elementele constitutive ale acesteia.

Versiunile privind *latura obiectivă a infracțiunii* au ca finalitate stabilirea împrejurărilor de *loc*, *timp* și *mod de săvârșire* a faptei. Aceste versiuni sunt, prin natura lucrurilor, și cele mai numeroase. În esență, versiunile privind latura obiectivă servesc la determinarea elementului material al infracțiunii, a urmărilor socialmente periculoase ale faptei, precum și la determinarea legăturii de cauzalitate dintre faptă și urmarea sa.

Versiunile privind *latura subiectivă* sunt elaborate în legătură cu *forma vinovăției* și cu *scopul urmărit* prin săvârșirea faptei de către autor și ceilalți participanți.

➢ **Versiunile secundare**

Versiunile secundare sunt presupunerile referitoare la unele aspecte izolate ale faptei, dar cu o anumită semnificație în cauză. Firește că o versiune secundară este subordonată direct unei versiuni principale, datele obținute prin verificarea celei dintâi servind la conturarea explicațiilor cu privire la elementele de fond ale cauzei. Aceasta explică și împrejurarea că versiunile secundare sunt elaborate și verificate înaintea versiunilor principale.

§3. TACTICA ELABORĂRII VERSIUNILOR DE URMĂRIRE PENALĂ

Pentru elaborarea unor versiuni care să servească pe deplin aflării adevărului sub raport tactic, este necesar să fie întrunite următoarele condiții:[1]

▪ **Deținerea de date și informații corespunzătoare cantitativ și calitativ**

Calitatea și cantitatea datelor reprezintă o premisă esențială pentru formularea de versiuni de natură să servească cu adevărat soluționării cauzei.

Sub aspect cantitativ, un minimum de date este absolut necesar pentru formularea versiunilor, fie ele referitoare la natura faptei. Lipsa de date sau cantitatea insuficientă a acestora echivalează cu o infinitate de versiuni, ori cu formularea de versiuni ce pot conduce investigările pe piste false, cu cheltuieli inutile de energie umană și materială.

Din punct de vedere calitativ, informațiile care stau la baza versiunilor, trebuie să fie precise și concrete. Sursa datelor pe care se întemeiază o versiune este în majoritatea cazurilor de *natură procesuală*, deci obținute prin administrarea de probe. De obicei, astfel de date provin din cercetările la fața locului, din declarațiile martorilor, din expertizele criminalistice și medico-legale, din înregistrări, din înscrisuri sau din cele mai diverse mijloace materiale de probă. Se pot utiliza și date din izvoare extraprocesuale, cum ar fi, de exemplu, investigațiile specifice poliției, supravegherea, scrisorile anonime, zvonurile etc.

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 405-406.

Datorită caracterului acestor date, nu de puţine ori false, este de la sine înţeles că urmărirea penală nu se poate constitui numai pe ele[1].

▪ **Elaborarea versiunilor cu profesionalism**

În elaborarea versiunilor de urmărire penală sunt necesare calităţi proprii profesiei de magistrat sau de anchetator. Astfel:

a. *Pregătirea multilaterală, experienţa şi intuiţia* organului de urmărire penală, reprezintă o condiţie importantă în elaborarea de versiuni care să se apropie cât mai mult de realitatea infracţională şi, astfel, faptele să fie stabilite la timp şi cât mai complet.

b. *Pregătirea complexă* presupune nu numai stăpânirea cunoştinţelor din domeniul ştiinţelor juridice, mai ales cele penale, ci şi cele de criminalistică, ştiinţă care pune la îndemâna organelor de urmărire penală şi a magistraţilor mijloacele care servesc la clarificarea cu certitudine a faptelor şi împrejurărilor unei cauze penale, inclusiv la identificarea făptuitorului.

c. *Experienţa* câştigată în activitatea de urmărire penală, în măsura în care nu se transformă în rutină, reprezintă un element de siguranţă şi precizie în investigare, de sporire a eficienţei activităţii organelor de urmărire penală.

d. *Intuiţia* reprezintă un factor deseori decisiv, ea reflectând capacitatea (aptitudinea) organului de urmărire penală de a descoperi şi de a ajunge cu rapiditate la sensul, la explicarea unor fapte sau împrejurări. Intuiţia care mai poate fi numită *inspiraţie* sau *fler* îşi are rădăcinile într-o judecată anterioară, întrucât ea constituie rodul unei activităţi intelectuale prealabile, bazată pe experienţa acumulată şi pe o anumită prelucrare inconştientă a datelor deţinute în cauză.

▪ **Folosirea unor forme logice de raţionament**

Utilizarea formelor logice de raţionament, cum sunt raţionamentele deductive, inductive şi raţionamentul prin analogie, este absolut necesară pentru elaborarea de versiuni întemeiate nu numai pe date concrete, ci şi pe baza unui proces judicios de gândire.

Raţionamentul deductiv este o operaţie logică, în care se porneşte de la general, de la premisele problemei, pentru a se ajunge, printr-o înlănţuire de judecăţi, la particular, deci, la o anumită concluzie ce va servi la elaborarea versiunii.

Raţionamentul inductiv este o operaţie logică, inversă raţionamentului deductiv, înlănţuirea de judecăţi având drept punct de plecare elementele particulare ale cauzei, pentru a se ajunge, în final, la aspectele esenţiale. Acest tip de raţionament este întâlnit frecvent în practica judiciară, mai ales în cazurile în care organele de urmărire penală deţin date puţine, deseori cu caracter sumar, referitoare la faptă, ca şi la persoana infractorului.

Raţionamentul prin analogie, denumit şi *transductiv*, constă într-o operaţie logică, în care concluzia este trasă pe baza asemănării dintre elementele caracteristice unui fapt cunoscut şi cele ale faptului sau evenimentului aflat în curs de cunoaştere. Unul dintre exemplele tipice de raţionament prin analogie îl reprezintă elaborarea de versiuni, în vederea identificării autorului, *pe baza modului de operare*.

În concluzie, pentru elaborarea versiunilor de urmărire penală trebuie respectate următoarele reguli tactice criminalistice:[2]

---

[1] Ion Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 223.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 406.

a. Versiunile de urmărire penală trebuie să fie elaborate numai pentru faptele sau împrejurările ce pot avea *mai multe explicaţii*, cauzele cu o explicaţie în mod cert unică neimpunând o asemenea operaţie.

b. Elaborarea versiunilor trebuie să se realizeze, în principiu, pe baza *datelor de natură procesuală*, completate, în caz de nevoie, cu date sau informaţii obţinute pe căi extraprocesuale, dar care să capete ulterior caracter procesual.

c. Temeiul versiunilor trebuie să îl constituie numai *datele concrete*, care îndeplinesc cerinţele de ordin calitativ şi cantitativ.

d. Versiunile trebuie să fie elaborate în legătură cu *toate explicaţiile posibile care pot fi date* în cauza investigată.

e. Versiunile trebuie să fie *bine construite din punct de vedere logic*, iar problemele fiecăreia dintre ele, trebuie să fie *clar şi precis formulate*.

§4. MODALITĂŢI DE VERIFICAREA VERSIUNILOR DE URMĂRIRE PENALĂ

Această etapă delimitează un proces de trecere de la probabilitatea fiecăreia dintre versiuni la certitudinea faptei şi a vinovăţiei sau nevinovăţiei făptuitorului. Prin urmare, organul de urmărire penală procedează la o verificare atentă, aprofundată, a fiecărei versiuni în parte, pentru eliminarea acelor ipoteze, presupuneri care nu sunt conforme cu realitatea. De asemenea, sunt reţinute ca certe faptele din singura versiune corespunzătoare adevărului şi a căror veridicitate nu mai poate fi negată în niciun mod[1].

Ca şi în etapa elaborării versiunilor, în faza anchetei propriu-zise, când practic se procedează la verificarea fiecărei versiuni, este necesară respectarea următoarelor reguli tactice criminalistice, în scopul unei juste soluţionări a cauzei penale:

a. *Verificarea concomitentă a tuturor versiunilor şi a problemelor esenţiale*, indiferent de gradul lor mai mic sau mai mare de plauzibilitate.

b. *Acordarea de prioritate acelor probleme a căror amânare poate stânjeni aflarea adevărului*. În astfel de situaţii, se recurge, de exemplu, la cercetarea urgentă la faţa locului, la expertiza urmelor perisabile, la ascultări şi confruntări, la percheziţii etc.

c. *Calificarea integrală a fiecărei probleme*, până în momentul în care se constată cu certitudine că versiunea nu corespunde realităţii.

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 501.

CAPITOLUL II
TACTICA EFECTUĂRII CERCETĂRII LA FAŢA LOCULUI

Secţiunea I
Noţiunea şi importanţa cercetării la faţa locului

§1. ASPECTE INTRODUCTIVE

Procedeul probator, denumit în Codul de procedură penală din România, *cercetarea la faţa locului* (art. 192 Cod procedură penală) - cunoscut în legislaţiile occidentale şi ca *cercetarea scenei infracţiunii* sau *scena crimei*, cum este cazul sistemului judiciar de tip anglo-saxon, ori american[1], reprezintă actul de debut al investigaţiilor în fapte de periculozitate deosebită: omucideri, violuri sau tâlhării urmate de moartea victimei, distrugeri, catastrofe sau, accidente grave, infracţiuni din domeniul crimei organizate ş.a.

Conform prevederilor cuprinse în Titlul IV *Probele, mijloacele de probă şi procedeele probatorii*, Capitolul VIII *Cercetarea la faţa locului şi reconstituirea*, art. 192 Cod de procedură penală, *cercetarea la faţa locului* se efectuează:

□ Atunci când este necesară constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor împrejurări de fapt ce prezintă importanţă pentru stabilirea adevărului.

□ Ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane.

Astfel cercetarea la faţa locului se poate efectua, de exemplu, atunci când sunt necesare:[2] constatarea situaţiei locului infracţiunii; descoperirea şi fixarea urmelor infracţiunii: stabilirea poziţiei şi a stării mijloacelor materiale de probă şi a împrejurărilor în care a fost comisă infracţiunea.

Referitor la înţelesul termenului de *faţa locului* sau de *loc al săvârşirii faptei*, aşa cum este folosit, uneori, în practică ori în literatura de specialitate (sau de scenă a infracţiunii, în Occident), trebuie făcută o precizare: prin această expresie se are în vedere *nu numai locul propriu-zis al săvârşirii infracţiunii*, ci şi *zonele mai apropiate* sau *alte locuri* din care se pot desprinde date referitoare la pregătirile, comiterea şi urmările faptei, inclusiv căile de acces şi de retragere a autorului din câmpul infracţional[3]. În legătură cu termenul analizat, există şi o *interpretare legală* potrivit căreia, prin *locul săvârşirii infracţiunii* „se înţelege locul unde s-a desfăşurat activitatea infracţională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia" [art. 41 alin. (2) Cod procedură penală].

---

[1] Michael J. Palmiotto, *Criminal investigation*, Ed. Nelson-Hall Publishers, Chicago, Illinois, 1994, p. 167 şi urm

[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 357.

[3] Vasile Bercheşan, *Cercetarea penală - Îndrumar complet de cercetare penală*, Ed. Icar, Bucureşti, 2001, p. 251 şi urm.

§2. CONSIDERAŢII PRIVIND REGLEMENTAREA PROCESUAL PENALĂ

Astfel, potrivit cu prevederile art. 192 Cod procedură penală, cercetarea la faţa locului poate fi *dispusă motivat* de către organul judiciar, ori de câte ori se consideră necesar să se apeleze la acest procedeu probator.

În faza de urmărire penală, cercetarea la faţa locului este dispusă printr-o *ordonanţă motivată* a organului de urmărire penală, după începerea urmăririi penale. Cercetarea la faţa locului nu se efectuează în mod obligatoriu în prezenţa martorilor asistenţi. Organele judiciare trebuie să încunoştinţeze părţile sau subiecţii procesuali principali cu privire la efectuarea cercetării la faţa locului în situaţia în care aceştia şi-au exprimat dorinţa de a participa la actele de urmărire penală. De asemenea, neparticiparea părţilor sau a subiecţilor procesuali încunoştinţaţi nu împiedică efectuarea cercetării la faţa locului.

Când suspectul sau inculpatul nu poate fi adus la cercetarea la faţa locului, în cazul în care este reţinut sau arestat preventiv ori la domiciliu , organele de urmărire penală îi pun în vedere că are dreptul să fie reprezentat şi îi asigură, la cerere, reprezentarea.

În faza de judecată, cercetarea la faţa locului este dispusă de către instanţa de judecată, printr-o *încheiere*, după începerea cercetării judecătoreşti. Instanţa de judecată efectuează cercetarea la faţa locului cu *citarea persoanei vătămate ori a părţilor* şi în *prezenţa procurorului*, când participarea acestuia la judecată este obligatorie[1]. Avocatul ales sau din oficiu al inculpatului, al persoanei vătămate, părţii civile şi al părţii responsabile civilmente are dreptul să participe la cercetarea la faţa locului.

Organul de urmărire penală sau instanţa de judecată poate interzice persoanelor care se află ori care vin la locul unde se efectuează cercetarea la faţa locului să comunice între ele sau cu alte persoane, ori să plece înainte de terminarea cercetării la faţa locului. Organele judiciare pot dispune participarea medicului legist sau a oricăror persoane a căror prezenţă o consideră necesară la cercetarea la faţa locului.

Organul de urmărire penală sau instanţa de judecată încheie un proces-verbal în legătură cu activitatea desfăşurată cu ocazia cercetării la faţa locului, cu privire la constatările efectuate, urmele şi obiectele găsite şi ridicate, acesta constituind mijloc de probă[2].

§3. IMPORTANŢA ŞI OBIECTIVELE CERCETĂRII LA FAŢA LOCULUI

3.1. Importanţa cercetării la faţa locului

Importanţa cercetării la faţa locului este subliniată în literatura de specialitate, atât procesual penală, cât şi criminalistică, marea majoritate a autorilor fiind de acord că ne aflăm în faţa unui *procedeu probator cu adâncă semnificaţie în aflarea adevărului*[3].

---

[1] Vintilă Dongoroz, Gheorghe Daringa, Siegfried Kahane şi colectiv, *Noul Cod de procedură penală şi Codul de procedură penală anterior. Prezentare comparativă*, Ed. Politică, Bucureşti, 1969, p. 81.

[2] Mihail Udroiu, *Sinteze şi grile. Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014, p. 349.

[3] Nicolae Volonciu, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Paideia, Bucureşti, 1994, p. 279.

Faptul că organul de urmărire penală, ca şi instanţa de judecată, au posibilitatea să investigheze direct locul săvârşirii faptei şi să evalueze consecinţele infracţiunii, să stabilească împrejurările în care a fost comis actul penal şi să-l identifice pe autor, prin descoperirea, fixarea, ridicarea şi cercetarea criminalistică a urmelor, a mijloacelor materiale de probă, este de natură să contribuie efectiv la realizarea scopului procesului penal[1].

Locul săvârşirii unei fapte penale este *cel mai bogat în urme sau date* referitoare la infracţiune şi la autorul acesteia, aşa că, de modul în care se efectuează întreaga cercetare, căutare şi ridicare a urmelor sau a probelor materiale, ca şi fixarea rezultatelor, va depinde într-o mare măsură soluţionarea cazului, identificarea autorului, a celorlalţi participanţi la comiterea faptei penale.

3.2. Obiectivele cercetării la faţa locului

Obiectivele cercetării la faţa locului, în esenţă sunt următoarele:[2]

a. Cunoaşterea şi investigarea directă de către organul de urmărire penală sau de către instanţa de judecată a scenei infracţiunii sau a locurilor înscrise în categoria „locului faptei".

Contactul direct, nemijlocit, al organului judiciar cu ceea ce este denumită „scena" sau „ambianţa" locului infracţiunii, serveşte la formarea unei imagini exacte asupra cadrului în care s-a comis fapta, la determinarea poziţiei şi distanţei dintre obiectele principale, ş.a.[3]

b. Descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor infracţiunii, a mijloacelor materiale de probă. Descoperirea urmelor, urmată de interpretarea lor imediată la faţa locului, este de natură să ofere indicii, cel puţin cu caracter general, cu privire la natura faptei şi chiar la persoana autorului.

c. Obţinerea de date cu privire la modul de operare al făptuitorului, la *numărul de persoane* care au luat parte la comiterea infracţiunii. Din cercetarea la faţa locului se poate deduce modul în care s-a desfăşurat activitatea infracţională, începând din momentul pătrunderii autorului în câmpul cercetat şi terminând cu retragerea sa.

d. Identificarea eventualilor martori, întrucât în funcţie de condiţiile concrete ale locului şi momentului săvârşirii faptei, se poate stabili dacă, şi în ce măsură, activitatea infractorului putea fi percepută de cineva. Această precizare se impune deoarece nu sunt puţine cazurile în care sunt găsiţi imediat martori ai evenimentului.

e. Elaborarea unor versiuni generale privind fapta penală şi participanţii la săvârşirea acesteia, cel puţin cu caracter provizoriu. Sarcinile cercetării la faţa locului sunt, în fond, obiective ale anchetei, aşa cum au fost detaliate în capitolul consacrat organizării anchetei penale.

---

[1] Emilian Stancu, *op.cit.*, p. 359.
[2] Emilian Stancu, *Criminalistica*, vol. II, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1988, p. 28-29.
[3] Michael J. Palmiotto, *op. cit.*, p. 171.

§4. ELEMENTE TACTICE SPECIFICE PREGĂTIRII CERCETĂRII LA FAŢA LOCULUI

4.1. Pregătirea echipei de cercetare a scenei infracţiunii

Pregătirea cercetării la faţa locului presupune iniţierea unei serii de măsuri specifice, de către organul judiciar chemat să efectueze cercetarea - măsuri cunoscute în literatura sau practica de specialitate şi sub denumirea de *acţiuni premergătoare* sau *pregătitoare* - pentru organizarea promptă şi eficientă, sub raport tehnico-tactic, a cercetării. Sub raport tactic criminalistic, pregătirea ca atare a cercetării locului faptei se desfăşoară în două direcţii:[1]

a. Pregătirea propriu-zisă a echipei care urmează să se deplaseze la faţa locului, în vederea efectuării cercetării, atât din punct de vedere judiciar, cât şi tehnic-criminalistic. Echipa de cercetare la faţa locului este formată din următoarele persoane: procurorul (şeful echipei de investigare), ofiţeri din formaţiunea judiciară competentă, experţi criminalişti şi experţi tehnici.

b. Dispunerea unor măsuri cu caracter preliminar, întreprinse direct la faţa locului, pentru salvarea victimelor, înlăturarea pericolelor, fixarea împrejurărilor care se pot modifica sub o formă sau alta etc.

Cercetarea la faţa locului presupune, mai întâi, ca organul de urmărire penală să fie sesizat despre săvârşirea unei fapte penale, într-unul din modurile prevăzute de art. 288 alin. (1) Cod procedură penală, respectiv prin plângere, denunţ, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege sau sesizare din oficiu (când se află pe orice cale de comiterea unei infracţiuni).

La primirea sesizării, organul de urmărire penală - indiferent că este sau nu competent - are datoria să întreprindă de îndată următoarele:

□ *Identificarea persoanei care a făcut plângerea sau denunţul*, dacă sesizarea s-a făcut pe această cale. In ipoteza sesizărilor telefonice, se impune verificarea lor, pentru prevenirea unor eventuale dezinformări[2].

□ *Determinarea locului*, naturii, gravităţii şi a oricărui alt element care să servească la formarea unei prime imagini despre fapta petrecută.

□ *Dispunerea măsurilor urgente*, strict necesare, premergătoare cercetării la faţa locului, măsuri pe care le va lua organul de cercetare (de regulă, acesta este un lucrător de poliţie) care se deplasează imediat la locul indicat sau care se află deja acolo. În cazurile deosebite, se deplasează un echipaj cu un laborator mobil de criminalistică.

Organul de urmărire penală trebuie să-şi verifice competenţa, procedând, după caz, fie la efectuarea cercetării, fie la informarea organului de urmărire penală competent şi obligat să efectueze urmărirea, dar va efectua actele de cercetare care nu suferă amânare. Dispoziţiile art. 306 alin. (2) Cod procedură penală obligă organele de cercetare penală la efectuarea actelor de cercetare care nu suferă amânare, chiar dacă privesc o cauză pentru care nu au competenţa de a efectua urmărirea penală.

4.2. Pregătirea mijloacelor tehnico-ştiinţifice criminalistice

Pentru cercetările care nu presupun o desfăşurare de mijloace deosebite sunt necesare: trusele criminalistice universale, trusele foto şi trusele criminalistice specializate.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 360-361.

[2] Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1997, p. 237.

Pentru efectuarea unor cercetări cu un grad de complexitate mai mare se apelează la laboratoarele criminalistice mobile, laboratoare care se află în dotarea unităţilor Ministerului Afacerilor Interne. Laboratoarele criminalistice mobile dispun pe lângă trusele criminalistice, de următoarele mijloace tehnico-ştiinţifice mai importante: aparatură de înregistrare fotografică şi video, aparatură diversă de detecţie, mijloace tehnice de identificare a persoanelor după semnalmente exterioare, aparatură de comunicaţii radio, surse proprii de energie electrică.

Secţiunea a II-a
Reguli tactice ale cercetării la faţa locului

§1. CADRUL TACTIC GENERAL AL CERCETĂRII LA FAŢA LOCULUI

Principalele elemente tactice, de natură să orienteze activitatea echipei de cercetare la faţa locului sunt următoarele:[1]

- **Cercetarea la faţa locului se efectuează cu maximă urgenţă,** imediat după ce organul de urmărire penală a fost sesizat despre comiterea unei infracţiuni. Această cerinţă, de o importanţă deosebită, este obligatorie cel puţin sub două aspecte:

a. Prin scurgerea timpului, există ***pericolul producerii unor modificări la locul faptei*** şi al ***dispariţiei*** sau ***degradării urmelor.***

b. Prin prezenţa imediată a organului de urmărire penală la faţa locului se creează posibilitatea *identificării unor martori*, fără a se exclude chiar ***surprinderea autorului la locul infracţiunii.***

- **Cercetarea la faţa locului se efectuează complet şi detaliat.** Această cerinţă trebuie dublată de *obiectivitate* şi *conştiinciozitate*, astfel încât locul faptei să fie cercetat sub toate aspectele, indiferent de versiunea pe care echipa de cercetare este tentată să o atribuie evenimentului cercetat.

Echipa de cercetare la faţa locului trebuie să-şi focalizeze atenţia în două direcţii principale:

a. ***Descoperirea şi cercetarea riguroasă a urmelor,*** îndeosebi a urmelor latente, a celor biologice precum şi a microurmelor care sunt, de regulă, imposibil de evitat de către infractor.

b. ***Clarificarea împrejurărilor negative***, respectiv a „neconcordanţei" dintre starea locului faptei şi fapta ori împrejurările ca atare este mai mult decât importantă, deseori acestea reprezentând încercări de *simulare* sau *disimulare* a unor fapte penale.

- **Conducerea şi organizarea competentă a cercetării la faţa locului** care se materializează prin:

a. Cercetarea în echipă care presupune, în primul rând, *o conducere unică*, care potrivit legii îi revine procurorului.

Conducerea unitară este determinată de importanţa pe care o reprezintă, în general, cercetarea la faţa locului, în special, de caracterul particular, propriu cercetării în echipă. De aceea aceasta se supune următoarelor cerinţe: **conlucrarea fără rezerve**, pe toate planurile,

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 363-366.

între membrii echipei de cercetare la fața locului; **informarea permanentă** a conducătorului cercetării, care va centraliza toate datele obținute.

b. Organizarea activității este privită sub dublu aspect:

- Fiecare dintre membrii echipei de cercetare va avea de îndeplinit sarcini concrete și precise, potrivit atribuțiilor sale în cadrul echipei. Aceste sarcini se cer rezolvate integral și cât mai operativ posibil;

- Organizarea desfășurării activităților de investigare trebuie să se facă într-o ordine bine stabilită, într-o succesiune firească, și anume: orientarea în zona în care se află situat locul faptei; determinarea și examinarea în ansamblu a locului faptei; căutarea, descoperirea și ridicarea urmelor sau a probelor materiale; fixarea rezultatelor cercetării la fața locului.

c. Luarea unor măsuri de ordine la fața locului. Acestor măsuri trebuie să li se supună inclusiv membrii echipei și chiar superiorii acestora, care, fără a participa efectiv la cercetare, vin să se informeze asupra celor întâmplate sau să dea anumite indicații, cu toate că nu întotdeauna sunt specializați în domeniu.

d. Evitarea pătrunderii la locul faptei a persoanelor neautorizate sau neavenite.

- **Fixarea integrală și obiectivă a rezultatelor cercetării la fața locului**

În primul rând, potrivit prevederilor art. 195 Cod procedură penală, după efectuarea cercetării la fața locului se încheie un proces-verbal. Acesta constituie principalul mijloc procedural de fixare a celor constatate de către organul judiciar. Este descrisă amănunțit și cu precizie situația locului faptei, a urmelor descoperite, a obiectelor examinate și a celor ridicate în vederea cercetării, a poziției și stării celorlalte mijloace materiale de probă etc.

Modalitățile tehnice de fixare a rezultatelor cercetării la fața locului sunt: executarea de schițe, de fotografii, de înregistrări video, modalități care sunt menite *să asigure evidența probatorie și să confere un plus de obiectivitate* cercetărilor la fața locului.

§2. MĂSURI PRELIMINARE CERCETĂRII LA FAȚA LOCULUI

De regulă, măsurile preliminare sunt luate de polițiștii care se deplasează la fața locului înaintea echipei de cercetare, formată din organul de urmărire penală competent în cauză, din specialiști criminaliști etc. Aceștia sunt obligați să efectueze actele de cercetare ce nu suferă amânare, chiar dacă privesc o cauză care nu este de competența lor și să ia măsurile ce se dovedesc absolut necesare.

Măsurile preliminare cercetării la fața locului pot fi grupate în câteva mari categorii:[1]

- **Determinarea locului săvârșirii faptei, punerea lui sub pază și protejarea urmelor.** *Menținerea aspectului inițial al locului faptei*, precum și *conservarea urmelor* este o măsură esențială pentru evitarea unei posibile acțiuni distructive a persoanelor neautorizate, care pot schimba înfățișarea locului faptei sau distruge urmele infracțiunii.

Este total contraindicat să se atingă sau să se modifice poziția unor obiecte, dacă situația nu o impune cu necesitate, cum ar fi de exemplu, salvarea victimelor sau înlăturarea unor pericole.

[1] *Idem*, p. 366-367.

Prin *stabilirea exactă a perimetrului scenei infracţiunii* se previne o eventuală încercare a autorului infracţiunii de a şterge urmele faptei sale.

• **Fixarea tuturor împrejurărilor care, cu timpul, se pot modifica sau pot dispărea,** cum sunt de exemplu: ora exactă a sosirii organelor de cercetare penală; poziţia şi starea uşilor, ferestrelor şi perdelelor; prezenţa unor mirosuri deosebite şi, în general, caracterul acestora; starea în care se găsea lumina (stinsă, aprinsă); poziţia mobilei şi a altor obiecte din încăpere; funcţionarea unor aparate sau instrumente casnice; ora indicată de ceasul aflat la locul faptei ori la mâna victimei; starea uşilor, dacă sunt închise, deschise sau încuiate şi de ce parte este cheia; atmosfera din încăperi; caracterul mirosului (de ţigări, gaz, mâncare, substanţe toxice sau explozive etc.)

• **Acordarea primului ajutor victimelor.** Prima măsură ce se întreprinde la faţa locului este, în fapt, acordarea primului ajutor victimelor, dacă acestea mai sunt în viaţă sau dacă nu există certitudinea instalării morţii. În ipoteza transportării victimelor la spital, va fi fixată poziţia iniţială a acestora, de regulă prin desenare cu creta, precum şi poziţia obiectelor din apropiere.

Dacă starea victimei o permite, aceasta poate fi întrebată ce s-a întâmplat şi dacă cunoaşte persoanele antrenate în săvârşirea faptei.

• **Prevenirea sau înlăturarea unor pericole iminente.** În diverse împrejurări, se impune deseori luarea de măsuri vizând înlăturarea unor pericole, cum ar fi, de pildă, incendiile, exploziile, inundaţiile etc. În cazul unor accidente grave de muncă, al accidentelor de trafic, feroviare, navale sau aeriene, se impune degajarea rapidă a victimelor, prevenirea extinderii pagubelor ş.a.

Prin urmare, organele judiciare prezente primele la faţa locului au datoria de a reţine, de a fixa cât mai multe aspecte care să servească la stabilirea situaţiei iniţiale, apelându-se la fotografieri sau înregistrări video.

• **Identificarea martorilor şi reţinerea eventualelor persoane suspecte.**

Astfel, martorilor care au perceput direct un anumit act infracţional le sunt încă foarte proaspete în memorie o serie de date ce pot fi redate cu destulă exactitate, nefiind alterate decisiv de diverşi factori subiectivi sau obiectivi. Pe de altă parte, însuşi eventualul autor al faptei are posibilităţi mult mai reduse de a preveni identificarea sa prin distrugerea urmelor, debarasarea de obiectele de care s-a servit în comiterea faptei, crearea de alibiuri false. Reţinerea sa, precum şi a oricărei persoane suspectate de săvârşirea faptelor penale este absolut necesară, însă în condiţiile legii.

§3. REGULI TACTICE SPECIFICE EFECTUĂRII CERCETĂRII PROPRIU-ZISE LA FAŢA LOCULUI

3.1. Primele măsuri luate de organul competent să efectueze cercetarea la faţa locului

O dată sosită echipa însărcinată să efectueze cercetarea la faţa locului, conducătorul acesteia are obligaţia să iniţieze câteva măsuri destinate pregătirii cercetării propriu-zise.

În situația în care cercetarea propriu-zisă ***a fost precedată de efectuarea de verificări prealabile potrivit art. 294[1] Cod procedură penală***, atunci pregătirea cercetării efective va consta în:[1]

a. Completarea măsurilor vizând ***salvarea victimelor, înlăturarea pericolelor și conservarea urmelor.***

b. ***Examinarea rapidă a locului faptei,*** delimitarea sa exactă și întărirea măsurilor de pază.

c. ***Îndepărtarea tuturor persoanelor inutile*** și reținerea celor care au făcut sesizarea, ***a martorilor, a persoanelor suspectate de săvârșirea faptei penale***, precum și a tuturor celor care pot fi selecționați în calitate de ***martori asistenți.*** Se recomandă ca martorii să nu comunice între ei, pentru a nu se influența reciproc, iar persoanele suspecte să stea separat, desigur, sub pază.

d. ***Stabilirea precisă a sarcinilor ce revin fiecărui membru al echipei*** și indicarea ordinii în care vor fi îndeplinite activitățile de cercetare.

e. ***Obținerea unor prime informații referitoare la faptă***, la locul în care a fost săvârșită, ca și la persoanele antrenate în comiterea ei, inclusiv cu privire la identitatea celor reținuți la fața locului, indiferent de calitatea lor.

Cercetarea propriu-zisă a locului faptei se va face cu respectarea strictă a regulilor tactice generale și în funcție de specificul zonei cercetate. De asemenea, în organizarea activității, șeful echipei de cercetare va trebui să aibă în vedere și aplicarea altor reguli tactice specifice cercetării ca atare:[2]

a. ***Limitarea numărului de persoane*** care pătrund în zona cercetată la strictul necesar. În faza de pregătire, la locul faptei va pătrunde ***numai șeful echipei***, însoțit, eventual, de un ajutor sau de medicul legist, dacă infracțiunea s-a soldat cu victime omenești.

b. ***Prevenirea oricărei modificări în starea sau poziția lucrurilor***, paralel cu conservarea urmelor și evitarea creării altor urme care pot dezorienta cercetarea. Pentru aceasta, se va indica ***curățarea încălțămintei de noroi***, praf, resturi vegetale etc., ***se va interzice fumatul*** și aducerea de obiecte ce nu servesc operațiilor de cercetare.

c. ***Fixarea căilor de acces și de deplasare*** a membrilor echipei în perimetrul locului faptei, precum și în locul în care urmează să fie depozitate mijloacele materiale de probă descoperite, a altor obiecte ce urmează să fie ridicate și transportate la laboratoarele de specialitate.

d. ***Purtarea echipamentului de protecție*** (costum, mănuși, mască) pentru protejarea urmelor și prevenirea contaminării acestora, mai ales în cazul urmelor biologice.

e. ***Interzicerea comentariilor, aprecierilor sau discuțiilor*** privind natura faptei, împrejurările în care a fost săvârșită, starea urmelor ș.a., pentru a nu influența, într-un mod sau altul, desfășurarea cercetării, ca și pe martorii prezenți la fața locului.

3.2. Cercetarea în faza statică

În faza statică a cercetării la fața locului se procedează la o examinare atentă a locului faptei, atât în ansamblul său, cât și pe zonele mai importante, fără a se aduce nicio modificare acestuia. Cercetarea poate începe de la centru și continua spre marginea locului

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 508-509.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 368-369.

faptei, sau de la obiectul principal, cum ar fi de exemplu, corpul victimei, focarul unui incendiu, o casă de bani spartă etc.

Dintre activităţile mai importante desfăşurate în faza statică a cercetării la faţa locului, menţionăm următoarele:[1]

a. ***Stabilirea stării şi poziţiei mijloacelor materiale de probă***, a urmelor vizibile, a urmelor materie ş.a., aşa cum au fost găsite de echipa de cercetare.

b. ***Măsurarea distanţei dintre obiectele principale***, dintre acestea şi urme sau locuri de acces, aspect de natură să servească la clarificarea unor împrejurări ale cauzei.

c. ***Executarea de fotografii*** de orientare, schiţă şi fotografii ale obiectelor principale, precum şi fixarea prin înregistrare video.

d. ***Determinarea eventualelor modificări survenite anterior sosirii echipei de cercetare.*** Se recomandă ca, pentru stabilirea operativă a schimbărilor intervenite în câmpul infracţiunii, să se recurgă la ajutorul unui martor care cunoaşte bine locul faptei sau care a asistat la producerea evenimentului.

Din coroborarea rezultatelor acestor prime cercetări cu elementele deduse din modificările aspectului normal al locului faptei şi consecinţele propriu-zise ale actului infracţional, pot fi obţinute date importante referitoare la natura faptei, la timpul şi împrejurările în care a fost săvârşită fapta şi chiar la făptuitor[2].

3.3. Cercetarea în faza dinamică

Faza dinamică este cea mai complexă şi laborioasă etapă a cercetării la faţa locului, deoarece presupune participarea tuturor membrilor echipei la efectuarea investigaţiilor şi folosirea integrală a mijloacelor tehnico-ştiinţifice criminalistice aflate la dispoziţia lor. Acest moment al cercetării presupune:[3]

- **Examinarea amănunţită a corpului victimelor**, a fiecărui obiect presupus purtător de urme sau care a servit la săvârşirea infracţiunii, fiind permisă atingerea sau schimbarea poziţiei lor. Totodată, o atenţie deosebită este acordată descoperirii, fixării şi ridicării urmelor infracţiunii, potrivit tipului şi naturii acestora (urme de mâini, de picioare, urme biologice, urme ale instrumentelor de spargere, microurme etc.), în această categorie incluzând şi mijloacele materiale de probă. Se impune respectarea cu stricteţe a regulilor tehnice criminalistice de protejare corespunzătoare a acestora, de etichetare şi de sigilare a coletelor.
- **În executarea fotografiilor şi înregistrărilor video de detaliu**, a măsurătorilor fotografice bidimensionale, se finalizează schiţa locului faptei şi se începe redactarea procesului-verbal.

De asemenea, se realizează cercetări pentru obţinerea de date cât mai complete, încă din această fază, în legătură cu victima (preocupări, cerc de relaţii, rude), cu locul în care s-a comis infracţiunea, cu posibilii făptuitori, organul judiciar evitând însă orice fel de comentarii cu privire la aspectele cunoscute.

- **Se iau primele declaraţii martorilor şi victimei,** dacă aceasta mai este la faţa locului, inclusiv persoanelor suspecte. Declaraţiile vor fi luate, fireşte separat, fără a se face

---

[1] Ion Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 150.
[2] Aurel Ciopraga, *Criminalistica. Tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi, 1996, p. 67.
[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 370.

aprecieri din partea organului judiciar, fără a se influența persoanele ascultate într-un anumit mod, respectându-se regulile tactice ale ascultării specifice fazei de anchetă.

- **Clarificarea împrejurărilor negative** determinate de neconcordanța dintre situația de fapt și evenimentul presupus că s-ar fi produs, de absența unor urme sau obiecte care, în mod normal, ar fi trebuit să existe la fața locului.

§4. FIXAREA REZULTATELOR CERCETĂRII LA FAȚA LOCULUI

Potrivit prevederilor art. 195 Cod procedură penală despre efectuarea cercetării la fața locului se încheie un proces-verbal, care reprezintă mijlocul procedural principal de fixare a rezultatelor acestui act inițial de urmărire penală. Procesului-verbal de cercetare la fața locului i se pot anexa fotografii, schițe, desene ori alte asemenea lucrări, cum ar fi, de exemplu, rolele de film sau benzile videomagnetice.

4.1. Procesul-verbal

Din punctul de vedere al formei și cuprinsului, procesul-verbal va conține următoarele mențiuni, indicate în art. 199 Cod procedură penală:

- □ Numele, prenumele și calitatea celui care îl încheie.
- □ Locul unde este încheiat.
- □ Data la care s-a încheiat procesul-verbal.
- □ Data și ora la care a început și s-a sfârșit activitatea consemnată în procesul-verbal.
- □ Numele, prenumele, codul numeric personal și adresa persoanelor ce au fost prezente la întocmirea procesului-verbal, cu menționarea calității acestora.
- □ Descrierea amănunțită a celor constatate, precum și a măsurilor luate.
- □ Numele, prenumele, codul numeric personal și adresa persoanelor la care se referă procesul-verbal, obiecțiile și explicațiile acestora.
- □ Mențiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale.

Raportându-ne la structura procesului-verbal, formată dintr-o parte introductivă, o parte descriptivă și o încheiere, subliniem ponderea părții descriptive, însăși legea procesual penală prevede în cuprinsul art. 195 alin. (1) Cod procedură penală, faptul că procesul-verbal de cercetare la fața locului trebuie să cuprindă pe lângă mențiunile prevăzute la art. 199 Cod procedură penală următoarele:

- Indicarea ordonanței sau a încheierii prin care s-a dispus măsura.
- Numele, prenumele persoanelor prezente și calitatea în care acestea participă.
- Numele și prenumele suspectului sau inculpatului, dacă este cazul.
- Descrierea amănunțită a situației locului, a urmelor găsite, a obiectelor examinate și a celor ridicate, a poziției și stării celorlalte mijloace materiale de probă, astfel încât acestea să fie redate cu precizie și pe cât posibil cu dimensiunile respective.

Procesul-verbal trebuie redactat în termeni clari și preciși, astfel încât lectura sa să poată reda întocmai imaginea locului faptei și pentru aceia care nu au participat la cercetarea la fața locului.

Cu ocazia cercetării la fața locului pot fi prelevate urme biologice, efectuate schițe, desene, fotografii ori alte asemenea lucrări, care se anexează la procesul-verbal de cercetare la fața locului.

Procesul-verbal de cercetare la faţa locului trebuie semnat pe fiecare pagină şi la sfârşit de către cel care îl încheie şi de către persoanele care au participat la cercetarea la faţa locului. Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze procesul-verbal de cercetare la faţa locului, se va face menţiune despre aceasta, precum şi despre motivele imposibilităţii sau refuzului de a semna.

Pe plan tactic criminalistic, este necesar, mai întâi, ca la redactarea părţii descriptive să fie avute în vedere următoarele elemente:[1]

a. ***Descrierea locului faptei*** va fi făcută în mod *amănunţit*, interesând aspectul de ansamblu al acestuia, dimensiunile, topografia sa şi dispunerea faţă de punctele cardinale, precum şi faţă de alte puncte de reper mai apropiate, drumurile şi căile de acces, alte particularităţi.

b. ***Descrierea urmelor***, a mijloacelor materiale de probă, a altor obiecte examinate şi ridicate va fi efectuată detaliat, pe lângă denumirea lor exactă, indicându-se cu precizie locul în care au fost găsite, distanţele dintre ele sau până la obiectele principale, forma, dimensiunea, culoarea, alte caracteristici fizico-chimice sau particularităţi de identificare, precum şi metodele tehnico-ştiinţifice criminalistice folosite pentru descoperirea, fixarea şi ridicarea acestora.

c. ***Menţionarea în procesul-verbal a oricărui element particular al cercetării,*** elemente cum sunt, de exemplu, împrejurările negative. În această alternativă nu trebuie omisă menţionarea acţiunilor întreprinse în direcţia clarificării şi explicării lor.

d. Dacă există anumite observaţii ale experţilor sau martorilor asistenţi cu privire la consemnarea celor de mai sus, ele vor fi inserate în procesul-verbal. În legătură cu acest ultim aspect, ţinem să precizăm că *nu trebuie consemnate opiniile sau interpretările personale* cu privire la faptă, la autor, la urmele create prin activitatea infracţională, *pentru a nu fi subminat, cel puţin în parte, caracterul obiectiv al procesului-verbal.*

e. Din cuprinsul procesului-verbal nu trebuie omise menţiunile privind *consecinţele* sau *pagubele* produse de faptele infracţionale investigate, indiferent de valoarea sau natura lor. Ultima parte a procesului-verbal va cuprinde o *enumerare exactă a urmelor, a mijloacelor materiale de probă* ridicate de la faţa locului şi *persoana căreia i-au fost încredinţate*, precum şi a fotografiilor, schiţelor, a altor înregistrări sau lucrări efectuate în timpul cercetării la faţa locului.

Se va menţiona *ora începerii* şi *ora terminării* cercetării la faţa locului, după care procesul-verbal va fi semnat de către organul judiciar şi de către persoanele care au participat la cercetarea la faţa locului, pe fiecare pagină şi la sfârşit, locurile rămase libere fiind barate.

4.2. Schiţa locului faptei

Schiţa locului faptei, denumită şi *plan-schiţă* sau *desen-schiţă*, este destinată fixării şi prezentării, în ansamblu, a locului faptei, a modului în care sunt dispuse, în plan, obiectele şi urmele infracţiunii, precum şi a distanţelor sau a raportului de poziţie dintre acestea[2]. Principalul rol al schiţei locului faptei este acela de a facilita formarea unei imagini cât mai

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 519-520.
[2] *Idem*, p. 521.

apropiate de realitate asupra scenei infracțiunii, astfel încât constatările cuprinse în procesul- verbal să fie clar înțelese.

Din punct de vedere al tehnicii, modalitățile de efectuare a schiței pot fi împărțite în două categorii, după cum se respectă sau nu proporțiile dintre dimensiunile reale și reprezentările grafice:[1]

➢ **Planul-schiță,** executat la scară, în care sunt respectate riguros proporțiile dintre dimensiunile reale ale suprafețelor, distanțelor și reprezentările acestora din plan. Scara la care se ridică planul este în funcție de suprafața și de natura locului faptei.

➢ **Desenul schiță** se realizează, de regulă, printr-o simplă desenare a locului faptei, fără să se respecte cu rigurozitate proporțiile dintre dimensiunile reale și reprezentările grafice, însă tot pe baza măsurătorilor executate la fața locului și prezentate în schiță.

4.3. Fotografiile și înregistrările video judiciare

Fotografia judiciară executată la fața locului include:

a. ***Fotografia de orientare*** este destinată fixării întregului loc al faptei, raportat la anumite puncte de reper de natură să servească la identificarea zonei în care s-a săvârșit infracțiunea.

b. ***Fotografiile schiță*** servesc ia redarea, în primul rând, a locului faptei, cu tot ce are el mai caracteristic, redarea în întregime sau în parte a locului respectiv, în funcție de variantele în care sunt executate, cum ar fi de pildă, fotografia schiță unitară, fotografia schiță panoramică, în variantele liniară sau circulară, fotografia schiță pe sectoare, fotografia schiță încrucișată.

c. ***Fotografia obiectelor principale***, cum sunt, de exemplu, corpul victimei, armele sau instrumentele folosite de autor în săvârșirea infracțiunii, mijloacele materiale de probă ș.a.

d. ***Fotografiile de detaliu***, necesare punerii în evidență a urmelor, a detaliilor caracteristice ale acestora, a modului în care sunt dispuse pe suprafața obiectului purtător, a modificărilor, degradărilor produse prin comiterea infracțiunii.

Sub raport tehnico-tactic criminalistic, *înregistrarea video judiciară* presupune, ca și în cazul fotografiei judiciare, înregistrări video de orientare, schiță, în toate variantele acesteia, anume înregistrarea obiectelor principale, a urmelor și a detaliilor, inclusiv înregistrări la scară.

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 373 și urm.

CAPITOLUL III

TACTICA ASCULTĂRII MARTORILOR

Secţiunea I
Aspecte generale

§1. INTRODUCERE

Audierea, în calitate de martor, a persoanei care are cunoştinţă despre o anumită faptă sau împrejurare, în legătură cu cauza penală, respectiv informaţia obţinută prin mărturie este de natură să servească aflării adevărului.

Administrarea probei testimoniale, constând în ascultarea persoanelor chemate să depună mărturie într-un proces, aprecierea declaraţiilor (depoziţiilor) şi valorificarea acestora, face parte dintre acele activităţi judiciare în care este pusă pregnant în evidenţă necesitatea respectării, în egală măsură, atât a prevederilor procesuale, cât şi a regulilor tactice criminalistice.

Din perspectivă deontologică, pentru realizarea unui act de justiţie de calitate, ascultarea persoanelor în calitate de martor sau în orice altă calitate procesuală, de către organele de urmărire penală sau de instanţele de judecată, indiferent de poziţia acestora în procesul penal, nu poate fi concepută fară stăpânirea unor cunoştinţe serioase de tactică criminalistică, dar şi de psihologie judiciară[1].

§2. REGLEMENTAREA PROCESUAL PENALĂ

În calitate de martor poate fi audiată orice persoană fizică, indiferent de situaţia socială, vârstă, sex, religie, cetăţenie, care are cunoştinţă despre fapte sau împrejurări de fapt care constituie probă în cauza penală. Mai mult, pot fi martori inclusiv persoane cu anumite defecţiuni senzoriale (orbi, surzi) sau de natură psihică, ceea ce impune, cu atât mai mult, aplicarea unor reguli tactice specifice de ascultare.

Conform art. 114 alin. (2) Cod procedură penală, orice persoană citată în calitate de martor are următoarele obligaţii:[2]

- De a se prezenta în faţa organului judiciar care a citat-o la locul, ziua şi ora arătate în citaţie;
- De a depune jurământ sau declaraţie solemnă în faţa instanţei;
- De a spune adevărul.

---

[1] Grigore Theodoru, Lucia Moldovan, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979, p. 134, Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1997, p. 293.

[2] Ion Neagu, *Drept procesual penal. Tratat*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2002, p. 353 şi urm; A se vedea, Nicolae Volonciu, *Drept procesual penal*, Ed. Paideia, Bucureşti, 1995, p. 175-178.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Referitor la capacitatea de a fi martor, orice persoană poate fi citată şi audiată în calitate de martor, cu excepţia părţilor şi a subiecţilor procesuali principali.

Persoanele care se află într-o situaţie ce pune la îndoială, în mod rezonabil, capacitatea de a fi martor pot fi audiate doar atunci când organul judiciar constată că persoana este capabilă să relateze în mod conştient fapte şi împrejurări de fapt conforme cu realitatea. Pentru a decide cu privire la capacitatea unei persoane de a fi martor, organul judiciar dispune, la cerere sau din oficiu, orice examinare necesară, prin mijloacele prevăzute de lege.

În cazul în care a fost citat, martorul este audiat asupra unor fapte sau împrejurări de fapt care constituie obiectul probaţiunii în cauza respectivă. Audierea martorului poate fi extinsă asupra tuturor împrejurărilor necesare pentru verificarea credibilităţii sale.

Pot fi audiate în calitate de martor şi persoanele care au întocmit procese-verbale în calitate de organe de constatare (art. 61 Cod procedură penală) sau de comandanţi de nave şi aeronave (art. 62 Cod procedură penală), conform competenţelor specifice ale acestora.

Nu sunt obligate să dea declaraţii în calitate de martor:

- Persoanele obligate să păstreze secretul profesional (medic, avocat, notar ş.a), de stat[1], de serviciu[2], dacă audierea se referă la împrejurările de care au luat cunoştinţă în exerciţiul profesiei sau al serviciului şi nu există încuviinţarea persoanei faţă de care există obligaţia păstrării secretului ori o altă cauză legală de înlăturare a obligaţiei de a păstra secretul sau confidenţialitatea;
- Soţul, ascendenţii şi descendenţii în linie directă, precum şi fraţii şi surorile suspectului sau inculpatului;
- Persoanele care au avut calitatea de soţ al suspectului sau al inculpatului.

Organul judiciar, după ce comunică drepturile şi obligaţiile ce le revin martorilor, conform art. 120 Cod procedură penală, comunică persoanelor enumerate mai sus dreptul de a nu da declaraţii în calitate de martor. Dacă însă respectivele persoane, după ce le-a fost comunicat acest drept sunt de acord să dea declaraţii, le sunt aplicabile dispoziţiile privitoare la drepturile şi obligaţiile martorilor. În situaţia cauzelor amintite, persoana care se află în una dintre situaţiile prezentate mai sus, în raport cu unul dintre suspecţi sau inculpaţi, este scutită de obligaţia de a depune mărturie şi împotriva celorlalţi suspecţi sau inculpaţi, în cazul în care declaraţia sa nu poate fi limitată doar la aceştia din urmă.

După ce organele judiciare comunică martorului calitatea în care este audiat şi faptele sau împrejurările de fapt pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor, acestuia i se aduc la cunoştinţă drepturile şi obligaţiile pe care le are. Acestea sunt:

- Dreptul de a fi supus măsurilor de protecţie şi de a beneficia de restituirea cheltuielilor prilejuite de chemarea în faţa organelor judiciare, atunci când sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege;
- Obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa;

---

[1] Prin *secret de stat* se înţeleg informaţiile care se referă la securitatea naţională, iar prin divulgarea acestora se pot prejudicia siguranţa naţională şi apărarea ţării.

[2] Prin *secret de serviciu* se înţeleg informaţiile a căror divulgare este de natură să cauzeze prejudicii unei persoane juridice de drept public sau privat.

- Obligaţia de a comunica în scris, în termen de 5 zile, orice schimbare a adresei la care este citat, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate dispune împotriva sa sancţiunea prevăzută de art. 283 alin. (1) Cod procedură penală - amendă judiciară de la 100 lei la 1000 lei;
- Obligaţia de a da declaraţii conforme cu realitatea, atrăgându-i-se atenţia că legea pedepseşte infracţiunea de mărturie mincinoasă.

O problemă specială, sub raport procesual penal, cu incidenţă în conduita tactică specifică o reprezintă instituţia *protecţiei martorilor*, care este reglementată în art. 125-130 din Codul de procedură penală. Aflarea adevărului într-o cauză penală necesită folosirea atât a unor metode de investigare speciale, cât şi a unor metode eficiente pentru protejarea martorilor[1]. Prin urmare, Codul de procedură penală prevede anumite măsuri de protecţie a martorilor ameninţaţi şi a martorilor vulnerabili.

➢ **Protecţia martorilor ameninţaţi**

În situaţia în care există o suspiciune rezonabilă că viaţa, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a martorului ori a unui membru de familie al acestuia ar putea fi puse în pericol ca urmare a datelor pe care le furnizează organelor judiciare sau a declaraţiilor sale, organul judiciar competent acordă acestuia statutul de *martor ameninţat* şi dispune una sau mai multe dintre măsurile de protecţie prevăzute de lege. Codul de procedură penală nu condiţionează acordarea statutului de martor ameninţat de o anumită gravitate a infracţiunii investigate, această măsură putând fi dispusă indiferent de pedeapsa prevăzută de lege pentru aceasta[2]. Totuşi de gravitatea ameninţării depinde natura măsurii de protecţie care va fi dispusă de organele judiciare.

Acordarea statutului de martor ameninţat şi aplicarea măsurilor de protecţie a martorilor ameninţaţi pot fi dispuse de procuror în cursul urmăririi penale, de judecătorul de cameră preliminară în cadrul procedurii ce se desfăşoară în faţa sa şi de instanţa de judecată, în cursul judecăţii.

În cursul urmăririi penale, odată cu acordarea statutului de *martor ameninţat*, procurorul dispune din oficiu sau la cererea martorului, a uneia dintre părţi sau a unui subiect procesual principal, aplicarea faţă de acesta a uneia sau a mai multora dintre următoarele măsuri de protecţie, în conformitate cu prevederile art. 126 alin. (1) Cod procedură penală:

a. Supravegherea şi paza locuinţei martorului sau asigurarea unei locuinţe temporare;

b. Însoţirea şi asigurarea protecţiei martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor;

c. Protecţia datelor de identitate, prin acordarea unui pseudonim cu care martorul va semna declaraţia sa;

d. Audierea martorului fără ca acesta să fie prezent, prin intermediul mijloacelor audio-video de transmitere, cu vocea şi imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente.

---

[1] Dan Botez, *Audierea martorilor în procesul penal. Procedee tactice. Practică judiciară. Formulare pentru audiere*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012, p. 272.

[2] Mihail Udroiu, *op. cit.*, p. 271.

Procurorul dispune acordarea statutului de martor ameninţat şi aplicarea măsurilor de protecţie prin ordonanţă motivată, care se păstrează în condiţii de confidenţialitate.

Dacă starea de pericol a apărut în cursul procedurii de cameră preliminară, judecătorul de cameră preliminară, din oficiu sau la sesizarea procurorului, dispune următoarele măsuri de protecţie, prevăzute de art. 127 Cod procedură penală:

a. Supravegherea şi paza locuinţei martorului sau asigurarea unei locuinţe temporare;

b. Însoţirea şi asigurarea protecţiei martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor;

c. Nepublicitatea şedinţei de judecată pe durata ascultării martorului;

d. Ascultarea martorului fără ca acesta să fie prezent în sala de judecată, prin intermediul mijloacelor audio-video de transmitere, cu vocea şi imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente;

e. Protecţia datelor de identitate ale martorului şi acordarea unui pseudonim sub care acesta va depune mărturie.

În cursul judecăţii, odată cu acordarea statutului de *martor ameninţat*, instanţa dispune aplicarea unei măsuri de protecţie dintre cele prevăzute de art. 127 Cod procedură penală, fie din oficiu, fie la cererea procurorului, a martorului, a părţilor sau a persoanei vătămate.

În cazul în care, fie în cursul urmăririi penale, fie în cursul judecăţii, audierea martorului protejat se realizează fără ca acesta să fie prezent, procurorul, judecătorul de drepturi şi libertăţi, sau după caz, instanţa de judecată procedează la audierea martorului protejat fără ca acesta să fie prezent fizic la locul unde se află procurorul ori în sala în care se desfăşoară şedinţa de judecată, prin intermediul mijloacelor audio-video de transmitere, cu vocea şi imaginea distorsionate. Subiecţii procesuali principali, părţile şi avocaţii acestora pot adresa întrebări martorului audiat. Organul judiciar va respinge întrebările care nu sunt pertinente, concludente şi utile cauzei sau care pot conduce la identificarea martorului. Declaraţia martorului protejat se înregistrează prin mijloace tehnice video şi audio şi se redă integral în formă scrisă şi nu va curprinde adresa reală sau datele sale de identitate, acestea fiind consemnate într-un registru special la care vor avea acces doar organul de urmărire penală, judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa, în condiţii de confidenţialitate.

În cursul urmăririi penale declaraţia se semnează de organul de urmărire penală ori, după caz, de judecătorul de drepturi şi libertăţi şi de procurorul care a fost prezent la audierea martorului şi se depune la dosarul cauzei. Declaraţia martorului, transcrisă, va fi semnată şi de acesta şi va fi păstrată în dosarul depus la parchet, într-un loc special, în condiţii de confidenţialitate.

În cursul judecăţii, declaraţia martorului se semnează de preşedintele completului de judecată.

➢ **Protecţia martorilor vulnerabili**

Conform art. 130 Cod procedură penală, procurorul sau după caz instanţa de judecată poate decide acordarea statutului de martor vulnerabil următoarelor categorii de persoane:

a. Martorului care a suferit o traumă ca urmare a săvârşirii infracţiunii ori ca urmare a comportamentului ulterior al suspectului sau inculpatului. Acel martor care a fost prezent

la săvârşirea unei infracţiuni poate suferi unele traume care să-l facă vulnerabil. De asemenea, martorul care a fost ameninţat de suspect sau de inculpat să nu divulge ce a văzut poate deveni vulnerabil.

b. Martorului minor. Datorită vârstei şi implicit a lipsei sale de experienţă, minorul este de cele mai multe ori vulnerabil şi necesită protecţie.

Odată cu acordarea statutului de martor vulnerabil, procurorul şi instanţa pot dispune măsurile de protecţie a martorilor ameninţaţi prevăzute de art. 126 alin. (1) lit. b) şi d) Cod procedură penală sau, după caz, de art.127 lit. b)-e) Cod procedură penală, care se aplică în mod corespunzător. Distorsionarea vocii şi a imaginii nu este obligatorie.

§3. PRIVIRE ASUPRA VALORII PROBANTE ŞI RELATIVITĂŢII DECLARAŢIILOR MARTORILOR

Concluzia potrivit căreia declaraţiile martorilor au un caracter relativ a fost desprinsă atât din îndelungata experienţă judiciară, dar mai ales, dintr-o serie de cercetări sistematice, ale căror rezultate au făcut să se afirme că *proba testimonială este aparent fragilă, uneori înşelătoare şi cu o valoare destul de aleatorie*[1].

Avansând ideea relativităţii mărturiei, autorii de specialitate nu au în vedere, firește, martorul de rea-credinţă, persoana care săvârşeşte infracţiunea de mărturie mincinoasă, ci martorul de bună-credinţă, care a perceput faptele *ex propriis sensibus* şi care doreşte sincer să servească justiţiei.

Cauzele principale care determină relativitatea declaraţiilor unui martor, aşa cum au fost ele evidenţiate în literatura de specialitate, sunt următoarele:[2]

a. ***Imperfecţiunea organelor de simţ*** ale omului, însoţită de o serie de factori obiectivi sau subiectivi care influenţează nu numai percepţia, dar şi procesul de memorare sau redare a celor percepute.

b. ***Procese psihice distorsionate***, dintre care subiectivismul şi selectivitatea psihică, precum şi constructivismul psihic au un rol predominant.

c. ***Convingerea cvasi-generală*** a mediilor judiciare (dar nu numai a lor) este că declaraţia martorului trebuie să fie ***o reproducere absolut fidelă***, o *fotografie obiectivă* a faptelor la care a asistat, lucru greu de realizat în practică.

d. ***Particularităţile psihologiei organului judiciar***, esenţială, atât în luarea declaraţiilor, cât şi în evaluarea lor.

În esenţă, se poate spune că mărturia reprezintă o trecere a realităţii prin filtrul subiectivităţii martorului, dar şi prin cel al organului judiciar care apreciază valoarea probantă a declaraţiilor martorului. Magistratul are posibilitatea să-şi întemeieze motivat opinia pe o declaraţie, confirmată şi de alte probe existente în cauză, forţa probantă a mărturiei fiind impusă de întregul probatoriu administrat într-o cauză penală[3].

---

[1] Aurel Ciopraga, *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal*, Ed. Junimea, Iaşi, 1979, p. 10-11.
[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 411.
[3] Grigore Theodoru, Lucia Moldovan, *op. cit.*, p. 137.

Secţiunea a II-a
Mărturia din perspectiva psihologiei judiciare

În literatura de specialitate juridică, criminalistică sau de psihologie judiciară, se subliniază, faptul că veridicitatea declaraţiilor unui martor cât şi aprecierea forţei lor probante, nu pot fi concepute fără cunoaşterea mecanismelor psihologice care stau la baza formării mărturiei[1].

Din perspectiva psihologiei judiciare, mărturia este rezultatul unui proces de observare şi memorare involuntară a unui fapt juridic, urmat de reproducerea acestuia, într-o formă orală sau scrisă, în faţa organelor de urmărire penală sau a instanţelor de judecată. Prin urmare, mărturia reprezintă un proces de cunoaştere a realităţii obiective, structurat în patru faze mai importante: *recepţia* (percepţia) informaţiilor, *prelucrarea* lor logică, *memorarea* şi *reactivarea*.

§1. RECEPŢIA SENZORIALĂ A MARTORILOR DIN PERSPECTIVĂ CRIMINALISTICĂ

Elementele care definesc recepţia senzorială a unor evenimente ca primă etapă a formării mărturiei, conturează un proces psihic de cunoaştere, care parcurge mai multe etape:[2]

a. ***Senzaţia*** este cea mai simplă formă de reflectare senzorială a însuşirilor izolate, ale obiectelor sau persoanelor, prin intermediul unuia dintre organele noastre de simţ. Apariţia senzaţiilor şi, ulterior, a percepţiei, este în funcţie de *intensitatea stimulilor* care acţionează asupra analizatorilor. *Analizatorul* reprezintă sistemul sau aparatul organismului uman, alcătuit din organele de simţ, căile nervoase de transmitere şi centrii corespunzători de pe scoarţa cerebrală.

b. ***Percepţia*** este consecinţa unei reflectări mai complexe care conduce la conştientizare, la identificarea obiectelor şi fenomenelor. Aceasta face ca procesul percepţiei să fie definit drept un *act de organizare a senzaţiilor*, implicit a informaţiilor pe care un martor le-a receptat în funcţie de diferiţi factori: interes, experienţă, necesitate ş.a. Faptele, obiectele sau persoanele sunt *percepute diferenţiat*, unele fiind înregistrate imediat, spre deosebire de altele care trec pe un loc secundar, deşi au posibilitatea de a influenţa analizatorii.

Ascultarea unui martor presupune să se ţină cont alături de legităţile generale ale senzorialităţii, de principalii factori obiectivi şi subiectivi capabili să influenţeze procesul de percepţie.

Factorii de natură obiectivă sunt determinaţi de împrejurările în care are loc percepţia, cei mai importanţi fiind: vizibilitatea; audibilitatea; durata percepţiei; disimularea înfăţişării.

Factorii de natură subiectivă sunt reprezentaţi de totalitatea particularităţilor psiho-fiziologice şi de personalitatea individului, apte să influenţeze procesul perceptiv. Dintre aceştia, considerăm necesar să-i amintim pe cei mai importanţi:[3] calitatea organelor

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 577 şi urm.
[2] Alexandru Roşca, *Psihologie generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 237.
[3] Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă, *op. cit.*, p. 302.

de simţ; personalitatea şi gradul de instruire a individului; vârsta şi inteligenţa; temperamentul şi gradul de mobilitate al proceselor de gândire; stările de oboseală; stările afective; atenţia; tipul perceptiv.

§2. PRELUCRAREA INFORMAŢIILOR

Faţă de momentul recepţiei, în cel al prelucrării informaţiilor intervine o completare logică şi semantică a posibilelor goluri în percepţie. Datorită *activismului nostru psihic*, informaţiile recepţionate, fie şi parţial, sunt decodate, în conştiinţa noastră ele căpătând un anumit sens[1].

Dintre factorii meniţi să influenţeze direct calitatea prelucrării, cei mai importanţi sunt experienţa de viaţă a martorului, gradul de cultură, profesia, capacitatea de apreciere a spaţiului, timpului sau vitezei, semnificaţia celor percepute.

Aprecierea spaţiului şi a dimensiunilor unor obiecte este un proces destul de relativ, care presupune o experienţă de viaţă, un anumit exerciţiu, sau deprinderi întâlnite la un număr mic de profesii. Aşadar, organul judiciar va trebui să testeze capacitatea de recepţie a celui ascultat, punându-l să aprecieze distanţa dintre diverse obiecte sau persoane, a dimensiunilor unor corpuri aflate la îndemână, a suprafeţei camerei, a unei porţiuni de teren, de stradă, vizibile prin fereastră.

Percepţia timpului sau a duratei de desfăşurare a unui eveniment este relativă, la aceasta concurând, alături de experienţă sau de deprinderile formate prin exercitarea unor activităţi încadrate strict într-un anumit interval de timp, o multitudine de factori. De exemplu, localizarea în timp a unui eveniment este pe moment destul de uşoară, dar devine dificilă pe măsură ce creşte perioada dintre momentul percepţiei şi cel al redării.

Aprecierea vitezei este un proces complex care depinde direct de gradul de specializare a martorului şi implică percepţii temporale şi spaţiale legate de drumul parcurs într-un anumit timp, de obiectele pe lângă care se trece, ca şi de distanţa de la care se realizează percepţia.

§3. STOCAREA MEMORIALĂ

Din punct de vedere strict psihologic, problema memoriei presupune stabilirea relaţiilor care există între etapele recepţiei senzoriale, prelucrării informaţiilor, stocării şi redării, interesând volumul informaţional achiziţionat, conservat şi reactivat.

Pe plan juridic, problema memoriei are o componentă calitativă diferită, întrucât interesează nu atât cantitatea de date memorate şi redate, ci corectitudinea, fidelitatea acestora, certitudinea subiectivă a informaţiilor stocate, având o importanţă particulară în mărturie.

În ascultarea martorilor trebuie să se ţină seama de mai mulţi factori care condiţionează procesul memorizării, cum ar fi de exemplu: rapiditatea şi durata stocării memoriale; tipul de memorie a martorului; fenomenul de uitare.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 416.

§4. REACTIVAREA MEMORIALĂ

Reactivarea memorială sau reactualizarea este întâlnită sub forma *reproducerii* sau sub forma *recunoaşterii*[1].

Reproducerea poate îmbrăca forma verbală sau scrisă. Calitatea conţinutului datelor reproduse depinde, mai ales, de calitatea percepţiei faptelor sau împrejurărilor, de condiţiile obiective şi subiective ce ar fi putut influenţa procesul perceptiv, ca şi de fixarea datelor în memoria martorului[2].

Fidelitatea unei mărturii, în sensul corespondenţei cu realitatea este strâns dependentă de o serie de factori specifici momentului audierii, esenţiale fiind:[3]

a. *Priceperea cu care este condusă ascultarea* de către organul judiciar şi condiţiile create de acesta în special *pentru reducerea emotivităţii fireşti* a martorului reprezintă un factor esenţial al audierii.

b. *Crearea unei atmosfere propice mărturiei*, prin evitarea atitudinilor sau condiţiilor stresante, de natură să-l inhibe pe martor.

c. *Adaptarea audierii la personalitatea martorului*, la gradul său de cultură, la inteligenţa, la temperamentul, la vârsta, la profesiunea, la experienţa de viaţă.

Recunoaşterea este întâlnită frecvent în practica organelor judiciare, mai ales în cazul recunoaşterii de persoane sau de obiecte.

Acest proces psihic se desfăşoară mai uşor, fiind mai simplu de realizat, întrucât nu solicită un efort de memorie deosebit.

Reactivarea în cazul *recunoaşterii* se realizează prin compararea a ceea ce a fost perceput anterior cu ceva care este perceput în momentul audierii[4].

Secţiunea a III-a
Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor

§1. PREGĂTIREA ASCULTĂRII MARTORILOR. ASPECTE GENERALE

Pregătirea ascultării martorilor este o regulă absolut necesară, în special în faza de urmărire penală, şi se cere respectată în toate împrejurările, indiferent de gradul de dificultate al cauzei. În linii mari, pregătirea audierii presupune studierea datelor existente la dosar, stabilirea persoanelor care trebuie ascultate, cunoaşterea personalităţii acestora, a naturii relaţiilor pe care le pot avea subiecţii infracţiunii, stabilirea locului, a momentului şi a modului de citare, precum şi pregătirea acelor materiale ce pot fi folosite de către organul judiciar cu acest prilej.

▪ **Studierea dosarului cauzei**. Studierea materialului cauzei are ca scop principal stabilirea faptelor şi împrejurărilor ce pot fi clarificate pe baza declaraţiilor martorilor,

---

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 581.

[2] Nicolae Mitrofan, Voicu Zdrenghea, Tudorel Butoi, *Psihologie judiciară*, Ed. Şansa, Bucureşti, 2000, p. 158 şi urm.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 419.

[4] Aurel Ciopraga, *op. cit.*, p. 159.

precum şi stabilirea cercului de persoane care cunosc, în parte sau în totalitate, aceste fapte, dintre care vor fi selecţionaţi martorii. Studierea dosarului, nu se rezumă însă numai la aspectele menţionate. Aceasta presupune o aprofundare a tuturor datelor, informaţiilor existente în caz, a altor materiale cu caracter probator, inclusiv o eventuală documentare, în vederea elucidării unor aspecte de ordin tehnic, care ies din cadrul judiciar, dar care pot servi indirect elucidării unor împrejurări ale cauzei.

▪ **Stabilirea martorilor care pot fi audiaţi**

Stabilirea persoanelor care pot fi ascultate în calitate de martori, de către organul de urmărire penală, se va face pe baza criteriilor procesuale penale şi criminalistice.

În primul rând, sunt identificate persoanele care au avut posibilitatea să perceapă direct faptele şi împrejurările cauzei, dar şi acelea care cunosc sau deţin indirect date referitoare la faptă, din surse sigure, cât mai aproape de adevăr. Din rândul acestora vor fi selecţionate persoanele care, potrivit legii, pot depune mărturie.

În ipoteza în care există un număr mare de persoane deţinătoare de informaţii, este posibilă o selectare a martorilor pe baza calităţii datelor pe care le deţin, a personalităţii lor, a obiectivităţii şi poziţiei faţă de cauza cercetată. Sunt evitate astfel datele inutile, colaterale, lipsite de semnificaţie, ori care pot deruta ancheta.

Clarificarea naturii relaţiilor acestora cu persoanele implicate în săvârşirea infracţiunii, fiind cunoscut că sentimentele de genul prieteniei, duşmăniei faţă de făptuitori sau existenţa altor interese conduc la alterarea declaraţiilor şi chiar la mărturie mincinoasă. Acest aspect trebuie avut serios în vedere la selecţionarea martorilor.

▪ **Cunoaşterea personalităţii martorilor**

Cunoaşterea personalităţii martorilor, absolut necesară pentru eficienţa ascultării, presupune obţinerea de date cu privire la profilul psihologic, la pregătirea şi ocupaţia, la natura eventualelor relaţii cu persoanele antrenate în săvârşirea infracţiunii[1].

Organele judiciare pot obţine datele referitoare la persoana martorului din studierea materialelor cauzei, din audierea altor persoane ascultate în cauza respectivă, a persoanelor de la locul în care îşi desfăşoară activitatea, de la domiciliu etc.

§2. ELEMENTE TACTICE APLICATE ÎN PREGĂTIREA ASCULTĂRII MARTORILOR

Pregătirea ascultării martorului - sub raport tactic criminalistic - se va realiza în funcţie de obiectivele anchetei şi activităţile destinate soluţionării lor, aşa cum au fost ele planificate de organul judiciar în vederea aflării adevărului. În esenţă, elementele tactice care se aplică în pregătirea ascultării martorilor sunt următoarele:[2]

• **Determinarea ordinii de audiere**

După stabilirea problemelor ce se cer clarificate sau verificate, va fi stabilită ***ordinea de ascultare a martorilor.*** De regulă, ***martorii principali***, cei care au perceput nemijlocit faptele, vor fi ascultaţi înaintea martorilor indirecţi care au obţinut datele prin mijlocirea altor persoane sau, pur şi simplu, din zvon public.

---

[1] Nicolae Mitrofan, Voicu Zdrenghea, Tudorel Butoi, *op. cit.*, p. 159.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 421-422.

Ordinea de ascultare se mai stabileşte şi în funcţie de ***natura relaţiilor*** dintre martor şi părţile din proces, ca şi în funcţie de poziţia lor faţă de cauză. Potrivit specificului sau complexităţii anchetei, ascultarea martorilor se poate efectua fie înainte, fie după ascultarea suspectului sau a persoanei vătămate.

La stabilirea ordinii de audiere a persoanelor se are în vedere, totodată, şi posibilitatea ***verificării declaraţiilor*** suspecţilor, ale altor martori, ca şi susţinerile victimelor infracţiunii.

- **Stabilirea momentului şi locului audierii**

Momentul ascultării unui martor, raportat la ordinea audierii, este ales în funcţie de mai mulţi factori, de care organul judiciar este obligat să ţină seama. Astfel:

a. ***Evitarea posibilei înţelegeri între martori***, ca şi influenţarea celui care va fi audiat de către diverse persoane interesate în cauză (suspect, inculpat, persoană vătămată, parte civilă). Pentru aceasta, trebuie ca citarea să se facă de urgenţă, la ore sau zile diferite, astfel încât să nu existe posibilitatea întâlnirii martorilor la sediul organului judiciar şi nici suficient timp pentru a-şi comunica date referitoare la declaraţiile făcute, sau referitoare la întrebările puse de anchetator.

b. La stabilirea ***momentului audierii***, trebuie avut în vedere programul de activitate şi profesia persoanei care urmează să fie ascultată, bineînţeles ***numai dacă este posibil*** şi fără a se submina obiectivitatea anchetei şi autoritatea magistratului. Dacă situaţia nu o impune, martorii pot fi ascultaţi în afara orelor de program, excepţie făcând cazurile deosebite, de genul infracţiunilor flagrante, al infracţiunilor cu un grad ridicat de pericol social.

c. ***Locul de audiere*** neindicat expres de lege este, de regulă, la sediul organului judiciar. Nu se exclude, însă, posibilitatea audierii la serviciu, la locul săvârşirii faptei, la spital, la domiciliu sau reşedinţă. Nu este recomandabilă audierea în sediile unor persoane juridice, ale unor instituţii, servicii administrative ş.a.

- **Pregătirea audierii**

Pregătirea audierii martorilor necesită, uneori, întocmirea unui plan de ascultare, pentru fiecare persoană în parte mai ales în cauzele dificile, complicate. În plan vor fi incluse: problemele de clarificat, întrebările şi ordinea de adresare a lor, eventuale date desprinse din materialele aflate la dosar pe care organul judiciar le poate folosi în timpul ascultării.

§3. REGULI ŞI PROCEDEE TACTICE CRIMINALISTICE APLICATE ÎN ASCULTAREA PROPRIU-ZISĂ A MARTORILOR

Ascultarea unui martor parcurge trei etape principale care sunt guvernate de regulile procesuale penale şi de regulile tactice criminalistice: etapa identificării martorilor, etapa relatării libere şi etapa formulării de întrebări, de ascultare a răspunsurilor date de martor.

Organele judiciare audiază separat fiecare martor şi fără prezenţa altor martori.

- **Conduita tactică în etapa de identificare a martorului**

Etapa identificării martorului, în care o includem şi pe aceea a ***depunerii jurământului,*** constă potrivit prevederilor art. 119 Cod procedură penală, în adresarea unor întrebări acestuia, despre nume, prenume, poreclă, data şi locul naşterii, codul numeric

personal, numele şi prenumele părinţilor, cetăţenia, starea civilă, situaţia militară, studiile, profesia sau ocupaţia, locul de muncă, domiciliul şi adresa unde locuieşte efectiv şi adresa la care doreşte să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale, sau dacă împotriva sa se desfăşoară un alt proces penal, dacă solicită un interpret în cazul în care nu vorbeşte sau nu înţelege limba română ori nu se poate exprima, precum şi cu privire la orice alte date pentru stabilirea situaţiei sale personale. Dacă există vreo îndoială asupra identităţii martorului, aceasta se stabileşte prin orice mijloc de probă. În continuare, martorului i se comunică obiectul cauzei şi apoi este întrebat dacă este membru de familie sau fost soţ al suspectului, inculpatului, persoanei vătămate ori al celorlalte părţi din procesul penal, dacă se află în relaţii de prietenie sau de duşmănie cu aceste persoane, precum şi dacă a suferit vreo pagubă în urma săvârşirii infracţiunii. Dacă faţă de martor s-a dispus o măsură de protecţie a datelor de identitate, acestuia nu i se mai adresează întrebări privind persoana sa.

Martorul când este audiat de organele judiciare, trebuie să-şi îndeplinească obligaţia cu bună-credinţă şi să contribuie efectiv pe măsura posibilităţilor sale, la aflarea adevărului într-o cauză penală[1].

Conform art. 121 Cod procedură penală, în cursul urmăririi penale şi judecăţii, după îndeplinirea dispoziţiilor art. 119 Cod procedură penală referitoare la întrebările privind persoana martorului şi a dispoziţiilor art. 120 Cod procedură penală referitoare la comunicarea drepturilor şi obligaţiilor martorului, organul de urmărire penală şi preşedintele completului de judecată solicită martorului depunerea jurământului sau a declaraţiei solemne. Organele judiciare îl întreabă pe martor dacă doreşte să depună jurământ sau declaraţie solemnă. Jurământul are următorul conţinut: *„Jur că voi spune adevărul şi nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu. Aşa să-mi ajute Dumnezeu"*. Referirea la divinitate din formula jurământului se schimbă în funcţie de credinţa religioasă a martorului. Dacă martorul alege să facă o declaraţie solemnă, conţinutul acesteia este următorul: *„Mă oblig că voi spune adevărul şi nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu"*.

După depunerea jurământului, martorului i se pune în vedere că, dacă nu va spune adevărul, săvârşeşte infracţiunea de mărturie mincinoasă.

- **Conduita tactică din momentul relatării libere a martorului**

În a doua etapă a audierii, denumită relatare liberă, după crearea cadrului psihologic favorabil obţinerii unor declaraţii sincere şi după ce i s-a făcut cunoscut obiectul cauzei, martorul este lăsat să declare tot ceea ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările de fapt pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor, cerându-i-se să declare tot ce ştie cu privire la acestea, apoi i se pot adresa întrebări.

Relatarea liberă prezintă un anumit avantaj faţă de declaraţiile obţinute pe cale interogativă, datorită ***spontaneităţii*** sale, faptele fiind prezentate aşa cum au fost percepute şi memorate de către martor. Pentru aceasta, martorul trebuie lăsat să expună, potrivit personalităţii sale, aşa cum îşi reaminteşte, ceea ce a perceput şi conform modului său de ordonare a ideilor. Se creează, astfel, şi posibilitatea studierii şi cunoaşterii mai bune a martorului. Pe bună dreptate se susţine că o ***depoziţie liberă prezintă garanţia unei mari fidelităţi***, dacă martorul nu are nimic de ascuns sau pe cineva de protejat.

[1] Dan Botez, *op. cit.*, p. 269.

Conduita organelor judiciare se va ghida după următoarele reguli:[1]

a. *Ascultarea martorului cu răbdare şi calm, fără a fi întrerupt.*

b. *Evitarea oricărui gest, reacţie sau expresie, mai ales ironică, prin care se aprobă sau resping afirmaţiile martorului.*

c. *Ajutarea cu tact a martorului, mai ales dacă nivelul intelectual îl împiedică să facă o relatare liberă cât de cât coerentă, fără însă a-l sugestiona.*

d. *Dacă martorul se pierde în amănunte sau se abate în mod deliberat de la subiectul relatării, organul judiciar trebuie să intervină cu suficientă fermitate, dar civilizat, în reorientarea relatării spre obiectul mărturiei.*

e. *Organul judiciar îşi va nota aspectele mai semnificative, ca şi eventualele contraziceri sau neclarităţi din expunere, dar fără să se procedeze cu ostentaţie sau să se întrerupă martorul cerându-i să mai repete o anumită idee sau să fie mai explicit.*

- **Reguli tactice aplicate în etapa formulării de întrebări**

În practică sunt întâlnite situaţii în care martorii fac declaraţii complete şi clare, încă din faza relatării libere, fără a mai fi nevoie de întrebări. Totuşi, organul judiciar este nevoit să intervină cu întrebări de natură să limpezească relatările martorului sau să le verifice.

Întrebările sunt necesare întrucât depoziţia martorului poate conţine denaturări de natură obiectivă sau subiectivă, frecvente fiind:

□ ***denaturarea prin adăugare*** (adiţie) în care martorul relatează mai mult decât ceea ce a perceput, exagerând sau născocind fapte imaginare;

□ ***denaturarea prin omisiune***, relatarea având caracter incomplet, ca urmare a uitării, a subestimării importanţei unui anumit aspect, ca şi urmare a unei eventuale rele-credinţe;

□ ***denaturarea prin substituire***, în care faptele, persoanele, obiectele reale percepute sunt înlocuite, substituite cu altele, percepute anterior, ca urmare a asemănărilor existente între ele;

□ ***denaturarea prin transformare***, de genul modificării succesiunii reale a faptelor, a modificării locului unor detalii în timp şi în spaţiu[2].

Pentru înlăturarea acestor denaturări, dar şi pentru stabilirea corectitudinii sau exactităţii depoziţiei organul judiciar va trebui să intervină cu întrebări, care se împart în mai multe categorii, din perspectiva tacticii criminalistice:[3]

a. ***Întrebări de completare*** a aspectelor omise din declaraţie sau care conţin detalii suficiente pentru stabilirea împrejurărilor de fapt.

b. ***Întrebări de precizare,*** necesare, de pildă, pentru determinarea cu exactitate a circumstanţelor de loc, timp şi mod de desfăşurare a unui eveniment, precum şi pentru stabilirea surselor din care martorul a obţinut date despre faptă.

c. ***Întrebări ajutătoare,*** destinate reactivării memoriei, ca şi înlăturării denaturărilor, de genul substituirilor sau transformărilor, prin referiri, de exemplu, la evenimente importante din viaţa martorului, evenimente desfăşurate concomitent cu faptele despre care este ascultat.

---

[1] *Idem*, p. 424.

[2] Aurel Ciopraga, *op. cit.*, p. 155; Denaturarea prin transformare conduce la contopirea de elemente cu existenţă de sine stătătoare, ca şi la disjungerea aspectelor care iniţial formau un tot.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 425.

d. ***Întrebări de control***, destinate verificării afirmaţiilor, pe baza unor date certe, în ipoteza sesizării de denaturări, în special prin adăugare sau transformare ca şi în ipoteza existenţei suspiciunii cu privire la buna-credinţă a martorului.

Martorului nu i se pot adresa întrebări privind opţiunile politice, ideologice sau religioase ori alte circumstanţe personale şi de familie, cu excepţia cazului în care acestea sunt strict necesare pentru aflarea adevărului în cauză sau pentru verificarea credibilităţii martorului.

Din punct de vedere tactic criminalistic, conform opiniilor exprimate în literatura de specialitate, fundamentate pe o îndelungată practică a organelor judiciare, în ***formularea şi adresarea întrebărilor*** este absolut necesar să se respecte următoarele reguli:[1]

a. ***Întrebările trebuie să fie clare, precise, concise*** şi exprimate într-o formă accesibilă persoanei ascultate, potrivit vârstei, experienţei, pregătirii şi inteligenţei sale.

b. ***Întrebările vor viza strict faptele percepute*** de către martor, iar nu punctul său de vedere referitor la natura acestora sau la probleme de drept.

c. ***Întrebările nu vor conţine elemente de intimidare***, de punere în dificultate a martorului sau promisiuni pe care organul judiciar nu le poate respecta.

d. Prin modul de formulare a întrebărilor şi tonul pe care sunt adresate ***nu trebuie, în niciun caz, să se sugereze răspunsul.***

Ascultarea răspunsurilor la întrebări presupune, obligatoriu, respectarea unei conduite tactice specifice, importanţa ei fiind confirmată de practică.

Regulile tactice specifice ascultării răspunsurilor sunt următoarele:

a. ***Ascultarea martorului cu toată atenţia şi seriozitatea***, evitându-se plictiseala, enervarea, expresiile ori gesturile de aprobare sau dezaprobare care îl pot deruta pe martor.

b. La sesizarea unor ***contradicţii*** în răspunsurile martorului, organul judiciar ***nu trebuie să reacţioneze imediat***, să-şi ***exteriorizeze surprinderea*** ori nemulţumirea, ci să o înregistreze, pentru clarificarea ei ulterioară.

c. ***Urmărirea cu atenţie***, dar ***fără ostentaţie***, a modului în care reacţionează martorul la întrebări, sau dacă şi-au făcut apariţia indicii de posibilă nesinceritate.

Dacă se constată că martorul ***încearcă să mintă***, în aceste împrejurări, se va proceda la repetarea audierii, la reformularea şi diversificarea întrebărilor, inclusiv la confruntare, cu alţi martori sau făptuitori, insistându-se asupra unor amănunte care nu pot fi avute în vedere de către aceia care îşi „pregătesc" declaraţia prin înţelegere cu părţile sau alţi martori.

- **Verificarea şi aprecierea declaraţiilor martorilor**

Verificarea declaraţiilor va fi efectuată pe baza altor probe sau date existente la dosar, prin întrebări referitoare, la modul în care martorul a perceput faptele, ori a aflat despre acestea, neexcluzându-se nici efectuarea de ***reconstituiri***, atunci când se consideră necesar.

Începerea urmăririi penale, ca şi trimiterea în judecată a unui martor mincinos, se face numai după ce magistratul are convingerea intimă că a ***perseverat îndeajuns***, cu răbdare şi obiectivitate, folosind toate mijloacele admise de lege, pentru a determina persoana să nu-şi menţină declaraţiile nesincere.

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 583.

Operația de analiză a unei declarații se efectuează în cadrul examinării și aprecierii întregului probatoriu, ea presupunând ***un studiu comparativ al faptelor*** stabilite, inclusiv prin intermediul martorilor, cât și ***un studiu al calității surselor*** directe sau indirecte, din care provin datele[1].

În primul rând, aprecierea declarațiilor martorilor presupune ca organele judiciare să interpreteze și să evalueze informațiile obținute de la martor, și să stabilească în ce măsură acestea coroborate cu alte date, servesc la aflarea adevărului.

În al doilea rând, aprecierea declarațiilor servește și la luarea deciziilor de audiere a noi martori și de administrare a altor mijloace de probă.

Secțiunea a IV-a
Particularități tactice aplicate în ascultarea martorilor minori

§1. CADRUL PROCESUAL PENAL ŞI TACTIC GENERAL AL AUDIERII

În scopul aflării adevărului, organele judiciare trebuie să recurgă la orice mijloc de probă și datorită acestui aspect și minorii pot fi audiați, numai că la audierea lor se va ține seama în primul rând de vârsta pe care o au.

Legea procesual penală nu prevede o limită de vârstă de la care un minor să poată fie audiat în calitate de martor.

În cuprinsul art. 124 alin. (1) Cod procedură penală se precizează că, audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani se va face în prezența unuia dintre părinți, a tutorelui, sau a persoanei ori a reprezentantului instituției căreia îi este încredințat minorul spre creștere și educare. Dacă persoanele arătate mai sus nu pot fi prezente sau au calitatea de suspect, inculpat, persoană vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente ori martor în cauză, ori există suspiciunea rezonabilă că pot influența declarația minorului, audierea acestuia are loc în prezența unui reprezentant al autorității tutelare sau a unei rude cu capacitate deplină de exercițiu, stabilite de organul judiciar.

Organele de urmărire penală sau instanța de judecată, dacă consideră necesar, la cerere sau din oficiu, dispun ca la audierea martorului minor să asiste un psiholog. Trebuie evitată la audierea unui martor minor, producerea oricărui efect negativ asupra stării sale psihice.

O altă prevedere procedurală se referă la faptul că martorului minor, care la data audierii nu a împlinit vârsta de 14 ani, nu i se comunică „obligația de a da declarații conforme cu realitatea, dar i se atrage atenția să spună adevărul" [art. 124 alin. (5)].

Sub raport tactic criminalistic, ascultarea minorului se particularizează în funcție de vârsta acestuia, ea distanțându-se tot mai mult de ascultarea majorului, pe măsură ce vârsta este mai mică. Astfel, spre deosebire de ascultarea unui minor de 16 ani, care nu se deosebește prea mult de ascultarea majorului, ascultarea unui copil de 6 ani este guvernată de reguli tactice evident diferite. Astfel ascultarea unui copil în vârstă de aproximativ 6 ani trebuie să se efectueze de un specialist în psihologie infantilă, într-un loc care îi este

[1] Aurel Ciopraga, *op. cit.*, p. 216.

familiar, pentru că numai în acest mod este posibilă stabilirea contactului psihologic cu acesta.

Ascultarea martorului minor, ca şi în cazul majorului, parcurge, desigur, aceleaşi etape principale: pregătirea ascultării, identificarea persoanei, ascultarea propriu-zisă, respectiv, relatarea liberă, urmată de întrebări şi de răspunsuri.

Factorii de natură să influenţeze declaraţia minorului sunt, în primul rând, vârsta, dezvoltarea sa psiho-somatică şi mediul din care provine. Acestor factori li se adaugă condiţiile de audiere şi tactica adoptată de către organul judiciar[1].

Cel care efectuează audierea trebuie să aibă în vedere că procesul de formare a declaraţiilor, deşi este asemănător adulţilor (recepţie - decodare - memorare - reactivare) va fi marcat de factori cum sunt: emotivitatea ridicată, lipsa experienţei de viaţă, nivelul scăzut de cunoştinţe, subiectivitatea, reflectată mai ales în tendinţele de exagerare.

§2. PREGĂTIREA ASCULTĂRII MARTORILOR MINORI

Pregătirea ascultării impune ***cunoaşterea cât mai bine a minorului***, prin obţinerea de date de la familie, rude, vecini, pedagogi, cu privire la comportament, dezvoltarea intelectuală, situaţia la învăţătură, pasiuni, cerc de prieteni, raporturile cu colegii etc. Acelaşi lucru este necesar şi în alegerea persoanei care urmează să-l asiste pe minor la audiere (dacă are sub 14 ani), persoană care să-i inspire încredere şi siguranţă, în majoritatea cazurilor aceştia fiind părinţii, bunicii sau alte rude apropiate. Fireşte că şi în ascultarea minorilor nu sunt lipsite de interes eventualele legături sau interese în cauza cercetată, inclusiv cele ale persoanei care îl asistă pe minor la audiere.

Locul de ascultare poate fi sediul organului judiciar sau un loc apropiat ca atmosferă de mediul în care trăieşte minorul (şcoală, cămin, domiciliu), mai ales dacă are o vârstă sub 10-12 ani.

Termenul de citare va fi cât mai scurt, pentru reducerea posibilităţilor de influenţare a minorului de către cineva interesat. În acest scop poate fi luată în calcul o eventuală ascultare a minorului, fără anunţarea lui prealabilă.

§3. AUDIEREA PROPRIU-ZISĂ A MINORILOR

Ascultarea propriu-zisă începe cu identificarea minorului, care va avea un caracter cât mai puţin oficial. Pentru a câştiga încrederea sa, magistratul trebuie să fie blând, încrezător, prietenos, să adopte o mină deschisă, aspect ce nu va fi neglijat pe întreaga perioadă a ascultării.

Apropierea minorului se efectuează prin discuţii prealabile, câteodată destul de lungi, pe teme care îi sunt familiare, potrivit vârstei sale. Astfel se creează posibilitatea cunoaşterii mai exacte a nivelului intelectual şi de cunoştinţe, a modului de exprimare, a temperamentului etc. Pot fi, de asemenea, depistate unele deficienţe psihice sau de dezvoltare intelectuală, situaţie în care se solicită ajutorul unui specialist.

---

[1] G. Gudjonsson, *The psychology of interrogations, confession and testimony*, Ed. John Wiley & Sons, New York, 1998, p. 78 şi urm.

O dată stabilit contactul psihologic, va începe ascultarea propriu-zisă. Modul de ascultare se va raporta însă la câteva particularități, și anume:[1]

a. ***În faza relatării libere***, minorul va fi ascultat cu multă răbdare, fără a fi bruscat, speriat sau întrerupt, cu condiția să nu se abată cu totul de la subiect. Dintr-o relatare liberă a minorului nu trebuie să se aștepte prea multe date de calitate, datorită influențelor jucate de factorii subiectivi, specifici vârstei, asupra percepției, memorării și redării. La acestea se pot adăuga teama, neîncrederea, influența persoanelor din mediul din care provine.

b. ***În faza adresării de întrebări***, cea mai importantă în cazul ascultării minorilor, întrebările trebuie să fie cât mai clare, formulate într-un limbaj accesibil copilului, concise, lipsite de elemente de sugestie, minorul trebuind să înțeleagă exact ceea ce i se cere. Ascultarea se va efectua potrivit aceloraşi reguli ca și în cazul majorului, dar cu un grad mai mare de blândețe și de încredere, fără gesturi de aprobare, dezaprobare, iritare.

Secțiunea a V-a
Consemnarea declarațiilor martorilor

Potrivit prevederilor procesuale, depoziția martorilor se consemnează în scris, acesta reprezentând principalul mijloc de fixare a rezultatelor ascultării. În declarație se consemnează întrebările adresate pe parcursul ascultării, menționându-se cine le-a formulat și se menționează de fiecare dată ora începerii și ora încheierii ascultării.

Declarația se scrie pe formulare tip și cuprinde mai multe părți. De regulă, declarația este tehnoredactată, dar este posibil ca și martorul *să-și scrie singur declarația*, în cabinetul de anchetă, atrăgându-i-se atenția să se răspundă la toate problemele care fac obiectul declarației, urmând să fie citită imediat, în vederea completării cu răspunsurile la întrebări sau cu clarificarea aspectelor insuficient de precis redate de martor.

În majoritatea cazurilor, completarea formularului declarației începe după ce persoana ascultată a redat liber faptele și împrejurările percepute, timp în care organul judiciar va nota aspectele importante, unele amănunte semnificative, neclaritățile, eventualele contraziceri pe care le va clarifica ulterior. Pe parcursul acestor însemnări, nu trebuie să se neglijeze observarea cu atenție a martorului.

Consemnarea depoziției martorului se va efectua într-o formă cât mai *fidelă și precisă*, cât mai apropiată de modul de exprimare a martorului, fiind interzisă modificarea sau înlocuirea cuvintelor acestuia, cu excepția celor vulgare sau triviale. În practică, se manifestă uneori tendința de reformulare a expresiilor martorului, de sintetizare a relatărilor, aspect de natură să altereze obiectivitatea declarației sau să se dea un alt înțeles afirmațiilor[2].

După fixarea declarațiilor, făcută în etapa expunerii libere, se vor consemna întrebările și răspunsurile date de martor. Declarația este citită martorului și dacă este de acord cu conținutul ei o semnează pe fiecare pagină și la sfârșit. Declarația scrisă este semnată pe fiecare pagină și la sfârșit și de organul de urmărire penală care a procedat la

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 429.
[2] Ion Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 161-162.

audierea martorului, de judecătorul de drepturi şi libertăţi ori de preşedintele completului de judecată şi de grefier, de avocatul suspectului, inculpatului, al persoanei vătămate, părţii civile sau părţii responsabile civilmente, dacă aceştia au fost prezenţi, precum şi de interpret când declaraţia a fost luată printr-un interpret. Locurile libere se barează. În ipoteza în care martorul revine asupra vreuneia din declaraţiile sale, ori are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea sunt indicate în finalul declaraţiei, fiind urmate de semnătura martorului. Când martorul nu poate sau refuză să semneze, organul judiciar consemnează acest lucru în declaraţia scrisă.

Conform art. 123 alin. (2) din Codul de procedură penală, în cursul urmăririi penale, audierea martorului se înregistrează prin mijloace tehnice audio sau audio-video, dacă organul de urmărire penală consideră necesar sau dacă martorul solicită expres aceasta şi înregistrarea este posibilă.

Fixarea declaraţiilor prin intermediul înregistrărilor audio sau audio-video constituie un procedeu tehnic folosit tot mai frecvent de organele judiciare, datorită avantajelor pe care le prezintă:

a. Asigură, sub toate aspectele, ***o deplină obiectivitate şi fidelitate*** în înregistrarea declaraţiilor, a întrebărilor şi a răspunsurilor.

b. ***Au devenit indispensabile în ascultarea impusă de unele împrejurări limită***, în special a victimelor aflate în stare gravă, a muribunzilor, precum şi a copiilor, a persoanelor handicapate şi a celor care necesită prezenţa unui interpret.

c. Dau posibilitatea anchetatorului să analizeze ***cu atenţie afirmaţiile celui ascultat,*** să-i surprindă cu exactitate expresiile, reacţiile, ezitările, multe cu semnificaţie pentru aprecierea sincerităţii martorului.

d. ***Asigură corectitudinea*** şi continuitatea ascultării, organul judiciar nefiind obligat să ia note, să-l întrerupă pe cel audiat, să transcrie întrebările şi răspunsurile.

La începutul ascultării, martorului i se aduce la cunoştinţă că declaraţia sa va fi înregistrată în întregime. Înregistrarea începe cu indicarea datei şi locului de înregistrare, a numelui şi calităţii organului judiciar, după care ascultarea îşi urmează cursul firesc (identificarea martorului, depunerea jurământului, prezentarea obiectului cauzei, relatarea liberă, întrebările şi răspunsurile).

BCU IAŞI/CENTRU UNIVERSITAR

CAPITOLUL IV

TACTICA AUDIERII PERSOANEI VĂTĂMATE

Secţiunea I
Consideraţii introductive

Din perspectiva psihologiei judiciare, victima este persoana care suferă consecinţele (fizice, materiale sau morale) ale unui fapt penal. Altfel exprimat, ea este persoana care „fără să-şi fi asumat conştient riscul, deci fără să vrea, ajunge să fie jertfa unei acţiuni sau inacţiuni criminale"[1]. Este firesc ca o agresiune, mai ales în sensul său fizic, să producă un şoc victimei, cu tot ce presupune el din punct de vedere psihologic. Cunoaşterea complexităţii acestui fenomen serveşte direct la obţinerea şi evaluarea declaraţiilor de la persoanele vătămate.

Transformările de natură imaterială, schimbările petrecute în plan psihic, în memoria victimei, nu pot fi relevate fără stăpânirea de către organele judiciare, a unor cunoştinţe de tactică criminalistică, psihologie judiciară şi din sfera investigaţiei de natură criminologică[2].

Tactica criminalistică, sprijinită pe elemente de psihologie judiciară, vine să ajute actul de justiţie, prin descifrarea cauzelor individuale ale unor manifestări umane, precum şi a factorilor implicaţi în declanşarea unor procese psihice ale victimelor, învinuiţilor sau martorilor care vor duce la rezolvarea cu succes a cazului penal[3].

Respectarea regulilor tactice criminalistice oferă garanţia desfăşurării ascultării acestei categorii de persoane într-un cadru legal, optim obţinerii unor declaraţii sincere şi complete, care să servească real la aflarea adevărului.

În situaţia specială a persoanei vătămate, percepţia şi memorarea se fac pe fondul unor *intense tulburări afective* care explică lacunele din declaraţii şi prezentarea inconştient denaturată a celor percepute. Fenomenele de iluzie şi de sugestie, efectul „halo", experienţa anterioară, vizibilitatea, audibilitatea şi durata percepţiei sunt câţiva factori din multitudinea celor care produc erori sau alterează perceperea actului infracţional şi care trebuie luaţi în considerare de organul ce instrumentează cauza.

Măiestria anchetatorului în aplicarea procedeelor tactice de ascultare, abilitatea sa profesională, ca şi experienţa sa pe tărâm psihologic, condiţionează obţinerea unor declaraţii apropiate de realitatea obiectivă. Desigur, în folosirea modalităţilor tactice magistratul, criminalistul nu trebuie să neglijeze nicio clipă respectarea principiului legalităţii garantat prin Constituţie, ca şi prin art. 2 din Codul penal şi Codul de procedură penală al României.

---

[1] Tiberiu Bogdan, Ioan Sântea, Rodica Drăgan-Cornianu, *Comportamentul uman în procesul judiciar*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983, p. 93.

[2] Emilian Stancu, *Criminalistica - ştiinta investigării infracţiunilor*, vol. I, Ed. Tempus, Bucureşti, 1992, p. 14.

[3] Tiberiu Bogdan, *Curs introductiv în psihologia judiciară*, Tipografia Învăţământului, Bucureşti, 1957, p. 388 şi urm.

§1. CONSIDERAŢII PRIVIND REGLEMENTAREA PENALĂ ŞI PROCESUAL PENALĂ

- **Reglementarea calităţii de persoană vătămată în Codul penal român**

Subiectul pasiv special al infracţiunii este persoana fizică sau juridică, titulară a valorii sociale împotriva căreia s-a îndreptat infracţiunea şi care a suportat răul cauzat prin săvârşirea infracţiunii[1]. Această calitate o poate dobândi orice persoană fizică. Uneori, însă, legea cere îndeplinirea unor condiţii speciale, caz în care subiectul pasiv devine calificat (de exemplu, situaţia ultrajului). Statul este însă subiectul pasiv general şi titularul acţiunii penale, pe care o exercită în numele societăţii, garantând astfel ocrotirea persoanei vătămate care-şi păstrează, totuşi, anumite drepturi procesuale. Dualitatea subiectelor pasiv general şi special îşi are rezonanţa sa particulară în planul tacticii criminalistice.

În desfăşurarea procesului penal, deseori, pentru stabilirea adevărului şi conturarea poziţiei persoanei vătămate, o serie de consecinţe decurg din prevederile legii penale, *referitoare la cauzele de neimputabilitate, de genul constrângerii fizice şi morale*[2]. Este situaţia în care, prin forţă, căreia nu i se poate rezista, o persoană exercită o constrângere asupra unei alte persoane, asupra psihicului acesteia, provocându-i o temere gravă faţă de producerea răului cu care este ameninţată. Astfel, această persoană nu-şi mai poate determina în mod liber voinţa şi săvârşeşte o faptă prevăzută de legea penală[3].

Soluţionarea multor cauze penale, îndeosebi sub aspectul laturii obiective, impune, deseori, necesitatea descifrării unor aspecte privind acţiuni violente şi victime ale acestora, pentru stabilirea cărora este necesar inclusiv un demers tactic specific.

- **Reglementarea procesual penală a calităţii de persoană vătămată**

Rezolvarea conflictului de drept penal stă sub semnul principiului oficialităţii. Conflictul este adus spre soluţionare în faţa organelor judiciare prin intermediul acţiunii penale, posibilitate deschisă virtual prin însăşi norma penală incriminatorie[4]. Statul, în calitate de subiect pasiv principal al infracţiunii, este titularul acţiunii penale, spre deosebire de victimă care nu are această posibilitate, exceptând situaţiile în care legea prevede că acţiunea penală se pune în mişcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Subiectul pasiv al infracţiunii, persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală se numeşte ***persoană vătămată*** (art. 79 Cod procedură penală). Persoana vătămată care exercită acţiunea civilă în cadrul procesului penal este parte în procesul penal şi se numeşte parte civilă [art. 84 alin. (1) Cod procedură penală]. Organele judiciare penale au obligaţia să aducă la cunoştinţa persoanei vătămate dreptul de a se constitui ca parte civilă până la începerea cercetării judecătoreşti [art. 20 alin. (1) Cod procedură penală]. Cu unele excepţii, persoana vătămată nu poate fi ascultată ca martor. În condiţiile în care a fost totuşi ascultată, declaraţiile persoanei vătămate pot servi la aflarea adevărului, în măsura în care sunt coroborate cu alte probe existente în cauză. De asemenea, conform art. 85 alin. (2) Cod procedură penală, calitatea de parte civilă a persoanei care a

---

[1] Costică Bulai, *Drept penal român. Partea generală.*, Ed. Şansa, Bucureşti, 1992, p. 168.
[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 445.
[3] Constantin Mitrache, *Drept penal român. Partea generală.*, Ed. Şansa, Bucureşti, 2002, p. 193.
[4] Ion Neagu, *Drept procesual penal. Partea Generală*, vol. I, Ed. Euro-Trading, Bucureşti, 1992, p. 126.

suferit o vătămare prin infracțiune nu înlătură dreptul acestei persoane de a participa în calitate de persoană vătămată în aceeași cauză.

În cadrul procesului penal persoana vătămată are următoarele drepturi, conform dispozițiilor art. 81 alin. (1) Cod procedură penală: dreptul de a fi informată cu privire la drepturile sale; dreptul de a propune administrarea de probe de către organele judiciare, de a ridica excepții și de a pune concluzii; dreptul de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale a cauzei; dreptul de a fi informată, într-un termen rezonabil, cu privire la stadiul urmăririi penale, la cererea sa expresă, cu condiția de a indica o adresă pe teritoriul României, o adresă de poștă electronică sau mesagerie electronică, la care aceste informații să îi fie comunicate; dreptul de a consulta dosarul, în condițiile legii; dreptul de a fi ascultată; dreptul de a adresa întrebări inculpatului, martorilor și experților; dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română; dreptul de a fi asistată de avocat sau reprezentată; dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege; alte drepturi prevăzute de lege.

În cursul procesului penal, partea civilă și partea responsabilă civilmente au drepturile prevăzute la art. 81 Cod procedură penală.

Potrivit art. 81 alin. (2) Cod procedură penală, persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală printr-o faptă penală pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu și care nu dorește să participe la procesul penal trebuie să înștiințeze despre aceasta organul judiciar, care, dacă apreciază necesar, o va putea audia în calitate de martor.

Acoperirea prejudiciului material sau moral, produs prin infracțiune, se obține de persoana vătămată, prin exercitarea acțiunii civile, în cadrul procesului penal, în calitate de parte civilă.

Dincolo de cadrul procesual referitor la poziția persoanei vătămate, la drepturile și obligațiile acesteia în procesul penal, investigarea criminalistică este interesată de un alt domeniu ce-i fixează direcțiile în urmărirea penală. Acesta este determinat de declarația persoanei vătămate, ca mijloc de probă, prin care se pot clarifica multe fapte și împrejurări ale cauzei penale[1].

Victima este interesată în dovedirea vinovăției suspectului sau inculpatului și, de aceea, ea poate strecura uneori în declarațiile sale anumite elemente de natură să agraveze răspunderea făptuitorului, prezentând deformat realitatea. Din această cauză, declarațiile persoanei vătămate și a celorlalte părți din procesul penal vor servi la aflarea adevărului, numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte și împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauza penală.

Măsura ascultării se dispune atât în faza de urmărire penală, după ce s-a dispus începerea urmăririi penale, cât și în faza de judecată - numai în fața instanței de fond și a instanței de apel care a casat soluția dată în fond, cu reținere spre rejudecare.

---

[1] Grigore Theodoru, Lucia Moldovan, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 150.

Secţiunea a II-a
Aspecte privind psihologia persoanei vătămate

Procesul psihic de formare a declaraţiei persoanei vătămate este structurat în patru faze mai importante: *percepţia* (recepţia) informaţiei, *prelucrarea* ei logică, *memorarea* şi *reactivarea.*

§1. RECEPŢIA SENZORIALĂ A PERSOANEI VĂTĂMATE DIN PERSPECTIVĂ CRIMINALISTICĂ

Primul moment al formării declaraţiilor victimei îl reprezintă *recepţia*, ca rezultantă psihologică a percepţiei sale senzoriale, în momentul în care este *supusă unei agresiuni.*

În limbajul juridic, ca şi în vorbirea curentă, situaţia de victimă a infracţiunii se asociază cu ideea de suferinţă fizică sau morală. Prin urmare, alături de senzaţiile auditive sau vizuale, întâlnite în formarea declaraţiilor martorilor, în cazul persoanei vătămate, mai ales fizic, întâlnim inclusiv senzaţiile de durere (cutanate), ca şi senzaţiile olfactive şi gustative.

În legătură *cu recepţia auditivă*, persoana vătămată care este ascultată trebuie să redea cuvinte, expresii, modul de a vorbi al agresorului, interesul anchetatorului fiind obţinerea reproducerii cuvintelor, a termenilor, expresiilor, cifrelor sau a sensului convorbirii, a conţinutului de idei.

Privitor la *recepţia vizuală* investigatorii, trebuie să adapteze procedeele tactice de audiere la legităţile care guvernează mecanismele anatomofiziologice ale vederii şi proprietăţile culorilor.

În legătură cu *recepţia cutanată* sunt identificate trei categorii de senzaţii cu mecanisme senzoriale diferite:[1] senzaţiile tactile (de atingere, de presiune); senzaţiile termice de cald şi rece; senzaţiile de durere provocate de orice stimul mai intens (mecanic, termic, electric, chimic).

Referitor la *recepţia olfactivă* trebuie subliniat faptul că, declaraţiile persoanei vătămate, bazate pe senzaţiile ei olfactive asupra unor împrejurări precum incendii, explozii, intoxicări, descoperirea unor substanţe presupuse a fi inflamabile, stupefiante, toxice, medicamente ce au servit la comiterea unei infracţiuni, depistarea unor mirosuri profesionale sau localizarea în spaţiu a acestora, trebuie apreciate ţinându-se cont de faptul că aceste senzaţii sunt inconstante.

Recepţia victimei poate fi influenţată de anumite condiţii concrete în care se desfăşoară agresiunea. După cum aceşti factori îşi au originea în cauze externe, de mediu, sau în chiar persoana celui care percepe, au fost deosebiţi factori obiectivi şi subiectivi ce influenţează percepţia[2].

Factorii de natură obiectivă sunt următorii: condiţiile de iluminare în care are loc percepţia vizuală; condiţiile meteorologice; distanţa mare şi diversele obstacole interpuse între persoana vătămată şi obiectul observaţiei sale; existenţa unor surse sonore care pot bruia percepţia auditivă; durata percepţiei; disimularea înfăţişării; complexitatea fenomenului perceput.

---

[1] Alexandru Roşca, *Psihologie generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 378.
[2] Emilian Stancu, *Criminalistica*, vol. II, Ed. Actami, Bucureşti, 1995, p. 100.

Factorii de natură subiectivă sunt determinaţi de particularităţile psihofiziologice şi de personalitate ale persoanei vătămate, fie că efectul lor este unul vremelnic, fie că este de durată. Dintre aceştia, considerăm necesar să-i amintim pe cei mai importanţi: calitatea organelor de simţ; vârsta şi sexul persoanei vătămate; personalitatea şi gradul de instruire a individului; temperamentul şi gradul de mobilitate al proceselor de gândire; stările de oboseală; stările afective; atenţia.

§2. PRELUCRAREA ŞI DECODIFICAREA INFORMAŢIILOR

Prelucrarea şi decodificarea informaţiilor reprezintă a doua etapă, în formarea declaraţiilor persoanei vătămate şi constă în prelucrarea şi decodificarea la nivel cortical a informaţiei percepute.

Factorii de bruiaj care acţionează în procesul perceptiv, acţionează în egală măsură şi în procesul decodării informaţiilor şi se referă la: aprecierea dimensiunilor; aprecierea timpului; aprecierea mişcării.

Aprecierea dimensiunilor este importantă în situaţii de genul aprecierii mărimii, deosebit de utilă atunci când se au în vedere instrumentele ce au servit la săvârşirea infracţiunii, la autoapărare ş.a. Cercetările psihologice au pus în evidenţă tendinţa de *supraestimare* a dimensiunii obiectelor mici şi de *subestimare* a dimensiunii obiectelor mari.

Referitor la *aprecierea timpului*, cu incidenţe în comiterea faptului penal se vor avea în vedere:[1]

- □ Durata în timp a infracţiunii, a altor fapte având legătură cu infracţiunea sau făptuitorul.
- □ Localizarea temporală a faptei săvârşite şi a altor activităţi legate de infracţiune şi făptuitor.
- □ Succesiunea în timp a unor episoade având legătură cu infracţiunea şi făptuitorul.
- □ Ritmul, viteza de desfăşurare în timp a unor asemenea fenomene.

Experimentele psihologice, mai vechi şi mai recente, au ajuns la o concluzie cu caracter de legitate: *tendinţa cvasi-generală de supraapreciere a duratelor scurte şi de subapreciere a duratelor lungi de timp* (ca şi în cazul distanţelor). Practic, nu se poate desprinde un factor comun în ceea ce priveşte limitele care marchează trecerea de la o categorie la alta.

Din studiile întreprinse de psihologi, se evidenţiază *relativitatea* şi *inconstanţa perceperii timpului de către om*. De aceea, în investigaţia penală nu se pune problema estimării timpului cu precizia unui cronometru, ci în limitele omeneşti posibile. *Starea afectivă* din momentul agresiunii este factorul cel mai distorsionant care acţionează în aprecierea făcută de către persoana vătămată asupra duratei de timp. Aceasta explică şi distincţia dintre *timpul obiectiv* (timpul real de desfăşurare a unui fenomen) şi *timpul subiectiv* (timpul evaluat de către subiect). Trăirile afective negative fac ca durata în timp a unui act să pară mai lungă.

Precizarea succesiunii în timp a unor împrejurări legate de infracţiune şi de făptuitor interesează, în procesul penal, fie pentru a se determina împrejurările, circumstanţele în care s-a săvârşit infracţiunea, fie pentru stabilirea succesiunii în timp a faptelor ce alcătuiesc

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 452.

latura obiectivă a infracţiunii. Această evaluare poate fi decisivă în ceea ce priveşte încadrarea juridică a faptei sau incidenţa unor circumstanţe de drept penal, cum ar fi scuza provocării, constatarea stării de legitimă apărare.

Aprecierea vitezei cu care se desfăşoară faptele ilicite, a ritmului în care se succedă evenimentele sunt de interes pentru înţelegerea mecanismului producerii infracţiunii, a cauzelor acesteia sau a materializării activităţii ce formează latura obiectivă a infracţiunii.

Evaluarea vitezei mişcării obiectelor percepute este influenţată de distanţa dintre obiectul în mişcare şi subiect, cu cât această distanţă este mai mare, unghiul vizual fiind mai mic, cu atât viteza va fi percepută mai redusă. În practică, trebuie clarificată problema aprecierii vitezei, mai ales în cazul accidentelor de trafic rutier, unde excesul de viteză este pe primul loc între cauzele de producere a accidentelor de circulaţie.

§3. STOCAREA MEMORIALĂ

Din punct de vedere psihologic, inclusiv în cazul victimei, problema memoriei, presupune stabilirea relaţiilor care există între etapele recepţiei senzoriale, prelucrării datelor, stocării şi redării, interesând volumul informaţional achiziţionat, conservat şi reactivat. Pe plan juridic, problema memoriei are o componentă calitativă diferită, întrucât interesează nu atât cantitatea de date memorate şi redate, cât corectitudinea, fidelitatea acestora, certitudinea subiectivă a informaţiilor stocate.

Calitatea şi durata stocării memoriale influenţează într-o mare măsură, atitudinea persoanei vătămate faţă de faptele al căror subiect pasiv a fost. Intenţia victimei de a reţine faptele, precum şi caracterul memoriei, îngăduie organelor judiciare să aprecieze care anume episoade din infracţiune au putut fi mai bine fixate, conservate.

Stările afective emoţionale ale victimei, în momentul infracţiunii, sunt de multe ori menţinute, sau chiar cresc în intensitate, din cauza resentimentului faţă de cel care a vătămat-o, ceea ce distorsionează informaţiile deja memorate. Intenţionat sau nu, procesul de memorare este, nu o dată, însoţit de o ajustare, de deformarea faptelor din cauza încercărilor ulterioare de reconstituire a evenimentelor.

§4. REACTIVAREA MEMORIALĂ

Ultima etapă a procesului de memorare este şi în cazul victimelor, reactivarea memorială sau reactualizarea, care este întâlnită sub forma *reproducerii* sau sub forma *recunoaşterii*[1].

Reproducerea reprezintă momentul de actualizare a informaţiilor achiziţionate, în care se manifestă şi multitudinea de factori ce au putut influenţa întregul proces de formare a declaraţiilor şi, totodată, momentul în care o seamă de alţi factori pot influenţa decisiv declaraţiile celui vătămat[2].

Din cauza recrudescenţei sentimentului de furie, mânie, indignare, ca urmare a reiterării stărilor legate de săvârşirea infracţiunii, sau din cauza unei atitudini deliberate, pot surveni cele mai neaşteptate cauze de denaturare a faptelor.

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 581.
[2] Aurel Ciopraga, *Criminalistica. Tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi, 1996, p. 153.

Denaturările involuntare se datorează stării emoționale sub influența căreia persoana vătămată a perceput faptele. Acestea constau în supradimensionarea consecințelor faptei, în exagerarea faptelor și a prejudiciului fizic, moral sau material suferit.

În cadrul *denaturărilor mincinoase*, persoana vătămată urmărește înrăutățirea situației făptuitorului și, implicit, crearea pentru sine a unei condiții procedurale mai bune. Dorința de răzbunare, precum și dorința de a obține avantaje materiale superioare prejudiciului real suferit sunt cele mai frecvente cauze ce explică aceste denaturări.

În procesul penal există două împrejurări în care recunoașterea reprezintă modalitatea de comunicare a informațiilor:[1]

- *Mijloc de individualizare* a unor persoane și obiecte aflate în anumite raporturi cu infracțiunea sau făptuitorul acesteia (sensul propriu al acțiunii de recunoaștere).
- *Procedeu tactic criminalistic* de reamintire a unor fapte temporar uitate.

Rezultatele recunoașterii comportă diferite grade de certitudine. Astfel, aceasta poate fi *precisă*, când impresiile actuale se suprapun peste cele anterioare, sau *imprecisă* când, pe fondul acestei suprapuneri, se constată existența unor elemente de deosebire și atunci când impresiile anterioare nu sunt suficient de consolidate. În acest ultim caz își face prezența și fenomenul „deja vu". Recunoașterea mai poate fi *eronată* când concluzia de identitate se sprijină pe asemănarea unor însușiri neesențiale.

Cauzele frecvente ale unor recunoașteri eronate sunt, practic, similare cu cele ale reproducerii: durata redusă a percepției; existența unor elemente de asemănare; tulburările psihice; gradul de atenție.

Secțiunea a III-a
Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate

§1. PREGĂTIREA ÎN VEDEREA ASCULTĂRII VICTIMEI

Pregătirea ascultării persoanei vătămate este o activitate absolut necesară, care se cere efectuată în toate împrejurările, indiferent de gradul de dificultate al cauzei și care trebuie dirijată în direcții tipice oricărei audieri, începând cu aceea a martorului.

1.1. Studierea materialului cauzei presupune stabilirea persoanelor care trebuie ascultate în calitate de persoană vătămată, parte civilă ori parte responsabilă civilmente, a problemelor ce vor fi lămurite prin ascultare, a datelor și a probelor ce vor fi folosite în ascultare, precum și a ordinii folosirii lor.

Studiind materialele cauzei, organul de urmărire penală trebuie să stabilească dacă persoanele pot avea calitatea procesuală de parte vătămată, de parte civilă ori de parte responsabilă civilmente în procesul penal, precum și temeiul acestei calități.

1.2. Cunoașterea persoanelor care urmează a fi ascultate, constituie o altă cerință tactică a pregătirii audierii. Organul judiciar trebuie să manifeste o preocupare deosebită pentru cunoașterea personalității și a trăsăturilor psihice specifice părților care urmează a fi ascultate.

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 457.

Datele cu privire la identitatea, pregătirea, profesia, locul de muncă, trebuie completate cu cele referitoare *la comportarea persoanelor vătămate înainte şi după săvârşirea infracţiunii*, la profilul psihologic, la natura eventualelor relaţii cu persoanele antrenate în săvârşirea faptei.

Din informaţiile obţinute, organele judiciare trebuie să desprindă eventualul interes pe care persoana vătămată l-ar avea în soluţionarea cauzei penale, altul decât interesul dovedirii vinovăţiei suspectului (inculpatului) pentru ca acesta să fie cât mai aspru pedepsit.

1.3. Întocmirea planului de ascultare, dacă situaţia o impune vizează problemele ce urmează a fi lămurite prin ascultarea persoanei vătămate, materialul probator ce va fi folosit în timpul ascultării şi ordinea în care va fi folosit acesta. Conţinutul concret al planului de ascultare diferă, fireşte, de la caz la caz.

În esenţă, elaborarea unui plan de audiere, în cazul persoanei vătămate, ca şi al altor persoane, va urmări:[1]

- condiţiile în care părţile au luat cunoştinţă despre faptele sau împrejurările cu privire la care sunt ascultate;
- poziţia părţii vătămate ori a părţii civile faţă de celelalte părţi, interesul lor de a declara într-un anumit fel;
- natura şi valoarea probelor ce urmează a fi folosite în ascultare.

§2. REGULI ŞI PROCEDEE TACTICE CRIMINALISTICE APLICATE ÎN AUDIEREA PROPRIU-ZISĂ A PERSOANEI VĂTĂMATE

2.1. Verificarea identităţii reprezintă primul moment al audierii propriu-zise.

Potrivit art. 111 alin. (1) Cod procedură penală, la începutul primei audieri, organul judiciar adresează întrebări persoanei vătămate despre nume, prenume, poreclă, data şi locul naşterii, codul numeric personal, numele şi prenumele părinţilor, cetăţenia, starea civilă, situaţia militară, studiile, profesia sau ocupaţia, locul de muncă, domiciliul şi adresa unde locuieşte efectiv şi adresa la care doreşte să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale, sau dacă împotriva sa se desfăşoară un alt proces penal, dacă solicită un interpret în cazul în care nu vorbeşte sau nu înţelege limba română ori nu se poate exprima, precum şi cu privire la orice alte date pentru stabilirea situaţiei sale personale.

Ulterior, organul judiciar îi aduce la cunoştinţă persoanei vătămate, următoarele drepturi şi obligaţii, conform art. 111 alin. (2) Cod procedură penală:

a) dreptul de a fi asistată de avocat, iar în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

b) dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege;

c) dreptul de a propune administrarea de probe, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii, în condiţiile prevăzute de lege;

d) dreptul de a fi încunoştinţată cu privire la desfăşurarea procedurii, dreptul de a formula plângere prealabilă, precum şi dreptul de a se constitui parte civilă;

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 459.

e) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare;

f) obligația de a comunica orice schimbare de adresă.

Conform art. 111 alin. (5) Cod procedură penală, persoanei vătămate i se aduce la cunoștință cu ocazia primei audieri faptul că, în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, aceasta poate să fie informată cu privire la punerea acestuia în libertate în orice mod.

După ce organul judiciar s-a edificat cu privire la identitatea persoanei vătămate, îi aduce la cunoștință faptele și împrejurările în legătură cu care va fi audiată, inclusiv posibilitatea legală de a se constitui ca persoană vătămată, parte civilă în proces, de a renunța la acest drept conferit de lege și de a fi ascultată în calitate de martor.

Practic, sfera întrebărilor prevăzute de art. 107 Cod procedură penală referitoare la verificarea identității persoanei vătămate, poate fi lărgită prin formularea altor întrebări cu caracter neutru. Acestea au avantajul de a familiariza victima cu atmosfera în care se desfășoară audierea și convingerea acesteia că organul judiciar este bine informat și o pot determina să renunțe la orice încercare de inducere în eroare[1].

Conform art. 112 alin. (1) Cod procedură penală, audierea părții civile și a părții responsabile civilmente se realizează conform dispozițiilor art. 111 alin. (1), (3), și (4), care se aplică în mod corespunzător.

Părții civile, precum și părții responsabile civilmente li se aduc la cunoștință următoarele drepturi: dreptul de a fi asistate de avocat, iar în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a li se desemna un avocat din oficiu; dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege; dreptul de a propune administrarea de probe, de a ridica excepții și de a pune concluzii în legătură cu soluționarea laturii civile a cauzei, în condițiile prevăzute de lege.

2.2. Conduita tactică în momentul ascultării libere începe prin adresarea unei întrebări de ordin general, menite să ofere posibilitatea persoanei vătămate să declare tot ce știe cu privire la faptele și împrejurările pentru a căror lămurire este ascultată. Astfel, persoana vătămată este lăsată să declare tot ceea ce dorește referitor la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată, după care i se pot pune întrebări. Persoana vătămată are dreptul să se consulte cu avocatul atât înainte, cât și în cursul audierii, iar organul judiciar, când consideră necesar, poate permite acesteia să utilizeze însemnări și notițe proprii.

Dacă în timpul audierii, persoana vătămată prezintă semne vizibile de oboseală excesivă sau simptomele unei boli care îi afectează capacitatea fizică ori psihică de a participa la ascultare, organul judiciar dispune întreruperea ascultării și, dacă este cazul, ia măsuri pentru ca persoana vătămată să fie consultată de un medic.

Printre regulile tactice principale aplicate se găsesc următoarele:

a. ***Ascultarea persoanei vătămate cu răbdare și calm,*** fără a fi întreruptă, chiar dacă aceasta relatează faptele cu lux de amănunte, unele fără semnificație pentru clarificarea cauzei.

b. ***Evitarea oricărui gest, reacție, mină sau expresie,*** mai ales de nemulțumire, ironică, prin care se aprobă sau se resping declarațiile persoanei vătămate, evitarea

[1] Aurel Ciopraga, *op. cit.*, p. 159.

apostrofării sau oricăror aprecieri cu privire la posibilităţile sale de a percepe, de a memora sau reproduce faptele ori împrejurările cu privire la care este ascultată.

c. ***Ajutarea ei cu mult tact, fără a o sugestiona sub nicio formă*** dacă nivelul intelectual, cultural, împiedică persoana vătămată să facă o relatare liberă cât de cât coerentă.

d. În timpul relatării libere, ***organul judiciar îşi va nota aspectele semnificative***, ca şi eventualele contraziceri sau neclarităţi în expunere.

Sub raport tactic criminalistic, relatarea spontană prezintă unele avantaje:

□ Persoana vătămată poate relata împrejurări necunoscute de organul de urmărire penală până la acea dată.

□ Pot apărea date din care să rezulte săvârşirea altor fapte penale de către suspect sau inculpat.

□ Organul de urmărire penală are posibilitatea să studieze modul în care victima îşi formulează declaraţiile sub aspectul veridicităţii, al încercărilor de completare a unor lacune, al explicării cauzelor agresiunii.

□ Pot fi evaluate sinceritatea şi buna-credinţă a victimei, dar şi dorinţa de răzbunare.

Studierea persoanei vătămate constituie, pentru cel care conduce ascultarea, temeiul tacticii ce va fi folosită în faza ulterioară a audierii. Dacă, prin relatarea liberă ori spontană, au fost lămurite complet toate faptele şi împrejurările, se trece la consemnarea declaraţiei părţii, fără să se mai recurgă la adresarea de întrebări.

2.3. Conduita tactică în momentul formulării de întrebări reprezintă ultima etapă a audierii şi nu are, teoretic, caracter obligatoriu. În practică însă, sunt numeroase cazuri în care organul judiciar este nevoit să formuleze întrebări în scopul lămuririi unor aspecte neclare, confuze.

Veracitatea, claritatea răspunsurilor care să completeze relatarea liberă este, firesţe, condiţionată de modul de comunicare dintre organul judiciar şi persoana audiată, de modul de adresare a întrebărilor şi de succesiunea acestora. Aceasta presupune claritate, concizie, precizie, adaptabilitate la personalitatea, gradul de cultură, profesiunea sau inteligenţa persoanei vătămate audiate.

Adresarea de întrebări devine obligatorie în ipoteza victimelor asupra cărora există suspiciuni cu privire la sinceritatea lor, respectiv la buna-credinţă. În consecinţă, întrebările trebuie formulate astfel încât să determine persoana ascultată să facă declaraţii conforme cu realitatea. Sub aspectul tacticii criminalistice, ascultarea acestor persoane se aseamănă cu ascultarea unor martori mincinoşi, deci cu a unor posibili suspecţi.

a. ***Întrebările de completare*** sunt necesare în cazurile în care persoana vătămată relatează mai puţin decât ceea ce a perceput în mod real. Caracterul incomplet al declaraţiilor obţinute pe calea relatării libere este consecinţa unor cauze obiective sau subiective diverse: recepţie distorsionată, memorare incompletă, redare irelevantă, cu omiterea unor episoade semnificative, atitudine de rea-credinţă.

b. ***Întrebările de precizare*** vizează acele aspecte la care persoana vătămată s-a referit, dar lipsa de claritate impune unele detalieri. Acest gen de întrebări se referă la aspecte aparent secundare, destinate circumstanţierii de loc, timp şi mod privind producerea agresiunii (de exemplu, forţa şi numărul loviturilor, starea psihologică a agresorului ş.a.).

c. ***Întrebările ajutătoare*** sunt destinate reactivării memoriei şi înlăturării denaturărilor de genul substituirilor sau transformărilor. Procedeul tactic îl constituie *reamintirea prin asociaţia de idei*, îndeosebi asociaţia prin contiguitate, ce reprezintă acele legături dintre obiecte şi fenomene, caracterizate prin simultaneitatea producerii lor în timp şi în spaţiu. Organul judiciar îi poate sugera ideea asocierii faptului temporar uitat unor alte fapte, aflate în contiguitatea spaţială sau temporară.

d. ***Întrebările de control*** destinate verificării unor afirmaţii sub raportul exactităţii şi veridicităţii. Acest gen de întrebări este util întrucât permite verificarea poziţiei de fidelitate sau de nesinceritate pe care o adoptă persoana vătămată[1].

Adresarea acestor întrebări trebuie făcută cu respectarea regulilor tactice, similare celor de la martor. Întrebările trebuie să fie clare, precise, concise, şi exprimate într-o formă accesibilă persoanei ascultate, potrivit vârstei, experienţei, pregătirii şi inteligenţei sale. Dar acestea vor viza strict faptele percepute de către persoana vătămată, iar nu punctul de vedere referitor la natura acestora sau la problemele de drept. Bineînţeles, întrebările *nu vor conţine elemente de intimidare*, de punere în dificultate a persoanei vătămate, iar tonul pe care sunt adresate nu trebuie, în niciun caz, să sugereze răspunsurile.

Un pericol sau neajuns real, în această etapă, îl reprezintă posibilitatea de *sugestionare* a persoanei ascultate[2]. Sugestia conduce la acceptarea fără examen critic a ideilor altei persoane. Se poate ajunge la un anumit răspuns scontat şi dorit de cel care efectuează ascultarea, limitând opţiunea victimei pentru una sau alta din alternativele pe care însăşi întrebarea le indică. Şi aici trebuie să avem în vedere aceleaşi grade de susceptibilitate: determinative, disjunctive sau implicative.

Frecvent, tendinţa firească a celui ascultat este de a răspunde mai degrabă cu „da" decât cu „nu", din pornirea de a nu contraveni dorinţei anchetatorului. Este vorba de aceeaşi *sugestibilitate de statut*, întâlnită mai cu seamă în cazul persoanelor cu un nivel socio-cultural scăzut, dar şi al celor refuzaţi de mediile de provenienţă, care primesc fără rezerve tot ceea ce vine din partea autorităţii.

Ascultarea răspunsurilor la întrebări presupune, obligatoriu respectarea unei conduite tactice specifice, a unor reguli tactice cum sunt[3]:

□ Ascultarea victimei cu atenţie şi seriozitate, evitându-se gesturile de enervare, expresiile ori gesturile de aprobare sau dezaprobare.

□ Evitarea reacţiilor bruşte la contradicţii, incoerenţe, stări de agitaţie, fără exteriorizarea surprinderii ori nemulţumirii anchetatorului.

□ Observarea cu atenţie, dar fără ostentaţie, a modului în care reacţionează persoana vătămată la întrebări asociate cu posibili indici de nesinceritate.

2.4. Verificarea şi aprecierea declaraţiilor persoanelor vătămate este absolut necesară pentru stabilirea veracităţii lor şi aprecierea corectă a depoziţiei. Verificarea se va realiza prin compararea declaraţiilor persoanei vătămate cu celelalte mijloace de probă administrate în cauză, precum şi prin efectuarea unor activităţi de urmărire penală, cum ar fi: ascultarea martorilor, suspecţilor (inculpaţilor), confruntările, constatările ori expertizele, reconstituirile, cercetările locului faptei etc.

---

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 585.
[2] Alexandru Roşca, *op. cit.*, p. 239.
[3] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 579 şi urm.

Evaluarea declaraţiilor se poate realiza şi prin efectuarea altor activităţi în afara celor de urmărire penală, precum: studierea unor înscrisuri emanate de la persoana ascultată, verificarea activităţilor desfăşurate în perioada în care susţine că s-a aflat la locul săvârşirii faptei.

Operaţia de analiză a unei declaraţii se efectuează în cadrul examinării şi cântăririi întregului probatoriu, aceasta presupunând un studiu comparativ al faptelor stabilite prin intermediul persoanei vătămate, cât şi un studiu al calităţii surselor directe sau indirecte din care provin datele. Evaluarea declaraţiei victimei impune, totodată, o analiză de conţinut, pe baza căreia organul de urmărire penală sau instanţa de judecată interpretează în mod ştiinţific materialul informativ adunat, pentru a stabili în ce măsură acesta serveşte, coroborat cu alte date, la aflarea adevărului.

Secţiunea a IV-a
Consemnarea declaraţiilor persoanei vătămate

Declaraţiile persoanei vătămate se consemnează în scris. În declaraţie se consemnează întrebările adresate pe parcursul ascultării, menţionându-se cine le-a formulat şi se menţionează de fiecare dată ora începerii şi ora încheierii ascultării. Dacă este de acord cu conţinutul declaraţiei scrise, persoana vătămată o semnează. Dacă persoana vătămată are de făcut completări, rectificări, ori precizări, acestea sunt indicate la finalul declaraţiei, fiind urmate de semnătura persoanei vătămate.

Când persoana vătămată nu poate sau refuză să semneze, organul judiciar consemnează acest lucru în declaraţia scrisă.

Declaraţia scrisă este semnată şi de organul de urmărire penală care a procedat la audierea persoanei vătămate, de judecătorul de drepturi şi libertăţi ori de preşedintele completului de judecată şi de grefier, de avocatul suspectului, inculpatului, al persoanei vătămate, părţii civile sau părţii responsabile civilmente, dacă aceştia au fost prezenţi, precum şi de interpret când declaraţia a fost luată printr-un interpret.

În cursul urmăririi penale, audierea persoanei vătămate se înregistrează prin intermediul mijloacelor tehnice audio sau audiovideo, atunci când organul de urmărire penală consideră necesar sau atunci când persoana vătămată a solicitat aceasta în mod expres, iar înregistrarea este posibilă.

Atunci când sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege referitoare la statutul de martor ameninţat sau vulnerabil ori pentru protecţia vieţii private sau a demnităţii, organul de urmărire penală poate dispune faţă de persoana vătămată ori faţă de partea civilă măsurile de protecţie prevăzute la art. 125-130 Cod procedură penală, care se aplică corespunzător.

CAPITOLUL V
TACTICA ASCULTĂRII SUSPECTULUI SAU A INCULPATULUI

Secţiunea I
Consideraţii introductive

§1. CONSIDERAŢII PRIVIND VALOAREA PROBANTĂ A DECLARAŢIILOR SUSPECTULUI SAU INCULPATULUI

Declaraţiile suspectului (inculpatului), cunoscute şi sub denumirea de *mărturisire* - reprezintă un mijloc important de probă care serveşte, mai mult sau mai puţin direct, la aflarea adevărului în procesul judiciar[1]. Chiar şi în eventualitatea unei mărturisiri nesincere, aceasta îşi are o anumită utilitate, în sensul că permite cunoaşterea atitudinii faţă de fapta comisă. Declaraţiile suspectului sau inculpatului sunt, totodată, o expresie a dreptului la apărare, mai ales că ele pot fi făcute în prezenţa avocatului.

În practica judiciară, acestor declaraţii se obişnuieşte să li se acorde o anumită greutate în alcătuirea probatoriului, deşi legea nu conferă declaraţiilor suspectului sau inculpatului o valoare probantă deosebită, stabilind că ele pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte şi împrejurări desprinse din ansamblul probelor existente în cauză.

Sublinierea făcută de legiuitor este pe deplin justificată, practica judiciară demonstrând că nu trebuie să se acorde prea multă încredere declaraţiilor suspecţilor sau inculpaţilor, mulţi dintre ei denaturând adevărul în mod voluntar sau involuntar. Sunt frecvente împrejurările în care aceştia fie că refuză să recunoască infracţiunile comise, fie că recunosc fapte pe care nu le-au săvârşit, din cauza unor motivaţii diferite (teama, existenţa unui interes material, dorinţa de a acoperi un complice sau de a ascunde o altă faptă mai gravă etc.)[2].

Mărturisirea are o forţă probantă *condiţionată*, fiind necesar a fi *coroborată cu celelalte probe* existente în cauză, precum şi *un caracter divizibil*, prin faptul că poate fi acceptată parţial sau în întregime, după cum este confirmată sau infirmată de întreg probatoriul. Declaraţia mai poate fi *retractabilă*, suspectul sau inculpatul retrăgându-şi declaraţiile anterioare[3].

---

[1] Nicolae Volonciu, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Paideia, Bucureşti, 1997, p. 169; a se vedea Ion Neagu, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2002, p. 348.

[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 463.

[3] Vintilă Dongoroz şi colaboratorii, *Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1975, p. 189 şi urm.

BCU Cluj / Central University Library

§2. CADRUL GENERAL AL REGLEMENTĂRII PROCESUAL PENALE

Faţă de importanţa şi incidenţa lor asupra modului de desfăşurare, în condiţii de legalitate a interogatoriului, considerăm necesar să facem câteva referiri la regulile procedurale care guvernează ascultarea suspectului sau inculpatului. Aceste precizări se impun din mai multe motive:

a. Aplicarea regulilor tactice criminalistice de ascultare a suspecţilor sau a inculpaţilor nu poate fi făcută decât *în strictă conformitate cu prevederile legate.*

b. Însuşi Codul nostru de procedură penală conţine în Titlul IV, Capitolul II, Secţiunea a 2-a, din partea generală, o serie de reguli cu un *evident caracter tactic* referitoare la modul de audiere, reguli pe care le vom detalia în paragraful destinat ascultării propriu-zise.

c. În cursul urmăririi penale, organele de urmărire penală strâng şi administrează probele necesare aflării adevărului, atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau a inculpatului, acesta trebuind să fie ascultat în legătură cu acuzaţia care i se aduce, iar în cursul judecăţii, instanţa administrează probe la cererea procurorului, a persoanei vătămate sau a părţilor şi în mod subsidiar, din oficiu, atunci când consideră necesar pentru formarea convingerii sale.

d. Suspectul sau inculpatul are dreptul, nu obligaţia, să dea declaraţie (*Nemo tenetur contra se*) şi să-şi dovedească nevinovăţia, întrucât acesta poate invoca dreptul la tăcere şi pe cale de consecinţă, poate refuza să dea declaraţii; în acţiunea penală sarcina administrării probelor aparţine în principal procurorului, iar în acţiunea civilă, părţii civile ori, după caz, procurorului care exercită acţiunea civilă în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exerciţiu sau are capacitate de exerciţiu restrânsă; organele judiciare au obligaţia procedurală să depună toate demersurile legale în vederea ascultării suspectului sau inculpatului, cu respectarea drepturilor acestuia.

Organele judiciare trebuie să acţioneze nu în sensul conturării vinovăţiei unei persoane, ci *numai în direcţia stabilirii adevărului.* În acest context, atragem atenţia că, într-o serie de cazuri, anchetatorul se mulţumeşte numai cu dovedirea vinovăţiei, neglijând să indice împrejurările care privesc cauza, şi care, uneori, pot fi favorabile făptuitorului.

O regulă fundamentală, care se aplică şi în ipoteza obţinerii declaraţiilor de la învinuit sau inculpat, este aceea potrivit căreia *se interzice întrebuinţarea de violenţe*, de ameninţări ori de alte *mijloace de constrângere*, precum şi de promisiuni sau îndemnuri, în scopul de a se obţine probe. A acţiona într-un sens contrar legii înseamnă a săvârşi infracţiunea de cercetare abuzivă, prevăzută de art. 280 Cod penal.

Suspectul este persoana stabilită deseori dintr-un *cerc de persoane suspecte*, cu privire la care, din datele şi probele existente în cauză, rezultă bănuiala că a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală (art. 77 Cod procedură penală). O dată pusă în mişcare acţiunea penală, suspectul capătă calitatea de inculpat şi devine parte în procesul penal, fiind o persoană care a săvârşit o faptă incriminată de lege, în legătură cu care organele de urmărire penală sau instanţa de judecată au obligaţia să stabilească împrejurările comiterii infracţiunii, gradul de vinovăţie a făptuitorului şi pedeapsa care i se cuvine.

Conform art. 83 Cod procedură penală, în cursul procesului penal, inculpatul are următoarele drepturi:

- Dreptul de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;
- Dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia;
- Dreptul de a consulta dosarul, în condițiile legii;
- Dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu își desemnează unul, în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;
- Dreptul de a propune administrarea de probe în condițiile prevăzute de lege, de a ridica excepții și de a pune concluzii;
- Dreptul de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale și civile a cauzei;
- Dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;
- Dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;
- Dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;
- Alte drepturi prevăzute de lege.

Urmărirea penală presupune un contact direct, nemijlocit, între două părți, determinat de apariția unui *raport juridic procesual penal*, specific, ca urmare a săvârșirii unei infracțiuni. Principalii subiecți ai acestui raport juridic procesual penal sunt statul, reprezentat de organele competente să soluționeze cauza penală, și infractorul, care va fi tras la răspundere penală pentru faptele săvârșite.

Față de obiectul său, *stabilirea existenței sau inexistenței raportului juridic penal substanțial*, raportul juridic procesual penal conduce la o confruntare între autoritatea legală chemată să stabilească adevărul și persoana celui care a încălcat legea, persoană ce încearcă, pe diverse căi, să se apere sau să evite tragerea la răspundere penală.

Confruntarea, în cazul de față (inclusiv confruntarea ca procedeu probator), se desfășoară pe *teren psihologic*. Cu toate că ne aflăm în fața unui raport juridic, prin excelență de putere, în care subiectul dominant - anchetatorul sau magistratul - deține o poziție net avantajoasă față de poziția inferioară a suspectului, procurorul sau judecătorul are de întâmpinat numeroase dificultăți, are de clarificat multe împrejurări, o bună parte din ele pe calea unei lupte, a unui *duel psihologic*[1].

Secțiunea a II-a
Particularități privind psihologia suspectului sau inculpatului

După săvârșirea unui act ilicit, la majoritatea infractorilor, se poate instala o stare *de tensiune psihică*, determinată de teama de a nu fi descoperiți, și care motivează *dominanta depresivă* a individului. Procesele psihice caracteristice acestui moment generează neliniște,

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 465.

nesiguranţă şi un comportament nefiresc, care explică o serie de acţiuni întreprinse de făptuitori după comiterea infracţiunii, cum ar fi de exemplu: plecarea precipitată de la locul faptei; distrugerea sau ascunderea unor mijloace materiale de probă; dispariţia de la domiciliu; încercarea de creare a unor *alibiuri* prin deplasarea imediată într-un alt loc, în care încearcă să se facă „remarcaţi"; încercarea de ascundere a faptei prin *simularea altor infracţiuni*.

Mecanismele psihologice ale celui anchetat prezintă câteva caracteristici care trebuie cunoscute, mai ales pentru contracararea încercărilor de inducere în eroare a organului judiciar prin *simulare, disimulare, minciună*, sau prin folosirea altor mijloace prin care acesta consideră că poate evita tragerea la răspundere penală. Acestor încercări le corespund anumite manifestări determinate de mecanisme psihologice, pe care organul de urmărire penală sau magistratul trebuie să le sesizeze şi să le interpreteze într-un mod critic.

Depistarea prezenţei stării de emoţie care poate dezvălui dezacordul dintre cele afirmate şi cele petrecute în realitate, dintre adevăr şi minciună, reprezintă o problemă majoră a tacticii de anchetă.

Din pricina cauzelor diverse care fac mai dificil de sesizat emoţia, tipică dezacordului dintre afirmaţiile sincere şi nesincere, specialiştii consideră că „prezenţa emoţiilor poate fi stabilită, dar niciodată în chip total"[1]. Este important de ştiut că stărilor emoţionale, de tensiune psihică, le sunt specifice o serie de *manifestări viscerale şi somatice*, cele mai importante fiind:[2]

a. *Accelerarea şi dereglarea ritmului respiraţiei*, paralel cu *dereglarea emisiei vocale* (răguşire), *scăderea salivaţiei* (senzaţie de uscare a buzelor şi a gurii).

b. *Creşterea presiunii sanguine* şi *accelerarea bătăilor inimii*, însoţite de fenomene vasodilatatorii (congestionare) sau vasoconstrictorii (paloare).

c. *Contractarea muşchilor scheletici*, manifestată prin crispare sau prin blocarea funcţiilor motorii.

d. *Schimbarea mimicii şi pantomimicii*, pe un fond de agitaţie, transpusă frecvent în mişcări şi gesturi, într-o conduită care nu mai corespunde comportamentului normal al individului.

e. *Modificarea timpului de reacţie sau de latenţă*, caracterizat prin *întârzierea răspunsului* la întrebări care conţin *cuvinte critice* (afectogene), întârzieri care pot ajunge la circa 4 secunde, faţă de timpul în care se răspunde la întrebările necritice. Timpul de reacţie se apreciază din momentul aplicării stimulului (întrebarea) şi până în cel al declanşării răspunsului.

Încercările de *simulare* (contrafacere) sau *disimulare* (ascundere) conturează a doua grupă importantă de probleme psihologice, alături de emoţii, tipice momentului interogatoriului. Detectarea comportamentului simulat este posibilă prin observarea directă a acestor încercări şi prin utilizarea unor tehnici speciale de tipul poligrafului.

Dintre modurile de *simulare* ori *disimulare* transpuse şi sub formă verbală, respectiv de *minciună*, suspecţii sau inculpaţii apelează mai frecvent la următoarele:[3]

---

[1] Matei Basarab, *Criminalistică*, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 1968, p. 268 şi urm.

[2] Tiberiu Bogdan, Ioan Sântea, Rodica Drăgan-Cornianu, *Comportamentul uman în procesul judiciar*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983, p. 138.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 468.

□ Refuzul de a vorbi sau de a recunoaşte faptele care li se impută.

□ Invocarea imposibilităţii de a-şi aduce aminte.

□ Prezentarea de alibiuri, fie create premeditat, fie „inventate" în momentul ascultării.

□ Recunoaşterea unor fapte minore, în scopul disimulării celor importante;

□ Motivarea faptului că săvârşirea infracţiunii este consecinţa provocării sau a unui „moment de rătăcire".

□ Simularea nebuniei sau a tulburării funcţiilor unor organe de simţ (surzenie, muţenie, orbire).

□ Încercări de sinucidere sau de automutilare.

Modurile de manifestare menţionate pot fi uneori *realmente sincere* şi întru totul *justificate*. Din această cauză, declaraţiile suspectului sau inculpatului trebuie să fie bine verificate, ele urmând să servească la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu datele desprinse din ansamblul probelor existente în cauză.

Secţiunea a III-a
Reguli şi procedee tactice aplicate în ascultarea suspectului sau a inculpatului

§1. PREGĂTIREA ASCULTĂRII

Pentru ca interogarea suspectului sau a inculpatului să-şi atingă scopul propus, se impune, în primul rând, o organizare riguroasă a acestei activităţi care, în linii mari, se apropie de pregătirea ascultării martorului[1]. Astfel:

1.1. Studierea materialelor sau datelor existente în cauză

Pe plan tactic criminalistic, studierea materialelor cauzei presupune cunoaşterea datelor referitoare la modul şi împrejurările în care s-a săvârşit fapta, la probele existente în acel moment la dosar, la participanţi, la persoana vătămată, la martori ş.a., date care urmează să fie completate, confirmate sau verificate şi prin declaraţiile suspectului sau ale inculpatului.

Studierea materialului cauzei, ca, de altfel, întreaga pregătire a ascultării, se efectuează cu maximă *urgenţă* şi *operativitate*, regulă tactică dominantă în încercarea de soluţionare a cauzelor penale.

1.2. Cunoaşterea personalităţii suspectului sau a inculpatului

Această cerinţă tactică are o incidenţă directă, imediată asupra stabilirii tacticii de ascultare, servind la conturarea ulterioară a laturii subiective a infracţiunii. Dintre principalele elemente de natură să conducă la definirea personalităţii unui individ, menţionăm:

---

[1] Aurel Ciopraga, *Criminalistica. Tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi, 1997, p. 251; Ion Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p. 274.

▪ **Trăsăturile psihice ale personalităţii:**

- *Caracterul*, trăsătură psihică ce defineşte manifestările de conduită cu semnificaţie morală *pozitivă* (sinceritate, corectitudine, conştiinciozitate, demnitate, sociabilitate; etc.) sau *negativă* (nesinceritate, egoism, susceptibilitate, îngâmfare, cruzime etc.);

- *Temperamentul*, trăsătură ce determină diferenţierea psihică a indivizilor în funcţie de capacitatea energetică şi dinamică a comportamentului, ca de exemplu, tipul *coleric* (puternic, neechilibrat şi excitabil), tipul *sanguinic* (puternic, echilibrat, mobil), *tipul flegmatic* (puternic, echilibrat, inert) şi tipul *melancolic* (slab);

- *Aptitudinile*, unele având un sens general (inteligenţă, precizia memoriei, spiritul de observaţie, imaginaţia ş.a), iar altele un sens special, ajungând până la talent (pentru muzică, poezie, sport etc.).

▪ **Factorii care au influenţat** sau condiţionat evoluţia somato-psihică (vorbire, mers) şi socială a învinuitului sau inculpatului, cum ar fi:

- *Mediul familial sau social în care a evoluat şi s-a format*, şcolile urmate, locul în care şi-a satisfăcut serviciul militar.

- *Cercul de prieteni*, în general sistemul şi natura relaţiilor sociale în care a fost sau se află antrenat, deci al *mediului ales*.

- *Nivelul de inteligenţă*, slăbiciunile, pasiunile sau viciile, stările psihofizice, gradul de pregătire intelectuală, comportamentul în familie şi în societate, activităţi desfăşurate.

- *Eventuale antecedente penale*, raporturile cu alţi participanţi la săvârşirea infracţiunii sau cu victima.

Toate aceste date pot fi obţinute din studierea materialului cauzei, din informaţiile culese de la locul de muncă, de la domiciliu, din declaraţiile martorilor, din studierea cazierului, precum şi din discuţiile preliminare purtate cu suspectul sau inculpatul.

1.3. Organizarea modului de desfăşurare a ascultării

Modul de interogare se circumscrie planului general de urmărire penală elaborat într-o anumită cauză penală şi care conţine versiunile, problemele de clarificat, metodele tactice utilizate, ordinea de efectuare a diverselor activităţi procedurale, după cum s-a precizat mai sus. Tactic, organizarea ascultării presupune:[1]

a. *Stabilirea cu precizie a problemelor*, care urmează a fi clarificate cu ocazia ascultării, precum şi a datelor ce trebuie verificate cu acest prilej.

b. *Pregătirea materialului probator* ce urmează să fie folosit în timpul ascultării (mijloace materiale de probă, fotografii, diverse înregistrări).

c. *Determinarea ordinii în care se va face ascultarea.* Dacă în cauză există mai mulţi suspecţi sau inculpaţi, la început vor fi ascultaţi cei care deţin mai multe date, sau cei care fac declaraţii sincere şi complete. Pentru obţinerea cât mai multor date, deseori se impune ascultarea mai întâi a martorilor, prioritate având martorii oculari. Date mai pot fi obţinute din informaţii extraprocesuale, efectuarea de expertize judiciare.

d. *Stabilirea modalităţii de citare*, a datei, orei şi locului în care aceştia urmează să fie prezenţi în vederea ascultării. Ordinea şi modalitatea de citare trebuie astfel concepute,

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 472.

încât să se evite, cel puțin în faza primelor ascultări, contactul între diversele persoane interesate în cauză, îndeosebi în ipoteza existenței mai multor suspecți sau inculpați, martori, persoane vătămate, părți civile.

1.4. Planificarea ascultării

Finalizarea pregătirii ascultării suspectului sau inculpatului se va materializa într-un *plan de ascultare*, întocmit pentru fiecare suspect sau inculpat în parte. Acesta va conține problemele de clarificat și succesiunea de abordare a lor, întrebările de fond sau de amănunt, la care va trebui să răspundă cel audiat, materialele care îi vor fi prezentate ș.a.

Pentru elaborarea planului se va ține seama de orice situație care se poate ivi în timpul ascultării, chiar neprevăzută, astfel încât organul judiciar să nu fie luat prin surprindere sau derutat de atitudini, de reacții neașteptate. De aici rezultă și necesitatea ca planul să aibă un caracter flexibil. Aceasta va conduce și la posibilitatea adaptării, modificării sau formulării de noi întrebări referitoare la fapta cercetată și la persoana autorului.

§2. CADRUL TACTIC AL ASCULTĂRII PROPRIU-ZISE A SUSPECTULUI SAU A INCULPATULUI

Ascultarea suspectului sau a inculpatului se desfășoară, potrivit prevederilor art. 107-110 Cod procedură penală, în trei etape principale (identificare, ascultare liberă și punerea de întrebări), urmate de consemnarea declarațiilor. În acest moment, pregătit anterior, se trece la aplicarea directă a regulilor tactice criminalistice de ascultare, în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, de personalitatea celui audiat.

2.1. Verificarea identității suspectului sau inculpatului

Potrivit art. 107 Cod procedură penală, la începutul primei audieri, organul judiciar adresează întrebări suspectului sau inculpatului despre nume, prenume, poreclă, data și locul nașterii, codul numeric personal, numele și prenumele părinților, cetățenia, starea civilă, situația militară, studiile, profesia sau ocupația, locul de muncă, domiciliul și adresa unde locuiește efectiv și adresa la care dorește să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale, sau dacă împotriva sa se desfășoară un alt proces penal, dacă solicită un interpret în cazul în care nu vorbește sau nu înțelege limba română ori nu se poate exprima, precum și cu privire la orice alte date pentru stabilirea situației sale personale. *Pentru stabilirea contactului psihologic*, în această primă fază, și pentru cunoașterea amănunțită a personalității suspectului sau inculpatului, pot fi puse și întrebări, altele decât cele care interesează fapta, sau se poate purta *o discuție prealabilă*.

După *verificarea identității* și introducerea în atmosferă, organul judiciar comunică suspectului sau inculpatului calitatea în care este audiat, fapta prevăzută de legea penală pentru săvârșirea căreia este suspectat sau pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și încadrarea juridică a acesteia, punându-i-se în vedere să declare tot ce știe cu privire la faptă și la învinuirea ce i se aduce în legătură cu aceasta. Pentru verificarea identității, alături de documentele de identitate, dacă există suspiciuni cu privire la aceasta, se apelează la evidențele poliției, cazierului și altor cartoteci judiciare.

Potrivit art. 108 alin. (2) Cod procedură penală, suspectului sau inculpatului i se aduc la cunoştinţă drepturile prevăzute la art. 83 Cod procedură penală, precum şi următoarele obligaţii:

a) obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

b) obligaţia de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, citaţiile şi orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile şi se consideră că le-a luat la cunoştinţă.

În cursul urmăririi penale, înainte de prima audiere a suspectului sau inculpatului, acestuia i se aduc la cunoştinţă drepturile prevăzute de art. 83 Cod procedură penală şi obligaţiile prevăzute de art. 108 alin. (2) Cod procedură penală. Aceste drepturi şi obligaţii i se comunică şi în scris, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal.

Totodată, conform art. 108 alin. (4) Cod procedură penală, organul judiciar trebuie să aducă la cunoştinţa inculpatului posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, a unui acord, ca urmare a recunoaşterii vinovăţiei, iar în cursul judecăţii posibilitatea de a beneficia de reducerea pedepsei prevăzute de lege, ca urmare a recunoaşterii învinuirii.

2.2. Modalităţi tactice de ascultare în faza relatării libere

După ce se aduce la cunoştinţă obiectul cauzei şi al ascultării şi după ce au fost îndeplinite dispoziţiile articolelor 107 şi 108 din Codul de procedură penală, suspectul sau inculpatul va fi lăsat să facă o relatare liberă cu privire la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată, solicitându-i-se să dea şi *o declaraţie scrisă personal*, cu privire la învinuirea care i se aduce, după care i se pot pune întrebări.

Modalităţile de audiere se raportează, în primul rând, la prevederile art. 109 Cod procedură penală. Acesta conţine prevederi cu un pronunţat caracter tactic, prevederi cărora li se adaugă şi alte reguli tactice, cum ar fi de exemplu:

a. *Fiecare suspect sau inculpat este ascultat separat*, fără ca de faţă să fie alţi suspecţi sau inculpaţi, în eventualitatea în care există mai mulţi; la aceasta se poate adăuga faptul că nu este recomandabilă nici prezenţa altor persoane, chiar străine de cauză, cu excepţia apărătorului sau a altei persoane, care, potrivit legii, trebuie să fie de faţă.

b. *Suspectul sau inculpatul trebuie lăsat să declare liber* tot ce ştie în cauză. Aceasta înseamnă că *el nu va fi întrerupt* până la terminarea relatării, chiar dacă se constată că este nesincer. Numai în măsura în care se va abate intenţionat de la subiect, i se va pune în vedere să revină la fondul problemei.

c. *Ascultarea suspectului sau inculpatului nu poate începe cu citirea* sau reamintirea unor eventuale declaraţii date anterior.

d. *Suspectul sau inculpatul are dreptul să se consulte cu avocatul atât înainte, cât şi în cursul audierii,* iar organul judiciar, când consideră necesar, poate permite acestuia să utilizeze însemnări şi notiţe proprii asupra unor amănunte mai greu de reţinut.

e. *Nu se va admite folosirea de violenţe*, ameninţări sau alte mijloace de constrângere, precum şi promisiuni sau îndemnuri, în scopul de a se obţine probe.

f. *În cursul audierii, suspectul sau inculpatul își poate exercita dreptul la tăcere* cu privire la oricare dintre faptele ori împrejurările despre care este întrebat.

Așadar, și în cazul ascultării suspectului sau inculpatului *este interzisă obținerea cu orice preț a recunoașterii învinuirii.*

Conduita organului judiciar, pe timpul relatării libere are o semnificație tactică deosebită. Pentru aceasta:

a. *Va fi impusă o atmosferă de calm și răbdare*, evitându-se întreruperile sau intervențiile inutile, chiar și în situația nesincerității celui ascultat.

b. *Va fi urmărit cu atenție*, în permanență, fără ostentație, *comportamentul* celui ascultat, *privirea sa* și modul în care ea pendulează de la investigator în altă direcție, pentru sesizarea stărilor de neliniște, de derută, a încercărilor de disimulare;

c. *Vor fi evitate, pe întreaga durată a ascultării*, expresiile, gesturile de supărare, de nemulțumire sau de enervare, întreaga sa atitudine trebuind să se caracterizeze prin reținere și prin impasibilitate, astfel încât nicio reacție să nu-i trădeze părerile referitoare la susținerile persoanei anchetate.

Atragem atenția, însă, că acest comportament tactic nu trebuie să conducă la slăbirea fermității în direcția determinării celui ascultat să declare adevărul.

Avantajele notabile ale relatării libere, în condițiile menționate, fie și în ipoteza declarațiilor nesincere sau incomplete, sunt evidente. Ele se materializează în:

□ Posibilitatea cunoașterii sau verificării cu exactitate a modului în care s-a săvârșit infracțiunea și *a mobilului acesteia*, îndeosebi în ipoteza unor declarații sincere și complete.

□ Obținerea de date despre faptele și împrejurările cauzei, despre participanți, date pe care organul judiciar nu le deținea.

□ Posibilitatea studierii și cunoașterii suspectului sau a inculpatului, a poziției acestuia față de fapta comisă, chiar în ipoteza unor declarații nesincere sau incomplete.

2.3. Tactica ascultării în faza adresării de întrebări

Formularea întrebărilor reprezintă ultima etapă activă a audierii, aceasta fiind socotită momentul cel mai încordat al ascultării învinuitului sau inculpatului. După ce suspectul sau inculpatul a făcut declarația, i se pot pune întrebări cu privire la fapta care formează obiectul cauzei și la învinuirea ce i se aduce. El este întrebat cu privire la probele pe care înțelege să le propună, aspect de maximă importanță pe linia asigurării *dreptului la apărare*.

Tactica formulării de întrebări este *în funcție de declarațiile făcute anterior* de învinuit sau inculpat, de caracterul lor sincer și complet. În esență, poziția unui suspect sau inculpat, cu privire la învinuirea adusă, poate lua următoarele forme:

□ *Recunoașterea sinceră și completă* a faptelor și a învinuirii aduse.

□ *Respingerea învinuirii* și probarea lipsei lor de temeinicie.

□ *Disimularea adevărului* prin recunoașterea de fapte, unele cu caracter penal, însă minore, având sau nu legătură cu cauza cercetată.

□ *Refuzul de a face declarații*, respingerea acestora sau prezentarea de probe și alibiuri false.

Ca urmare, faţă de poziţia adoptată de suspect sau de inculpat, întrebările formulate de către organul de urmărire penală sau de către instanţa de judecată vor viza obiective specifice:

a. *În situaţia primelor două variante* menţionate mai sus sunt necesare întrebări cu caracter de *verificare, clarificare* şi eventual de *completare*, ori de *precizare*. Sunt rare împrejurările în care, cel puţin în ipoteza primelor declaraţii, să nu fie necesare întrebări.

b. *În ultimele două ipoteze*, pe lângă întrebările de verificare, sau de clarificare, se va pune accentul pe întrebări de completare, de detaliu, care vor servi atât la stabilirea integrală a adevărului, cât şi la dovedirea declaraţiilor mincinoase. Subliniem că unele întrebări pot avea drept scop ajutarea suspectului să-şi reamintească o serie de detalii semnificative pentru lămurirea deplină a cauzei.

Pentru formularea întrebărilor vor fi avute în vedere atât problemele a căror rezolvare era prevăzută în planul iniţial de ascultare, cât şi aspectele noi, apărute în timpul audierii.

Clasificarea întrebărilor adresate suspectului sau inculpatului se poate face după mai multe criterii, mai importante fiind scopul urmărit de organul judiciar şi întinderea problemelor vizate:

a. Un prim criteriu este definit de caracterul lor general. De aceea, ca şi în cazul întrebărilor adresate martorilor, întrebările puse suspectului sau inculpatului pot fi *întrebări de control, de precizare, de completare sau ajutătoare*.

b. Un alt criteriu de clasificare vizează şi specificul problemelor urmărite prin ascultarea suspecţilor sau inculpaţilor. Astfel, întrebările pot fi clasificate în:

□ *Întrebări cu caracter general*, referitoare la faptele sau împrejurările cauzei, privite în totalitatea lor.

□ *Întrebări-problemă*, care vizează aspecte concrete ale cauzei („cum aţi intrat în posesia pistolului?", „cum aţi imobilizat victima?").

□ *Întrebări de detaliu*, având un scop asemănător întrebărilor adresate martorilor (de completare, precizare, control), însă o finalitate diferită. De exemplu, „Unde v-aţi întâlnit cu cel care v-a dat pistolul?", „În ce încăpere se afla victima?".

Întrebările vor fi *formulate într-un mod clar, precis şi concis*, folosindu-se o terminologie adecvată persoanei ascultate.

Vor fi *evitate cu totul întrebările sugestive*, indiferent de natura lor, cum ar fi, de exemplu, întrebările implicative sau disjunctive („victima era în pat sau la masă?"), („nu-i aşa că victima dormea?").

Procedeele tactice de ascultare a suspectului sau a inculpatului sunt următoarele:[1]

a. *Tactica ascultării repetate*, utilizată frecvent în cazul declaraţiilor incomplete, contradictorii şi mincinoase, în care întrebările de detaliu au o mare importanţă.

b. *Tactica ascultării încrucişate*, având drept scop destrămarea sistemului de apărare al suspectului sau inculpatului, privită însă, cu anumite rezerve, deoarece poate avea ca efect dezorientarea, încurcarea celui ascultat. Interogarea suspectului de două sau mai multe persoane, în acelaşi timp, poate deruta, zăpăci, o persoană sinceră, mai ales dacă are o structură psihică mai slabă. Un alt neajuns, este acela că nu toţi cei care anchetează au aprofundat datele din dosar şi uneori se pot încurca reciproc.

[1] *Idem*, p. 477.

c. *Tactica întâlnirilor surpriză*, folosită în momentele psihice de o anumită tensiune, create special pentru obținerea unor declarații sincere. De exemplu, adresarea întrebării „cine v-a ajutat să transportați obiectele sustrase?", după ce învinuitul a văzut că unul dintre complici a fost introdus într-o încăpere alăturată (procedeu denumit și „tactica întâlnirilor neașteptate").

d. *Tactica „complexului de vinovăție"*, care constă în alternarea unor întrebări neutre cu întrebări ce conțin cuvinte „afectogene", referitoare la faptă, la rezultatele ei, la persoanele implicate (numele victimei, denumirea bunurilor furate etc.), care dă rezultate bune la persoanele mai sensibile.

În aplicarea acestor procedee tactice, curente, se recurge și la conjugarea lor cu alte elemente tactice constând în:

□ *Folosirea contradicțiilor* din propriile declarații.

□ *Prezentarea altor probe* sau mijloace materiale de probă, obținute în timpul cercetărilor, din care rezultă indubitabil temeinicia învinuirii.

§3. CONSEMNAREA DECLARAȚIILOR SUSPECTULUI SAU ALE INCULPATULUI

Consemnarea declarațiilor se realizează în condițiile prevăzute de art. 110 Cod procedură penală. Declarația se consemnează în scris, după care este citită suspectului sau inculpatului, iar dacă acesta cere, i se va da s-o citească. În declarație se consemnează întrebările adresate pe parcursul ascultării, menționându-se cine le-a formulat și se menționează de fiecare dată ora începerii și ora încheierii ascultării.

Când este de acord cu conținutul declarației scrise, suspectul sau inculpatul o semnează pe fiecare pagină și la sfârșit. Când suspectul sau inculpatul nu poate sau refuză să semneze, organul judiciar consemnează acest lucru în declarația scrisă.

Dacă suspectul sau inculpatul are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea sunt indicate în finalul declarației, fiind urmate de semnătura suspectului sau a inculpatului.

Declarația scrisă este semnată și de organul de urmărire penală care a procedat la audierea suspectului sau a inculpatului, de judecătorul de drepturi și libertăți ori de președintele completului de judecată și de grefier, de avocatul suspectului, inculpatului, al persoanei vătămate, părții civile sau părții responsabile civilmente, dacă aceștia au fost prezenți, precum și de interpret când declarația a fost luată printr-un interpret.

Forma de redare a declarațiilor trebuie să fie cât mai *precisă* și *fidelă* expunerii suspectului sau inculpatului, folosindu-se cuvintele și expresiile sale, fără reformulări sau încercări de sintetizare a celor declarate.

Fidelitatea în consemnarea declarațiilor este cu atât mai necesară cu cât pot exista suspecți sau inculpați care fac afirmații contradictorii, recunosc anumite fapte sau oferă date despre alte persoane fără să-și dea seama imediat. Dar, în momentul în care li se citește declarația, sesizează contradicțiile, ca și faptul că au implicat alte persoane, refuză să semneze ori pur și simplu neagă că le-au făcut. De aceea, este indicat să se procedeze la consemnarea imediată a fiecărei afirmații importante, îndeosebi în ascultarea de lungă durată, sau în cazul unor suspecți sau inculpați de rea-credință. Oricum, se impune cel puțin

notarea lor de către organul judiciar, fără ca prin aceasta să se perturbe desfăşurarea normală a ascultării.

În asemenea situaţii, precum şi în ipoteza unor cauze complexe, cu suspecţi sau inculpaţi dificili, versaţi, este necesară *utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare*.

În cursul urmăririi penale, audierea suspectului sau inculpatului se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audio-video. Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declaraţia suspectului sau inculpatului, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă.

Înregistrarea audio sau audio-video a declaraţiilor suspecţilor sau inculpaţilor se efectuează potrivit regulilor procesual-penale şi cu aplicarea aceloraşi reguli tactice de ascultare, suspectului sau inculpatului aducându-i-se la cunoştinţă că declaraţia sa va fi înregistrată. Modul de înregistrare este acelaşi ca şi în cazul martorului, respectându-se aceleaşi reguli tehnico-tactice. Avantajele prezentate de aceste înregistrări sunt evidente şi numeroase:

a. Înregistrările reprezintă, prin ele însele, procedee probatorii, potrivit art. 97 alin. (3) Cod procedură penală.

b. Organul judiciar are posibilitatea *să sesizeze toate nuanţele din declaraţii,* toate reacţiile unei persoane, pe care altfel le-ar scăpa sau nu le-ar consemna absolut exact.

c. *Studierea modului de manifestare* a suspectului sau inculpatului, a stărilor sale psihice devine pe deplin posibilă, mai ales în alternativa *folosirii înregistrărilor video*, ceea ce permite evaluarea mai precisă a sincerităţii sau a eventualelor încercări de disimulare.

d. Suspectul sau inculpatul *va reveni mult mai greu asupra declaraţiilor sale anterioare* şi, cu atât mai mult, nu va putea să susţină că le-a făcut în urma unor violenţe, ameninţări, promisiuni sau îndemnuri.

După efectuarea înregistrării, aceasta va fi ascultată, iar suspectul va fi întrebat dacă imprimarea s-a făcut corect. Totodată, se vor face *menţiuni* cu privire la ora la care s-a terminat ascultarea şi la condiţiile tehnice de înregistrare. Înregistrarea este sigilată şi semnată de organul judiciar şi de învinuit sau inculpat. De asemenea, vor fi făcute *menţiuni în declaraţia scrisă*, care rămâne principalul mijloc procedural de consemnare a rezultatelor ascultării potrivit legii. Precizăm că aceste înregistrări sunt absolut necesare în cazul celor care *nu cunosc limba română*, ascultarea lor făcându-se cu ajutorul unui interpret, sau în cazul persoanelor cu un anumit handicap (de exemplu, nevăzătorii).

Secţiunea a IV-a
Modalităţi tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat

§1. INDICATORI PSIHOFIZIOLOGICI AI EMOŢIEI

Abordarea regulilor tactice de ascultare a suspectului sau a inculpatului nu poate fi lipsită de câteva referiri la unele dintre metodele tehnico-ştiinţifice cu care se încearcă, în prezent, să se stabilească sinceritatea sau nesinceritatea unei persoane, în calitatea sa de subiect principal al unui raport juridic procesual penal.

Plecându-se de la manifestările specifice tensiunii psihice, în literatura de specialitate s-a încercat chiar stabilirea unor reguli după care se poate detecta minciuna, vinovăția sau inocența. Astfel potrivit lui Le Clere[1]:

□ Răspunsul vinovatului este mai lent şi ezitant, cel al inocentului este spontan, detaliat şi deseori indignat.

□ Vinovatul suportă mai greu privirea, spre deosebire de inocent, care, însă, roşeşte mai uşor.

□ Inocentul face apel la corectitudinea sa şi caută să demonstreze că nu ar avea niciun interes pentru faptele care i se impută.

□ Inocentul dă mai greu explicații privind modul în care şi-a petrecut timpul, spre deosebire de vinovat care oferă imediat un „excelent" alibi.

□ Inocentul este consecvent în declarațiile pe care le face.

Necesitățile practice evidente au condus la o serie de încercări de găsire a unor tehnici prin care *să se detecteze cu precizie şi obiectivitate principalele modificări cauzate de tensiunea psihică*, modificări care nu pot fi depistate printr-o simplă observație vizuală, fie chiar şi a unui anchetator avizat şi cu experiență. Aceste tehnici de investigare care detectează emoția - iar nu cauza acesteia - se bazează, în esență, pe următoarele elemente:

□ În momentul simulării, individul prezintă o serie de manifestări emoționale.

□ Persoana ascultată nu-şi poate controla în întregime aceste manifestări emoționale.

Indicatorii fiziologici care pot servi la depistarea tensiunii emoționale, utilizați de actualele tehnici de detectare a sincerității sau nesincerității, sunt consecința unor procese fiziologice (cauzate de tensiunea psihică specifică), cum ar fi:

a. *Modificările activității cardiovasculare*, manifestate în ritmul şi amplitudinea pulsului, precum şi în tensiunea arterială.

b. *Modificarea caracteristicilor normale ale respirației* care, în prezența emoției, devine neregulată şi mai grea.

c. *Modificarea rezistenței electrice a pielii*, denumită reacția electrodermică (R.E.D.).

d. *Modificarea caracteristicilor normale ale vocii*, funcția fonatorie fiind influențată de schimbarea tremurului fiziologic al mușchiului aparatului fonorespirator.

e. *Modificarea caracteristicilor scrierii*, îndeosebi în privința vitezei de execuție şi a presiunii, care poate creşte sau se poate reduce.

Acestea sunt numai o parte din modificările fiziologice produse de tensiunea emoțională, prin intermediul sistemului nervos vegetativ, lor adăugându-li-se o anumită *tensiune musculară* (crisparea), folosită în sistemele de detecție mai noi, *temperatura corpului* ca şi *comportamentul ocular*. Un alt indicator important al tensiunii psihice îl reprezintă *activitatea electrică a scoarței cerebrale*, înregistrată prin intermediul electroencefalografului sub formă de *electroencefalograme* (EEG).

Mijloacele tehnice de detectare a tensiunii psihice, a simulării sunt următoarele:

a. Poligraful, cunoscut şi sub denumirea inexactă de „detector de minciuni", este rezultatul experimentelor efectuate de către **Larson**, care a conceput un detector denumit „KELLER POLYGRAPH" şi care avea să fie perfecționat, după al doilea război mondial, de către **John Reid şi Fred Inbau**.

[1] *Idem*, p. 481.

Poligraful, *folosit inclusiv în ţara noastră* este un instrument care înregistrează sub formă grafică indicatorii de bază şi modificările fiziologice tipice stărilor de stres psihologic:

- Tensiunea arterială şi pulsul.
- Dereglările respiraţiei (două trasee).
- Rezistenţa electrodermică (R.E.D.) sau biocurenţii.
- Contractura musculară.

Înregistrarea se efectuează pe o bandă de hârtie specială, prin intermediul unor pârghii prevăzute cu peniţe, a căror acţiune se face electronic, peniţe care descriu trasee specifice, din interpretarea cărora se pot deduce momentele de tensiune ale persoanei ascultate. La aparatele mai noi se înregistrează şi *presiunea musculară* exercitată de mâinile şi picioarele celui ascultat, care se modifică în momentele de stres-tensiune.

Testarea propriu-zisă constă în formulări de întrebări scurte, clare şi precise, la care se răspunde cu „da" şi „nu".

Testele, de regulă, pregătite anterior, conţin:

- ***Întrebări neutre,*** pentru liniştea subiectului;
- ***Întrebări de control,*** pentru stabilirea răspunsurilor afirmative („da") şi negative („nu"), sincere, necesare comparării cu răspunsurile la întrebările critice.
- ***Întrebările cu conţinut afectogen,*** referitoare direct la faptă, la împrejurările cauzei cercetate. De regulă, chestionarul conţine până la 10 întrebări, la o testare putând fi folosite mai multe seturi de întrebări cu o încărcătură emoţională crescândă.

Precizăm că *întrebările pot fi aduse la cunoştinţa celui examinat*, însă nu în ordinea în care vor fi adresate. În acest fel se creează posibilitatea ca ele să fie înţelese foarte exact. Specialiştii nu exclud posibilitatea formulării întrebărilor chiar împreună cu persoana testată, iar uneori indicată chiar ordinea lor.

Interpretarea rezultatelor testării se efectuează pe baza *comparării caracteristicilor de traseu* ale răspunsurilor sincere la întrebări neutre (fără încărcătură emotivă) ca şi la răspunsurile nesincere cu caracter de control, cu răspunsurile nesincere la întrebările relevante (cu încărcătură afectogenă).

Cel care examinează trebuie să dispună de *modele de răspunsuri sincere şi nesincere*, ultimele fiind obţinute prin intermediul întrebărilor de control. Aceste modele vor servi drept comparaţie cu răspunsurile date la întrebările relevante.

b. Detectorul de stres emoţional în voce (P.S.E.), cunoscut şi sub denumirea de „Dektor" (de aici şi unele confuzii cu „detectorul de minciuni" de tip poligraf), este de dată relativ mai recentă, apariţia lui fiind situată în perioada anilor 1970, tot în Statele Unite ale Americii. În mod curent, Dektor-ul se foloseşte împreună cu poligraful.

După cum arată şi denumirea aparatului, indicatorul fiziologic folosit pentru detectarea tensiunii psihice, îl reprezintă microtremurul vocii, determinat de stările neurovegetative specifice emoţiei[1].

c. Detectorul de stres emoţional în scris este un dispozitiv anexă al poligrafului, care înregistrează tot sub formă grafică modificările intervenite în scrisul unei persoane aflate într-o stare de tensiune psihică. Se înregistrează trei caracteristici ale scrierii: timpul de latenţă, durata scrierii răspunsului şi presiunea scrierii.

Desfăşurarea detecţiei psihologice ***în voce*** sau ***în scris*** se efectuează într-un mod asemănător cu testarea la poligraf, în majoritatea cazurilor rezultatele celor trei tipuri de testare fiind interpretate simultan.

---

[1] G. Gudjonsson, *The psychology of interrogations, confessios and testimony*, Ed. Wiley & Sons, New York, 1998, p. 182 şi urm.

§2. APRECIERI PRIVIND VALOAREA PROBANTĂ A REZULTATELOR OBŢINUTE CU TEHNICILE DE DETECTARE A COMPORTAMENTULUI SIMULAT

În ceea ce priveşte utilizarea mijloacelor tehnice de depistare a tensiunii psihice avem de efectuat următoarele precizări.

Din punct de vedere psihologic, se apreciază că actualele înregistrări poligrafice sunt relativ imperfecte, indicatorii utilizaţi în detecţia nesincerităţii fiind dependenţi de manifestările emotive, de forma în care se manifestă simularea şi de calea periferică a evidenţierii ei.

Există, de exemplu, factori frenatori de natură să influenţeze negativ detecţia simulării care nu trebuie confundaţi cu încercările de inducere în eroare a poligrafului, ei putând apărea şi la persoanele sincere, inocente.

Printre principalii factori frenatori se numără:

□ *Nervozitatea excesivă*, determinată de frica de a fi bănuit pe nedrept sau de a se descoperi o altă vină, care nu constituie obiectul anchetei.

□ *Stările fiziologice proaste*, cum sunt cele specifice bolilor cardiovasculare, dereglărilor respiratorii, infecţiilor.

□ *Deficienţele psihice*, în special debilitatea mintală, precum şi nevrozele şi psihozele.

□ *Insensibilitatea emotivă.*

Tehnicile de detectare a tensiunii psihice permit, aşa cum s-a subliniat, stabilirea gradului de emoţie la aplicarea unui stimul afectogen[1].

Din punct de vedere legal, raportându-ne strict la prevederile Codului de procedură penală al României, trebuie să subliniem faptul că *mijloacele de probă admise în legislaţia noastră sunt enumerate numai exemplificativ* în dispoziţiile art. 97 alin. (2) Cod procedură penală[2]:

a) declaraţiile suspectului sau ale inculpatului;

b) declaraţiile persoanei vătămate;

c) declaraţiile părţii civile sau ale părţii responsabile civilmente;

d) declaraţiile martorilor;

e) înscrisuri, rapoarte de expertiză sau constatare, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă;

f) orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege.

Având în vedere dispoziţiile art. 97 alin. (2) Cod procedură penală, organele judiciare pot administra orice mijloc de probă, cu condiţia ca acest mijloc de probă să nu fie interzis de lege. Prin urmare, Codul de procedură penală legitimează utilizarea ca mijloace de probă şi a tehnicilor de tip poligraf, întrucât acestea nu sunt interzise prin lege.

Testarea sincerităţii cu ajutorul tehnicilor de tip poligraf se dispune şi se efectuează în scopul aflării adevărului, contribuind la constatarea existenţei sau inexistenţei infracţiunii, la identificarea persoanei care a săvârşit-o şi la cunoaşterea împrejurărilor necesare pentru justa soluţionare a cauzei.

---

[1] Tiberiu Bogdan, *Probleme de psihologie judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1978, p. 187.

[2] Ion Neagu, *op. cit.*, p. 170.

CAPITOLUL VI

TACTICA EFECTUĂRII PERCHEZIŢIEI ŞI A RIDICĂRII DE OBIECTE ŞI ÎNSCRISURI

Secţiunea I
Importanţa, reglementarea procesual penală şi pregătirea percheziţiei

§1. IMPORTANŢA PERCHEZIŢIEI ŞI A RIDICĂRII DE OBIECTE ŞI ÎNSCRISURI

Percheziţia este un act procedural, efectuat frecvent în practică şi destinat căutării şi ridicării unor obiecte care conţin sau poartă urme ale unei infracţiuni, a corpurilor delicte, a înscrisurilor, fie cunoscute, fie necunoscute organului judiciar şi care pot servi la aflarea adevărului. Percheziţia face parte din procedeele de investigaţie, din activitatea de strângere a mijloacelor de probă cunoscute şi de descoperire a altor mijloace de probă[1].

În literatura de specialitate este învederată importanţa percheziţiei, determinată de faptul că, în multe împrejurări, ea devine decisivă în soluţionarea cauzei penale, prin obţinerea de probe absolut necesare stabilirii faptelor sau împrejurărilor în care a fost săvârşită o infracţiune, precum şi a identificării autorului[2].

Ridicarea de obiecte şi înscrisuri prezintă aceeaşi importanţă pentru soluţionarea unei cauze penale. Din punct de vedere *tactic criminalistic*, ea are însă un caracter mai puţin complex.

§2. REGLEMENTĂRI PROCESUAL PENALE

Cadrul procesual penal privind ridicarea de obiecte şi înscrisuri este reglementat în art. 169-171 Cod procedură penală, iar percheziţia în art. 156-168 Cod procedură penală.

Percheziţia reprezintă procedeul probatoriu prin care sunt căutate în vederea ridicării, obiecte, înscrisuri sau orice alte obiecte care pot fi utilizate ca probe în procesul penal.

Percheziţia poate fi *domiciliară*, *corporală*, *informatică* sau a unui *vehicul*. Indiferent de natura acesteia, percheziţia trebuie efectuată cu respectarea demnităţii, astfel încât să nu constituie o ingerinţă disproporţionată în viaţa privată[3].

Percheziţia domiciliară reprezintă acel procedeu probatoriu ce constă în cercetarea locuinţei unei persoane fizice, a sediului unei persoane juridice, sau a oricărui alt spaţiu,

---

[1] Grigore Theodoru, Lucia Moldovan, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979, p. 142.

[2] Ion Neagu, *Drept procesual penal. Tratat*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2002, p. 370.

[3] Mihail Udroiu, *Sinteze şi grile. Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014, p. 284.

delimitat în orice mod, care aparţine sau este utilizat de o persoană fizică sau juridică pentru descoperirea şi strângerea probelor cu privire la infracţiunea pentru care s-a început urmărirea penală, la conservarea urmelor săvârşirii infracţiunii sau la prinderea suspectului ori inculpatului.

Conform art. 157 alin. (1) Cod procedură penală, percheziţia domiciliară ori a bunurilor aflate în domiciliu poate fi dispusă dacă există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni de către o persoană ori la deţinerea unor obiecte sau înscrisuri ce au legătură cu o infracţiune şi se presupune că percheziţia poate conduce la descoperirea şi strângerea probelor cu privire la această infracţiune, la conservarea urmelor săvârşirii infracţiunii sau la prinderea suspectului ori inculpatului. Prin *domiciliu* se înţelege o locuinţă sau orice spaţiu delimitat în orice mod ce aparţine ori este folosit de o persoană fizică sau juridică. Percheziţia domiciliară poate fi efectuată în domiciliul sau reşedinţa suspectului sau inculpatului, dar şi în alte locuinţe sau spaţii aparţinând unor alte persoane (cum ar fi de exemplu, rude ale suspectului, ale inculpatului, martori).

Percheziţia domiciliară poate fi dispusă în cursul urmăririi penale, la cererea procurorului, de judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. În cursul judecăţii, percheziţia domiciliară se dispune, din oficiu sau la cererea procurorului, de către instanţa învestită cu judecarea cauzei.

Cererea procurorului prin care se solicită dispunerea unei percheziţii domiciliare trebuie să cuprindă potrivit art. 158 alin. (2) Cod procedură penală:

a) Descrierea locului unde urmează a se efectua percheziţia, iar dacă sunt suspiciuni rezonabile privind existenţa sau posibilitatea transferării probelor, datelor sau persoanelor căutate în locuri învecinate, descrierea acestor locuri;

b) Indicarea probelor ori a datelor din care rezultă suspiciunea rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni sau cu privire la deţinerea obiectelor ori înscrisurilor ce au legătură cu o infracţiune;

c) Indicarea infracţiunii, a probelor sau a datelor din care rezultă că în locul în care se solicită efectuarea percheziţiei se află suspectul ori inculpatul sau pot fi descoperite probe cu privire la săvârşirea infracţiunii ori urme ale săvârşirii infracţiunii;

d) Numele, prenumele şi dacă este necesar, descrierea suspectului sau inculpatului despre care se bănuieşte că se află în locul unde se efectuează percheziţia, precum şi indicarea urmelor săvârşirii infracţiunii ori a altor obiecte despre care se presupune că există în locul ce urmează a fi percheziţionat.

Mandatul de percheziţie se comunică procurorului, care ia măsuri pentru executarea acestuia.

În faza de urmărire penală, percheziţia domicilară se efectuează de procuror sau de organul de cercetare penală, însoţit, după caz, de lucrători operativi.

În faza de judecată, în cazul în care instanţa de judecată a dispus efectuarea percheziţiei domiciliare, mandatul este trimis procurorului pentru a lua măsuri în vederea efectuării percheziţiei domiciliare.

Timpul de efectuare a percheziţiei domiciliare, precum şi de ridicare de obiecte şi înscrisuri de către organele de cercetate penală este între orele 6-20, iar în alt interval orar

numai în caz de infracţiune flagrantă sau când percheziţia urmează a se efectua într-un local deschis publicului. Percheziţia începută între orele 6-20 poate continua şi în cursul nopţii.

În cazul în care este necesar, organele judiciare pot restricţiona libertatea de mişcare a persoanelor prezente sau accesul altor persoane în locul unde se efectuează percheziţia, pe durata efectuării acesteia.

Obiectele sau înscrisurile căutate prin percheziţie diferă, în primul rând, după natura infracţiunii cercetate[1]. De exemplu, în cazul furtului, vor fi căutate bunurile sustrase. În cazul omorului, sunt căutate obiectele de care autorul s-a folosit în săvârşirea infracţiunii, de genul armelor albe sau de foc, eventuale obiecte de îmbrăcăminte purtătoare de urme biologice, bunuri sustrase de la victimă etc.

Potrivit prevederilor legale, organul judiciar este obligat să se limiteze la ridicarea numai a obiectelor şi înscrisurilor care au legătură cu fapta pentru care se efectuează urmărirea penală. Dacă, cu ocazia percheziţiei sunt descoperite şi obiecte sau înscrisuri a căror deţinere sau circulaţie este interzisă sau în privinţa cărora există suspiciunea că pot avea o legătură cu săvârşirea unei infracţiuni pentru care acţiunea penală se pune în mişcare din oficiu, acestea se ridică întotdeauna.

§3. PREGĂTIREA PERCHEZIŢIEI

Pregătirea percheziţiei presupune parcurgerea următoarelor etape:[2]

➢ **Stabilirea obiectivelor percheziţiei**

Determinarea cu precizie a scopului percheziţiei se face în funcţie de infracţiunea cercetată (omor, delapidare, furt, înşelăciune etc.), ceea ce presupune ca organul judiciar să aibă o reprezentare suficient de clară asupra naturii obiectelor sau înscrisurilor căutate, a orice poate reprezenta produs al faptelor investigate ori care să fi fost folosit la săvârşirea acesteia[3].

Oportunitatea percheziţiei apare numai în momentul în care există *presupuneri întemeiate* că, într-un anumit loc sau asupra unei persoane, se vor găsi obiecte având legătură cu faptele sau împrejurările cauzei cercetate.

➢ **Cunoaşterea locului percheziţiei**

Cunoaşterea exactă a locului în care urmează să se efectueze percheziţia, în special cea domiciliară, este o regulă ce trebuie respectată în toate împrejurările, cu atât mai mult în cazurile complexe, excepţie făcând infracţiunile flagrante, în care percheziţia poate fi efectuată de îndată.

Aceasta vizează, în general, dispunerea locului, caracteristicile de construcţie sau topografice, destinaţia sa, persoanele care locuiesc sau au acces în spaţiul percheziţiei etc. De regulă, însă, cunoaşterea trebuie să ţină seama dacă locul percheziţiei este închis sau deschis.

În cazul locurilor închise, interesează adresa exactă (strada, numărul, scara, etajul, apartamentul), particularităţile de construcţie, dispunerea şi destinaţia încăperilor, a dependinţelor, eventualele modificări sau amenajări făcute pe parcurs de locatari,

---

[1] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 539.
[2] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 495-498.
[3] Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1997, p. 325.

amplasamentul uşilor, ferestrelor, posibilităţile de intrare sau de ieşire, altele decât cele obişnuite, persoanele care domiciliază sau locuiesc temporar la adresa respectivă, vizitatorii frecvenţi, vecinii, numărul de telefon şi altele. În cazul unei posibile percheziţii în magazii, pivniţe, garaje etc., se impune cu aceeaşi necesitate cunoaşterea lor amănunţită.

În cazul locurilor deschise, interesează dispunerea, suprafaţa, particularităţile topografice ale solului şi vegetaţiei, eventualele construcţii aflate pe acest loc, destinaţia şi caracteristicile lor interioare, drumurile şi căile de acces, modalitatea de delimitare (gard de scândură, sârmă, beton etc.), locurile sau grădinile cu care se învecinează, persoanele cărora le aparţin, folosesc sau îngrijesc locurile respective ş.a.

➢ **Cunoaşterea persoanelor la care se va efectua percheziţia**

De regulă, cunoaşterea persoanelor la care se va efectua percheziţia se referă la personalitatea, la gradul de cultură, profesia şi funcţia exercitată, viaţa de familie, raporturile cu vecinii, relaţiile pe care le întreţin cu diverse alte persoane, îndeosebi prietenii mai apropiaţi, pasiunile, muncile din gospodărie pe care se pricep să le facă, alte activităţi pe care le desfăşoară în calitate de amatori (mecanică, fotografiere, înregistrări muzicale etc.), fără ca aceasta să fie interpretată drept o imixtiune în viaţa intimă a persoanei. Aşadar, în vederea respectării dreptului la viaţă privată, organul judiciar trebuie să ia măsuri ca faptele şi împrejurările din viaţa personală a celui la care se efectuează percheziţia şi care nu au legătură cu cauza să nu devină publice.

Vor fi cunoscute, de asemenea, şi persoanele care locuiesc cu cel care va fi percheziţionat, indiferent de faptul dacă acestea sunt membri de familie sau chiriaşi, precum şi rudele cu care întreţine relaţii strânse şi pe care le frecventează mai des. Acest lucru se impune cu atât mai mult în ipoteza existenţei unor presupuneri întemeiate că obiectele căutate pot fi ascunse la rudele sau prietenii mai apropiaţi.

➢ **Stabilirea momentului efectuării percheziţiei**

Determinarea momentului celui mai potrivit de efectuare a percheziţiei are o semnificaţie deosebită pentru reuşita acestui act procedural. Prin specificul său, percheziţia este un act cu *caracter inopinat* ce trebuie efectuat, de regulă, *cu maximă operativitate*.

Urgenţa percheziţiei nu exclude pregătirea sa atentă, cu excepţia unor situaţii de genul infracţiunilor flagrante, situaţie în care autorul este urmărit până la domiciliul sau locul în care încearcă să se ascundă ori să ascundă corpurile delicte. În ipoteza unor infracţiuni, cum sunt, de exemplu, luarea de mită sau specula, percheziţia se efectuează de îndată, practic ea reprezentând principalul mijloc de obţinere a probelor.

➢ **Pregătirea mijloacelor tehnice necesare efectuării percheziţiei**

Pentru efectuarea percheziţiei se apelează, de regulă, la aceleaşi mijloace tehnico-ştiinţifice folosite în cercetarea la faţa locului, majoritatea dintre ele găsindu-se în trusele criminalistice universale sau în dotarea laboratoarelor criminalistice mobile.

În primul rând sunt necesare *surse de iluminare*, lămpi cu radiaţii infraroşii şi ultraviolete, rulete pentru măsurarea dimensiunilor, *truse de chei* pentru deschiderea uşilor, a obiectelor de mobilier (dulapuri, sertare, casete, fişete etc.), *diverse unelte* (ciocan, patent, şurubelniţă, levier, lopată, târnăcop etc.).

În al doilea rând, *pentru descoperirea obiectelor ascunse* este nevoie de sonde metalice, stetoscoape, de sonde electronomagnetice sau de magneţi puternici, utilizaţi pentru scoaterea obiectelor metalice din fântâni, ape curgătoare, bălţi, latrine etc.

Se apelează, totodată, la diferite tipuri de detectoare, cum sunt, de exemplu, cele de metale, de cadavre, detectoarele cu ultraviolete. La nevoie, se poate apela la aparate Röentgen portabile, utilizate în examinarea interiorului unor corpuri, la examinarea cu ajutorul radiaţiilor gamma, dacă există indicii că obiectele au fost ascunse în elemente de construcţii (ziduri, scări, fundaţii) din cărămidă sau ciment. Fireşte, în cadrul mijloacelor tehnice, va fi inclusă şi *aparatura de fotografiat, filmare şi înregistrare video*, necesară fixării rezultatelor percheziţiei în primul rând a obiectelor şi a locurilor sau ascunzătorilor în care acestea au fost descoperite.

Potrivit art. 159 alin. (19) Cod procedură penală, locul în care s-a desfăşurat percheziţia, precum şi persoanele sau obiectele găsite pe parcursul percheziţionării pot fi fotografiate sau înregistrate audio-video.

Înregistrarea audio-video sau fotografiile efectuate sunt anexate procesului-verbal de percheziţie şi fac parte integrantă din acesta [art. 159 alin. (20) Cod procedură penală].

➢ **Formarea echipei care va efectua percheziţia**

Organul judiciar care efectuează şi conduce percheziţia, în funcţie de gradul de dificultate al acesteia, de mărimea locurilor sau terenurilor percheziţionate, va trebui să formeze o echipă dintr-un număr suficient de persoane care să-l ajute la căutarea obiectelor sau înscrisurilor, precum şi în asigurarea pazei locului percheziţionat. Aceste persoane, de regulă poliţişti, vor trebui informate asupra scopului percheziţiei, a particularităţilor locului, fiecare urmând să primească sarcini precise.

Dacă natura cauzei o impune, în echipă vor fi incluşi specialişti *din diverse domenii* (construcţii, electricitate, mecanică, petrochimie etc.), precum şi reprezentanţi ai organizaţiilor de stat, dacă percheziţia se efectuează la sediile unor instituţii sau întreprinderi.

➢ **Obţinerea documentelor necesare desfăşurării percheziţiei**

Percheziţia domiciliară este dispusă numai de judecătorul de drepturi şi libertăţi prin încheiere motivată, în cursul urmăririi penale, la cererea procurorului, sau în cursul judecăţii, de instanţa învestită cu judecarea cauzei, din oficiu sau la cererea procurorului. Percheziţia domiciliară nu poate fi dispusă înainte de începerea urmăririi penale.

Pentru efectuarea percheziţiei corporale şi a percheziţiei unui vehicul, având în vedere particularităţile acestor două procedee probatorii, nu este necesară emiterea prealabilă a unei ordonanţe sau a unui mandat de percheziţie, Codul de procedură penală făcând referire numai la cazurile în care acestea se efectuează.

Potrivit art. 158 alin. (3) Cod procedură penală, dacă în timpul efectuării percheziţiei se constată că au fost transferate probe, date sau că persoanele căutate s-au ascuns în locuri învecinate, mandatul de percheziţie este valabil, în condiţiile legii şi pentru aceste locuri. Continuarea efectuării percheziţiei în această situaţie se încuviinţează de procuror.

În cursul judecăţii, din oficiu sau la cererea procurorului, instanţa de judecată poate dispune efectuarea unei percheziţii în vederea punerii în executare a mandatului de arestare preventivă a inculpatului, precum şi în cazul în care există suspiciuni rezonabile că în locul unde se solicită efectuarea percheziţiei există mijloace materiale de probă ce au legătură cu infracţiunea ce face obiectul cauzei.

Secţiunea a II-a
Reguli tactice de efectuare a percheziţiei

§1. DEPLASAREA ŞI INTRAREA LA LOCUL PERCHEZIŢIEI

Deplasarea la locul percheziţiei trebuie pregătită cu multă atenţie pentru a se asigura caracterul inopinat al acţiunii, astfel încât persoana percheziţionată să fie abordată prin surprindere, fără a i se da timp să înlăture obiectele sau înscrisurile vizate de către organul judiciar, ori să dispară de la domiciliu.

Intrarea la locul percheziţiei se efectuează potrivit particularităţilor fiecărui caz în parte. De regulă, se sună sau se bate la uşă, membrii echipei aşezându-se astfel încât prin vizor ori fereastră să nu fie observată decât o persoană[1].

În împrejurările în care uşa nu va fi deschisă, din cauza refuzului persoanei sau faptului că nu este nimeni în casă, se procedează diversificat. Dacă organul judiciar nu sesizează nicio mişcare în locuinţă, va trebui să se informeze la vecini dacă persoanele căutate sunt sau nu în casă şi ce ştiu despre ele. Asemenea situaţii pot fi evitate prin obţinerea de date bine verificate cu privire la programul de activitate al celor percheziţionaţi, asupra modului lor de viaţă.

În eventualitatea în care nu este nimeni în casă, se procedează la deschiderea uşii în prezenţa unui reprezentat al persoanei percheziţionate, a unui vecin având capacitate de exerciţiu, a responsabilului comitetului de locatari sau a unui delegat al primăriei.

După ce în prealabil s-a atras atenţia asupra percheziţiei domiciliare, precum şi asupra calităţii organului care efectuează această măsură, organele judiciare care efectuează percheziţia domiciliară pot folosi forţa, în mod adecvat şi proporţional, pentru a pătrunde într-un domiciliu: a) dacă există motive temeinice pentru a anticipa rezistenţă armată sau alte tipuri de violenţă ori există un pericol cu privire la distrugerea probelor; b) în cazul unui refuz sau dacă nu a fost primit niciun răspuns la solicitările organelor judiciare de a pătrunde în domiciliu. Astfel conform art. 159 alin. (12) din Codul de procedură penală, organul judiciar care efectuează percheziţia domiciliară are dreptul să deschidă, prin utilizarea forţei, încăperile, spaţiile, mobilierul şi alte obiecte în care s-ar putea găsi obiectele, înscrisurile, urmele infracţiunii sau persoanele căutate, în cazul în care posesorul acestora nu este prezent sau nu doreşte să deschidă de bunăvoie. La deschiderea acestora, organele judiciare ce efectuează percheziţia trebuie să evite daunele nejustificate.

Sunt şi situaţii în care cel din locuinţă răspunde, însă nu deschide uşa imediat, din diverse motive. Întârzierea se poate datora, deseori şi intenţiei persoanei la care se face percheziţia de a se debarasa de obiectele compromiţătoare, de a le ascunde ş.a., inclusiv de a fugi.

În situaţiile deosebite, fără a mai aminti infracţiunile flagrante, când din datele existente la dosar sau din materialul informativ obţinut în vederea pregătirii percheziţiei, rezultă că ne aflăm în faţa unor indivizi periculoşi, a unor recidivişti etc., se va proceda la o *pătrundere forţată*, fără întârziere, la locul percheziţiei.

Persoanelor fizice sau juridice la care se efectuează percheziţia domiciliară li se solicită, înainte de începerea pecheziţiei, predarea de bunăvoie a persoanelor sau a obiectelor căutate. Percheziţia nu se mai efectuează dacă persoanele sau obiectele indicate în mandat sunt predate [art. 159 alin. (8) Cod procedură penală].

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 502.

Potrivit prevederilor art. 159 alin. (15) Cod procedură penală, în cazul în care în spaţiul unde urmează a fi efectuată percheziţia nu se află nicio persoană, percheziţia se efectuează în mod obligatoriu în prezenţa unui *martor asistent*, care trebuie selecţionat numai dintre persoanele care nu au nicio legătură cu cei implicaţi în săvârşirea infracţiunii şi niciun interes în cauză. Este contraindicat să se procedeze la alegerea martorului asistent dintre persoanele care se găsesc întâmplător la faţa locului, mai ales că acestea pot fi chiar complici ai autorului infracţiunii.

La percheziţie va fi adusă şi *persoana la care se efectuează percheziţia*, chiar dacă este reţinută sau arestată. Dacă acest lucru nu este posibil, percheziţia domiciliară, ca şi ridicarea de obiecte şi înscrisuri se fac *în prezenţa unui reprezentant* ori *a unui martor asistent* [art. 159 alin. (11) Cod procedură penală]. Persoanelor fizice sau juridice la care se efectuează percheziţia domiciliară li se aduce la cunoştinţă că au dreptul ca la efectuarea percheziţiei să participe un avocat. Dacă se solicită prezenţa unui avocat, începerea percheziţiei este amânată până la sosirea acestuia, *dar nu mai mult de două ore de la momentul la care acest drept este comunicat, luându-se măsuri de conservare a locului ce urmează a fi percheziţionat*. În cazuri excepţionale, ce impun efectuarea percheziţiei de urgenţă, sau în cazul în care avocatul nu poate fi contactat, percheziţia poate începe şi înainte de expirarea termenului de două ore [art. 159 alin. (9) Cod procedură penală]. De asemenea, persoanei percheziţionate i se va permite să fie asistată ori reprezentată de o persoană de încredere.

Pentru percheziţiile efectuate la locul de muncă al persoanei, se va apela la sprijinul conducătorilor sau patronilor care au dreptul să permită intrarea în întreprindere sau instituţie, persoane care vor fi rugate să procedeze astfel încât să nu se cunoască imediat adevăratul scop al organului judiciar.

În scopul respectării principiului loialităţii administrării probelor, Codul de procedură penală prevede că este interzisă efectuarea în acelaşi timp cu percheziţia a oricăror acte procedurale în aceeaşi cauză, care prin natura lor împiedică persoana la care se face percheziţia să participe la efectuarea acesteia, cu excepţia situaţiei în care se desfăşoară, în aceeaşi cauză, simultan mai multe percheziţii.

§2. PRIMELE MĂSURI LUATE LA LOCUL PERCHEZIŢIEI

După intrarea la locul percheziţiei, organul judiciar se legitimează şi înmânează o copie a mandatului emis de judecător persoanei la care se va efectua percheziţia, reprezentantului acesteia sau unui membru al familiei, iar în lipsă, oricărei alte persoane cu capacitate deplină de exerciţiu care cunoaşte persoana la care se va efectua percheziţia şi, dacă este cazul custodelui [art. 159 alin. (5) Cod procedură penală]. În cazul percheziţiei efectuate la sediul unei persoane juridice, mandatul de percheziţie se înmânează reprezentantului acesteia sau, în lipsa reprezentantului, oricărei alte persoane cu capacitate deplină de exerciţiu care se află în sediu ori este angajat al persoanei juridice respective [art. 159 alin. (6) Cod procedură penală].

Potrivit art. 159 alin. (14) Cod procedură penală, în mod excepţional, percheziţia domiciliară poate începe fără înmânarea copiei mandatului de percheziţie, fără solicitarea prealabilă de predare a persoanei sau a obiectelor, precum şi fără informarea prealabilă

privind posibilitatea solicitării prezenței unui avocat ori a unei persoane de încredere, în următoarele cazuri:

a) Când este evident faptul că se fac pregătiri pentru acoperirea urmelor sau distrugerea probelor ori a elementelor ce prezintă importanță pentru cauză;

b) Dacă există suspiciunea că în spațiul în care urmează a se efectua percheziția se află o persoană a cărei viață sau integritate fizică este pusă în pericol;

c) Dacă există suspiciunea că persoana căutată s-ar putea sustrage procedurii.

În toate aceste ipoteze de excepție, copia mandatului de percheziție domiciliară se înmânează de îndată ce este posibil.

Înainte de începerea percheziției propriu-zise, se impune luarea unor măsuri cu caracter preliminar, cum sunt următoarele:[1]

▪ **Inspectarea rapidă a întregului loc percheziționat** îndeosebi a W.C.-urilor, sobelor, mașinilor de gătit, tuburilor de aruncat gunoiul și, în general, a oricărei instalații ce ar putea fi folosită în vederea distrugerii obiectelor sau înscrisurilor căutate.

▪ **Luarea măsurilor de contracarare a oricărei acțiuni violente**

Din momentul începerii și pe întreaga durată a percheziției, organul de urmărire penală trebuie să fie pregătit să contracareze orice acțiune violentă a persoanei percheziționate, mai ales dacă se dețin date că aceasta ar putea fi înarmată sau că va încerca să se apere sau să se sinucidă.

▪ **Strângerea tuturor persoanelor găsite la locul percheziției într-o singură încăpere** sau într-un spațiu limitat, inclusiv a celor care dorm, în afara copiilor mici, a bolnavilor, spațiu pe care nu-l vor părăsi până la terminarea percheziției, decât cu aprobarea organului de urmărire penală însărcinat să-i supravegheze. Persoanele întâlnite la locul supus percheziției domiciliare vor fi legitimate și întrebate în ce calitate sau scop se află în acel loc. Într-un mod asemănător se procedează și cu persoanele care vin după începerea percheziției. În funcție de natura faptei, mai ales în cazul infracțiunilor flagrante, ca și de particularitățile obiectelor căutate, se poate recurge la o percheziție corporală a persoanelor găsite la locul percheziției.

▪ **Studierea atentă și familiarizarea cu locul ce va fi percheziționat**, în vederea cunoașterii exacte a topografiei și caracteristicilor sale, prilej cu care se verifică și datele inițiale deținute de organul de urmărire penală. Persoanei la care se face percheziția i se va cere să dea explicații referitoare la destinația fiecărei încăperi, la cei care le locuiesc sau le folosesc, precum și cu privire la mobilierul, aparatele sau instalațiile existente în locul respectiv.

▪ **Organizarea percheziției propriu-zise**

După luarea măsurilor preliminare, potrivit planului stabilit în vederea percheziției, ca și pe baza datelor obținute în urma recunoașterii locului de percheziționat, vor fi indicate modalitățile de acțiune, fiecare membru al echipei primind sarcini exacte de la conducătorul percheziției. Vor fi completate măsurile destinate *blocării intrărilor și ieșirilor* și vor fi puse sub control alte posibilități de comunicare cu exteriorul, cum ar fi, de exemplu, telefonul, soneriile, interfoanele, telefoanele mobile.

[1] *Idem*, p. 503-504.

§3. REGULI TACTICE APLICATE ÎN EFECTUAREA PERCHEZIŢIEI PROPRIU-ZISE

Efectuarea unei percheziţii se raportează la natura şi particularităţile locului cercetat. Indiferent, însă, de aceste particularităţi, percheziţiilor le sunt comune câteva reguli cu caracter tactic. Dintre acestea, ne vom referi, în primul rând, la *regulile de bază ale percheziţiei domiciliare*, privite în sensul lor larg, reguli care, într-un mod specific, pot fi adaptate şi percheziţiei corporale:[1]

a. ***Percheziţia se efectuează cu minuţiozitate,*** întinderea şi profunzimea cercetării fiind în funcţie de natura obiectelor care trebuie descoperite.

b. ***Percheziţia se desfăşoară metodic, sistematic,*** ceea ce presupune cercetarea detaliată a fiecărei încăperi, a fiecărei piese de mobilier, instalaţii sanitare sau obiect casnic care ar putea servi ca ascunzătoare, potrivit particularităţilor corpurilor căutate. Se stabileşte *direcţia în care se efectuează cercetarea*, pornindu-se de la dreapta sau stânga intrării. Percheziţia poate fi efectuată şi *în paralel*, pornindu-se la cercetarea concomitentă a mai multor încăperi, dacă echipa de percheziţie dispune de suficient personal.

c. ***Va fi observat în permanenţă comportamentul persoanei percheziţionate.*** Observarea va fi făcută, de regulă, de organul de urmărire penală care conduce percheziţia sau de către cineva cu experienţă în materie.

d. ***Percheziţia trebuie efectuată în strictă conformitate cu prevederile legii.*** Astfel, pe întreaga durată a percheziţiei, începând cu pătrunderea la faţa locului şi terminând cu ridicarea obiectelor, cu fixarea rezultatelor percheziţiei, organul de urmărire penală, sub conducerea căruia se desfăşoară acest act, va veghea la respectarea neabătută a legii, în primul rând a celei procesual penale.

Cei care efectuează percheziţia, trebuie să se raporteze particularităţilor locului cercetat, practic acestea prezentându-se într-o infinitate de variante. Cu privire la descoperirea ascunzătorilor, menţionăm următoarele metode:

□ Stabilirea, prin măsurătoare, ***a concordanţei dintre dimensiunile exterioare şi cele interioare,*** ceea ce permite descoperirea pereţilor dubli sau a vaselor cu fund dublu.

□ Determinarea ***greutăţii normale*** a unor lucruri, a conţinutului unor vase, rezervoare, borcane (cu murături, dulceaţă, untură etc.) în care se introduc, frecvent, obiectele produs al infracţiunii.

□ Depistarea unor ***împrejurări negative***, cum ar fi diferenţa de nuanţă sau de prospeţime a culorilor cu care sunt vopsiţi pereţii, mobila ş.a., lipsa depunerilor specifice de praf între scândurile parchetului, modificarea frecvenţei sunetului emis la ciocănirea unui corp sau perete, dispunerea unor obiecte sau mobile în locuri în care nu-şi justifică prezenţa etc.

□ Studierea modului de construire şi de asamblare a mobilei, obiectelor şi instalaţiilor casnice, frecvent folosite ca ascunzători (recamiere, picioare de mese şi de scaune, statuete, ornamente de mobilă, aparatură electronică etc.).

După identificare, obiectele sau înscrisurile se prezintă persoanei de la care sunt ridicate şi persoanelor prezente, pentru a fi recunoscute şi a fi însemnate de către acestea spre neschimbare, după care se etichetează şi se sigilează. Obiectele care nu pot fi

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 547-548.

însemnate ori pe care nu se pot aplica etichete şi sigilii se împachetează sau se închid, pe cât posibil împreună, după care se aplică sigilii. Obiectele care nu pot fi ridicate se lasă în păstrarea celui la care se află sau a unui custode. Persoanei căreia i se lasă spre păstrare obiectele i se pune în vedere că are obligaţia de a le păstra şi conserva, precum şi de a le pune la dispoziţia organelor de urmărire penală, la cererea acestora. Probele spre analiză se iau cel puţin în dublu şi se sigilează. Una din probe se lasă celui de la care se ridică, iar în lipsa acestuia, reprezentantului persoanei la care se efectuează percheziţia sau unui martor asistent.

§4. FIXAREA REZULTATELOR PERCHEZIŢIEI

Potrivit prevederilor art. 161 Cod procedură penală despre efectuarea percheziţiei, ca şi despre ridicarea de obiecte şi înscrisuri se întocmeşte un proces-verbal. Alături de procesul-verbal, ca mijloace tehnice auxiliare de fixare a rezultatelor percheziţiei, se mai foloseşte fotografierea, înregistrarea video şi, atunci când este necesar, se execută schiţe sau desene ale locului percheziţiei.

Consemnarea în procesul-verbal este principalul mijloc de consemnare a rezultatelor unei percheziţii. El va trebui să cuprindă conform art. 161 alin. (2) Cod procedură penală:

a) Numele, prenumele şi calitatea celui care îl încheie;

b) Numărul şi data mandatului de percheziţie;

c) Locul unde este încheiat;

d) Data şi ora la care a început şi ora la care s-a terminat efectuarea percheziţiei, cu menţionarea oricărei întreruperi intervenite;

e) Numele, prenumele, ocupaţia şi adresa persoanelor ce au fost prezente la efectuarea percheziţiei, cu menţionarea calităţii acestora;

f) Efectuarea informării persoanei la care se va efectua percheziţia cu privire la dreptul de a contacta un avocat care să participe la percheziţie;

g) Descrierea amănunţită a locului şi condiţiilor în care înscrisurile, obiectele sau urmele infracţiunii au fost descoperite şi ridicate, enumerarea şi descrierea lor amănunţită, pentru a putea fi recunoscute; menţiuni cu privire la locul şi condiţiile în care suspectul sau inculpatul a fost prins;

h) Obiecţiile şi explicaţiile persoanelor care au participat la efectuarea percheziţiei, precum şi menţiunile referitoare la înregistrarea audio-video sau fotografiile efectuate;

i) Menţiuni despre obiectele care nu au fost ridicate, dar au fost lăsate în păstrare;

j) Menţiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale.

Procesul-verbal se semnează pe fiecare pagină şi la sfârşit de cel care îl încheie, de persoana la care s-a efectuat percheziţia, de avocatul acesteia, dacă a fost prezent, precum şi de persoanele arătate la art. 161 alin. (2) lit. e) Cod procedură penală. Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze, se face menţiune despre aceasta, precum şi despre motivele imposibilităţii sau refuzului de a semna.

Cu privire la *modul de redactare a procesului-verbal*, dată fiind calitatea sa de mijloc de probă, atragem atenţia asupra *necesităţii consemnării cât mai exacte, clare şi precise* a celor constatate din momentul pătrunderii la locul percheziţiei şi până la terminarea acesteia.

Procesul-verbal de percheziţie se face în mai multe exemplare, o copie a acestuia lăsându-se persoanei la care s-a făcut percheziţia sau de la care s-au ridicat obiectele şi înscrisurile, ori reprezentantului acesteia sau unui membru al familiei, iar în lipsă, oricărei alte persoane cu capacitate deplină de exerciţiu care cunoaşte persoana la care s-a efectuat percheziţia şi, dacă este cazul, custodelui [art. 161 alin. (4) Cod procedură penală].

Fixarea prin fotografiere este un procedeu tehnic deosebit de valoros nu atât prin caracterul său ilustrativ, ci mai ales prin obiectivitatea şi precizia cu care sunt redate caracteristicile obiectelor, precum şi a ascunzătorilor în care au fost descoperite.

Fotografia de percheziţie va fixa, în ordine, imaginea de ansamblu a locului percheziţiei, fotografiile schiţe ale încăperii sau spaţiului în care au fost descoperite obiectele sau înscrisurile, precum şi fotografiile de detaliu ale acestora, a ascunzătorilor sau ale modului de camuflare, în scopul punerii în evidenţă a caracteristicilor de identificare.

Înregistrarea video redă mai exact, complet, sub o formă dinamică, cele mai semnificative aspecte ale percheziţiei şi, mai ales, imaginea obiectelor ori înscrisurilor cu toate caracteristicile din momentul descoperirii lor.

Fixarea prin intermediul *desenului-schiţă* îşi găseşte utilitatea atât în cazul percheziţionării unor suprafeţe mari de teren, cât şi a unor locuri închise, cu o compartimentare complicată, greu de descris în procesul-verbal sau de fixat prin fotografiere.

§5. MĂSURI PRIVIND OBIECTELE ORI ÎNSCRISURILE RIDICATE

Obiectele ori înscrisurile ridicate care constituie mijloace de probă sunt ataşate la dosar sau păstrate în alt mod, iar urmele săvârşirii infracţiunii se ridică şi sunt conservate [art. 162 alin. (1) Cod procedură penală]. Obiectele, înscrisurile şi urmele ridicate, care nu sunt ataşate la dosar, pot fi fotografiate. Fotografiile se vizează de organul de urmărire penală şi se ataşează la dosar [art. 162 alin. (2) Cod procedură penală].

Potrivit art. 162 alin. (3) Cod procedură penală, mijloacele materiale de probă se păstrează de organul de urmărire penală sau de instanţa de judecată la care se găseşte dosarul, până la soluţionarea definitivă a cauzei.

Conform art. 162 alin. (4) Cod procedură penală, obiectele care nu au legătură cu cauza se restituie persoanei căreia îi aparţin, cu excepţia celor care sunt supuse confiscării, în condiţiile legii.

De asemenea, potrivit art. 162 alin. (5) Cod procedură penală, obiectele ce servesc ca mijloc de probă, dacă nu sunt supuse confiscării, în condiţiile legii, pot fi restituite, chiar înainte de soluţionarea definitivă a procesului, persoanei căreia îi aparţin, în afară de cazul când prin această restituire s-ar putea stânjeni aflarea adevărului. Organele judiciare pun în vedere persoanei căreia i-au fost restituite obiectele că este obligată să le păstreze până la soluţionarea definitivă a cauzei.

Conform art. 163 Cod procedură penală, obiectele ce servesc ca mijloc de probă, dacă sunt dintre acelea prevăzute la art. 252 alin. (2) Cod procedură penală (bunurile perisabile, obiectele din metale sau pietre preţioase, mijloacele de plată străine, titlurile de valoare interne, obiectele de artă şi de muzeu, colecţiile de valoare, precum şi sumele de bani care fac obiectul sechestrului) şi dacă nu sunt restituite, se conservă sau se valorifică potrivit prevederilor art. 252 Cod procedură penală care se referă la procedura sechestrului.

Secţiunea a III-a
Percheziţia corporală

Conform art. 165 alin. (1) Cod procedură penală, percheziţia corporală reprezintă acel procedeu probatoriu care presupune examinarea corporală externă a unei persoane, a cavităţii bucale, a nasului, a urechilor, a părului, a îmbrăcămintei, a obiectelor pe care o persoană le are asupra sa sau sub controlul său, la momentul efectuării percheziţiei.

În cazul în care există o suspiciune rezonabilă că prin efectuarea unei percheziţii corporale vor fi descoperite urme ale infracţiunii, corpuri delicte ori alte obiecte ce prezintă importanţă pentru aflarea adevărului în cauză, organele judiciare sau orice autoritate cu atribuţii în asigurarea ordinii şi securităţii publice procedează la efectuarea acesteia.

Organele de ordine publică şi siguranţă naţională, pentru infracţiunile constatate în timpul exercitării atribuţiilor prevăzute de lege, au dreptul să efectueze percheziţii corporale făptuitorului în cazul în care infracţiunile pe care au competenţa de a le constata sunt flagrante.

Potrivit prevederilor art. 92 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, în cursul urmăririi penale avocatul suspectului sau inculpatului nu are dreptul să asiste la efectuarea percheziţiei corporale în cazul infracţiunilor flagrante.

Pentru efectuarea percheziţiei corporale având în vedere particularităţile acestui procedeu probatoriu, nu este necesară emiterea prealabilă a unei ordonanţe sau a unui mandat de percheziţie, Codul de procedură penală făcând referire numai la cazurile în care aceasta se efectuează.

Percheziţia corporală, în calitatea sa de act de urmărire penală, nu trebuie confundată cu controlul vamal efectuat la punctele de trecere a frontierei de stat ori în locurile supuse unui regim special, nici cu procedeul probatoriu al examinării fizice care constă în examinarea externă şi internă a corpului unei persoane, precum şi prelevarea de probe biologice, şi nici cu procedeul probatoriu al examinării medico-legale a persoanei în vederea constatării urmelor şi a consecinţelor unei infracţiuni, care are ca urmare întocmirea unui certificat medico-legal sau, după caz, a unui raport de expertiză[1].

Înainte de începerea percheziţiei, persoanei percheziţionate i se solicită predarea de bunăvoie a obiectelor căutate. Dacă obiectele căutate sunt predate, nu se mai efectuează percheziţia, cu excepţia cazului când se consideră util să se procedeze la aceasta, pentru căutarea altor obiecte sau urme.

Datorită particularităţilor sale, ca şi metodelor de efectuare, din punct de vedere tactic criminalistic percheziţia persoanei este împărţită, convenţional, în *percheziţia îmbrăcămintei* şi *percheziţia corpului ca atare*.

Prin modul de desfăşurare şi procedeele aplicate, se poate susţine că percheziţia corporală parcurge mai multe faze, însă trebuie precizat faptul că, indiferent de tipul de percheziţie (a îmbrăcămintei sau a corpului), aceasta trebuie efectuată cu multă atenţie şi minuţiozitate.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 511.

§1. PERCHEZIŢIA PRELIMINARĂ

Percheziţia preliminară este destinată preîntâmpinării unei acţiuni violente a persoanei percheziţionate, ceea ce presupune, în primul rând, *dezarmarea acesteia*, respectiv verificarea împrejurării dacă are sau nu asupra sa o armă albă sau de foc, precum şi orice alte obiecte sau substanţe ce ar putea pune în pericol organul judiciar, permiţând celui percheziţionat să fugă.

Din punct de vedere tactic, trebuie să se procedeze astfel încât persoana să fie pusă în *imposibilitatea de a reacţiona*. Pentru aceasta, cel percheziţionat va fi aşezat cu faţa la perete, la o distanţă de cel puţin un metru, în funcţie de înălţimea sa. În continuare, i se cere să ridice mâinile deasupra capului, să se sprijine pe perete şi să desfacă picioarele. Se cercetează, pe rând, partea dreaptă şi stângă a corpului, organul de urmărire penală aşezându-se într-o poziţie laterală şi punând un picior în faţa piciorului din partea corpului cercetată.

Acest procedeu permite dezechilibrarea rapidă a celui percheziţionat, în ipoteza unei încercări de atac. În cazul infractorilor periculoşi, cunoscuţi sau bănuiţi că pot reacţiona violent, percheziţia se va face cu o singură mână, în mâna cealaltă fiind ţinută arma.

Percheziţia amănunţită, se efectuează de sus în jos, începând cu obiectele de pe cap (pălărie, căciulă, şapcă). În continuare, se cercetează spatele, porţiunile de sub braţe, mâinile de la umăr până la degete, pieptul. Vor fi verificate picioarele prin interior şi exterior, până la gleznă, precum şi manşetele pantalonilor, ciorapii (în care deseori se introduc obiecte mici, bani, cuţite), iar la urmă pantofii.

Cercetarea se face şi prin palpare fermă, prin strângerea porţiunilor de îmbrăcăminte mai groasă (umeri, revere, manşete) întrucât, la o simplă pipăire, obiectele subţiri inclusiv metalice, pot trece deseori nesesizate. De asemenea, vor fi golite toate buzunarele, verificându-se dacă îmbrăcămintea nu are şi buzunare secrete, organul de urmărire penală ridicând nu numai eventualele arme descoperite, ci şi obiectele sau înscrisurile găsite, în acest mod evitându-se o posibilă încercare de aruncare a lor.

După percheziţia preliminară, se va proceda la verificarea amănunţită şi a îmbrăcămintei şi a corpului, operaţie ce se va realiza la sediul organului de urmărire penală.

§2. PERCHEZIŢIA OBIECTELOR DE ÎMBRĂCĂMINTE

Percheziţia obiectelor de îmbrăcăminte presupune verificarea în parte a fiecărei piese din care este formată, a lenjeriei şi a încălţămintei, la nevoie acestea putând fi scoase de pe corpul persoanei. Dezbrăcarea este necesară, atât pentru faptul că permite o verificare minuţioasă a îmbrăcămintei, cât şi pentru posibilitatea percheziţionării separate a corpului. Cu ocazia dezbrăcării, este posibilă, totodată, descoperirea eventualelor obiecte atârnate sau înfăşurate în jurul corpului.

La îmbrăcăminte se verifică căptuşeala, cusăturile, buzunarele, gulerele, vatelina de la umeri, ţesăturile interioare de la piept, de care pot fi lipite înscrisurile, valuta etc., greu de sesizat la o simplă pipăire. Dacă se consideră necesar, îmbrăcămintea poate fi descusută, atât cât să permită verificarea interioară[1].

[1] *Idem*, p. 512.

La încălţăminte se verifică căptuşeala, branţurile, talpa, tocurile ce pot fi transformate în ascunzători de obiecte mici, în special bijuterii sau valută.

Aceeaşi atenţie va fi acordată obiectelor aflate curent asupra unei persoane: portmonee, curele de pantaloni, ceasuri, brichete, tabachere, agende, tocuri de ochelari, diverse articole de papetărie, podoabă etc.

Cu o minuţiozitate deosebită se va acţiona pentru descoperirea unor *scrieri secrete*, întrucât modalităţile de realizare a acestora sunt deosebit de diverse. De exemplu, în practică, au fost întâlnite cazuri de scriere cu cerneală simpatică pe obiecte de lenjerie (furouri, maiouri, pe cămăşi sau pe căptuşeala hainelor) şi uneori, pe corp.

Servietele, poşetele, geamantanele, vor fi cercetate amănunţit, atât ele ca atare (interesând căptuşeala, mânerele, eventuale funduri duble, ornamentele), cât şi conţinutul lor care este deosebit de divers. Şi în acest caz, posibilităţile de ascundere sunt nenumărate. De exemplu, frecvent sunt utilizate ca ascunzători tuburile de pastă de dinţi sau de ras, obiectele de cosmetică din trusele de machiaj, de bărbierit, spray-urile, cutiile cu medicamente, instrumente muzicale, umbrelele, bastoanele ş.a.

În cercetarea acestor obiecte vor fi folosite surse puternice de lumină, inclusiv în radiaţii invizibile precum şi instrumente de mărit (lupe, stereomicroscoape, microscoape portabile) care permit descoperirea mesajelor cifrate.

§3. PERCHEZIŢIA CORPULUI CA ATARE

Percheziţia corpului ca atare se efectuează de către o persoană de acelaşi sex cu persoana percheziţionată, la nevoie apelându-se la sprijinul medicului. Principala modalitate de ascundere o reprezintă introducerea obiectelor în orificiile naturale, iar câteodată, chiar înghiţirea obiectelor, mai ales dacă pot fi eliminate cu uşurinţă. Faţă de aceste modalităţi, se va cere medicului să verifice, în primul rând, orificiile naturale, iar după aceea se va recurge la examenul radiologic.

În cadrul percheziţiei corporale nu trebuie să se omită cercetarea pielii capului şi a tălpilor picioarelor pe care pot fi lipite diverse mesaje cifrate. De asemenea, trebuie verificat cu atenţie şi părul, îndeosebi cocul şi buclele, fără a se neglija nici părul bărbaţilor care, la unii indivizi, nu diferă în privinţa lungimii cu nimic de cel al femeilor. Vor fi cercetate şi protezele de mâini, de picioare, inclusiv cele dentare, alte dispozitive sau aparate medicale, aflate asupra persoanei (corsete, centuri pentru hernie, aparate auditive etc.).

Precizăm că şi animalelor de apartament (câini, pisici) care însoţesc persoanele percheziţionate, trebuie să li se facă un control, dacă există indicii că ar putea fi folosite în scop infracţional, întrucât acestea pot fi folosite pentru ascunderea de obiecte, recurgându-se inclusiv la operaţii de introducere sub piele a înscrisurilor sau obiectelor plate, de mărime mică.

Consemnarea rezultatelor percheziţiei persoanei se realizează atât prin *procesul-verbal* cât şi prin fixarea lor cu ajutorul *fotografiei* sau *a înregistrării video.* Ele vor fi însoţite şi de o declaraţie luată imediat persoanei percheziţionate.

Procesul-verbal de percheziţie corporală trebuie să cuprindă, conform art. 166 alin. (4) Cod procedură penală:

a) Numele şi prenumele persoanei percheziţionate;

b) Numele, prenumele şi calitatea persoanei care a efectuat percheziţia;

c) Enumerarea obiectelor găsite cu ocazia percheziţiei;

d) Locul unde este încheiat;

e) Data şi ora la care a început şi ora la care s-a terminat efectuarea percheziţiei, cu menţionarea oricărei întreruperi intervenite;

f) Descrierea amănunţită a locului şi condiţiilor în care înscrisurile, obiectele sau urmele infracţiunii au fost descoperite şi ridicate, enumerarea şi descrierea lor amănunţită, pentru a putea fi recunoscute; menţiuni cu privire la locul şi condiţiile în care suspectul sau inculpatul a fost găsit.

Procesul-verbal trebuie semnat pe fiecare pagină şi la sfârşit de cel care îl încheie şi de persoana percheziţionată. Dacă persoana percheziţionată nu poate sau refuză să semneze, se face menţiune despre aceasta, precum şi despre motivele imposibilităţii sau refuzului de a semna.

O copie a procesului-verbal se lasă persoanei percheziţionate. Dispoziţiile referitoare la măsurile privind obiectele ori înscrisurile ridicate (art. 162 Cod procedură penală) se aplică în mod corespunzător.

Secţiunea a IV-a
Percheziţia unui vehicul

Percheziţia unui vehicul reprezintă procedeul probatoriu ce constă în examinarea exteriorului orin interiorului unui vehicul sau a altui mijloc de transport ori a componentelor acestora [art. 167 alin. (1) Cod procedură penală].

În cazul în care există o suspiciune rezonabilă că prin efectuarea unei percheziţii a unui vehicul vor fi descoperite urme ale infracţiunii, corpuri delicte ori alte obiecte ce prezintă importanţă pentru aflarea adevărului în cauză, organele judiciare sau orice autoritate cu atribuţii în asigurarea ordinii şi securităţii publice (de exemplu, poliţia locală, jandarmeria etc.) procedează la efectuarea acesteia.

Organele de ordine publică şi siguranţă naţională, pentru infracţiunile constatate în timpul exercitării atribuţiilor prevăzute de lege au dreptul să efectueze percheziţii ale vehiculelor în cazul în care infracţiunile pe care au competenţa de a le constata sunt flagrante.

Pot efectua percheziţii ale vehiculelor şi următoarele organe:

a) comandanţii de nave şi aeronave pentru infracţiunile săvârşite pe acestea, când navele şi aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor şi aeroporturilor; actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează organelor de urmărire penală, de îndată de nava sau aeronava ajunge în primul port sau aeroport românesc;

b) organele inspecţiilor de stat, ale altor organe de stat, precum şi ale autorităţilor publice, instituţiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracţiunile care constituie încălcări ale dispoziţiilor şi obligaţiilor a căror respectare o controlează potrivit legii;

c) organele de control şi cele de conducere ale autorităţilor administraţiei publice, ale altor autorităţi publice, instituţii publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracţiunile săvârşite în legătură cu serviciul de către cei aflaţi în subordinea ori sub controlul lor.

Pentru efectuarea percheziției unui vehicul având în vedere particularitățile acestui procedeu probatoriu, nu este necesară emiterea prealabilă a unei ordonanțe sau a unui mandat de percheziție, Codul de procedură penală făcând referire numai la cazurile în care aceasta se efectuează.

Înainte de începerea percheziției, persoanei al cărei vehicul este percheziționat i se solicită predarea de bunăvoie a obiectelor căutate. Dacă obiectele căutate sunt predate, nu se mai efectuează percheziția, cu excepția cazului când se consideră util să se procedeze la aceasta, pentru căutarea altor obiecte sau urme.

Potrivit prevederilor art. 92 alin. (1) lit. b) din Codul de procedură penală, în cursul urmăririi penale avocatul suspectului sau inculpatului nu are dreptul să asiste la efectuarea percheziției vehiculului în cazul infracțiunilor flagrante.

Consemnarea rezultatelor percheziției persoanei se realizează atât prin intermediul procesului-verbal, cât și cu ajutorul *fotografiei* sau *a înregistrării video.* Ele vor fi însoțite și de o declarație luată imediat persoanei percheziționate.

Procesul-verbal de percheziție a vehiculului trebuie să cuprindă, conform art. 166 alin. (4) Cod procedură penală:

a) Numele și prenumele persoanei al cărei vehicul este percheziționat;

b) Numele, prenumele și calitatea persoanei care a efectuat percheziția;

c) Enumerarea obiectelor găsite cu ocazia percheziției;

d) Locul unde este încheiat;

e) Data și ora la care a început și ora la care s-a terminat efectuarea percheziției, cu menționarea oricărei întreruperi intervenite;

f) Descrierea amănunțită a locului și condițiilor în care înscrisurile, obiectele sau urmele infracțiunii au fost descoperite și ridicate, enumerarea și descrierea lor amănunțită, pentru a putea fi recunoscute.

Procesul-verbal trebuie semnat pe fiecare pagină și la sfârșit de cel care îl încheie și de persoana percheziționată. Dacă persoana percheziționată nu poate sau refuză să semneze, se face mențiune despre aceasta, precum și despre motivele imposibilității sau refuzului de a semna.

O copie a procesului-verbal se lasă persoanei percheziționate. Dispozițiile referitoare la măsurile privind obiectele ori înscrisurile ridicate (art. 162 Cod procedură penală) se aplică în mod corespunzător.

Conform dispozițiilor art. 167 alin. (3) Cod procedură penală, prevederile art. 162, 165 și 166 se aplică în mod corespunzător.

Secțiunea a V-a
Percheziția informatică

§1. DEFINIȚIE

Percheziția informatică reprezintă procedeul de cercetare, descoperire, identificare și strângere a probelor stocate într-un sistem informatic sau suport de stocare a datelor informatice, realizat prin intermediul unor mijloace tehnice și proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea informațiilor conținute de acestea.

§2. CONDIŢIILE ÎN CARE SE DISPUNE PERCHEZIŢIA INFORMATICĂ

Percheziţia informatică se poate dispune atât în faza de urmărire penală cât şi în faza de judecată, numai dacă există o suspiciune rezonabilă că prin realizarea acestui procedeu probatoriu pot fi descoperite, ridicate sau conservate probe aflate într-un sistem informatic sau pe un suport de stocare a datelor informatice cu privire la săvârşirea infracţiunii pentru care a fost începută urmărirea penală, iar obţinerea acestor probe este necesară pentru buna desfăşurare a procesului penal[1]. Nu se poate dispune percheziţia informatică înainte de începerea urmăririi penale.

În cursul urmăririi penale, judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă sau de la instanţa corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripţie se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate dispune prin încheiere motivată efectuarea unei percheziţii informatice, la cererea procurorului, atunci când pentru descoperirea şi strângerea probelor este necesară cercetarea unui sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor infomatice.

În cursul judecăţii, percheziţia informatică se dispune de către instanţă prin încheiere motivată, din oficiu sau la cererea procurorului, a părţilor ori a persoanei vătămate. Mandatul de efectuare a percheziţiei informatice dispus de instanţă se comunică procurorului, care îl va pune în executare, conform procedurii prevăzute de art. 168 alin. (8)-(15) din Codul de procedură penală.

Pentru a putea obţine acele informaţii, cu valoare probatorie, care sunt stocate, prelucrate sau transmise prin intermediul unui sistem informatic, organele de urmărire penală trebuie să obţină atât autorizaţia de percheziţie domiciliară, cât şi autorizaţia de percheziţie informatică[2]. Aşadar percheziţia informatică se dispune de cele mai multe ori după ce în prealabil sistemul informatic a fost ridicat şi transportat într-un laborator de criminalistică în urma unei percheziţii domiciliare. După ce s-a efectuat percheziţia domiciliară în urma căreia a fost descoperit sistemul informatic sau suportul de stocare a datelor informatice, se va efectua şi percheziţia informatică a sistemului sau a suportului de stocare a datelor informatice. Percheziţia sistemului informatic sau a suportului de stocare a datelor informatice se efectuează într-un laborator de criminalistică în situaţia când acestea pot fi ridicate şi transportate de la locul unde au fost descoperite. În situaţia când sistemul informatic sau suportul de stocare a datelor informatice nu pot fi ridicate şi transportate, atunci percheziţia informatică se efectuează la locul unde se află sistemul sau suportul de stocare a datelor informatice.

§3. CEREREA PRIN CARE SE SOLICITĂ PERCHEZIŢIA INFORMATICĂ ŞI ÎNCHEIEREA JUDECĂTORULUI DE DREPTURI ŞI LIBERTĂŢI

Procurorul înaintează cererea prin care se solicită încuviinţarea efectuării percheziţiei informatice împreună cu dosarul cauzei judecătorului de drepturi şi libertăţi. Cererea se

---

[1] Mihail Udroiu, *op. cit.*, p. 298.

[2] Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracţiunilor informatice*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 205-206.

soluționează în camera de consiliu, fără citarea părților. Participarea procurorului este obligatorie. Judecătorul dispune prin încheiere admiterea cererii, atunci când aceasta este întemeiată și încuviințează efectuarea percheziției informatice, emițând de îndată mandatul de percheziție.

Încheierea instanței trebuie să curprindă, conform art. 168 alin. (6) Cod procedură penală:

a) Denumirea instanței;

b) Data, ora și locul emiterii;

c) Numele, prenumele și calitatea persoanei care a emis mandatul;

d) Perioada pentru care s-a emis mandatul și în cadrul căreia trebuie efectuată activitatea dispusă;

e) Scopul pentru care a fost emis;

f) Sistemul informatic sau suportul de stocare a datelor informatice care urmează a fi percheziționat, precum și numele suspectului sau inculpatului, dacă este cunoscut;

g) Semnătura judecătorului și ștampila instanței.

Încheierea prin care judecătorul de drepturi și libertăți se pronunță asupra cererii de încuviințare a efectuării percheziției informatice nu este supusă căilor de atac.

În cazul în care, cu ocazia efectuării percheziției unui sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice, se constată că datele informatice căutate sunt cuprinse într-un alt sistem informatic ori suport de stocare a datelor informatice și sunt accesibile din sistemul sau suportul inițial, procurorul dispune de îndată conservarea, copierea datelor informatice identificate și va solicita de urgență completarea mandatului, dispozițiile art. 168 alin. (1)-(7) Cod procedură penală aplicându-se corespunzător.

§4. EFECTUAREA PERCHEZIȚIEI INFORMATICE

Există trei aspecte importante care trebuie avute în vedere înainte de efectuarea unei percheziții informatice:[1]

1. În momentul solicitării autorizației de percheziție informatică, în cuprinsul acesteia, trebuie să fie menționat și faptul că urmează să fie verificate și mediile de stocare electronice.

2. Locul unde se va efectua analiza probelor digitale trebuie stabilit înainte de începerea percheziției informatice. Acesta ar putea fi în cadrul unui laborator sau chiar în locul unde au fost descoperite probele digitale, situații în care se va cunoaște de la început dacă este necesară sau nu ridicarea elementelor hardware în vederea efectuării percheziției informatice.

3. Mediile electronice care vor fi percheziționate sunt următoarele: calculatoarele de sine stătătoare, rețelele de calculatoare și mediile de stocare portabile.

Pregătirea unei percheziții informatice presupune respectarea următoarelor etape:[2]

---

[1] Simona Lungu, Mihaela Tilea, Dan Voinea, *Cercetarea la fața locului în cazul infracțiunilor săvârșite prin mijloace electronice*, articol apărut în volumul „Investigarea criminalistică a locului faptei", Asociația Criminaliștilor din România, Editura S.C. Luceafărul S.A., București, 2004, p. 409-410.

[2] Gheorghe Alecu, Alexei Barbăneagră, *Reglementarea penală și investigarea criminalistică a infracțiunilor din domeniul informatic*, Ed. Pinguin Book, București, 2006, p. 224-225.

- colectarea informaţiilor privind sistemele informatice ce urmează a fi percheziţionate, tipul de stocare a datelor, locaţia echipamentului şi a dispozitivelor de stocare;
- alegerea momentului efectuării percheziţiei informatice, care depinde de doi factori: starea sistemului informatic şi prezenţa sau absenţa anumitor persoane;
- stabilirea echipei care participă la efectuarea percheziţiei sistemului informatic; în afara investigatorilor vor participa şi specialişti în informatică;
- stabilirea mijloacelor tehnice care urmează a fi folosite: programe software, instrumente etc.

În desfăşurarea propriu-zisă a percheziţiei domiciliare există câteva aspecte importante care trebuie realizate imediat după ce percheziţia a început:[1]

1. Securizarea locului faptei prin îndepărtarea persoanelor aflate la calculatoare, deoarece o parte din acestea ar putea avea aptitudinea şi chiar motivaţia necesară distrugerii probelor digitale; de asemenea, vor fi identificate probele care se află în pericol imediat.

2. Stabilizarea mediului în care urmează să se desfăşoare percheziţia prin asigurarea zonelor în care se află calculatoarele faţă de accesul tuturor persoanelor.

3. Identificarea persoanelor care au cunoştinţe şi aptitudini informatice, care urmează a fi audiate cu privire la atribuţiile de serviciu şi informaţiile stocate în sistemul informatic.

4. Înainte de a trece la examinarea sistemelor informatice, nu trebuie neglijate procedurile criminalistice tradiţionale de analiză a spaţiului percheziţionat (prelevarea probelor fizice, amprente, alte probe materiale); de asemenea, poate avea importanţă imaginea aflată pe ecranul monitorului în momentul pătrunderii organelor judiciare, aceasta putând fi păstrată prin fotografiere, filmare.

5. Identificarea unui martor asistent care să participe la efectuarea percheziţiei, atunci când inculpatul sau reprezentantul acestuia nu poate fi prezent.

În vederea executării percheziţiei dispuse pentru asigurarea integrităţii datelor informatice stocate pe obiectele ridicate, procurorul dispune efectuarea de copii. Dacă ridicarea obiectelor care conţin datele informatice ar afecta grav desfăşurarea activităţii persoanelor care deţin aceste obiecte, procurorul poate dispune efectuarea de copii, care servesc ca mijloc de probă. Copiile se realizează cu mijloace tehnice şi proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea informaţiilor conţinute de acestea.

Percheziţia unui sistem informatic sau unui suport de stocare a datelor informatice se efectuează în prezenţa suspectului ori a inculpatului, căruia i se aduce la cunoştinţă că are dreptul să fie asistată de un avocat la efectuarea percheziţiei informatice. În cazul în care se solicită prezenţa unui avocat, începerea percheziţiei informatice este amânată până la sosirea acestuia, dar nu mai mult de două ore de la momentul la care acest drept este comunicat. În cazuri excepţionale, ce impun efectuarea percheziţiei informatice de urgenţă, sau în cazul în care avocatul nu poate fi contactat, percheziţia informatică poate începe şi înainte de expirarea termenului de două ore. Persoanei al cărei sistem informatic sau suport de stocare a datelor informatice este percheziţionat i se va permite să fie asistată ori reprezentată de o persoană de încredere. Când persoana al cărei sistem informatic sau suport de stocare a datelor informatice este reţinută ori arestată, va fi adusă la locul unde se

[1] Constantin Drăghici, Cristian Eduard Ştefan, *Tactica efectuării percheziţiei şi a ridicării de obiecte şi înscrisuri*, Ed. Sitech, Craiova, 2006, p. 136-137.

desfăşoară percheziţia informatică. În cazul în care aceasta nu poate fi adusă, percheziţia informatică *se efectuează în prezenţa unui reprezentant ori martor asistent*. Prezenţa unui martor asistent este obligatorie în cazul în care în locul unde urmează a fi efectuată percheziţia informatică nu se află nicio persoană.

Percheziţia informatică se efectuează de un specialist care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora, în prezenţa procurorului sau a organului de cercetare penală. Prin urmare activitatea propriu-zisă de percheziţie informatică se realizează numai de către persoane specializate, fie de către ofiţerii de poliţie judiciară din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române - Direcţia de Combatere a Criminalităţii Organizate, Serviciul de Combatere a Criminalităţii Informatice, care sunt licenţiaţi în utilizarea programului EnCase de investigare criminalistică a criminalităţii informatice, fie de experţi din cadrul altor instituţii publice, cum ar fi de exemplu, Institutul Naţional de Expertize Criminalistice din cadrul Ministerului Justiţiei, Institutul Naţional de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române, Institutul pentru Tehnologii Avansate din cadrul Serviciului Român de Informaţii, care sunt autorizaţi să efectueze aceste activităţi tehnico-procedurale[1]. În urma efectuării percheziţiei informatice pot fi obţinute diferite informaţii referitoare la: adrese, înregistrări audio-video, baze de date, corespondenţă e-mail, pagini web vizitate, fişiere şterse, imagini etc.

Datele informatice identificate cu caracter secret se păstrează în condiţiile legii.

Organele de urmărire penală trebuie să ia măsuri ca percheziţia informatică să fie efectuată fără ca faptele şi împrejurările din viaţa privată a celui la care se efectuează percheziţia să devină, în mod nejustificat publice.

Dacă se impune ridicarea sistemului informatic percheziţionat, se va proceda la închiderea sistemului, sigilarea componentelor, protejarea la modificare şi ridicarea propriu-zisă[2]. Organele judiciare sunt obligate să procedeze la ridicarea probelor, fără a le modifica.

Ridicarea calculatoarelor de la locul percheziţionat reprezintă o problemă complexă datorită diversităţii de situaţii sau circumstanţe tehnice:[3]

- calculatoarele legate la o reţea nu se scot din priză pentru a nu avaria sistemul informatic şi prejudicia beneficiarul acestui sistem; de aceea, în prealabil, trebuie cunoscut bine sistemul informatic şi, ulterior, se trece la ridicarea acestuia.
- calculatorul aflat într-o locuinţă particulară nu se scoate din priză; se scoate fişa de alimentare din spatele calculatorului, iar închiderea sistemului se face de către un specialist în informatică.
- marcarea atentă a componentelor şi cablurilor sistemului informatic, înainte de dezasamblarea acestuia; totodată se mai efectuează fotografii în detaliu ale sistemului, componentelor, a spatelui calculatorului, inclusiv efectuarea de schiţe privind montajul.
- asamblarea, transportul şi depozitarea sistemului informatic se realizează în condiţii de maximă siguranţă.

---

[1] Remus Jurj-Tudoran, *Metode speciale de supraveghere şi protecţia martorilor în cauzele penale complexe*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014, p. 81.

[2] Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracţiunilor informatice*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011, p. 207.

[3] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 777.

Rezultatul activităţii de percheziţie informatică, eventualele obiecţiuni, precum şi răspunsul la acestea se consemnează prin întocmirea unui proces-verbal care, potrivit art. 168 alin. (13) Cod procedură penală trebuie să cuprindă:

a) Numele persoanei de la care a fost ridicat sistemul informatic sau suporturile de stocare a datelor informatice ori numele persoanei al cărei sistem informatic este cercetat;

b) Numele persoanei care a efectuat percheziţia informatică;

c) Numele persoanelor prezente la efectuarea percheziţiei informatice;

d) Descrierea şi enumerarea sistemelor informatice ori suporturilor de stocare a datelor informatice faţă de care s-a dispus percheziţia informatică;

e) Descrierea şi enumerarea activităţilor desfăşurate;

f) Descrierea şi enumerarea datelor informatice descoperite cu ocazia percheziţiei informatice;

g) Semnătura sau ştampila persoanei care a efectuat percheziţia informatică;

h) Semnătura persoanelor prezente la efectuarea percheziţiei informatice.

Procesului-verbal de percheziţie informatică i se vor ataşa declaraţiile, alte anexe (fotografiile efectuate, documentele ridicate, capturi de ecran) precum şi Raportul EnCase.

Secţiunea a VI-a
Ridicarea de obiecte şi de înscrisuri

Ridicarea de obiecte şi de înscrisuri ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal reprezintă un act procedural distinct de percheziţie, ce se efectuează atât în condiţiile stabilite de lege, cât şi cu respectarea câtorva reguli tactice criminalistice.

Ridicarea de obiecte şi înscrisuri reprezintă procedeul probatoriu prin care sunt ridicate obiecte, date informatice sau înscrisuri cunoscute, ce pot fi utilizate ca mijloace de probă în procesul penal, de la persoanele fizice sau juridice care le deţin şi se realizează în scopul strângerii mijloacelor de probă necesare pentru buna soluţionare a cauzei[1].

Aşadar, ne aflăm în prezenţa unei măsuri procedurale destinate ridicării de obiecte sau înscrisuri cunoscute, despre care organul de urmărire penală deţine informaţii privitoare la locul sau persoana care le deţine[2].

De regulă, în cazurile normale, pentru ridicarea obiectelor sau înscrisurilor organul de urmărire penală se va prezenta la domiciliul persoanei care le deţine, la locul său de muncă sau la unitatea la care se găsesc. După ce se legitimează, va arăta scopul venirii sale cerând să-i fie predate obiectele sau înscrisurile. Există şi situaţii în care persoana nu numai că refuză predarea obiectelor sau înscrisurilor cerute ori neagă existenţa sau deţinerea acestora, ci, pur şi simplu, nu permite intrarea în locuinţă a organului de urmărire penală.

Din punct de vedere procedural, în asemenea împrejurări se poate recurge fie la o ridicare silită, dispusă de organul de urmărire penală sau de către instanţa de judecată, fie la o percheziţie efectuată potrivit regulilor procedurale şi tactice menţionate anterior.

---

[1] Mihail Udroiu, *op. cit.*, p. 282.

[2] Emilian Stancu, *op.cit.*, p. 560.

În cursul judecății dispoziția de ridicare silită a obiectelor sau înscrisurilor se comunică procurorului, care ia măsuri de aducere la îndeplinire prin organul de cercetare penală.

Potrivit prevederilor art. 169 Cod procedură penală, organul de urmărire penală sau instanța de judecată are obligația să ridice obiectele și înscrisurile ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal. Această obligație se poate realiza:

➢ **Când ridicarea se face prin predarea obiectelor, înscrisurilor sau a datelor informatice**

În cazul în care există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și sunt temeiuri de a se crede că un obiect, dată informatică ori un înscris poate servi ca mijloc de probă în cauză, organul de urmărire penală, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța de judecată poate dispune prin ordonanță, respectiv încheiere, persoanei fizice sau juridice în posesia căreia se află să le prezinte și să le predea, sub luare de dovadă [art. 170 alin. (1) Cod procedură penală].

De asemenea, în condițiile art. 170 alin. (1) Cod procedură penală, organul de urmărire penală, judecătorul de drepturi și libertăți sau instanța de judecată, potrivit art. 170 alin. (2) Cod procedură penală, poate dispune ca:

a) Orice persoană fizică sau juridică de pe teritoriul României să comunice anumite date informatice aflate în posesia sau sub controlul său, care sunt stocate într-un sistem informatic ori pe un suport de stocare a datelor informatice;

b) Orice furnizor de rețele publice de comunicații electronice sau furnizor de servicii de comunicații electronice destinate publicului să comunice anumite date referitoare la abonați, utilizatori și la serviciile prestate, aflate în posesia sau sub controlul său, altele decât conținutul comunicațiilor și decât obținerea datelor generate sau prelucrate de către furnizorii de rețele publice de comunicații electronice ori furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, altele decât conținutul comunicațiilor, reținute de către aceștia în temeiul legii speciale privind reținerea datelor generate sau prelucrate de furnizorii de rețele publice de comunicații electronice și de furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului.

Persoanele fizice sau juridice, inclusiv furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau furnizorii de servicii de comunicații electronice destinate publicului, au posibilitatea să asigure semnarea datelor solicitate în baza art. 170 alin. (2) Cod procedură penală, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat.

Orice persoană autorizată care transmite date solicitate în baza art. 170 alin. (2) Cod procedură penală, are posibilitatea să semneze datele transmise utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat și care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate, aceasta asumându-și astfel responsabilitatea în ceea ce privește integritatea datelor transmise.

Orice persoană autorizată care primește date solicitate în baza art. 170 alin. (2) Cod procedură penală, are posibilitatea să verifice integritatea datelor primite și să certifice această integritate prin semnarea datelor, utilizând o semnătură electronică extinsă bazată pe un certificat calificat eliberat de un furnizor de servicii de certificare acreditat și care permite identificarea neambiguă a persoanei autorizate.

Fiecare persoană care certifică datele sub semnătură electronică răspunde potrivit legii pentru integritatea şi securitatea acestor date.

Ordonanţa organului de urmărire penală sau încheierea instanţei trebuie să cuprindă: numele şi semnătura persoanei care a dispus predarea, numele persoanei ce este obligată să predea obiectul, înscrisul ori datele informatice, descrierea obiectului, înscrisului sau a datelor informatice ce trebuie predate, precum şi data şi locul unde trebuie să fie predate.

Dacă organul de urmărire penală sau instanţa de judecată apreciază că şi o copie a unui înscris sau a datelor informatice poate servi ca mijloc de probă, reţine numai copia.

În situaţia când obiectul, înscrisul sau datelor informatice au caracter secret ori confidenţial, prezentarea sau predarea se realizează în condiţii care să asigure păstrarea secretului ori a confidenţialităţii.

➢ **Prin ridicarea silită de obiecte şi înscrisuri**

Dacă obiectul sau înscrisul cerut nu este predat de bunăvoie, organul de urmărire penală, prin ordonanţă, sau instanţa de judecată, prin încheiere, dispune ridicarea silită. În cursul judecăţii dispoziţia de ridicare silită a obiectelor sau înscrisurilor se comunică procurorului, care ia măsuri de aducere la îndeplinire, prin organul de cercetare penală.

Activităţile efectuate ca urmare a ridicării silite de obiecte şi înscrisuri sunt consemnate într-un proces-verbal.

Împotriva măsurii de ridicare silită de obiecte şi înscrisuri sau a modului de aducere la îndeplinire a acesteia se poate face contestaţie de către suspect, inculpat sau de orice persoană interesată, în termen de 3 zile de la data comunicării ordonanţei de luare a măsurii sau de la data aducerii la îndeplinire a acesteia, la judecătorul de drepturi şi libertăţi de la instanţa căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în fond. Contestaţia nu este suspensivă de executare. Procurorul înaintează judecătorului de drepturi şi libertăţi dosarul cauzei, în termen de 24 de ore de la solicitarea dosarului de către acesta. Soluţionarea contestaţiei se face în camera de consiliu, cu citarea celui care a făcut contestaţia şi a persoanelor interesate, prin încheiere motivată, care este definitivă. Participarea procurorului este obligatorie. Dosarul se restituie procurorului în termen de 48 de ore de la soluţionarea contestaţiei.

Împotriva măsurii de ridicare silită de obiecte şi înscrisuri dispuse de instanţa de judecată sau a modului de aducere la îndeplinire a acesteia de judecătorul de cameră preliminară ori de către instanţa de judecată, procurorul, suspectul, ori inculpatul sau orice persoană interesată poate face contestaţie la acest judecător ori la această instanţă, în termen de 3 zile de la data punerii în executare a măsurii.

Contestaţia nu suspendă executarea şi se soluţionează, în şedinţă publică, prin încheiere motivată, cu citarea părţilor, în termen de 5 zile de la înregistrarea acesteia. Participarea procurorului este obligatorie. După rămânerea definitivă a hotărârii, se poate face contestaţie potrivit legii civile numai asupra modului de aducere la îndeplinire a măsurii de ridicare silită.

Ridicarea de obiecte şi de înscrisuri poate servi la obţinerea unor modele sau piese de comparaţie utile identificării instrumentelor folosite în săvârşirea unei infracţiuni, ca şi a identificării persoanei după scris, cum este, de exemplu, autorul unui fals, ori al unui înscris clasificat drept secret de stat, al scrisului unei persoane răpite etc.

CAPITOLUL VII

REGULI ŞI PROCEDEE TACTICE APLICATE ÎN EFECTUAREA UNOR ACTE DE URMĂRIRE PENALĂ

Secţiunea I
Tactica efectuării confruntării

§1. ASPECTE INTRODUCTIVE

În cadrul actelor de urmărire penală, confruntarea se înscrie *printre procedeele probatorii cu caracter complementar*, efectuarea ei fiind condiţionată de existenţa unor declaraţii date de persoanele ascultate în aceeaşi cauză, declaraţii între care s-a constatat că există contradicţii[1]. Confruntarea este un procedeu probatoriu, întrucât aceasta reprezintă o modalitate distinctă de ascultare a subiecţilor procesuali. Efectuarea ei este absolut necesară în numeroase împrejurări şi, prin urmare, supusă şi unor reguli tactice criminalistice şi procesual penale.

Conform art. 131 alin. (1) din Codul de procedură penală, în momentul când se constată că există contraziceri între declaraţiile persoanelor audiate în aceeaşi cauză, se procedează la confruntarea lor dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei. Confruntarea poate fi dispusă atât de organele de urmărire penală cât şi de instanţa de judecată când se constată existenţa unor contradicţii sau neconcordanţe între declaraţiile persoanelor.

Persoanele confruntate sunt audiate numai cu privire la faptele şi împrejurările în privinţa cărora declaraţiile lor date anterior se contrazic sau sunt neconcordante, trebuind să răspundă la întrebările adresate de cel care face confruntarea.

Organul de urmărire penală sau instanţa de judecată poate încuviinţa ca persoanele confruntate să îşi pună reciproc întrebări [art. 131 alin. (3) Cod procedură penală].

Declaraţiile date de persoanele confruntate se consemnează într-un proces-verbal, ce va fi semnat de acestea şi de organul judiciar care a efectuat confruntarea.

În clarificarea unor fapte sau împrejurări rolul confruntării este pus în evidenţă îndeosebi în cazurile în care contradicţiile, neclarităţile, neconcordanţele din declaraţiile persoanelor ascultate într-o cauză penală nu pot fi înlăturate pe baza examinării altor mijloace de probă, confruntarea rămânând singura modalitate de limpezire, de clarificare a aspectelor incerte. Cu atât mai necesar devine un asemenea act procedural, cu cât neconcordanţele între declaraţii vizează împrejurări esenţiale pentru cunoaşterea adevărului[2].

---

[1] Grigore Theodoru, Lucia Moldovan, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979, p. 137.

[2] Ion Neagu, *Drept procesual penal*, vol. II, Ed. Euro-Trading, Bucureşti, 1992, p. 83.

În sprijinul importanţei confruntării poate fi adus şi argumentul conform căruia, prin efectuarea acesteia este posibilă obţinerea unor *noi date* sau *informaţii*, necunoscute până în acel moment de organul judiciar, cu privire la faptele şi împrejurările cauzei[1]. Avantajele acestui procedeu sunt următoarele:

a. Confruntarea îşi are importanţa sa, prin plusul de informaţii pe care îl poate aduce în legătură ***cu personalitatea, cu psihologia persoanelor*** ascultate, mai ales în ipoteza în care acestea se dovedesc a fi nesincere, persistând în încercarea de ascundere a adevărului.

b. Confruntarea poate constitui un element de ***stimulare a memoriei*** persoanelor ascultate, care, deşi de bună-credinţă, nu reuşesc să-şi reamintească o serie de amănunte referitoare la faptele şi împrejurările percepute.

c. Acest procedeu reprezintă un valoros ***mijloc tactic de verificare a declaraţiilor***, de precizare a poziţiei suspecţilor sau inculpaţilor, faţă de faptele imputate[2]. În acest context, *considerăm necesar să subliniem şi semnificaţia tactică a momentului psihologic* creat prin punerea faţă în faţă a persoanelor care au făcut declaraţii contradictorii.

d. Procedeul determină, de regulă, apariţia unui ***stres psihologic aparte***, astfel încât persoanele care persistă în declaraţiile lor nesincere şi care şi-au controlat destul de bine emoţiile în ascultarea anterioară pot avea reacţii de natură ***să le demaşte reaua-credinţă***, reacţii pe care organul judiciar trebuie să fie pregătit să le surprindă şi să le valorifice în interesul aflării adevărului.

Cauzele contradicţiilor din declaraţiile suspecţilor sau inculpaţilor pot fi multiple. Frecvent, acestea sunt determinate de încercările acestora de a scăpa de răspundere, prin punerea faptelor în sarcina altor persoane. Există însă, şi situaţii opuse, în care un învinuit sau inculpat ia asupra sa întreaga vină, urmărind să-şi acopere complicii.

Contradicţiile din declaraţiile martorilor pot avea drept cauze, în primul rând, factorii obiectivi şi subiectivi care influenţează procesul de percepţie, memorare şi redare. În al doilea rând, nu trebuie exclusă nici influenţarea martorilor de către părţile interesate în cauză (inculpaţi, părţi civile, părţi responsabile civilmente etc.) prin rugăminţi, promisiuni sau ameninţări.

Confruntarea între persoanele care au făcut declaraţii contradictorii se impune *numai dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei.* Cu alte cuvinte, dacă există posibilitatea clarificării neconcordanţelor dintre declaraţii prin alte probe aflate la dosar sau dacă contradicţiile vizează împrejurări neesenţiale, lipsite de semnificaţie în stabilirea adevărului, este firesc să nu se mai recurgă la acest procedeu probator.

Lipsa oportunităţii unei confruntări poate genera dificultăţi sau complica soluţionarea cauzei. Astfel, suspecţii sau inculpaţii pot să-şi menţină sau să revină asupra declaraţiilor anterioare, speculând contradicţiile în interesul lor. Ei pot sesiza punctele slabe ale probatoriului şi insista, ca urmare, în nerecunoaşterea faptelor de care sunt acuzaţi. Efectul negativ al confruntării este cu atât mai mare cu cât persoanele ascultate reuşesc să se pună de acord asupra celor ce vor declara.

În cazul martorilor, confruntarea devine inutilă dacă contradicţiile reprezintă consecinţa unor factori obiectivi care au împiedicat procesul perceptiv. De exemplu, între declaraţiile a doi martori apar neconcordanţe evidente datorită faptului că unul a perceput

[1] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 523.
[2] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 594 şi urm.

evenimente din imediata apropiere, în timp ce altul se afla la o distanță mai mare. Astfel un martor declară că l-a văzut pe suspect lovind victima cu un cuțit în piept, spre deosebire de celălalt, care susține că a văzut numai cum victima încerca să împingă cu mâna pe suspect.

§2. PREGĂTIREA CONFRUNTĂRII

Procedeul probator al confruntării necesită o pregătire atentă și minuțioasă, pentru a se ajunge la rezultatele scontate prin efectuarea sa. Comparativ cu ascultarea propriu-zisă, confruntarea este, evident, ceva mai dificilă, din cauza faptului că se procedează la audierea concomitentă a două persoane, deseori având o poziție procesuală diferită.

Sub raport tactic criminalistic, regulile după care se conduce pregătirea confruntării sunt următoarele:[1]

a. *Studierea întregului material al cauzei*, accentul fiind pus pe conținutul declarațiilor date de persoanele ascultate. Se va urmări stabilirea contradicțiilor din declarații, a cauzei și naturii acestora, precum și împrejurarea dacă înlăturarea lor nu este posibilă pe baza celorlalte date obținute în cadrul procesului penal.

b. *Stabilirea persoanelor care urmează să fie confruntate* se realizează în funcție de natura contradicțiilor și de gradul de sinceritate a celor audiați, nu întotdeauna fiind necesar să se confrunte toate persoanele ascultate în cauză:

□ *În primul rând*, se impune confruntarea celor care au făcut declarații care conțin contradicții, față de ansamblul probelor, îndeosebi față de declarațiile altor persoane apreciate drept sincere;

□ *În al doilea rând*, dintre cei care s-au dovedit a fi de bună-credință, vor fi selecționate, în vederea confruntării, persoanele ale căror declarații conțin cele mai utile elemente pentru stabilirea adevărului. Firește, o asemenea selecție nu este posibilă decât în ipoteza existenței unui număr mai mare de persoane, situație întâlnită în cazurile mai complexe.

c. *Cunoașterea persoanelor care urmează a fi confruntate* se efectuează avându-se în vedere aceleași elemente ca și în cazul ascultării propriu-zise a martorilor, a suspecților sau a inculpaților, dacă aceasta nu s-a realizat cu prilejul audierilor anterioare.

O atenție deosebită se va acorda stabilirii raporturilor existente între cei care urmează să fie confruntați, a poziției față de fapta cercetată, precum și a eventualului interes în legătură cu modul de soluționare a cauzei.

d. *Ascultarea prealabilă în vederea confruntării* este o activitate care nu se confundă cu ascultarea propriu-zisă, ea având o finalitate distinctă, de rezultatele sale depinzând organizarea ulterioară a procedeului probator preconizat.

Printre obiectivele principale ale ascultării prealabile în vederea confruntării se află determinarea poziției persoanei față de cele declarate inițial, precum și stabilirea faptului dacă aceasta își menține sau revine asupra celor afirmate anterior. De asemenea, este posibilă obținerea unor date suplimentare cu privire la fapta cercetată, ce pot fi utilizate în timpul confruntării.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 525-526.

Obiectivele menţionate se diferenţiază în funcţie de buna sau reaua-credinţă a celui care va fi confruntat, de faptul că recunoaşte sau neagă faptele care îi sunt imputate, că este sincer sau mincinos[1].

Persoana considerată sinceră va fi întrebată dacă îşi menţine declaraţiile, trecându-i-se în revistă cât mai multe amănunte privind aspectele care vor constitui obiectul confruntării. Totodată, celui ascultat i se aduce la cunoştinţă că urmează să fie confruntat cu o altă persoană. În eventualitatea manifestării reţinerii, dezorientării sau încercărilor de a sugera că nu vrea să fie confruntat, trebuie stabilită şi înlăturată cauza acestor ezitări, în caz contrar fiind mai indicat să se renunţe la confruntare.

Persoana considerată nesinceră, care nu recunoaşte faptele sau disimulează adevărul, este ascultată pentru a se vedea în ce măsură îşi menţine sau nu declaraţiile. Rezultatele ascultării sunt consemnate cât mai amănunţit întrucât există fie posibilitatea apariţiei unor noi contradicţii, cel ascultat încurcându-se în propriile declaraţii, fie posibilitatea revenirii asupra declaraţiilor anterioare şi recunoaşterii adevărului. În acest ultim caz este firesc să se renunţe la confruntare.

După studierea materialului cauzei, stabilirea problemelor de clarificat, după cunoaşterea şi ascultarea prealabilă a persoanelor care vor fi confruntate, organul judiciar procedează la organizarea confruntării, ceea ce presupune:

a. *Alegerea locului şi momentului tactic* celui mai potrivit de desfăşurare, a *ordinii* în care persoanele vor fi chemate la confruntare. Citarea se va face potrivit regulilor procesuale cunoscute, indicat fiind să se efectueze chiar în dimineaţa zilei în care urmează să aibă loc confruntarea.

b. *Evitarea unor posibile înţelegeri între cei confruntaţi*, dacă în cauză sunt mai mulţi martori, suspecţi sau inculpaţi, aflaţi în stare de libertate, confruntările urmând să se organizeze în aceeaşi zi, una după alta („confruntare în lanţ").

c. *Stabilirea succesiunii întrebărilor* sau a problemelor care urmează să fie clarificate prin confruntare.

Organizarea confruntării, îndeosebi în situaţiile dificile, complexe, va face obiectul unui *plan orientativ*, care, ca şi în cazul ascultării, poate fi modificat, în funcţie de aspectele nou ivite sau de poziţia celor confruntaţi.

Cu ocazia organizării, vor fi stabilite şi *persoanele care vor participa la supravegherea celor confruntaţi*. Credem că este necesar ca aceste persoane să fie avizate asupra problemelor care fac obiectul confruntării, astfel încât să fie pregătite să surprindă cu exactitate reacţiile celor confruntaţi în momentul punerii în discuţie a problemei principale. Numărul persoanelor care efectuează supravegherea trebuie să fie cel puţin egal cu cel al persoanelor confruntate şi este de la sine înţeles că ele aparţin unităţii judiciare în care are loc confruntarea.

---

[1] Constantin Aionițoaie, Vasile Berchesan, Tudorel Butoi, Ilie Marcu, Eugen Pălănceanu, Constantin Pletea, Ion-Eugen Sandu, Emilian Stancu, *Tratat de tactică criminalistică*, ed. a II-a, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 172-173.

§3. REGULI TACTICE DE EFECTUARE A CONFRUNTĂRII PROPRIU-ZISE

Se recomandă ca cei confruntați să stea cu fața spre organul judiciar care conduce confruntarea, fiind contraindicat ca ei să fie așezați spate în spate, poziție considerată cel puțin umilitoare, mai ales pentru un martor de bună-credință, sincer. În funcție de situația creată, este posibilă, în anumite cazuri, chiar așezarea față în față, poziție care incomodează psihic persoana de rea-credință. În acest fel se creează și posibilitatea observării mai bine a celor confruntați și, eventual, sesizarea unor încercări de comunicare nonverbală.

Înainte de începerea confruntării propriu-zise, persoanelor li se pune în vedere că nu au voie să-și facă semne, să vorbească între ele, atât întrebările cât și răspunsurile adresându-se numai prin intermediul organului judiciar care conduce confruntarea.

Dacă vreuna din persoanele confruntate are calitatea de martor, se va proceda potrivit prevederilor art. 121 Cod procedură penală, cerându-i-se să depună jurământul că va spune adevărul, în caz contrar săvârșind infracțiunea de mărturie mincinoasă prevăzută de art. 273 Cod penal. Despre toate acestea se fac mențiunile cuvenite în procesul-verbal de confruntare.

Primele întrebări au un *caracter introductiv*, ele vizând faptul dacă persoanele se cunosc și care este natura raporturilor dintre ele[1].

În continuare, se procedează la *adresarea întrebărilor*, procedură tactică destinată clarificării contradicțiilor, evitându-se simpla citire a declarațiilor. Întrebările se formulează într-un mod clar și concis. Prima întrebare se adresează persoanei considerate sincere. Ca și în cazul ascultării obișnuite, vor fi evitate *elementele de sugestie* din conținutul întrebărilor, inclusiv din comportamentul organului judiciar.

Persoanele confruntate pot avea atitudini diferite. De exemplu, unii vor continua să nege, să nu recunoască cele afirmate de adversar, sau, pur și simplu, să se încăpățâneze să tacă. În astfel de împrejurări este necesar să se insiste cu întrebări de detaliu, care, în majoritatea cazurilor, înfrâng rezistența persoanei nesincere, apelându-se la procedee tactice specifice ascultării martorului sau suspectului.

Pe întreaga durată a confruntării se vor urmări cu atenție atitudinea, reacțiile celor confruntați, care pot oferi indicii cu privire la poziția față de aspectele de clarificat, inclusiv în legătură cu sinceritatea lor.

După ce ascultă răspunsurile la întrebările destinate clarificării afirmațiilor contradictorii, organul judiciar poate permite persoanelor confruntate să-și adreseze întrebări, desigur tot prin intermediul său. Și acest moment își are importanța sa pentru că pot apărea elemente și date noi, utile pentru stabilirea adevărului în cauză.

În încheiere, persoanele confruntate sunt întrebate dacă mai au ceva de declarat. În ipoteza în care o persoană revine asupra declarațiilor date anterior, aspectul va fi consemnat în procesul-verbal de confruntare, persoana urmând să fie ascultată în mod obișnuit.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 528.

§4. FIXAREA REZULTATELOR CONFRUNTĂRII

Consemnarea rezultatelor confruntării se face printr-un *proces-verbal*, a cărui structură este asemănătoare declaraţiei date cu prilejul ascultării şi în conformitate cu prevederile art. 199 Cod procedură penală.

În partea introductivă vor fi menţionate data şi locul confruntării, organul judiciar care a efectuat-o, precum şi persoanele care au fost confruntate, în legătură cu care vor fi menţionate datele de identificare şi calitatea procesuală. După aceasta, vor fi menţionate, în ordine, întrebările şi răspunsurile date de fiecare dintre cei confruntaţi, inclusiv dacă au mai avut ceva de declarat, în afara întrebărilor[1].

Procesul-verbal este citit celor confruntaţi sau dat lor spre a fi citit, după care se semnează pe fiecare pagină şi la sfârşit de către organul judiciar şi de persoanele confruntate. Dacă una dintre persoane refuză să semneze, se face menţiune despre aceasta.

În cazul confruntării, *înregistrarea video* oferă posibilitatea nu numai a fixării integrale şi obiective a întrebărilor şi răspunsurilor, ci şi a comportamentului celor confruntaţi.

Secţiunea a II-a
Tactica efectuării identificării persoanelor şi a obiectelor

§1. ASPECTE INTRODUCTIVE

Identificarea persoanelor şi a obiectelor reprezintă o activitate cu caracter practic destinată identificării unor persoane, cadavre sau obiecte, de către anumite persoane, cum sunt, de exemplu, martorii care le-au perceput în împrejurări determinate de săvârşirea unei infracţiuni sau a unui alt fapt juridic cu implicaţii penale.

Conform art. 132 alin. (1) Cod procedură penală, identificarea persoanelor sau a obiectelor se poate dispune dacă este necesară în scopul clarificării împrejurărilor cauzei.

Identificarea persoanelor sau a obiectelor poate fi dispusă de procuror ori de organele de cercetare penală, în cursul urmăririi penale, prin ordonanţă, sau de instanţă, în cursul judecăţii, prin încheiere.

Pe lângă numeroasele metode şi mijloace ştiinţifice, pe care *tehnica criminalistică* le pune la îndemâna organelor judiciare pentru identificarea persoanelor, obiectelor sau fenomenelor, în acest caz putem vorbi şi de existenţa unei *metode de identificare proprii tacticii criminalistice*, pe baza căreia diverşi participanţi în procesul penal (martori, persoane vătămate, uneori chiar infractori) sunt chemaţi să recunoască persoane sau obiecte având o anumită legătură cu o cauză penală.

În esenţă, ne aflăm în faţa unui *proces memorial de identificare* a unor indivizi sau lucruri percepute, cunoscute anterior. Ţinem să facem această precizare şi în ideea prevenirii oricărei confuzii între procesul psihic de recunoaştere, ca formă a reactivării şi noţiunea de recunoaştere în accepţiunea sa juridică, respectiv de mărturisire[2].

---

[1] Ion Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 285.
[2] Tiberiu Bogdan, *Probleme de psihologie judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, p. 168-196.

După ce măsura a fost dispusă şi înainte ca identificarea să fie realizată, persoana care face identificarea trebuie audiată cu privire la persoana sau obiectul pe care urmează să îl identifice. Audierea constă în descrierea tuturor caracteristicilor persoanei sau ale obiectului, precum şi a împrejurărilor în care au fost văzute. Persoana care efectuează identificarea este întrebată dacă a mai participat anterior la o altă procedură de identificare privind aceeaşi persoană sau acelaşi obiect ori dacă persoana sau obiectul de identificat i-au fost indicate ori descrise anterior.

Identificarea persoanelor şi a obiectelor reprezintă o modalitate de ascultare a persoanelor, care capătă forma unor declaraţii ale martorilor, persoanei vătămate, ale suspectului sau inculpatului.

Identificarea persoanelor şi a obiectelor are o *importanţă egală cu importanţa activităţii de ascultare propriu-zisă* a oricărui participant în procesul penal care are cunoştinţă despre vreo faptă sau împrejurare de natură să servească la soluţionarea cauzei, inclusiv la identificarea autorului sau victimei unei infracţiuni[1].

§2. PREGĂTIREA IDENTIFICĂRII PERSOANELOR ŞI A OBIECTELOR

Identificarea persoanelor şi a obiectelor presupune, ca şi în cazul celorlalte acte de urmărire penală analizate, o pregătire atentă şi minuţioasă, care să asigure reuşita acestui procedeu tactic de identificare. Pregătirea identificării persoanelor şi a obiectelor presupune parcurgerea următoarelor etape:[2]

- **Studierea materialului cauzei**

Cunoaşterea materialului cauzei, vizează stabilirea cu exactitate a *obiectului procesului de identificare*, respectiv a persoanelor, cadavrelor, obiectelor care trebuie identificate. În legătură cu aceasta, organul judiciar va analiza în ce măsură identificarea ar fi posibilă şi prin valorificarea altor date, existente în dosar, date care să servească şi la verificarea ulterioară a rezultatelor identificării. Prin studierea materialelor cauzei *se vor stabili părţile, subiecţii procesuali principali şi alţi subiecţi procesuali*, care vor fi chemaţi să facă *identificarea*, aceştia fiind în exclusivitate persoane care *au perceput direct* subiectul supus *procesului de identificare*.

- **Audierea prealabilă**

Audierea prealabilă a persoanei care face *identificarea*, în legătură cu persoanele, cadavrele, obiectele ce urmează să fie identificate, are un caracter de sine stătător, ea fiind efectuată independent de faptul că persoana a mai fost audiată şi asupra unor aspecte privind cauza, altele decât cele referitoare la obiectul identificării. Prin această audiere prealabilă sunt vizate mai multe obiective:

a. Cunoaşterea exactă *a posibilităţilor reale de percepţie*, fixare şi redare ale persoanei respective, a trăsăturilor sale psihice.

b. Determinarea *condiţiilor de loc, timp şi mod de percepţie*, precum şi a factorilor subiectivi care ar fi putut influenţa procesul de percepţie senzorială.

---

[1] Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1992, p. 323.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 531-534.

c. Stabilirea *volumului de date* referitoare la caracteristicile de identificare pe care persoana le-a perceput şi, mai ales, memorat, astfel încât identificarea să fie realmente posibilă şi utilă.

▪ **Organizarea identificării persoanelor şi a obiectelor**

Organizarea identificării persoanelor şi a obiectelor se efectuează în funcţie de condiţiile în care a avut loc percepţia şi de natura obiectului identificării[1]. Pentru a avea garanţia unei identificări precise şi obiective este necesar ca organizarea acesteia să se facă în *condiţii cât mai apropiate*, asemănătoare, pe cât posibil, cu cele existente în momentul observării persoanei sau obiectului de identificat de către martor, victimă ş.a.

Persoana care va fi prezentată pentru identificare trebuie să fie îmbrăcată *în aceleaşi haine* în care a fost observată de către martor sau în haine asemănătoare.

Va fi alcătuit un grup de persoane în care va fi introdusă persoana de identificat. Alegerea celor din grup se va efectua cu respectarea unor *criterii de asemănare* privind vârsta, talia, semnalmentele exterioare, îmbrăcămintea, evitându-se orice element de contrast. Suspecţii sau inculpaţii arestaţi, care urmează să fie prezentaţi pentru identificare, vor avea o înfăţişare îngrijită.

În ipoteza în care identificarea se face după *mers* sau după *voce*, pentru alcătuirea grupului se vor alege persoane cu caracteristici dinamice sau de voce asemănătoare. O cerinţă importantă privind formarea grupului în care va fi introdus individul de identificat este şi aceea ca niciuna dintre persoanele selectate să *nu fie cunoscută de către martor*.

Dacă identificarea urmează să se facă după *fotografie*, se va căuta o fotografie care să redea cât mai exact imaginea persoanei de identificat. Această fotografie se va introduce într-un grup de alte 3-4 fotografii executate în condiţii tehnice cât mai apropiate (aceeaşi mărime, sau scară a imaginii, alb-negru sau color) ale unor persoane prezentând semnalmente apropiate.

Prezentarea cadavrelor pentru identificare impune o pregătire specială, date fiind dificultăţile fireşti de identificare, datorate unor cauze diverse.

Principala dificultate obiectivă este determinată de modificările *naturale* consecutive morţii (rigiditate, lividitate, deshidratare ş.a.), dar şi de prezentarea cadavrului în poziţie orizontală, dezbrăcat, astfel încât întregul său aspect diferă de cel al persoanei în viaţă, percepută de martor în mişcare şi într-o poziţie firească.

Prezentarea obiectelor pentru identificare necesită selecţionarea unui grup de obiecte asemănătoare cu obiectul de identificat, însă nu *identice*.

Locul în care se organizează identificarea este, în majoritatea cazurilor, sediul serviciului medico-legal, al poliţiei sau parchetului. Sunt însă şi împrejurări deosebite, în care identificarea se poate face în locul în care martorul a perceput persoana sau obiectul, ori în locuri cu caracteristici asemănătoare, păstrându-se anumite limite.

Condiţiile de iluminare în care martorul a perceput persoana sau obiectele trebuie, de asemenea, să fie avute în vedere la pregătirea identificării. De exemplu, dacă percepţia s-a făcut la lumina artificială, organul judiciar va apela la aceleaşi surse de lumină, însă, indiferent de intensitatea luminii iniţiale, se va utiliza o lumină mai puternică, care să permită observarea în condiţii bune a caracteristicilor de identificare.

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 444-445.

§3. PARTICULARITĂŢI TACTICE PRIVIND EFECTUAREA IDENTIFICĂRII PERSOANELOR ŞI OBIECTELOR

3.1. Identificarea persoanelor

Pentru identificarea persoanelor după semnalmente statice, în încăperea în care se prevede să se desfăşoare identificarea, persoana care urmează să fie identificată este prezentată împreună cu alte 4-6 persoane necunoscute, cu trăsături asemănătoare celor descrise de persoana care face identificarea, atât în situaţia identificării *in personam*, cât şi în situaţia identificării persoanelor după fotografii. În cameră vor fi prezenţi, de asemenea, şi *martorii asistenţi*.

Persoanele invitate vor primi explicaţii despre actul la care iau parte şi, totodată, li se va pune în vedere că nu au voie să vorbească sau să-şi facă semne. În continuare, persoanei de identificat i se va cere să ocupe un loc în cadrul grupului, cum crede ea, pentru a se preveni orice suspiciune referitoare la obiectivitatea identificării.

Identificarea se desfăşoară astfel încât persoanele care urmează să fie identificate să nu o vadă pe cea care le identifică.

Este invitată apoi persoana stabilită pentru efectuarea identificării şi care, până în acest moment, a aşteptat într-o încăpere alăturată, astfel încât să nu aibă posibilitatea să vadă dinainte pe cei care formează grupul. Dacă această persoană are calitatea de martor, se procedează potrivit prevederilor art. 121 Cod procedură penală, punându-i-se din nou în vedere că este obligată să spună adevărul. Precizăm, însă, că identificarea martorului şi depunerea jurământului au loc cu prilejul audierii prealabile, nu în timpul identificării.

Organul judiciar cere martorului să examineze persoanele din grup şi să declare dacă recunoaşte vreuna dintre ele. Dacă martorul solicită, pentru înlăturarea unor dubii, ca persoanele din grup să execute anumite mişcări care îi pot facilita identificarea, cel care conduce identificarea va indica persoanelor respective să facă aceste mişcări (schiţarea unor gesturi, întoarcerea capului, efectuarea unor paşi etc.).

Pe parcursul identificării, este interzis să se pronunţe numele vreunei persoane sau să se facă anumite gesturi care pot fi interpretate ca elemente de sugestie. *Dacă martorul identifică persoana* prezentată, va trebui să se refere la elementele caracteristice de care s-a servit pentru identificare, toate aceste aspecte fiind menţionate în procesul-verbal. În procesul-verbal vor fi menţionate şi datele de identificare ale persoanei identificate, aceasta urmând să fie ascultată separat în legătură cu identificarea sa.

În ipoteza în care *martorul nu identifică persoana* prezentată, pot fi avute în vedere cel puţin două alternative:[1]

a. *Martorul sau victima a identificat persoana*, dar a evitat s-o declare în momentul identificării, informând despre aceasta ulterior organul judiciar. În această situaţie trebuie să se stabilească cu exactitate motivele reţinerii, după care identificarea va fi reluată în aceleaşi condiţii şi acelaşi grup de persoane.

b. *Martorul nu a identificat persoana* fie că nu a avut suficiente elemente de identificare pe care să se bazeze, fie că, pur şi simplu, în grup a fost introdusă o altă

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 535.

persoană decât cea căutată. În această alternativă (excluzând ipoteza introducerii în grup a unei alte persoane decât cea percepută iniţial de martor), în care persoana nu a fost identificată din cauza insuficienţei caracteristicilor de identificare fixate în memoria martorului, organul judiciar va trebui să se orienteze după varianta potrivit căreia persoana, deşi neidentificată, este totuşi prezentă în grup.

La efectuarea prezentării pentru identificare a persoanelor, mai este necesar să fie avute în vedere următoarele reguli:

a. Persoana care urmează să fie identificată de *mai mulţi martori* va fi prezentată separat, fiecăruia dintre aceştia, în aceleaşi condiţii şi în acelaşi grup de persoane, dar în care *îşi va schimba locul după fiecare prezentare*.

b. Dacă sunt mai multe persoane care urmează să fie recunoscute de *un singur martor*, acestea vor fi prezentate pe rând, în grupuri *având de fiecare dată altă alcătuire*.

În cazul identificării persoanelor după fotografie, se va proceda la aşezarea fotografiei celui vizat pentru identificare într-un grup de 4 fotografii executate în aceleaşi condiţii tehnice şi reprezentând indivizi cu caracteristici de identificare asemănătoare. Pe spatele fiecărei fotografii vor fi menţionate datele de identificare ale persoanelor din imagine. Întreaga operaţie se va desfăşura numai în prezenţa martorilor asistenţi.

În continuare, martorul va fi introdus în încăpere şi invitat să procedeze la identificarea persoanei după fotografie, în dreptul fiecărei fotografii fiind un număr, ca şi la identificarea din grup.

Identificarea persoanei după voce sau vorbire presupune, în mod firesc, separarea martorului de persoanele din grupul alcătuit în acest scop. Pentru asigurarea obiectivităţii recunoaşterii, se vor crea condiţii de audibilitate cât mai apropiate de cele în care martorul a perceput vocea şi vorbirea persoanei de identificat.

Organul judiciar trebuie să fie pregătit să prevină posibilele *încercări de disimulare* ale persoanei suspecte prin modificarea vocii şi vorbirii, ştiind că este ascultat tocmai în acest scop. Dacă există indicii că este posibilă o astfel de disimulare, organul judiciar *nu* trebuie să aducă la cunoştinţă persoanei de identificat de ce este ascultată. Identificarea vocilor, sunetelor sau a altor elemente ce fac obiectul percepţiei senzoriale se dispune şi se efectuează cu respectarea procedurii prevăzute la identificarea persoanelor, cuprinsă în art. 134 Cod procedură penală, care se referă la identificarea persoanelor.

Identificarea persoanelor după mers va fi efectuată în condiţiile indicate de martori. Astfel, va fi avută în vedere distanţa de la care martorul a perceput mişcarea, lungimea aproximativă a drumului parcurs de persoana observată, precum şi direcţia în care se deplasa (se apropia sau se îndepărta de martor). Şi la acest gen de identificare, prezenţa martorilor asistenţi este obligatorie.

3.2. Identificarea cadavrelor

Identificarea cadavrelor prezintă o serie de dificultăţi specifice, sub raport tactic fiind necesară aplicarea de reguli, dintre care unele se deosebesc de cele ale identificării persoanelor. În legătură cu identificarea cadavrelor, se impune sublinierea că această activitate nu este întâlnită numai în ipoteza cercetării unor fapte prevăzute de legea penală,

ci şi în alte împrejurări, cum ar fi, de exemplu, sinuciderile, accidentele de muncă, accidentele rutiere, navale şi aeriene, catastrofele naturale (inundaţii, cutremure).

Dificultăţile în identificare sunt determinate de faptul că martorul nu mai percepe o persoană în viaţă, cu tot ce are ea specific şi firesc din punct de vedere dinamic, de la facies, la modul de manifestare[1].

Înfăţişarea cadaverică, determinată de transformările tipice morţii, starea şi poziţia corpului, alterările şi mutilările grave (unele provocate intenţionat de autorul unui omor) reprezintă tot atâtea obstacole în calea identificării. La aceasta se adaugă şi *tensiunea psihică* ce apare la vederea unui cadavru, cu atât mai puternică cu cât este vorba de o rudă sau o persoană apropiată.

Prezentarea pentru identificare nu se face decât după o pregătire corespunzătoare, la nevoie recurgându-se şi la toaleta cadavrului. În niciun caz cadavrul nu trebuie prezentat dezbrăcat, aspect care este neglijat uneori în practică.

3.3. Identificarea obiectelor

Identificarea obiectelor poate viza mai multe aspecte. Pe de o parte, sunt obiectele presupuse a fi fost folosite de către autor în săvârşirea faptei (arme albe sau de foc, instrumente de spargere etc.), obiecte de îmbrăcăminte purtate în acel moment (căciuli, pălării, paltoane, fulare, mănuşi ş.a.), mijloace de transport cu care a venit sau plecat de la locul faptei (bicicletă, motoretă, autoturism) care trebuie recunoscute de victimă sau de martorul ocular. Pe de altă parte, sunt obiectele sau bunurile sustrase şi pe care persoana vătămată trebuie să le identifice.

Obiectele despre care se presupune că pot contribui la aflarea adevărului în legătură cu comiterea unei infracţiuni sunt prezentate în vederea identificării, după ce persoana care face identificarea le-a descris în prealabil.

Obiectele de identificat, atât cât este posibil, vor fi introduse printre alte obiecte cu caracteristici asemănătoare, cu observaţia că între ele nu trebuie să existe o asemănare perfectă, specifică bunurilor fabricate în serie, pe cale industrială.

§4. FIXAREA REZULTATELOR IDENTIFICĂRII PERSOANELOR ŞI A OBIECTELOR

Rezultatele identificării sunt consemnate în *procesul-verbal* unde vor fi făcute menţiuni referitoare la motivele care au impus efectuarea prezentării pentru identificare şi la persoanele, cadavrele sau obiectele ce au fost prezentate în vederea identificării. De asemenea, sunt indicate persoanele care au alcătuit grupul de prezentat şi datele lor de identificare.

Potrivit art. 135 alin. (2) Cod procedură penală, desfăşurarea activităţii de identificare a persoanelor şi obiectelor, precum şi declaraţiile persoanei care face identificarea sunt consemnate într-un proces-verbal ce trebuie să cuprindă menţiuni cu privire la: ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus măsura, locul unde a fost încheiat, data, ora la care a

[1] *Idem*, p. 536.

început şi ora la care s-a terminat activitatea, cu menţionarea oricărui moment de întrerupere, numele, prenumele persoanelor prezente şi calitatea în care acestea participă, numele şi prenumele persoanei care face identificarea, descrierea amănunţită a obiectelor identificate. Procesul-verbal trebuie să cuprindă, pe lângă menţiunile prevăzute de art. 135 alin. (2) Cod procedură penală, numele, prenumele şi adresa persoanelor care au fost introduse în grupul de identificare sau ale căror fotografii au fost prezentate persoanei care face identificarea, numele şi prenumele persoanei identificate, precum şi ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus efectuarea identificării de persoane.

Menţiunile referitoare la recunoaşterea persoanei din procesul-verbal vor fi însoţite de declaraţia acesteia în legătură cu identificarea, declaraţie ce va fi trecută în sinteză, întrucât cel identificat urmează să fie ascultat din nou cu privire la rezultatul actului efectuat. Dacă se identifică obiecte sau animale, se procedează la descrierea exactă a acestora, ca şi a celor ce sunt incluse în grupul de prezentare, fără a se exagera însă.

Fixarea prin fotografiere este absolut necesară în cazul identificării de persoane, sau de obiecte. În fotografii va fi redată atât imaginea întregului grup de prezentare, cât şi a persoanei sau obiectului identificat, pe care martorul îl indică cu mâna.

În cursul urmăririi penale, în situaţia în care organul de urmărire penală consideră necesar, activitatea de identificare este înregistrată audio-video.

Înregistrarea video constituie o modalitate superioară de fixare a rezultatelor prezentării pentru identificare, imaginile putând fi însoţite de înregistrarea concomitentă a declaraţiilor şi permite înregistrarea completă a întregului film al identificării martorului şi celui recunoscut. Înregistrarea identificării este anexată procesului-verbal ca parte integrantă a acestuia şi poate fi utilizată ca mijloc de probă.

§5. PLURALITATEA DE IDENTIFICĂRI

În cursul urmăririi penale sau al judecăţii este posibil ca mai multe persoane să fie chemate să identifice aceeaşi persoană sau acelaşi obiect, sau ca aceeaşi persoană să participe la mai multe procedee probatorii de identificare.

În cazul în care mai multe persoane sunt chemate să identifice aceeaşi persoană sau acelaşi obiect, organele judiciare competente iau măsuri prin care să fie evitată comunicarea între cei care au făcut identificarea şi cei care urmează să o efectueze [art. 137 alin. (1) Cod procedură penală].

Dacă aceeaşi persoană urmează să participe la mai multe proceduri de identificare a unor persoane sau a unor obiecte, organele judiciare competente iau măsuri ca persoana supusă identificării să fie situată între persoane diferite de cele ce au participat la procedurile anterioare, respectiv obiectul supus identificării să fie plasat printre obiecte diferite de cele utilizate anterior [art. 137 alin. (2) Cod procedură penală].

Secţiunea a III-a
Tactica efectuării reconstituirii

§1. CONSIDERAŢII INTRODUCTIVE

În conformitate cu prevederile art. 193 alin. (1) Cod procedură penală, „organul de urmărire penală sau instanţa de judecată, dacă găseşte necesar pentru verificarea şi precizarea unor date sau probe administrate ori pentru a stabili împrejurări de fapt ce prezintă importanţă pentru soluţionarea cauzei, poate să procedeze la reconstituirea, în întregime sau în parte, a modului şi a condiţiilor în care s-a comis fapta". Reconstituirea este, în esenţă, o activitate procedurală auxiliară, un procedeu probator destinat realizării scopului procesual penal[1].

Trăsătura caracteristică definitorie a reconstituirii este conturată de *reproducerea experimentală* a condiţiilor existente în momentul săvârşirii unei fapte penale, în scopul verificării directe de către organul judiciar a veridicităţii lor, a posibilităţilor de percepţie, precum şi al verificării unor date obţinute prin alte mijloace de probă (declaraţii date de suspecţi sau inculpaţi, confruntări).

Obiectul reconstituirii îl constituie reproducerea cu caracter experimental, fie în întregime, fie în parte, a faptelor cercetate, a modului şi a circumstanţelor în care acestea au fost săvârşite, inclusiv a condiţiilor în care au putut fi recuperate. Desigur, este vorba de o interpretare extensivă a prevederilor art. 193 Cod procedură penală, însă, absolut necesară, întrucât reconstituirea vizează verificarea declaraţiilor mai multor persoane (martori, suspecţi sau inculpaţi), ca şi a posibilităţilor de efectuare a anumitor acte, ori de producere a unor rezultate.

Organele judiciare procedează la reconstituirea activităţilor sau a situaţiilor, având în vedere împrejurările în care a fapta a avut loc, pe baza probelor administrate. În cazul în care declaraţiile martorilor, ale părţilor sau ale subiecţilor procesuali principali cu privire la activităţile sau situaţiile ce trebuie reconstituite sunt diferite, reconstituirea trebuie efectuată separat pentru fiecare variantă a desfăşurării faptei descrise de aceştia [art. 193 alin. (2) Cod procedură penală]. În principiu, reconstituirea se efectuează în prezenţa suspectului sau inculpatului, afară de cazul când aceasta nu este posibilă. În cazurile în care asistenţa juridică a suspectului sau inculpatului este obligatorie potrivit art. 90 Cod procedură penală, reconstituirea se efectuează în prezenţa acestuia, asistat de apărător. Atunci când suspectul sau inculpatul nu poate sau refuză să participe la reconstituire, aceasta se efectuează cu participarea altei persoane.

Reconstituirea trebuie să fie efectuată astfel încât să nu fie încălcată legea sau ordinea publică, să nu fie adusă atingere moralei publice şi să nu fie pusă în pericol viaţa sau sănătatea persoanelor.

Funcţiile reconstituirii sunt, aşadar, mult mai numeroase, şi anume:[2]

---

[1] Vintilă Dongoroz, Gheorghe Daringa, Siegfried Kahane şi colectiv, *Noul Cod de procedură penală şi Codul de procedură penală anterior. Prezentare comparativă*, Ed. Politică, Bucureşti, 1969, p. 81.

[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 539.

□ *Verificarea şi precizarea* unor date privitoare la latura obiectivă şi subiectivă a infracţiunii, prin reproducerea artificială totală sau parţială, a faptelor sau împrejurărilor cauzei.

□ *Desprinderea de concluzii* nu numai cu privire la veridicitatea declaraţiilor suspectului sau inculpatului ori ale martorului, ci şi în legătură cu ***versiunile elaborate*** în cauza respectivă.

□ *Obţinerea posibilă de probe noi*, nedescoperite într-o fază anterioară, cum ar fi, de exemplu, cercetarea la faţa locului, chiar şi o percheziţie, urmată de reconstituire[1].

Importanţa reconstituirii rezultă, în primul rând, din rolul pe care-l are acest procedeu probator în conturarea elementelor constitutive ale infracţiunii, în aflarea adevărului. Prin reconstituire, elementele de probă îndoielnice sau simple indicii pot, după caz, să fie reţinute ca probe serioase sau înlăturate ca lipsite de valoare. Importanţa sa trebuie privită, însă, în lumina dispoziţiilor art. 103 alin. (1) Cod procedură penală, conform cărora, reconstituirii ca şi celorlalte procedee probatorii, nu i se poate atribui o valoare probantă deosebită, concluziile ce se desprind din precizarea şi verificarea elementelor de fapt urmând să fie apreciate în raport cu celelalte probe administrate în cauză.

Principalele categorii de reconstituiri sunt următoarele:

▪ **Reconstituirea destinată verificării veridicităţii declaraţiilor martorilor, suspectului sau inculpatului, ca şi ale persoanei vătămate**. Aceasta presupune reproducerea pe cale experimentală, fie în totalitate, fie în parte, a împrejurărilor, a faptelor sau episoadelor privind o anumită acţiune, la care s-au referit părţilor şi subiecţilor principali procesuali menţionaţi, referiri ce pot conţine neclarităţi sau contradicţii.

▪ **Reconstituirea destinată verificării posibilităţilor de percepţie, mai ales vizuală sau auditivă,** în condiţiile existenţei unor factori care ar fi putut influenţa acest proces. Este vorba, firește, de factorii meteorologici, de distanţă, de particularităţile locului în care s-a făcut percepţia, deci de factori obiectivi, dar şi de factori subiectivi, cum ar fi, spre pildă, calitatea organelor de simţ, gradul de concentrare a atenţiei etc.

▪ **Reconstituirea destinată verificării posibilităţilor de săvârşire a anumitor acţiuni în condiţiile date**. De exemplu, trebuie verificată posibilitatea efectuării unor acţiuni în anumite condiţii de timp şi spaţiu ori posibilitatea pătrunderii sau ieşirii dintr-un anumit loc ori dacă o persoană are capacitatea sau deprinderea necesare realizării unor operaţii (de exemplu, falsificarea bancnotelor).

§2. DISPUNEREA ŞI ORGANIZAREA RECONSTITUIRII

2.1. Dispunerea reconstituirii

În faza de urmărire penală reconstituirea poate fi dispusă de către organul de urmărire penală prin ordonanţă motivată după începerea urmăririi penale, iar în faza de judecată, de către instanţă prin încheiere după începerea cercetării judecătoreşti, dacă se consideră necesar să se verifice ori să se precizeze o serie de date ce prezintă importanţă pentru soluţionarea cauzei şi care nu au fost clarificate prin alte mijloace de probă.

O dată întrunite aceste condiţii, inclusiv condiţiile care să permită efectuarea verificării în împrejurări cât mai apropiate de cele ale săvârşirii infracţiunii, este posibilă

[1] Camil Suciu, *op. cit.*, p. 528.

dispunerea reconstituirii *în orice moment al desfăşurării procesului penal*. Pentru luarea deciziei de efectuare a reconstituirii, organul judiciar este obligat să ţină seama de *oportunitatea* ei, ceea ce face necesară examinarea probatoriului existent în cauză, pentru a se evita dispunerea unui act inutil.

2.2. Organizarea reconstituirii

Organizarea reconstituirii se realizează pe baza *unui plan* întocmit judicios, organul judiciar însărcinat cu efectuarea ei trebuind să aibă în vedere următoarele probleme:[1]

▪ **Determinarea cu exactitate a problemelor ce vor fi verificate**, în funcţie de obiectul reconstituirii. Pentru aceasta, se vor vedea materialele, datele existente în dosar şi, la nevoie, va fi efectuată o nouă ascultare cu privire la aspectele ce se cer a fi clarificate.

▪ **Stabilirea persoanelor participante la reconstituire**. În mod obligatoriu, la reconstituire trebuie să participe persoanele (suspecţi, inculpaţi, martori, persoane vătămate) *ale căror declaraţii se verifică*, prezenţa celorlalte părţi impunându-se numai în măsura în care se consideră necesar sau acestea insistă. Firește că, potrivit actualelor reglementări, părţile pot fi asistate de apărători aleşi. Atunci când reconstituirea are drept scop verificarea posibilităţilor de executare a unor activităţi cu caracter tehnic, sau reproducerea experimentală a condiţiilor în care se presupune că s-a comis fapta, un accident de muncă, o distrugere prin explozie sau incendiere, trebuie să fie invitaţi şi *specialişti* în domeniul respectiv.

Potrivit art. 194 Cod procedură penală, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată, poate dispune prezenţa medicului legist sau a oricăror persoane a căror prezenţă o consideră necesară.

▪ **Asigurarea efectuării reconstituirii în condiţiile de loc, timp şi mod** cât mai apropiate de cele în care s-a săvârşit fapta cercetată, ceea ce reprezintă o cerinţă tactică deosebit de importantă.

De la această regulă fac excepţie faptele cu un anumit *grad de pericol* (incendii, explozii, trageri cu arme de foc) a căror reconstituire, în majoritatea cazurilor, este limitată numai la aspectele tehnice efectuate în condiţii de laborator. În aceste împrejurări se poate recurge la ceea ce este denumit *experiment*.

Dintre principalele condiţii care se cer a fi respectate la organizarea unei reconstituiri, menţionăm:[2]

a. *Condiţiile de loc*, de regulă, reconstituirea efectuându-se chiar la locul săvârşirii faptei, ea fiind cea mai propice pentru reproducerea cât mai fidelă a modului în care s-a săvârşit infracţiunea sau o parte din aceasta.

b. *Condiţiile de timp*, prin aceasta înţelegându-se efectuarea reconstituirii la orele sau intervalul de timp similar celui din momentul săvârşirii faptei. Necesitatea respectării acestei condiţii se explică prin aceea că posibilităţile de vizibilitate, de audibilitate, de orientare, diferă după perioada de zi în care se desfăşoară o anumită acţiune.

---

[1] *Idem*, p. 532-533; Grigore Theodoru, Lucia Moldovan, *op. cit.*, p. 144.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 543-544.

c. *Condiţiile atmosferice* au o influenţă asemănătoare asupra percepţiei auditive sau vizuale, inclusiv asupra modului de executare a unor acte. Ploaia, ninsoarea, ceaţa îndeosebi, reduc vizibilitatea. Vântul poate favoriza sau face dificilă audibilitatea, în funcţie de direcţia în care bate. Noaptea, stratul de zăpadă, mai ales pe cer senin, creează condiţii relativ bune de vizibilitate. La lumina fulgerelor sau pe lună plină se poate vedea foarte bine. Zgomotele furtunii, ale tunetelor acoperă orice alt sunet.

§3. EFECTUAREA RECONSTITUIRII

3.1. Măsuri preliminare reconstituirii

După încheierea pregătirilor în vederea efectuării reconstituirii, a organizării sale, potrivit planului întocmit, organul judiciar va trece la efectuarea sa, în condiţiile prevăzute de lege. Condiţiile prealabile reconstituirii propriu-zise sunt următoarele:

a. *Alegerea momentului reconstituirii*, astfel încât să nu se repercuteze negativ asupra mersului cercetărilor. Avem în vedere, îndeosebi, o eventuală organizare, în condiţiile în care nu se deţine un minimum de date necesar realizării acestui act procedural ori nu este determinat cu precizie scopul reconstituirii.

b. *Verificarea prealabilă* a îndeplinirii tuturor *condiţiilor* ce trebuie respectate, pentru reproducerea cât mai exactă a modului şi împrejurărilor în care s-a săvârşit fapta, cerinţă deosebit de importantă pentru reuşita reconstituirii.

c. *Verificarea prezenţei persoanelor* stabilite să participe la reconstituire, cum sunt persoanele ale căror declaraţii se verifică, a martorilor asistenţi în cazul în care participă, a specialiştilor, eventual a reprezentanţilor instituţiilor, firmelor sau unităţilor, dacă reconstituirea se efectuează într-un astfel de loc ori priveşte un anumit aspect în legătură cu activitatea din acel loc.

Tot în faza preliminară, va fi *verificată existenţa mijloacelor tehnice* criminalistice, necesare pe timpul reconstituirii, *a mijloacelor materiale de probă*, a corpurilor delicte, folosite de autor în comiterea infracţiunii sau a actelor reconstituite.

În continuare, organul de urmărire penală care conduce desfăşurarea reconstituirii va proceda la *explicarea participanţilor* a acţiunilor pe care le au de efectuat. Apărătorii aleşi de părţi pot cere explicaţii suplimentare, pot face obiecţii, cu condiţia ca acestea să fie întemeiate şi să nu obstrucţioneze desfăşurarea acestui procedeu probator.

3.2. Efectuarea reconstituirii propriu-zise

Reconstituirea nu se va limita la o singură reproducere a faptei sau a unor împrejurări, fiind necesară *o repetare* a lor, astfel încât să se observe şi să se fixeze cu exactitate rezultatele.

Ritmul de desfăşurare a acţiunilor va fi asemănător cu cel în care se presupune ori se declară că a avut loc fapta. Pentru o apreciere corectă a rezultatelor, pentru evitarea unor erori de percepţie, este bine ca la repetare acţiunea să fie efectuată într-un ritm ceva mai lent.

Pe parcursul reconstituirii se va insista asupra aspectelor, episoadelor mai importante ce se cer verificate sau precizate, evitându-se secvențele lipsite de importanță.

Pentru asigurarea *obiectivității, a corectitudinii* reconstituirii, *vor fi evitate sugestiile, indicațiile* privind efectuarea corectă a unor anumite gesturi ori fapte, persoana verificată fiind lăsată să acționeze potrivit susținerilor sale anterioare.

§4. FIXAREA REZULTATELOR RECONSTITUIRII

Consemnarea rezultatelor reconstituirii se face în primul rând în *procesul-verbal*. În redactarea acestuia, se va acorda atenție consemnării cât mai exacte a condițiilor în care s-a efectuat reconstituirea, a acțiunilor efectuate, consemnarea limitându-se strict la aceste aspecte, *evitându-se concluziile* sau *interpretările* referitoare la rezultatele obținute.

Din punctul de vedere al formei și cuprinsului, procesul-verbal de reconstituire va conține următoarele mențiuni, indicate în art. 199 Cod procedură penală:

- Numele, prenumele și calitatea celui care îl încheie.
- Locul unde este încheiat.
- Data la care s-a încheiat procesul-verbal.
- Data și ora la care a început și s-a sfârșit activitatea consemnată în procesul-verbal.
- Numele, prenumele, codul numeric personal și adresa persoanelor ce au fost prezente la întocmirea procesului-verbal, cu menționarea calității acestora.
- Descrierea amănunțită a celor constatate, precum și a măsurilor luate.
- Numele, prenumele, codul numeric personal și adresa persoanelor la care se referă procesul-verbal, obiecțiile și explicațiile acestora.
- Mențiunile prevăzute de lege pentru cazurile speciale.

Raportându-ne la structura procesului-verbal, formată dintr-o parte introductivă, o parte descriptivă și o încheiere, subliniem ponderea părții descriptive, însăși legea procesual penală prevede în cuprinsul art. 195 Cod procedură penală, faptul că procesul-verbal de reconstituire trebuie să cuprindă pe lângă mențiunile prevăzute la art. 199 Cod procedură penală următoarele:

- Indicarea ordonanței sau a încheierii prin care s-a dispus măsura.
- Numele, prenumele persoanelor prezente și calitatea în care acestea participă.
- Numele și prenumele suspectului sau inculpatului, dacă este cazul.
- Consemnarea amănunțită a desfășurării reconstituirii.

Un mijloc tehnic de fixare a rezultatelor reconstituirii îl reprezintă, ca și în cazul altor acte de urmărire penală, *înregistrarea video* și *fotografierea*. Organul de urmărire penală însărcinat cu efectuarea fotografiilor trebuie să surprindă acele secvențe din care să rezulte că acțiunea a fost posibilă să se comită în condițiile date de timp și de spațiu ori că a fost posibilă percepția sa în acele împrejurări. Înregistrarea video este utilizată în cazurile deosebite, fiind necesară pentru reținerea completă și exactă a modului în care s-a desfășurat întreaga reconstituire.

Dacă situația de fapt o impune, se poate recurge și la *efectuarea de desene, schițe sau fotografii* ale locului în care s-a desfășurat reconstituirea, indicându-se punctele sau locurile în care au avut loc acțiunile mai semnificative pentru elucidarea cazului.

Schiţele, desenele, fotografiile ori alte asemenea lucrări se anexează procesul-verbal de reconstituire în care vor fi făcute menţiunile referitoare la succesiunea imaginilor, la modalităţile tehnice de redare, precum şi la secvenţele sau scenele pe care le reprezintă.

Procesul-verbal de reconstituire trebuie semnat pe fiecare pagină şi la sfârşit de către cel care îl încheie şi de către persoanele care au participat la reconstituire. Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze procesul-verbal reconstituire, se va face menţiune despre aceasta, precum şi despre motivele imposibilităţii sau refuzului de a semna.

BCU IAŞI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VIII

CONSTATAREA ŞI EXPERTIZA JUDICIARĂ DIN PERSPECTIVA TACTICII CRIMINALISTICE

Secţiunea I
Aspecte introductive

§1. CONSTATAREA. ASPECTE PROCESUAL PENALE

Constatarea se înscrie printre procedeele probatorii specifice actualei noastre legislaţii procesual penale. Efectuarea constatării este facultativă fiind dispusă, conform art. 172 alin. (9) Cod procedură penală, când există pericol de dispariţie a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situaţii de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală, din oficiu sau la cererea uneia dintre părţi sau unui subiect procesual principal, poate dispune prin ordonanţă efectuarea unei constatări.

Organul de urmărire penală stabileşte prin ordonanţă obiectul constatării, întrebările la care trebuie să răspundă specialistul şi termenul în care urmează a fi efectuată lucrarea. De asemenea, organul de urmărire penală nu are obligaţia de a aduce la cunoştinţa părţilor obiectul constatării şi întrebările formulate.

Legislaţia procesual penală cuprinde o reglementare generală a constatărilor, natura acestora urmând a fi stabilită de organele de urmărire penală care dispun acest procedeu probatoriu în funcţie de natura activităţii desfăşurate.

Constatarea are un caracter de urgenţă, valorificarea ştiinţifică a urmelor fiind impusă de existenţa pericolului dispariţiei unor mijloace de probă sau de schimbarea unor situaţii de fapt.

Constatarea este efectuată de către un specialist, în cazul nostru tehnician criminalist care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora, *fără ca acesta să-şi însuşească atribuţii de organ de urmărire penală.* Părţile şi subiecţii procesuali principali nu pot solicita ca la efectuarea constatării să participe un expert recomandat de acestea.

Rezultatele activităţii desfăşurate de specialist se consemnează într-un *raport de constatare* care constituie mijlocul de probă ce va cuprinde: numele şi calitatea celui care l-a întocmit, descrierea operaţiilor efectuate de specialist, a metodelor, programelor şi echipamentelor utilizate şi concluziile constatării. Raportul de constatare se transmite organului de urmărire penală care l-a dispus.

Raportul de constatare este supus principiului liberei aprecieri a probelor, având aceeaşi valoare probatorie ca orice alt mijloc de probă.

După finalizarea raportului de constatare, când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert sau când concluziile raportului de constatare sunt contestate, se dispune efectuarea unei expertize.

Spre deosebire de expertiza criminalistică, constatarea se dispune numai în cursul urmăririi penale.

§2. EXPERTIZA CRIMINALISTICĂ. ASPECTE PROCESUAL PENALE

Expertiza criminalistică face parte din categoria mai largă a expertizelor judiciare ce constituie un procedeu probatoriu valoros, prin care, pe baza unei cercetări fundamentate pe date şi metode ştiinţifice, „expertul aduce la cunoştinţă organului judiciar concluzii motivate ştiinţific cu privire la fapte pentru a căror lămurire sunt necesare cunoştinţe specializate"[1].

Efectuarea expertizei criminalistice este în principiu facultativă, organele judiciare încuviinţând-o numai dacă este pertinentă, concludentă şi utilă cauzei penale, ea fiind dispusă, conform prevederilor art. 172 alin. (1) Cod procedură penală, când pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanţă pentru aflarea adevărului în cauză este necesară şi opinia unui expert. În cazul infracţiunilor săvârşite de minorii cu vârsta între 14 şi 16 ani, în cazul uciderii sau vătămării copilului nou-născut ori a fătului de către mamă, precum şi atunci când organul de urmărire penală sau instanţa are o îndoială asupra discernământului suspectului sau inculpatului în momentul săvârşirii infracţiunii ce face obiectul acuzaţiei, efectuarea expertizei medico-legale psihiatrice este obligatorie.

Expertiza se dispune în condiţiile art. 100 Cod procedură penală privind administrarea probelor, la cerere sau din oficiu, de către organul de urmărire penală, prin ordonanţă motivată, iar în cursul judecăţii se dispune de către instanţă, prin încheiere motivată.

Cererea de efectuare a expertizei trebuie formulată în scris, cu indicarea faptelor şi împrejurărilor supuse evaluării şi a obiectivelor care trebuie lămurite de expert.

Expertiza criminalistică poate fi efectuată de experţi oficiali din laboratoare sau instituţii de specialitate, ori de experţi independenţi autorizaţi din ţară sau din străinătate, în condiţiile legii.

Ordonanţa organului de urmărire penală sau încheierea instanţei prin care se dispune efectuarea expertizei criminalistice trebuie să indice faptele sau împrejurările pe care expertul trebuie să le constate, să le clarifice şi să le evalueze, obiectivele la care trebuie să răspundă, termenul în care trebuie efectuată expertiza, precum şi instituţia ori experţii desemnaţi.

În domeniile strict specializate, dacă pentru înţelegerea probelor sunt necesare anumite cunoştinţe specifice sau alte asemenea cunoştinţe, instanţa ori organul de urmărire penală poate solicita opinia unor specialişti care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora. Dispoziţiile relative la audierea martorului sunt aplicabile în mod corespunzător.

---

[1] Emil Mihuleac, *Expertiza judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 20.

Spre deosebire de constatare, la efectuarea expertizei criminalistice poate participa, alături de expertul numit de organele judiciare şi un expert recomandat de părţi şi de subiecţii procesuali principali. În cazul în care expertiza criminalistică este dispusă de instanţă, procurorul poate solicita ca un expert recomandat de acesta să participe la efectuarea expertizei.

Expertul este numit prin ordonanţa organului de urmărire penală sau prin încheierea instanţei. Organul de urmărire penală sau instanţa desemnează prin ordonanţă, respectiv prin încheiere, de regulă un singur expert, cu excepţia situaţiilor în care, ca urmare a complexităţii expertizei, sunt necesare cunoştinţe specializate din discipline distincte, situaţie în care desemnează doi sau mai mulţi experţi.

Când expertiza criminalistică urmează să fie efectuată de un institut sau laborator de specialitate, desemnarea unuia sau a mai multor experţi se realizează de către această instituţie, conform legii.

Expertul, institutul sau laboratorul de specialitate, la cererea expertului, poate solicita, atunci când consideră necesar, participarea specialiştilor de la alte instituţii sau avizul acestora, iar numele experţilor desemnaţi de institutul sau laboratorul de specialitate se comunică organului judiciar care a dispus efectuarea expertizei.

Expertul are dreptul de a refuza efectuarea expertizei pentru aceleaşi motive pentru care martorul poate refuza depunerea mărturiei [art. 175 alin. (1) Cod procedură penală]. De asemenea, expertul are dreptul să ia cunoştinţă de materialul dosarului necesar pentru efectuarea expertizei şi poate solicita lămuriri organului judiciar care a dispus efectuarea expertizei cu privire la anumite fapte ori împrejurări ale cauzei ce trebuie evaluate.

Totodată, expertul poate cere lămuriri părţilor şi subiecţilor procesuali principali, cu încuviinţarea şi în condiţiile stabilite de organele judiciare.

Expertul are dreptul la un onorariu pentru activitatea depusă în vederea efectuării expertizei, pentru cheltuielile pe care ar trebui să le suporte sau le-a suportat pentru efectuarea expertizei. Cuantumul onorariului este stabilit de către organele judiciare în funcţie de natura şi complexitatea cauzei şi de cheltuielile suportate sau care urmează a fi suportate de către expert. În situaţia în care expertiza este efectuată de institutul sau laboratorul de specialitate, costul expertizei este stabilit în condiţiile prevăzute de legea specială. Expertul poate beneficia şi de măsuri de protecţie, în condiţiile prevăzute de art. 125 Cod procedură penală.

Expertul are obligaţia de a se prezenta în faţa organelor de urmărire penală sau a instanţei de judecată ori de câte ori este chemat şi de a-şi întocmi raportul de expertiză cu respectarea termenului limită stabilit în ordonanţa organului de urmărire penală sau în încheierea instanţei. Termenul limită din ordonanţă sau încheiere poate fi prelungit, la cererea expertului, pentru motive întemeiate, fără ca prelungirea totală acordată să fie mai mare de 6 luni.

Întârzierea sau refuzul nejustificat de efectuare a expertizei criminalistice atrage aplicarea unei amenzi judiciare, precum şi răspunderea civilă a expertului sau a instituţiei desemnate să o efectueze pentru prejudiciile produse.

Expertul poate fi înlocuit dacă refuză sau, în mod nejustificat, nu finalizează raportul de expertiză până la termenul fixat. Înlocuirea se dispune prin ordonanţă de către organul de urmărire penală sau prin încheiere de către instanţa de judecată, după citarea expertului şi se

comunică asociaţiei sau corpului profesional de care aparţine acesta. De asemenea, expertul este înlocuit când este admisă declaraţia sa de abţinere sau cererea de recuzare ori în cazul în care se află în imposibilitate obiectivă de a efectua sau finaliza expertiza.

Organul de urmărire penală sau instanţa de judecată, când dispune efectuarea unei expertize, fixează un termen la care sunt chemate părţile, subiecţii procesuali principali, precum şi expertul, dacă acesta a fost desemnat [art. 177 alin. (1) Cod procedură penală].

La termenul fixat se aduce la cunoştinţa procurorului, a părţilor, a subiecţilor procesuali principali şi a expertului obiectul expertizei şi întrebările la care expertul trebuie să răspundă şi li se pune în vedere că au dreptul să facă observaţii cu privire la aceste întrebări şi că pot cere modificarea sau completarea lor. De asemenea, după caz, sunt indicate expertului obiectele pe care urmează să le analizeze [art. 177 alin. (2) Cod procedură penală].

Expertul este înştiinţat cu privire la faptul că are obligaţia de a analiza obiectul expertizei, de a indica cu exactitate orice observaţie sau constatare şi de a expune o opinie imparţială cu privire la faptele sau împrejurările evaluate, în conformitate cu regulile ştiinţei şi expertizei profesionale [art. 177 alin. (3) Cod procedură penală].

Părţile şi subiecţii procesuali principali sunt încunoştinţaţi că au dreptul să ceară numirea câte unui expert recomandat de fiecare dintre ele, care să participe la efectuarea expertizei [art. 177 alin. (4) Cod procedură penală].

După examinarea obiecţiilor şi cererilor făcute de părţi, de subiecţii procesuali principali şi expert, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată pune în vedere expertului termenul în care urmează a fi efectuată expertiza, încunoştinţându-l totodată dacă la efectuarea acesteia urmează să participe părţile sau subiecţii procesuali principali [art. 177 alin. (5) Cod procedură penală].

Atunci când expertiza urmează să fie efectuată de un laborator de expertiză criminalistică sau de orice institut de specialitate, sunt aplicabile dispoziţiile art. 173 alin. (3), nefiind necesară prezenţa expertului în faţa organului judiciar [art. 177 alin. (6) Cod procedură penală].

Cu toate diferenţele de ordin procesual, în principal cele determinate de momentul procesual al dispunerii (expertiza putându-se efectua numai după punerea în mişcare a acţiunii penale) şi de participarea unor experţi recomandaţi de părţi (imposibilă la constatare), între cele două procedee probatorii există şi asemănări evidente, dar numai pe plan tehnic criminalistic[1]. Deşi constatarea are un caracter aparent mai restrâns decât expertiza criminalistică, mijloacele şi metodele de efectuare sunt aceleaşi.

§3. EXPERTIZA COMPLEXĂ

Există situaţii frecvente în care nu se mai poate vorbi de o expertiză simplă criminalistică, medico-legală, tehnică sau artistică, elementele de fapt şi împrejurările cauzei reclamând o cercetare multidisciplinară, cu participarea experţilor din domenii diferite.

Asemenea situaţii se întâlnesc, de exemplu, în cazul infracţiunilor împotriva persoanei, al accidentelor auto sau de muncă, al expertizelor operelor de artă etc.

---

[1] Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2010, p. 385.

În literatura de specialitate s-a evidenţiat existenţa unor elemente de interferenţă, îndeosebi între criminalistică şi medicina legală, ce impun o strânsă colaborare între criminalişti şi medicii legişti, concretizată în efectuarea de expertize complexe[1].

După cum se cunoaşte, expertiza complexă nu este reglementată ca atare de către actuala legislaţie procesual penală. De aceea, în literatura de specialitate, s-au avansat şi propuneri de *lege ferenda* referitoare la o reglementare proprie, autonomă, a acestei categorii de expertize[2].

Secţiunea a II-a
Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor şi a expertizelor criminalistice

§1. OPORTUNITATEA EXPERTIZEI

Asigurarea oportunităţii expertizei constituie o primă cerinţă ce trebuie avută în vedere de către organele judiciare. În funcţie de probele, datele sau materialele existente în cauză, este necesar să se aprecieze dacă şi în *ce măsură o expertiză este utilă*, astfel încât să nu se întârzie efectuarea unei expertize indispensabile soluţionării cazului[3].

Oportunitatea expertizei se raportează şi la *momentul dispunerii* acesteia, mai ales în ideea că o dispunere prematură, ca şi întârzierea acesteia, pot avea consecinţe negative asupra soluţionării cauzei. În prima ipoteză, obiectele sau materialele trimise expertului pot suferi modificări, degradări etc. Iar în a doua ipoteză, datele sau urmele sunt insuficiente pentru realizarea cercetării.

§2. STABILIREA CORECTĂ A OBIECTULUI EXPERTIZEI

Obiectul expertizei judiciare constă în lămurirea unor fapte sau împrejurări de fapt ce reclamă cunoştinţe speciale din diverse domenii[4]. Argumentul principal în susţinerea acestor opinii îl reprezintă chiar prevederile art. 172 alin. (1) Cod procedură penală, potrivit cărora, pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanţă pentru aflarea adevărului în cauză este necesară şi opinia unui expert.

În consecinţă, organele judiciare au datoria să vegheze la respectarea cerinţei de limitare a obiectului expertizei criminalistice, în exclusivitate, la ceea ce legea defineşte generic *fapte sau împrejurări*, nu la probleme de *drept*, cum ar fi stabilirea vinovăţiei sau nevinovăţiei unei persoane, ori precizarea naturii juridice a unei fapte sau a unui aspect, reglementate prin acte normative.

---

[1] *Idem*, p. 385.

[2] Lucian Ionescu, *Propuneri pentru o reglementare proprie a expertizelor complexe*, Revista Română de Drept nr. 3/1978, p. 14-17.

[3] Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 571.

[4] Emil Mihuleac, *op. cit.*, p. 141.

§3. FORMULAREA CLARĂ A ÎNTREBĂRILOR ADRESATE EXPERTULUI

La dispunerea expertizei criminalistice este important să se acorde atenţia cuvenită modului de formulare a întrebărilor la care va răspunde expertul. Una din cauzele principale ale ajungerii la concluzii eronate sau nefundamentate ştiinţific o reprezintă superficialitatea în fixarea obiectivelor expertizei, fără a mai menţiona situaţiile în care aceste obiective sunt lăsate la aprecierea expertului.

În vederea prevenirii unor asemenea dificultăţi se recomandă ca întrebările să fie formulate, în măsura posibilităţilor, după o prealabilă consultare a expertului sau a unui specialist, iar, în situaţia în care expertiza a fost dispusă, expertul să solicite lămuriri suplimentare organului judiciar[1].

§4. ASIGURAREA CALITĂŢII MATERIALELOR TRIMISE SPRE EXPERTIZĂ

Asigurarea calităţii materialelor trimise spre expertiză reprezintă premisa de bază a obţinerii rezultatelor scontate prin administrarea acestui procedeu probatoriu.

În vederea efectuării lucrărilor indicate de organul judiciar, expertul va trebui, de regulă, să aibă la dispoziţie, pe de o parte, urmele, obiectele ce se constituie mijloace materiale de probă, iar, pe de altă parte, modele de comparaţie sau obiecte presupuse a fi creat urmele descoperite în câmpul infracţional[2].

Prima cerinţă pe care trebuie să o îndeplinească aceste materiale este aceea a *cunoaşterii cu certitudine a provenienţei lor*. Regula priveşte atât urmele sau mijloacele materiale de probă, dar mai ales modelele tip ori obiectele suspecte trimise expertului.

A doua cerinţă importantă se referă la *calitatea* pe care trebuie s-o prezinte materialele, în sensul că ele trebuie să conţină sau să reflecte suficiente elemente caracteristice pe baza cărora să se facă identificarea.

Este necesar ca urmele, mijloacele materiale de probă, să fie însoţite de impresiunile, modelele de comparaţie sau de obiectele presupuse a fi format urmele la faţa locului. Expertului i se va menţiona cărei categorii îi aparţine fiecare obiect (litigiul sau comparaţia) şi care este apartenenţa sa.

Secţiunea a III-a
Tactica efectuării expertizelor criminalistice

§1. EFECTUAREA PROPRIU-ZISĂ A EXPERTIZELOR

Cerinţa esenţială, de ordin *deontologic*, în efectuarea expertizelor criminalistice, ca şi a oricărei alte expertize judiciare, inclusiv a constatărilor, o reprezintă *corectitudinea şi probitatea profesională*. Considerăm necesară această precizare, deoarece, prin rezonanţa lor în procesul judiciar, deşi nu au o valoare probantă superioară altor mijloace de probă,

---

[1] Radu Constantin, Pompil Drăghici, Mircea Ioniţă, *Expertizele mijloc de probă în procesul penal*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2000, p. 31-35.

[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 389.

concluziile rapoartelor de expertiză criminalistică pot influența pozitiv sau negativ soluțiile pronunțate de către instanțele de judecată.

Alte principii de bază, menite să guverneze întreaga activitate de investigare tehnico-științifică criminalistică, constau în *operativitatea* și *limitarea strictă la obiectul indicat prin actul de dispunere a expertizei.*

Expertiza criminalistică parcurge, în esență, trei etape sau momente principale, constând în cunoașterea obiectului și materialelor expertizei, în examinarea separată a fiecărei categorii de materiale și în compararea elementelor caracteristice, în vederea identificării[1].

Cunoașterea obiectului expertizei este prima etapă în care specialistul procedează la studierea actului de dispunere a lucrării, precum și a materialelor de cercetat, în scopul stabilirii concordanței dintre indicațiile și datele conținute în ordonanță sau încheiere și obiectele primite.

Totodată, expertul va stabili dacă materialul corespunde din punct de vedere calitativ și cantitativ și dacă a fost manipulat, păstrat și expediat în condiții corespunzătoare. El poate, desigur, să solicite eventuale lămuriri suplimentare din partea organului judiciar, care poate încuviința și darea de explicații de către părți.

Examinarea separată a fiecărui obiect, este a doua etapă, având ca scop sesizarea particularităților sau elementelor sale caracteristice. Obiectele trebuie să fie, dacă este posibil, fixate prin fotografiere. Examinarea are în vedere atât urmele sau obiectele în litigiu, cât și modelele de comparație, expertul fiind interesat să surprindă suficiente caracteristici pe baza cărora să poată stabili identitatea sau neidentitatea persoanei sau obiectului inclus în sfera cercetării.

Amintim că importantă pentru identificare este, în primul rând, calitatea caracteristicilor și, numai după aceea, cantitatea acestora. Tot în această etapă se obțin și modele tip de comparație cu obiectele suspecte (arme de foc, instrumente de spargere ș.a.), se efectuează și experimente utile verificării și stabilirii posibilităților de creare a urmelor în condițiile sau împrejurările în care a fost săvârșită infracțiunea.

Examinarea comparativă a caracteristicilor, reflectate sau conținute în urma ridicată de la locul faptei, cu caracteristicile modelelor de comparație create experimental cu obiectele incluse în sfera cercetării. Procedeele folosite în examenul comparativ sunt confruntarea, juxtapunerea și suprapunerea.

a. ***Confruntarea*** se realizează prin modalități diverse, în funcție de natura obiectelor examinate. Se poate, astfel, practica confruntarea unor imagini, a unor diagrame, confruntarea urmelor cu impresiunile aflate în cartotecile criminalistice, confruntarea cu obiectele aflate în colecțiile laboratoarelor pentru stabilirea apartenenței de grup etc.;

b. ***Juxtapunerea*** sau ***continuitatea liniară*** este întâlnită frecvent în cazul striațiilor specifice armelor de foc sau instrumentelor de spargere, ca, de altfel, în întreaga examinare traseologică;

c. ***Suprapunerea a două imagini***, dintre care una este transparentă, reprezentând urma, persoana sau obiectul în litigiu și, respectiv, modelul de comparație, este al treilea procedeu folosit în examinarea comparativă.

---

[1] Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *Identificarea criminalistică*, Ed. Științifică, București, 1990, p. 41 și urm.

Pe baza datelor obţinute prin aceste examinări, expertul trebuie să fie în măsură să explice nu numai coincidenţa sau divergenţa caracteristicilor, care conduc la identificarea sau la excluderea obiectului din sfera cercetării, dar şi eventualele modificări în forma sau conţinutul factorului creator al urmei.

§2. REDACTAREA RAPORTULUI DE EXPERTIZĂ

Potrivit art. 178 alin. (1) Cod procedură penală, după efectuarea expertizei, constatările, clarificările, evaluările şi opinia expertului sunt consemnate într-un raport.

Când sunt mai mulţi experţi se întocmeşte un singur raport de expertiză. Opiniile separate se motivează în acelaşi raport. Raportul de expertiză se depune la organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei.

Raportul de expertiză criminalistică prezintă rezultatele investigaţiilor ştiinţifice şi cuprinde, potrivit art. 178 alin. (3) Cod procedură penală, trei părţi:

a. ***Partea introductivă***, în care este menţionat organul judiciar ce a dispus efectuarea expertizei, data când s-a dispus efectuarea acesteia, numele şi prenumele expertului, data la care a fost efectuată lucrarea, obiectivele la care expertul urmează să răspundă, materialul pe baza căruia a fost efectuată expertiza, dovada încunoştinţării părţilor, dacă au participat la aceasta şi au dat explicaţii în cursul expertizei, data întocmirii raportului de expertiză;

b. ***Partea expozitivă,*** prin care sunt descrise operaţiile de efectuare a expertizei, metodele tehnico-ştiinţifice, programele şi echipamentele utilizate în efectuarea expertizei.

c. ***Partea finală***, prin care se răspunde la obiectivele stabilite de organele judiciare, precum şi orice alte precizări şi constatări rezultate din efectuarea expertizei, în legătură cu obiectivele expertizei.

În situaţia în care expertiza a fost efectuată în lipsa părţilor ori a subiecţilor procesuali principali, aceştia sau avocatul lor sunt încunoştinţaţi cu privire la întocmirea raportului de expertiză şi cu privire la dreptul la studierea raportului.

Raportul de expertiză se redactează în termeni clari şi precişi, evitându-se formulări incomplete, echivoce sau tehniciste, astfel încât ele să reflecte *temeinicia ştiinţifică* a cercetării. Din modul de redactare a raportului trebuie să rezulte, în esenţă, următoarele:[1]

- *Respectarea de către expert a prevederilor legale* şi limitarea strictă la sarcinile indicate în actul de dispunere a expertizei.
- *Examinarea completă şi riguroasă a întregului material* trimis spre expertiză de către organul judiciar.
- *Folosirea celor mai moderne şi adecvate metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice de examinare* din domeniul de specialitate al expertului.
- *Fundamentarea ştiinţifică a rezultatelor* cercetării şi concordanţa între constatările efectuate pe parcursul examinării şi concluziile raportului.

Totodată, raportul de expertiză va conţine o ilustrare adecvată (fotografii, schiţe, desene, planşe, diagrame etc.) a celor mai semnificative aspecte desprinse în cadrul examinării criminalistice.

---

[1] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 391.

O deosebită importanță pentru atingerea scopului urmărit prin expertiza criminalistică o are formularea răspunsurilor la întrebările adresate de organul judiciar. În funcție de rezultatele la care a ajuns examinarea, concluziile pot fi certe, probabile sau de imposibilitate a rezolvării problemei, astfel:[1]

a. ***Concluziile categorice sau certe*** reflectă nu numai convingerea fermă a expertului privind soluționarea problemei în cauză, ci, în primul rând, rezultatele științifice categorice la care s-a ajuns prin expertiză[2].

Concluziile certe pot fi *pozitive* sau *negative*, în sensul că pot da fie un răspuns net afirmativ la întrebare, clarificând sau stabilind existența unui fapt, a identității unei persoane sau obiect, fie negativ, ceea ce poate echivala cu excluderea persoanei sau obiectului din cercul de bănuiți, cu respingerea unor afirmații sau susțineri privind un anumit fapt sau o împrejurare.

b. ***Concluziile de probabilitate*** sunt consecința existenței unui anumit grad de îndoială, de incertitudine, determinată de insuficiența calitativă sau cantitativă a elementelor caracteristice ale materialului cercetat, de limitele posibilităților tehnico-științifice de cercetare, dar și de considerente subiective.

Subliniem, totuși, că, prin conținutul lor, aceste concluzii sunt relativ apropiate de cele certe, *fără a se confunda* cu acestea. Ele se bazează nu numai pe prezența caracteristicilor de grup sau de categorie, ci și pe elemente de individualizare, capabile să diferențieze obiectul scop dintre obiectele verificate, dar fără a-l identifica cu certitudine.

c. ***Concluziile de imposibilitate a rezolvării problemei*** sau, în denumirea prescurtată „n.s.p.", care nu trebuie confundate cu o concluzie certă negativă, sunt determinate de calitatea cu totul nesatisfăcătoare a elementelor caracteristice de identificare a obiectelor cercetate, ca și de lipsa unor mijloace tehnico-științifice adecvate de investigare.

Imposibilitatea formulării unei concluzii poate avea drept cauză și modul defectuos de revelare, fixare și ridicare a urmelor și a corpurilor delicte de la fața locului sau de expediere a acestora către laboratorul de expertize, îndeosebi în cazul urmelor biologice. Aceasta se motivează la fel de clar și complet, ca și în situația rezolvării problemei, cu excepția cazurilor în care expertiza a fost solicitată unui specialist care nu are cunoștințele necesare efectuării lucrării.

În cursul urmăririi penale sau al judecății, expertul poate fi audiat de organul de urmărire penală sau de instanță, la cererea procurorului, a părților, a subiecților procesuali principali sau din oficiu, dacă organul judiciar apreciază că audierea este necesară pentru lămurirea constatărilor sau concluziilor expertului. Dacă expertiza criminalistică a fost efectuată de un institut sau laborator de specialitate, instituția va desemna un expert, dintre persoanele care au participat la efectuarea expertizei, ce urmează a fi audiat de organul de urmărire penală sau de instanță. Audierea expertului se efectuează conform dispozițiilor privitoare la audierea martorilor.

Când organul de urmărire penală sau instanța de judecată constată, la cerere sau din oficiu, că expertiza nu este completă, iar această deficiență nu poate fi suplinită prin audierea expertului, dispune efectuarea unui supliment de expertiză de către același expert.

---

[1] *Idem*, p. 392.

[2] Lucian Ionescu, Dumitru Sandu, *op. cit.*, p. 199.

Când nu este posibilă desemnarea aceluiaşi expert, se dispune efectuarea unei alte expertize de către un alt expert. În cazul în care expertiza a fost efectuată în cadrul unui institut sau laborator de specialitate, organul de urmărire penală sau instanţa se adresează instituţiei respective în vederea efectuării suplimentului de expertiză.

Organul de urmărire penală sau instanţa de judecată dispune efectuarea unei noi expertize atunci când concluziile raportului de expertiză sunt neclare sau contradictorii ori între conţinutul şi concluziile raportului de expertiză există contradicţii, iar aceste deficienţe nu pot fi înlăturate prin audierea expertului [art. 181 alin. (1) Cod procedură penală].

Secţiunea a IV-a
Verificarea raportului de expertiză

Aprecierea raportului de expertiză criminalistică sau a unei constatări tehnico-ştiinţifice parcurge, în principal, două etape importante, constând în verificarea respectării prevederilor legale referitoare la expertiză (verificarea formală) şi verificarea conţinutului ştiinţific al raportului de expertiză (verificarea de fond sau substanţială)[1].

În prima etapă, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată verifică următoarele aspecte:[2]

- Dacă au fost respectate condiţiile legale de numire a expertului şi dacă există eventuale motive de recuzare a acestuia, invocate de părţi.
- Dacă au fost formulate răspunsuri clare şi complete la toate întrebările din actul procedural.
- Dacă au fost respectate condiţiile de citare a părţilor şi dacă s-au dat lămuririle necesare, atât expertului, cât şi părţilor.
- Dacă raportul a fost datat şi semnat potrivit regulilor procedurale. Nerespectarea acestor cerinţe, mai ales dacă ele sunt de natură să împiedice aflarea adevărului, poate conduce la o soluţie netemeinică. O asemenea soluţie atrage, în mod firesc, pe lângă anularea expertizei, şi casarea hotărârii[3].

În etapa a doua, verificarea vizează *problemele de fond* ale raportului de expertiză, printre cele mai importante situându-se:

- Examinarea de către expert a întregului material pus la dispoziţie de organul judiciar.
- Folosirea celor mai adecvate metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice de investigare.
- Justeţea raţionamentului şi concordanţa dintre concluzii şi conţinutul raportului de expertiză.

În ipoteza neînsuşirii concluziilor, organul judiciar îşi motivează poziţia pe baza constatărilor făcute cu prilejul verificării raportului (de exemplu, contradicţii între concluzii, raţionamente false, neexaminarea întregului material, metode inadecvate de cercetare ş.a.), nu pe elemente sau date specifice domeniului de activitate al expertului.

---

[1] Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1997, p. 356.
[2] Emilian Stancu, *op. cit.*, p. 393.
[3] Radu Constantin, Pompil Drăghici, Mircea Ioniţă, *op. cit.*, p. 123.

O eventuală neconcordanță, dintre concluziile raportului și alte mijloace de probă nu poate constitui *ab initio* un motiv de respingere a rezultatelor expertizei, impunându-se o analiză completă a întregului probatoriu.

Secțiunea a V-a
Valorificarea concluziilor expertizei

Interpretarea și valorificarea concluziilor expertizei criminalistice marchează momentul aprecierii și cântăririi probelor puse în evidență prin intermediul examinărilor științifice.

Dintre concluziile rapoartelor de expertiză, cele mai valoroase sunt *concluziile cu caracter de certitudine* a căror interpretare nu ridică probleme deosebite, fiind frecvente cazurile în care expertizele criminalistice reprezintă singura modalitate de a scoate la lumină probele necesare constatării existenței sau inexistenței unei infracțiuni și identificării autorului ei.

Concluziile cu caracter de probabilitate dețin o pondere mai mică în ansamblul rezultatelor expertizei criminalistice. Referitor la aceste concluzii s-au exprimat opinii pro și contra utilității sau admisibilității lor, atât în literatura de specialitate, cât și în practică, unii experți evitând chiar să le formuleze[1].

În linii mari, majoritatea opiniilor converg spre admisibilitatea acestor concluzii, ele reprezentând ipoteze științifice de lucru, cu ajutorul cărora organele judiciare pot să-și ghideze activitatea de soluționare a cauzei, să elaboreze versiuni, iar, din coroborarea concluziilor de probabilitate cu rezultatele la care se ajunge prin administrarea altor probe, să se stabilească adevărul. Mai mult, formularea unor asemenea concluzii reprezintă o dovadă de etică profesională a expertului criminalist.

Concluziile de imposibilitate a rezolvării problemei („n.s.p."), contrar aparențelor, impun aceeași atenție în interpretare, mai ales dacă ele vor fi avute în vedere în cadrul întregului probatoriu existent în cauză. Imposibilitatea formulării concluziilor în expertiza criminalistică, coroborată cu lipsa altor probe, pe baza cărora să se poată stabili gradul de implicare a unei persoane în săvârșirea unei fapte penale, este de natură să impună organului judiciar aplicarea *principiului prezumției de nevinovăție.*

Secțiunea a VI-a
Sistemul unităților și laboratoarelor de expertiză criminalistică

§1. LABORATOARE ÎN SISTEMUL MINISTERULUI JUSTIȚIEI

În prezent, în subordinea Ministerului Justiției funcționează Institutul Național de Expertize Criminalistice (INEC). În subordinea INEC își desfășoară activitatea laboratoarele interjudețene de expertize criminalistice la București, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara.

[1] Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuță, *op. cit.*, p. 358.

Începând cu anul 1990, în cadrul Ministerului Justiției a fost înființat și un *Birou de expertize tehnice*.

§2. ÎN CADRUL MINISTERULUI PUBLIC

Activitatea de investigație criminalistică, desfășurată în sistemul Ministerului Public este condusă și îndrumată de către *Serviciul de Criminalistică din cadrul Secției de Urmărire Penală și Criminalistică a Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție*. El are rolul de a promova, în activitatea de urmărire penală, cele mai moderne metode științifice de descoperire a infracțiunilor.

La unitățile subordonate *Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție*, respectiv în cadrul Parchetelor de pe lângă Curțile de Apel și Tribunalele Județene, își desfășoară activitatea *cabinetele de criminalistică*. Acestea au sarcina, alături de desfășurarea anchetei proprii, de a asigura introducerea celor mai noi metode și mijloace tehnico-științifice, precum și de procedee tactice, în activitatea de urmărire penală, în primul rând în cauzele a căror urmărire se efectuează de către procuror.

La nivelul unităților locale ale Parchetului, unde există compartimente de criminalistică, își desfășoară activitatea *procurori criminaliști*, cu sarcini specifice, în special în domeniul supravegherii și efectuării anchetei penale proprii.

§3. ÎN CADRUL MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE

În sistemul Ministerului Afacerilor Interne își desfășoară activitatea *Institutul Național de Criminalistică* din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române, precum și laboratoarele de criminalistică din unitățile teritoriale ale poliției.

BCU IASI/CENTRALA

Bibliografie selectivă

1. **Constantin Aioniţoaie, Vasile Berchesan, Tudorel Butoi, Ilie Marcu, Eugen Pălănceanu, Constantin Pletea, Ion-Eugen Sandu, Emilian Stancu,** *Tratat de tactică criminalistică*, ediţia a II-a, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992.

2. **Gheorghe Alecu, Alexei Barbăneagră,** *Reglementarea penală şi investigarea criminalistică a infracţiunilor din domeniul informatic*, Ed. Pinguin Book, Bucureşti, 2006.

3. **Ion Anghelescu,** *Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978.

4. **George Antoniu, Constantin Bulai, Gheorghe Chivulescu,** *Dicţionar Juridic Penal*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.

5. **George Antoniu, Nicolae Volonciu, Nicolae Zaharia,** *Dicţionar de procedură penală*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.

6. **Andrei Atanasiu,** *Scris şi personalitate*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1970.

7. **Balbuena Balmacedda,** *La détection des fraudes sur les documents. Quelques principes de basse*, Revue Internationale de Police Criminelle, nr. 8/1987.

8. **Matei Basarab,** *Criminalistică*, Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 1968.

9. **P. Bălulescu, V. Macriş,** *Prevenirea incendiilor*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1979.

10. **Peter N. Belhumeur, João P. Hespanha, David J. Kriegman,** *Eigenfaces vs. Fisherfaces: Recognition using class specific linear projection*, IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence, vol. 19, No.7, July 1997.

11. **Sub redacţia Vladimir Beliş,** *Tratat de medicină legală*, vol. I, Ed. Medicală, Bucureşti, 1995.

12. **Sub redacţia Vladimir Beliş,** *Tratat de medicină legală*, vol. II, Ed. Medicală, Bucureşti, 1995.

13. **Vasile Berchesan,** *Cercetarea penală - Îndrumar complet de cercetare penală*, Ed. Icar, Bucureşti, 2001.

14. **Vasile Berchesan, Marin Ruiu,** *Tratat de tehnică criminalistică*, Ed. Little Star, Bucureşti, 2004.

15. **Alphonse Bertillon,** *Identification antropométrique. Instructions signalétiques.* Imprimerie administrative, Melun, 1893.

16. **Laurenţiu Boboş,** *Stabilirea falsului prin adăugiri în acte*, în culegerea 20 de ani de expertiză criminalistică, editat de Ministerul Justiţiei, Bucureşti, 1978.

17. **Tiberiu Bogdan,** *Curs introductiv în psihologia judiciară*, Tipografia Învăţământului, Bucureşti, 1957.

18. **Tiberiu Bogdan,** *Probleme de psihologie judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1973.

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

19. Tiberiu Bogdan, *Probleme de psihologie judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1978.

20. Tiberiu Bogdan, Ioan Sântea, Rodica Drăgan-Cornianu, *Comportamentul uman în procesul judiciar*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983.

21. Dan Botez, *Audierea martorilor în procesul penal. Procedee tactice. Practică judiciară. Formulare pentru audiere*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012.

22. Constantin Bulai, *Drept penal. Partea generală*, Ed. Şansa, Bucureşti, 1992.

23. Ilona Buta, Iosif Goldhar, *Un nou praf fluorescent folosit în cercetarea urmelor papilare*, Revista Probleme de medicină legală şi criminalistică nr. 7-8, Bucureşti, 1969.

24. Nelu Viorel Cătuna, *Criminalistică*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2008.

25. Lazăr Cârjan, *Tratat de Criminalistică*, Ed. Pinguin Book, Bucureşti, 2005.

26. Lazăr Cârjan, Mihai Chiper, *Criminalistică. Tradiţie şi Modernism*, Ed. Curtea Veche, Bucureşti, 2009.

27. Pierre Fernand Ceccaldi, *La criminalistique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1962.

28. Aurel Ciopraga, *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal*, Ed. Junimea, Iaşi, 1979.

29. Aurel Ciopraga, *Criminalistica. Tratat de tactică*. Ed. Gama, Iaşi, 1996.

30. Aurel Ciopraga, *Criminalistica. Tratat de tactică*, Ed. Gama, Iaşi, 1997.

31. Aurel Ciopraga, Ioan Iacobuţă, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1997.

32. Jean Louis Clément, Bruno Risi, *Laboratory Examination of Counterfeit and Fraudulently Altered Documents*, Partea a III-a, International Criminal Police Review, nr. 368, mai 1983.

33. Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Editat de Ministerul de Interne, Serviciul Editorial, Presă şi Propagandă în rândul populaţiei, Bucureşti, 1976.

34. Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, Editat de Ministerul de Interne, Institutul de Criminalistică, Serviciul Editorial, Bucureşti, 1978.

35. Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, Editat de Ministerul de Interne, Serviciul Editorial şi Cinematografic, Bucureşti, 1980.

36. Lupu Coman, Gheorghe Diniţă, *Cercetarea la faţa locului a accidentelor de circulaţie*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1970.

37. Ion R. Constantin, *Unele metode şi principii ale Criminalisticii*, în culegerea de referate „Şcoala românească de criminalistică", Ministerul de Interne, Institutul de Criminalistică, 1975

38. Ion R. Constantin, Marius Rădulescu, *Dactiloscopia*, Ministerul de Interne, Serviciul Cultural, Presă şi Editorial, Bucureşti, 1975.

39. Radu Constantin, Pompil Drăghici, Mircea Ioniţă, *Expertizele mijloc de probă în procesul penal*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 2000.

40. Mircea Constantinescu, *Consideraţii privind conceptul de identificare în expertiza criminalistică*, Ed. Ministerului Justiţiei, Bucureşti, 1979.

41. Nicolae Dan, *Tratat practic de Criminalistică*, vol. II, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1979.

42. Andrei Florin Dăneț, *Analiză Instrumentală*, Partea I, Ed. Universității din București, București, 2010.

43. Maurice Deribere, *La photographie en infrarouge*, ediția a II-a, Ed. Paul Montel, Paris, 1948.

44. Leon Derobert, *Médicine légale*, Ed. Flammarion, Paris, 1976.

45. Aurel Dincu, *Curs de criminologie și penologie*, Tipografia Universității București, 1969.

46. Vintilă Dongoroz, Gheorghe Daringa, Siegfried Kahane și colectiv, *Noul Cod de procedură penală și Codul de procedură penală anterior. Prezentare comparativă*, Ed. Politică, București, 1969.

47. Vintilă Dongoroz, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*, vol. I, Ed. Academiei Române, București, 1975.

48. Virgil Dragomirescu, *Medicina legală*, Ed. Teora, București, 1992.

49. Constantin Drăghici, Cristian Eduard Ștefan, *Tactica efectuării percheziției și a ridicării de obiecte și înscrisuri*, Ed. Sitech, Craiova, 2006.

50. Constantin Drăghici, Adrian Iacob, *Tratat de tehnică criminalistică*, ediția a II-a, Ed. Sitech, Craiova, 2009.

51. Constantin Dumitrescu, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. II, editat de Școala militară de ofițeri a Ministerului de Interne, București, 1983.

52. Gheorghe Ene, *Contrafacerea documentelor prin editarea computerizată*, Revista Română de Criminalistică nr. 3/1999.

53. Ioan Sorin Florescu, *Identificarea autorilor și probarea vinovăției prin expertize chimice*, Revista Română de Criminalistică nr. 2/2000.

54. Katona Geza, *Cercetarea de identificare a urmelor în procedura penală*, Budapesta, 1965.

55. Ștefan Gîrbea, G. Cotul, *Fonoaudiologie*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1967.

56. S.A. Golunski, *Criminalistica*, Ed. Științifică, București,1961.

57. Cătălin Grigoraș, Alan Cooper, Marcin Michalek, *Forensic Speech and Audio Analysis Working Group. Best Practice Guidelines for ENF Analysis in Forensic Authentication of Digital Evidence*, ENFSI FSAAWG Steering Committee, June 2009.

58. Cătălin Grigoraș, Cristian Diaconescu, Leonaș Ciulinaru, *Recunoașterea automată a vorbitorilor în expertizele înregistrărilor audio/video*, Revista Română de Criminalistică nr.4/2010.

59. G. Gudjonsson, *The psychology of interrogations, confession and testimony*, Ed. John Wiley&Sons, New York, 1998.

60. Warren Harvey, *Dental Identification and Forensic Odontology*, Ed. Henry Kimpton, Londra, 1976.

61. Ioan Hurdubaie, *Bancnotele între hârtie și polimer - o experiență australiană*, Revista Română de Criminalistică nr. 3/2001.

62. Lucian Ionescu, *Expertiza criminalistică a scrisului*, Ed. Junimea, Iași, 1973.

63. Lucian Ionescu, *Propuneri pentru o reglementare proprie a expertizelor complexe*, Revista Română de Drept nr. 3/1978.

64. **Lucian Ionescu, Dumitru Sandu,** *Identificarea criminalistică*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1990.

65. **Lucian Ionescu, Dumitru Sandu,** *Identificarea criminalistică*, ediţia a II-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011.

66. **Nicolae Ionescu,** *Fotografia de semnalmente în România*, în culegerea de referate intitulată „Şcoala românească de criminalistică", editată de Ministerul de Interne, Bucureşti, 1975.

67. **Siegfried Kahane,** *Dreptul procesual în R.P.R.*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1963.

68. **Mihail Kernbach,** *Medicina judiciară*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1958.

69. **Marcel Le Clère,** *Manuel de police scientifique*, Éditions Police Revue, Paris, 1973.

70. **Marcel Le Clère,** *Manuel de police technique*, Éditions Police Revue, Paris, 1974.

71. **André Lalande,** *Vocabulaire technique et critique de Philosophie*, Presses Universitaires de France, Paris, 1974.

72. **Edmond Locard,** *Traité de criminalistique*, vol. I, Ed. J. Desvigne, Lyon, 1931.

73. **Edmond Locard,** *Manuel de technique policière*, Ed. Payot, Paris, 1948.

74. **Simona Lungu, Mihaela Tilea, Dan Voinea,** *Cercetarea la faţa locului în cazul infracţiunilor săvârşite prin mijloace electronice*, articol apărut în volumul „Investigarea criminalistică a locului faptei", Asociaţia Criminaliştilor din România, Editura S.C. Luceafărul S.A., Bucureşti, 2004.

75. **Robert C. Maher,** *Audio Forensic Examination*, IEEE Signal Processing Magazine, March 2009.

76. **Valeriu Manea, Constantin Dumitrescu, Gheorghe Niţă, Ion Vochescu, Ion Dumitraşcu, Eugeniu Gacea, Florin Ionescu, Ioan Cora, Ion Sima,** *Curs de tehnică criminalistică*, vol. I, Editat de Ministerul de Interne, Şcoala de ofiţeri activi, Bucureşti, 1983.

77. **Gherasim Marton, Nicolae Zegheru,** *Fotogrammetria*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1972.

78. **Gabriela Matei,** *Consideraţii privind amprenta genetică*, Revista Română de Criminalistică nr. 1/2001.

79. **Vasile Măcelaru,** *Balistica judiciară*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1972.

80. **Emil Mihuleac,** *Expertiza judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1971.

81. **Mina Minovici,** *Tratat complet de medicină legală în legislaţie şi jurisprudenţă românească şi străină*, vol. II, Atelierele grafice Socec, Bucureşti, 1930.

82. **Nicolae Minovici,** *Manual tehnic de medicină legală*, Atelierele Grafice Socec, Bucureşti, 1904.

83. **Ion Mircea,** *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978.

84. **Ion Mircea,** *Valoarea criminalistică a unor urme de la locul faptei*, Ed. Vasile Goldiş, Arad, 1994.

85. **Ion Mircea,** *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998.

86. Ion Mircea, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1999.

87. Constantin Mitrache, *Drept penal român. Partea generală.*, Ed. Şansa, Bucureşti, 2002.

88. Nicolae Mitrofan, Voicu Zdrenghea, Tudorel Butoi, *Psihologie judiciară*, Ed. Şansa, Bucureşti, 2000.

89. Adrian Cristian Moise, *Metodologia investigării criminalistice a infracţiunilor informatice*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011.

90. Gregg M. Mokrzycki, *Advances in Document Examination: The Video Spectral Comparator 2000*, Forensic Science Communications, October 1999, Volume I, Number 3.

91. Ion Neagu, *Drept procesual penal*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1988.

92. Ion Neagu, *Drept procesual penal*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1989.

93. Ion Neagu, *Drept procesual penal. Partea Generală*, vol.I, Ed. Euro-Trading, Bucureşti, 1992.

94. Ion Neagu, *Drept procesual penal. Tratat*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2002.

95. Ion Neagu, *Drept procesual penal. Partea generală*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2006.

96. Ionel Necula, Constantin Drăghici, Lucian Penescu, *Semnalmentele persoanei....de la portretul vorbit la identificarea criminalistică*, Editată de Asociaţia Criminaliştilor din România şi de Institutul Naţional de Criminalistică din cadrul I.G.P.R., Bucureşti, 2012.

97. Jean Nepote, *Situation actuelle et tendance d'évolution de la criminalistique*, Revue Internationale de Police Criminelle, nr. 384, ianuarie 1983.

98. Sergiu Nestor, Iurie Bulai, *Identificarea şi cercetarea falsului în acte realizat prin utilizarea utilajului performant de imprimare şi copiere*, în Analele Ştiinţifice ale Academiei „Ştefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Seria Ştiinţe Socioumane, ediţia a IX-a, Chişinău, 2009.

99. Charles E. O'Hara, *Fundamentals of Criminal Investigations*, Ed. Charles C. Thomas, Springfielded, Illinois, S.U.A., 1970.

100. Ioan Olaru, *Dezvoltarea şcolii româneşti de criminalistică*, în culegerea de referate „Şcoala românească de criminalistică", Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975.

101. Michael J. Palmiotto, *Criminal investigation*, Ed. Nelson-Hall Publishers, Chicago, Illinois, 1994.

102. Vasile Papadopol, *Probleme generale privind infracţiunile de fals în înscrisuri*, Revista Română de Drept nr. 12/1973.

103. P. Penev, J. Atick, *Local feature analysis: A general statistical theory for object representation*, Network: Computation in Neural Systems, vol. 7, No. 3, 1996.

104. Adrian Petre, Cătălin Grigoraş, *Înregistrările audio şi audio-video*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010.

105. P. Jonathon Phillips, Syed A. Rizvi, *The FERET Evaluation Methodology for Face-Recognition Algorithms*, IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence, vol. 22, No. 10, October 2000.

106. Gheorghe Popa, Ionel Necula, *Metode şi tehnici criminalistice de identificare a persoanei. Note de curs*, Ed. Era, Bucureşti, 2006.

107. Gheorghe Popa, *Metode şi tehnici de identificare criminalistică*, Ed. AIT Laboratories S.R.L., Bucureşti, 2011.

108. Cantemir Rişcuţia, *Reconstituirea fizionomiei după craniu*, Revista Probleme de medicină legală şi criminalistică nr. 7-8/1969.

109. Alexandru Roşca, *Psihologie generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975.

110. Richard Saferstein, *Criminalistics: An Introduction to Forensic Science*, Ed. Prentice Hall, Upper Saddle River, New York, 1995.

111. Dumitru Sandu, *Metode de comparare a proiectilelor în scopul identificării armei cu care s-a tras*, Revista Probleme de Medicină Judiciară şi de Criminalistică, Nr.1, 1964.

112. Dumitru Sandu, *Metode de comparare a proiectilelor în scopul identificării armei cu care s-a tras*, Revista Probleme de Medicină Judiciară şi de Criminalistică, Nr.1, 1964.

113. Dumitru Sandu, *Falsul în acte*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977.

114. Charles Sannie, *La recherche scientifique du criminel*, Ed. Armand Colin, Paris, 1954.

115. M. Saquib Sarfraz, Olaf Hellwich, Zahid Riaz, *Feature Extraction and Representation for Face Recognition,* în *Face Recognition*, Miloš Oravec (*editor)*, Ed. In-Teh, Vukovar, Croatia.

116. Gheorghe Scripcaru, Moise Terbancea, *Medicina legală. Manual pentru facultăţile de drept*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970.

117. Gheorghe Scripcaru, Moise Terbancea, *Patologie Medico-Legală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978.

118. Casimer J. Smerecki, C. Owen Lovejoy, *Identification par la morphologie du pied*, Revue Internationale de Police Criminelle, nr. 390, august-septembrie 1985.

119. Sobolu Rodica Cristina, *Operatori liniari şi analiză wavelets cu aplicaţii*, Rezumat Teză Doctorat, Universitatea Babeş-Bolyai, Facultatea de Matematică şi Informatică, Cluj-Napoca, 2011, disponibilă pe site-ul: www.usamvcluj.ro/files/granturi/Sobolu%20Rodica/CV.pdf, consultat la 30.07.2014.

120. Emilian Stancu, *Criminalistica*, vol. II, Tipografia Universităţii Bucureşti, 1986.

121. Emilian Stancu, *Criminalistica - ştiinta investigării infracţiumilor*, vol. I, Ed. Tempus, Bucureşti, 1992.

122. Emilian Stancu, *Criminalistica*, vol. II, Ed. Actami, Bucureşti, 1995.

123. Emilian Stancu, Gabriela Matei, *Evoluţii în sistemele de identificare biometrică nord-americane*, Analele Universităţii din Bucureşti, Seria Drept, Nr. IV, Bucureşti, 2004.

124. Emilian Stancu, *Tratat de Criminalistică*, ediția a V-a, Ed. Universul Juridic, București, 2010.

125. Hans Ehrenfried Stelzer, *Criminalistica. Teoria și metodologia criminalistică generală*, vol. I, Ed. Științifică germană, Berlin, 1977.

126. Ilie Stoenescu, Savelly Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, Tipografia Universității București, 1973.

127. Vladimir Stoica, *Cercetarea evenimentelor deosebite (incendii și explozii)*, Revista Probleme de Criminalistică și de Criminologie nr.3-4, Parchetul General, 1985.

128. Camil Suciu, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972.

129. Camil Suciu, *Dezvoltarea învățământului criminalistic în România*, în culegerea de referate „Școala românească de criminalistică", Ed. Ministerului de Interne, București, 1975.

130. Dragoș T. Ștefănescu, L. Bărbării, *Un mijloc de probă revoluționar - amprenta genetică*, Revista Dreptul nr. 9/2001.

131. Moise Terbancea, Marcel Boia, Lia Vasiliu, Livia Crainic, *Limitele și posibilitățile examenelor serologice în infracțiunile privind viața sexuală*, în culegerea Școala românească de Criminalistică, Ed. Ministerului de Interne, București, 1975.

132. Moise Terbancea, *Expertiza complexă medico-legală și criminalistică, mijloc eficient de probă în procesul judiciar*, în culegerea de referate *20 de ani de expertiză criminalistică*, Ministerul Justiției, București, 1979.

133. Grigore Theodoru, Lucia Moldovan, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979.

134. Remus Jurj-Tudoran, *Metode speciale de supraveghere și protecția martorilor în cauzele penale complexe*, Ed. C.H. Beck, București, 2014.

135. M. Turk, A. Pentland, *Eigenfaces for recognition*, Journal of Cognitive Neuroscience, vol.3, No.1, 1991.

136. Constantin Țurai, *Elemente de criminalistică și tehnică criminală (poliție științifică)*, Tipografia Prefecturii Poliției Capitalei, București, 1947.

137. Constantin Țurai, C. Ioan Leonida, *Dermatoglifologia. Amprente palmo-plantare*, Ed. Medicală, București, 1971.

138. Mihail Udroiu, *Sinteze și grile. Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, București, 2014.

139. Nicolae Volonciu, *Drept procesual penal*, vol. I, Ed. Șansa, București, 1993.

140. Nicolae Volonciu, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Paideia, București, 1994.

141. Nicolae Volonciu, *Drept procesual penal*, Ed. Paideia, București, 1995.

142. Nicolae Volonciu, *Tratat de drept procesual penal*, Ed. Paideia, București, 1997.

143. L. Wiskott, J. M. Fellous, N. Kruger, C. von der Malsburg, *Face Recognition by Elastic Bunch Graph Matching*, IEEE Transactions PAMI, vol. 17, No.7, 1997.

Librăria ta de carte de specialitate
juridică, economică și business

Din 2008 suntem
alegerea lor...

TU?

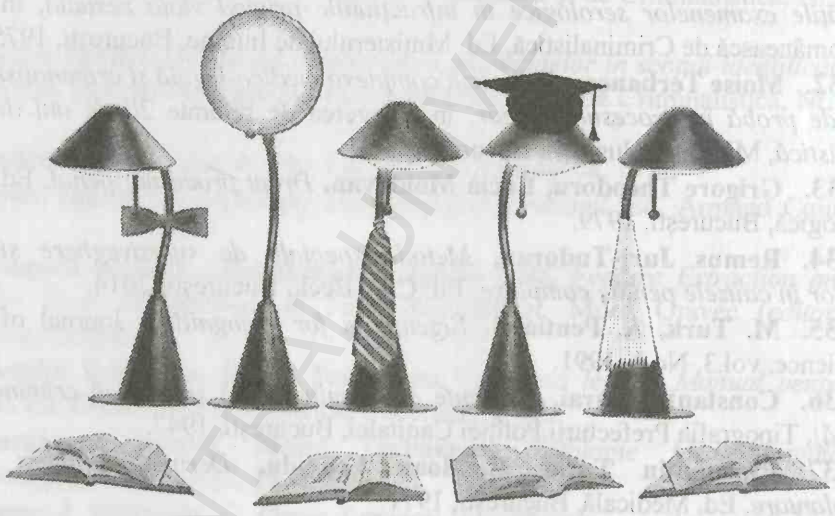

Cursuri universitare • Tratate • Monografii • Coduri • Legislație • Jurisprudență • Reviste de specialitate

www.ujmag.ro

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN

Bd. Iuliu Maniu nr. 7, clădirea Cotroceni Business Center corp C,
sector 6, București (lângă AFI MALL)

021.312.22.21 | 0733.673.555 | comenzi@ujmag.ro

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2015/5041
17,00

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Obiectul propriu al ştiinţei Criminalisticii prezintă importanţă pe două planuri distincte: pe de o parte, remarcă aportul său particular în aflarea adevărului, iar pe de altă parte, evidenţiază unicitatea şi autonomia sa faţă de celelalte ştiinţe juridice şi nejuridice, dar aflate în slujba justiţiei.

Datorită obiectului propriu de cercetare, Criminalisticii îi sunt specifice anumite metode de cunoaştere, unele dintre ele tipice ştiinţei respective, altele comune mai multor ştiinţe, dar aplicate într-un mod particular, potrivit obiectului său.

Prin însăşi definiţia dată adevărului, raportată la teoria cunoaşterii, acesta este relativ. Criminalistica nu-şi propune să ajungă la esenţa adevărului absolut, dar încearcă să se apropie de aflarea adevărului, fie el şi relativ, sine ira et studio, fiindu-i indiferent cui foloseşte aceasta.

Criminalistica a căutat şi a găsit un sprijin eficient în ştiinţele exacte, utilizând toate cercetările de vârf în sprijinul propriului demers de cercetare.

Singura autoritate care se bucură de acelaşi respect, indiferent de tipul de societate din care se naşte, este autoritatea Legii. Oricare ar fi însă legea, singurul mijloc de a-i identifica pe cei care o încalcă, fără a proceda în mod abuziv la găsirea unui vinovat fără vină, este Criminalistica.

Din cadrul sistemului Criminalisticii, lucrarea de faţă prezintă principalele elemente de tehnică şi tactică criminalistică. Aceasta se adresează deopotrivă teoreticienilor, practicienilor, studenţilor din cadrul Facultăţilor de Drept, cât şi altor specialişti, constituind un veritabil suport teoretic şi practic.

UNIVERSUL JURIDIC ®

ujmagro
UNIVERSUL JURIDIC MAGAZIN
Ai tot DREPTUL să alegi!
www.ujmag.ro

ISBN 978-606-673-482-0
9 786066 734820

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY